Slovenski pravljičarji

PETER JAKELJ

SMERINJEK

iz Kranjske Gore

Terenski zapisi Milka Matičetovega med letoma 1952 in 1967

Peter Jakelj –

SMERINJEK

iz Kranjske Gore

Založba
ZRC

Zbirka: Slovenski pravljičarji, 4. knjiga
Urednika zbirke: Barbara Ivančič Kutin, Rok Mrvič

Peter Jakelj - Smerinjek iz Kranjske Gore.
Terenski zapisi Milka Matičetovega med letoma 1952 in 1967

Uredili in znanstvenokritični aparat pripravili: Marija Bajt, Barbara Ivančič Kutin
Transkripcija narečnih besedil in zasnova Anja Štefan
Dopolnitev transkripcije Marija Bajt
Jezikovni pregled narečnih besedil: Vera Smole
Seznam narečnih besed: Marija Bajt
Jezikovni pregled: Alenka Jelovšek
Recenzentki: Jožica Škofic in Marija Klobčar
Pregled povzetka v angleščini: Jeremi Slak
Oblikovanje in prelom: Jernej J. Kropej
Izdajatelj: Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU
Zanj: Saša Babič
Založnik: Založba ZRC SAZU
Za založbo: Oto Luthar
Glavni urednik založbe: Aleš Pogačnik
Ilustracije: Zvonko Čoh, Jelka Godec Schmidt, Ana Zavadlav
Tisk: Collegium Graphicum, d. o. o.
Naklada: 400
Prva izdaja, prvi natis. / Prva e-izdaja.
Ljubljana 2026

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=303379971
ISBN 978-961-05-1198-4
COBISS.SI-ID=303284483
ISBN 978-961-05-1199-1 (PDF)

Transkripcije so bile pripravljene z vnašalnim sistemom ZRCola (http://zrcola.zrc-sazu.si), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (http://www.zrc-sazu.si) razvil Peter Weiss.

Knjiga je nastala kot rezultat dela raziskovalnega programa Etnološke, antropološke in folkloristične raziskave vsakdanjika (ARIS P6-0088).

Izid knjige so omogočili Inštitut za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISN ZRC SAZU), Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU) ter Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Peter Jakelj – Smerinjek iz Kranjske Gore

Terenski zapisi Milka Matičetovega med letoma 1952 in 1967

ZNANSTVENOKRITIČNA IZDAJA VIRA

Uredili Marija Bajt in Barbara Ivančič Kutin

Zasnovala Anja Štefan

Ljubljana, 2026

Kazalo

Beseda k četrti knjigi v zbirki *Slovenski pravljičarji* 9

Seznam pogosteje uporabljenih kratic 15

17 **Pripovedovalec Peter Jakelj - Smerinjek (1886–1979) in njegov kraj**

Kranjska Gora – Borovška vas skozi čas 17
Smerinjekova družina 19
O življenju Petra Jaklja in njegovem ustvarjanju 21
Peter Jakelj - Smerinjek kot pripovedovalec 23

27 **Terenske raziskave Milka Matičetovega pri Petru Jaklju - Smerinjeku**

December 1952 31
Februar 1953 31
Marec 1955 31
Februar 1958 31
September 1962 31
Junij 1967 31
Lastnoročni zapisi Petra Jaklja (TZ6) 32

33 **Pregled in dosedanji izsledki obravnav pripovednega gradiva Petra Jaklja - Smerinjeka**

39 **Količinska in vsebinska analiza gradiva**

Kronološki in količinski pregled pripovednega gradiva 39
Pravljice in povedke s tipom ATU 40
Čudežne pravljice 41
Legendne pravljice 41
Realistične pravljice 42
Anekdotične in šaljive pravljice in povedke 42
Pravljične formule 43
Pogostejše povedke in druge pripovedi o bajčnih likih 43
Hudič (zlodej), divja jaga 43
Pehta, Bedanec, Kosobrin, Škompnjek in Brincelj 44
Kralj Matjaž 49
Avtorske pripovedi Petra Jaklja 51
Pesmi in folklorni obrazci 51

53 **Kranjskogorski govor, načela strokovne narečne transkripcije in tehnična ureditev gradiva**

Kratek oris kranjskogorskega govora 53
Načela poenostavljene fonetične transkripcije (strokovnega zapisa) in uredniški posegi v gradivo 54
Pojasnila o grafični ureditvi gradiva 56

59 **Transkripcija gradiva**

Rokopis TZ1 (Jakelj – 1) 61

1 Ciganova jetra I (Cganove jetre) 61
2 Vojaški bobnar (Ad támbarja/Sovdaški támbar) 63
3 Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk (Ono, k je kwabək sukov/Tərjé navihan štədenti) 66
4 Otroci pri Spodnjem Zimavcu 69
5 Pust 69
6 Lavrencija 69
7 Od kožuha in uši I 70
8 Od ovc in mostu I 70
9 Od piskra in masti 70
10 Štirje psi 71

11 Jara kača in stekleni polž . . . 71
12 Vsak zase, Bog pa za lase* . . . 72
13 Islandski ribič* . . . 72
14 Koharapincel (Koharapincl) . . . 75
15 Korenina proti španski bolezni . . . 80
16 Smerinjka je bila kosmata . . . 80
17 Mož ima lonec . . . 80
18 Ko so Bovčani prosili za lepo vreme, dobili pa točo . . . 81
19 Namesto po svečo je šla kuhat polento . . . 81
20 Domotožje . . . 81
21 Za dobro plačilo . . . 82
22 Trentaričina molitev . . . 82
23 Pastirska I . . . 82
24 Pastirska II . . . 83

Rokopis TZ2 (Jakelj – 2) . . . 85

25 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl I (Dva vagabunda) . . . 85
26 Maček je kašo kuhal (Maček je kašo kuhov) . . . 87
27 Od kokoši, ki je šla na božjo pot (Ad čipce, k je šwa na božja pot) . . . 88
28 Je bil en bil . . . 89
29 Tako govorijo v Kranjski Gori I . . . 89
30 Konj, ki sam od sebe rad pelje . . . 89
31 Je bil en grof . . . 89
32 Slikar pri gostilničarju (Mawər na rajži) . . . 90
33 Slikar pri grofu, frizerju in pastirčku . . . 92
34 Pehta v Vitrancu* . . . 94
35 Stara kri . . . 99
36 Jalik žene . . . 99
37 Kdor ne pobira . . . 99
38 Pehta kaznuje otroke (Pehta) . . . 100
39 Pehta krade zelje, obišče jo lovec (Pehta) . . . 100
40 Kmet in trije sinovi I (Kmet an tri sinovi) . . . 103

Rokopis TZ3 (Jakelj – 3) . . . 111

41 Kralj Matjaž zaspi (Kral Matjaž) . . . 111
42 Pastirček najde kralja Matjaža in ostari I . . . 111
43 Pesem iz knjižice Pomladni glasi . . . 115
44 Krivičen vinar . . . 116
45 Kako sta hlapca hudiča lovila I (Kako sa v Rutəh hudiča wavili) . . . 116
46 Kako je rajnki Hlebanja hudiča pod stezo vrgel (Kako je rank Hlebanja hudiča pad stezó vrgu) . . . 118
47 Kako je enega Rutarjana strašilo (Kako je anga Rutarjana straŝwo) . . . 119
48 Medved in volk v pregovorih . . . 119
49 Rinka za ladje . . . 119
50 Rateški bog (Ratešk boh) I . . . 119
51 Moja dečva je taka . . . 120
52 Sem hodil za njo . . . 120
53 Ti misliš, ti rajtaš I . . . 120
54 Bodi moja . . . 121
55 Moj očka so rekli . . . 121
56 Moja dečva je v maju . . . 121
57 Oj, godci, zagodite . . . 121
58 Oj, dečva, ti, ti . . . 122
59 Sem rajtal študirati . . . 122
60 Dečva, poglej me prav . . . 122
61 Suči jo . . . 122
62 Moja dečva je Štajerka . . . 122
63 Konjiče imam kumrne . . . 123

64 Če imam citre . . . 123
65 Jaz grem na Dovje . . . 123
66 Razbojniki v mlinu (Ravbarji v mlino) . . . 124
67 Pod Mucno goro . . . 133
68 Ti misliš, ti rajtaš II . . . 133
69 Hiša je materina . . . 133
70 Oj, dečva, šlek-šlek . . . 133
71 Od mlinarja, kovača pa hrastarja (Ad mlinarja, kavača pa hrastarja) . . . 134
72 Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal (Kako se je ən špiljevc hudiču zapisov) . . . 138

Rokopis TZ4 (Jakelj – 4) . . . 143

73 Od enega, ki ga je maknilo I (Ad əngà, k ga je məkníwo) . . . 144
74 Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik I . . . 145
75 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl II (Ad tistga, k je na britaf areše tleku) . . . 150
76 Koledniška iz Trente . . . 153
77 Tona Anton . . . 154
78 Tako govorijo v Kranjski Gori II . . . 154
79 Jurček s Podgore . . . 155
80 Kvartopirci . . . 155
81 Od smrti* . . . 157
82 Deklica z laternico . . . 160
83 Sedem gospodarjev . . . 160
84 Trije propadli študentje . . . 161
85 Žebljar . . . 163
86 Ptiček . . . 164
87 Rateški bog II . . . 165

Rokopis TZ5 (Peter Smerinjekov) . . . 169

88 Ko je žito zmanjkovalo . . . 169
89 Mrtvi hodijo ponoči okoli . . . 169
90 Kdo si upa na pokopališče . . . 169
91 Preoblečeni tat . . . 170
92 Koledniki so hodili pa so peli . . . 171
93 Svete Višarje . . . 172
94 Peter se je v Malko napravil . . . 172
95 Pesem za Učka . . . 174
96 Otroci so pod oknom stali . . . 174
97 Vsaka nit . . . 175

Rokopis TZ6 (Smerinjekov Peter – lastnoročen zapis) . . . 177

98 Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik II . . . 177
99 Kako se je hlapec Klemen hudobca odkrižal (Kako se je hvapec Klemn hdobca adkrižal) . . . 178
100 Čevljar Urh (Šoštar Urh) . . . 182

Zvočni posnetek ZP1 (Trak ISN 4) . . . 187

101 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl III . . . 187
102 Kmet in trije sinovi II . . . 191
103 Ciganova jetra II . . . 196
104 Smrt in čevljar . . . 200
105 Pastirček se spoprijatelji s Pehto . . . 204
106 Bratec in sestrica pri Pehti, Kosobrin ugrabi sestrico . . . 209
107 Pehta v priporu . . . 218
108 Od Rezijana, ki je vozil piskre I . . . 223
109 Ovce in most II . . . 225
110 Od gospe in kužka . . . 226
111 Od kožuha in uši II . . . 227

Zvočni posnetek ZP2 (Trak ISN 5) 229
112 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl IV 229
113 Ženitovanjsko dogovarjanje 231
114 Od kokoši, ki je šla na božjo pot 232
115 Drvar in povodni mož 234
116 Popotnik je kašo kuhal 235
117 Od Smolarja 237
118 Oslova jajca 239
119 Otrok reši kralja Matjaža 240
Zvočni posnetek ZP3 (Trak ISN 112) 253
120 Ciganova jetra III 253
121 Ciganova jetra IV 254
122 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl V 259
123 Od Korelna, obljubljenega hudiču 262
124 Kako sta hlapca hudiča lovila II 269
125 Medved in lisica smučata 271
126 Od enega, ki ga je maknilo II 274
127 Divja jaga 277
128 O lisicah in lovcu 278
129 Ponoči ne smeš prisesti k furmanu 280
Zvočni posnetek ZP4 (Trak ZMM 106, snemanje za serijo Pri naših pravljičarjih). 283
130 Pehta krade zelje 283
131 Kmet in trije sinovi III 285
132 Pastirček najde kralja Matjaža in ostari II 292
Zvočni posnetek ZP5 (Trak ZMM 107) 295
133 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl VI 295
134 Od Rezijana, ki je vozil piskre II 297
135 Zakaj ženskam ne raste brada 298
136 Črno je in leti 298
137 Črno je, leti in ima štiri noge 298
138 Črno je, ima šest nog in ne leti 298
139 Pehta, Kosobrin, Škompnjek, Bedanec in pastirček Matevžek 301

307 **Opombe in komentarji h gradivu**

Od enote do enote po vrsti 308
1. obisk: december 1952 308
2. obisk: februar 1953 320
3. obisk: marec 1955 328
4. obisk: februar 1958 335
5. obisk: september 1962 342
6. obisk: junij 1967 345
Seznam ATU tipov v kranjskogorskem gradivu 349
Žanrska sestava repertoarja Petra Jaklja 350
Najboljše pripovedi po izboru Milka Matičetovega 355

357 **Priloge**

Sprotne opombe Milka Matičetovega v TZ5 357
Tri neveste v pokoju (dramska igra Pavle Oman) 363
Prenos izročila: pripovedovalka Marica Globočnik in njena pripoved *O čifci* 377

383 **Seznam narečnih besed**

387 **Seznam pripovedovalcev in udeležencev pri pripovedovanju**

389 **Literatura in viri**

393 **Seznam ilustracij**

395 **Peter Jakelj - Smerinjek from Kranjska Gora**
Field research notes by Milko Matičetov from 1952 to 1967

BESEDA K ČETRTI KNJIGI V ZBIRKI *SLOVENSKI PRAVLJIČARJI*

Zbirka *Slovenski pravljičarji*, ki jo izdaja Inštitut za slovensko narodopisje (ISN) Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, je namenjena znanstvenim objavam pripovednega gradiva, dokumentiranega na terenu v neposrednih pripovedovalskih situacijah, in sicer po znanstvenokritičnem konceptu obravnave: poleg preciznih narečnih transkripcij pripovedi iz ust pripovedovalca vključuje spremne študije, komentarje in opombe h gradivu, razpoložljive metapodatke o pripovedovalcih, okoliščinah dokumentiranja in samih posnetkih ter druge dokumente in podatke, povezane z gradivom, s čimer predstavlja zanesljiv vir za nadaljnje folkloristične, jezikoslovne in druge raziskave.

Doslej so v zbirki izšle tri knjige s terenskim gradivom, ki ga je na terenu zbral vodilni slovenski terenski raziskovalec slovstvene folklore, folklorist, filolog in etnolog Milko Matičetov (1919–2014). V prvi, *Anton Dremelj - Resnik* (2010), ki jo je uredila Anja Štefan v sodelovanju z Milkom Matičetovim, je predstavljen pripovedovalec iz Petrušnje vasi pri Stični. Druga knjiga, *Porabske pravljice* (2017), ki prinaša pripovedi Slovencev iz Porabja na Madžarskem, zbrane leta 1972, so uredili Marija Kozar Mukič, Dušan Mukič in Monika Kropej Telban. Tretje delo, *Folklorno gradivo iz Tera* (2022), obravnava gradivo iz Beneške Slovenije, ki ga je Matičetov dokumentiral leta 1940 še kot študent klasične in moderne filologije v Padovi; gre za njegovo prvo obsežnejše terensko dokumentiranje slovenskega folklornega pripovedništva. Tersko gradivo so uredili Barbara Ivančič Kutin, Monika Kropej Telban in Rok Mrvič. Pričujoča knjiga, namenjena pripovednemu repertoarju Petra Jaklja - Smerinjeka iz Kranjske Gore, je četrta knjiga v zbirki in prinaša gradivo, ki ga je Matičetov pri tem pravljičarju dokumentiral med letoma 1952 in 1967.

Milko Matičetov je v uvodu k prvi knjigi v zbirki *Slovenski pravljičarji* omenil, da bi Smerinjekove pripovedi morebiti lahko izšle že v naslednji knjigi zbirke, saj je Anja Štefan opravila že veliko dela (Matičetov 2010: 16). Toda vrstni red se je nekoliko zamenjal zaradi časovnih zmožnosti sodelavcev in mnogih drugih dejavnikov. Priprava gradiva za znanstvenokritično objavo je namreč dolgotrajen in kompleksen proces, ki se začne z natančnim prepisovanjem pogosto težko čitljivih rokopisov in/ali z zvočnih zapisov pripovedovanja v narečju. Pri Smerinjekovem repertoarju je večji delež tega dela opravila že Anja Štefan, ko je pripravljala svojo magistrsko nalogo (Štefan 1999). S posthumno zapuščino Milka Matičetovega je leta 2016 v ISN prispela velika škatla magnetofonskih trakov in kaset, ki jih je

raziskovalec hranil doma; mnogi nosilci zvoka so bili brez drugih podatkov ali pa so bili ti pomanjkljivi. Trakove je bilo zato treba najprej digitalizirati, kar je sploh omogočilo poslušanje na računalniku. Tako smo postopoma evidentirali vsebino in na različne načine, včasih prav po detektivsko, iskali pripadajoče metapodatke, da smo dragocene zvočne dokumente vsaj osnovno urejene pospravili v arhiv. Tako je bilo najdeno tudi gradivo iz Kranjske Gore, ki je pred tem veljalo za založeno oz. izgubljeno.

Priprava Smerinjekovega gradiva je torej obsegala več etap. Prva se je, kot rečeno, odvila že v drugi polovici 90. let 20. stoletja, ko je Anja Štefan transkribirala rokopise in del zvočnih posnetkov; ob tem je bilo dragoceno sodelovanje Milka Matičetovega, ki je pomagal pri razreševanju težko čitljivih delov in z lastnimi spomini na terensko delo. Delo je med letoma 2021 in 2025 nadaljevala Marija Bajt v svoji diplomski (2022) in nato še v magistrski nalogi (2025), pri čemer je bilo gradivo postopoma, tudi z mislijo na prihodnjo objavo v knjigi, transkribirano v celoti. V raziskovalnih delih Anje Štefan in Marije Bajt je bilo pripovedništvo Petra Jaklja - Smerinjeka obravnavano z različnih vidikov, kar je predstavljalo dobro podlago za pripravo njegovega repertoarja na način, ki ga predvideva koncept zbirke *Slovenski pravljičarji.*

Peter Jakelj - Smerinjek iz Kranjske Gore. Terenski zapisi Milka Matičetovega med letoma 1952 in 1967

Četrta knjiga v zbirki *Slovenski pravljičarji* prinaša komentirano slovstvenofolklorno gradivo, v glavnem pravljice in povedke, ki jih je kranjskogorski pripovedovalec Peter Jakelj - Smerinjek (1886–1979) pripovedoval folkloristu Milku Matičetovemu v 50. in 60. letih 20. stoletja. Celoten repertoar obsega pet terenskih zvezkov, ki so nastali med letoma 1952 in 1957 in v katere je raziskovalec zapisoval sproti, neposredno med pripovedovanjem; en zvezek, v katerega je Peter Jakelj lastnoročno zapisal dve pravljici; ter narečni prepis gradiva na šestih magnetofonskih zvočnih trakovih, ki so nastali med letoma 1958 in 1967. Prepisi zvezkov sledijo grafičnemu originalu tako pri zgodbah kot pri raziskovalčevih zabeležkah, strokovna narečna transkripcija zvočnih posnetkov pa poleg zaokroženih enot pripovedi (pa tudi nekaj pesmi in številnih folklornih obrazcev) zajema tudi t. i. vezno besedilo. Prepisano je torej vse, kar je Matičetov dopisoval ob besedilo, oz. vse, kar je mogoče slišati na posnetku, tudi komentarji na zgodbe ter razgovor med udeleženci. Tako prepis ohranja dragocene informacije o situaciji, v kateri je bilo gradivo dokumentirano.

To omogoča delni vpogled v kontekst pripovedovanja ter v vlogo raziskovalca in drugih udeležencev pri razvoju in poteku srečanja. Zato smo se v tej knjigi odločili za kronološko in ne za žanrsko sosledje gradiva. To je pomembna novost, ki pričujočo knjigo razlikuje od predhodnic v zbirki *Slovenski pravljičarji*. Žanrsko razvrščanje pa zato ni umanjkalo, saj je seznam enot po žanrih dodan v poglavju *Opombe in komentarji h gradivu*. Zaradi preglednosti in ekonomičnosti ob pogostem sklicevanju so uporabljene **krajšave**, med njimi najpogosteje **TZ** (terenski zvezek) in **ZP** (zvočni posnetek); seznam vseh kratic in okrajšav je podan pred začetkom prvega poglavja. Sklici na zaporedne številke folklornih enot (besedil) so v krepkem tisku.

Knjigo poleg osrednjega dela, tj. narečne transkripcije gradiva v celoti, sestavlja več vsebinskih in metapodatkovnih sklopov, ki z različnih vidikov osvetljujejo okoliščine nastanka in vsebino gradiva, ki ga je Milko Matičetov dokumentiral v Kranjski Gori.

V uvodnem poglavju sta najprej na kratko opisani Kranjska Gora, rojstni kraj in življenjsko okolje pravljičarja Petra Jaklja - Smerinjeka, skozi čas ter njegova družina, sledi oris njegove življenjske poti, v kateri je pomembno mesto zavzemalo raznovrstno ustvarjalno izražanje. Nato je Peter Jakelj - Smerinjek predstavljen kot pripovedovalec, tudi preko lastne refleksije o pripovedovanju ter opisov ljudi, ki so ga poznali in poslušali. Drugo poglavje je namenjeno pregledu terenskih raziskav Milka Matičetovega pri Smerinjekovih v Kranjski Gori s kronološkim in količinskim popisom dokumentov (terenskih zvezkov in zvočnih posnetkov), ki so ob tem nastali. Sledi pregled urejanja in obravnav Smerinjekovega gradiva skozi čas skupaj s pregledom njihovih fokusov in doprinosov.

Četrto poglavje prinaša količinsko in vsebinsko-žanrsko analizo gradiva, pri čemer je osrednja pozornost namenjena folklornim pripovedim. Pri Petru Jaklju - Smerinjeku in še šestih pripovedovalcih, ki so bili navzoči ob posamičnih obiskih, je Milko Matičetov dokumentiral 139 folklornih enot, med njimi raznotere folklorne obrazce, nekaj pesmi ter obsežen repertoar pripovedi, med katerimi prevladujejo pravljice in povedke. Vseh pripovedi je 92, od tega jih je 79 povedal Peter Jakelj, preostalih 13 pa je povedalo šest drugih udeležencev. Kar 14 enot je bilo pripovedovanih v dveh ali več izvedbah (ena izmed zgodb celo šestkrat), pri vsaki varianti pa lahko opazujemo kakšen poseben vsebinski ali slogovni detajl. Če ne upoštevamo variant, gradivo prinaša 69 različnih pripovedi: 60 izmed njih jih je povedal Peter Jakelj sam, še pri štirih pripovedih drugih pripovedovalk ali pripovedovalcev pa je naveden kot vir (zgodbo je pripovedovalec slišal od Petra Jaklja). Pripovedni repertoar Petra Jaklja - Smerinjeka je torej obsegal najmanj 64 različnih, v veliki večini folklornih pripovedi. Večino jih je pravljičar »podedoval« po svoji materi Magdaleni Košir, poročeni Jakelj, sam pa jih je največ prenesel na

hčer Marico Globočnik, ki je pozneje veljala za prepoznavno pripovedovalko v kranjskogorski okolici (namenjena ji je ena od prilog). Vsebinska analiza se posveča predvsem enotam, ki ustrezajo mednarodnemu tipu ATU (ali pa so jim sorodne), in nekaterim pogostejšim tematskim sklopom s specifičnimi bajčnimi liki, kot so Pehta, Bedanec, Kosobrin, Škopnjek in Brincelj, ki so posebnost v Zgornjesavski dolini, ter nekaterimi drugimi širše slovensko prepoznavnimi protagonisti, kot sta hudič (vrag) in kralj Matjaž.

Sledi poglavje z opisom kranjskogorskega narečnega govora Petra Jaklja ter dialektoloških in tehničnih načel zapisa gradiva.

Osrednje in najbolj obseženo je poglavje z gradivom v dosledni in dobesedni narečni (strokovni) transkripciji celotnega repertoarja kot tudi veznih besedil v kronološkem vrstnem redu, kakor so bili zabeleženi na terenu. Ob prepisu zvezka je dodanih nekaj skenov (faksimile) rokopisa, prepisi zvočnih posnetkov pa so opremljeni s QR kodo oz. spletno povezavo na izviren zvočni zapis. Prevodov v knjižno slovenščino nismo dodajali, saj kranjskogorski govor ni tako oddaljen od knjižnega jezika; poleg tega branje narečnega zapisa olajšujejo že omenjeni razdelek z opisom značilnosti kranjskogorskega govora, seznam narečnih besed, predvsem pa knjižni povzetki proznih besedil v poglavju *Opombe in komentarji h gradivu*.

Poglavje *Opombe in komentarji h gradivu*, ki sledi transkripciji, najprej poda okoliščine vsakega terenskega obiska, nato pa obravnava vsako enoto posebej: za podatki o naslovu, pripovedovalcu in zapisovalcu ter viru prinaša vsebinsko-žanrsko opredelitev besedil, tudi morebitno ujemanje s tipi ATU, sledi pa še kratek povzetek pripovednih besedil ter morebitne uredniške in druge opombe. Na koncu sta še seznam enot s tipom ATU ter strnjen pregled enot po žanrih (pravljice, povedke, druge pripovedi, pesmi, folklorni obrazci).

Knjigi je dodanih še nekaj prilog: 1) prepis precej stihijskih sprotnih zabeležk ob dokumentiranju na magnetofonske trakove v TZ5; 2) prepis dramske predstave, ki smo jo izločili iz osrednje transkripcije, saj smo tam zapisali le zgodbe, ki jih je Peter Jakelj pripovedoval pred predstavo in po njej; 3) kratek opis življenja in ustvarjanja Marice Globočnik skupaj z objavo ene izmed njenih pripovedi, ki jih je nasledila od svojega očeta.

Delo zaključujejo seznam narečnih besed, seznam pripovedovalcev, virov in literature ter ilustracij in povzetek vsebine v angleškem jeziku.

Repertoar, ki ga je Milko Matičetov dokumentiral v Kranjski Gori pri Petru Jaklju - Smerinjeku in njegovih sorodnikih, omogoča vpogled tako v življenje posamičnih žanrov in motivov v določenem času in prostoru kot tudi v prenos folklornega

izročila med generacijami, saj je bila pri pripovedovanju pogosto navzoča hči Petra Jaklja, Marica Globočnik, ki je pozneje tudi sama postala pripovedovalka.

Razen posameznih enot v nekaterih člankih ali zbirkah pravljic ter v omenjenih magistrskih nalogah (Štefan 1999 in Bajt 2025) ter eni diplomski nalogi (Bajt 2022) velika večina gradiva doslej še ni bila objavljena. Z objavo celotnega dokumentiranega in komentiranega repertoarja Petra Jaklja - Smerinjeka se nadaljujejo prizadevanja Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, da bi besedno izročilo, ki ga je Matičetov prestregel še v času, ko se je s pripovedovanjem v živo prenašalo med ljudmi, postalo dostopno strokovni in širši javnosti; tako pripravljena zbirka pripovedi je namreč lahko dragocen vir za nadaljnje študije, širši javnosti pa omogoča spoznavanje bogatega slovenskega pripovednega izročila v njegovi »divji«, še ne zlikani, prirejeni ali literarizirani podobi.

ZAHVALE

Da je knjiga nazadnje res pred nami, se je treba zahvaliti mnogim sodelavcem. Najbolj zaslužna sta seveda dr. Milko Matičetov in pravljičar Peter Jakelj - Smerinjek: prvi je pravljičarja poiskal na terenu, se k njemu večkrat vračal in zavzeto beležil vse, kar je pripovedoval in povedal, drugi pa je raziskovalcu na široko odprl vrata ne le svojega doma, pač pa tudi do svojega izjemnega bogastva besednega izročila, ki ga je črpal iz svojega domačega okolja in po svetu, kamor ga je zanesla pot, ter ga z velikim darom ubesedovanja navdušeno delil s svojimi poslušalci.

Mag. Anja Štefan in Marija Bajt, mag., sta opravili najbolj težaško in tudi časovno najzahtevnejše delo, tj. precizen narečni prepis obsežnega gradiva iz zvezkov in z zvočnih posnetkov, na njune raziskave pa so v veliki meri oprta tudi spremna besedila h gradivu. Dr. Vera Smole je z obema sodelovala pri oblikovanju koncepta narečnega zapisa ter pri pregledu transkripcije.

Dr. Monika Kropej Telban je ves čas nastajanja knjige sodelovala z dragocenimi napotki ter s pregledom razdelkov, ki se nanašajo na tipni indeks. Dr. Rok Mrvič je svetoval pri obravnavi folklornih obrazcev ter pomagal pri množici tehničnih podrobnosti, za katere sta potrebna ostro oko in maksimalna koncentracija. Dokumentalistka Stanka Drnovšek je po arhivu ISN prizadevno iskala slikovno gradivo in podatke ter pomagala z raznovrstnim drobnim, a zato nič manj pomembnim delom. Peter Vendramin je priskočil na pomoč pri vprašanjih in težavah z zvočnimi posnetki. Jožica Jakelj je k zaokroženosti monografije prispevala z osebnimi spomini na mamo Marico Globočnik in starega očeta Petra Jaklja - Smerinjeka, s

fotografijami in s pojasnili k narečnim izrazom, pri teh pa sta nam pomagala tudi njena sovaščana iz Kranjske Gore Špela in Marjan Lavtižar. Nina Jamar iz jeseniške knjižnice je posredovala dragocene informacije in gradivo Marice Globočnik, Slovenski planinski muzej pa staro razglednico Kranjske Gore. Ireni Matko Lukan z založbe Mladinska knjiga ter Jelki Godec Schmidt, Zvonku Čohu in Ani Zavadlav se zahvaljujemo, da smo lahko ponatisnili njihove ilustracije, s katerimi je knjiga pridobila privlačnejšo in nekoliko bolj igrivo vizualno podobo.

Iskrena hvala tudi dr. Mariji Klobčar in dr. Jožici Škofic za recenzijo knjige, slednji tudi za pregled seznama narečnih besed, dr. Alenki Jelovšek za temeljit jezikovni pregled, Manci Filak za fotografije rokopisov in magnetofonskih trakov in Jerneju Kropeju za postavitev in kreativno oblikovanje knjige.

Zahvala gre tudi sodelavcem Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, zlasti predstojnici dr. Saši Babič in vodji programa dr. Danu Podjedu, ki objavljanje arhivskega pripovednega gradiva podpirata kot eno izmed pomembnih nalog tudi v aktualnem programu ISN (Etnološke, antropološke in folkloristične raziskave vsakdanjika, ARIS P6-0088), s čimer je bilo omogočeno dolgotrajno delo pri pripravi knjige. Zahvaljujem se tudi Založbi ZRC za vodenje vseh postopkov ob izdaji knjige in njen natis.

Na koncu pa bi se rada še enkrat iskreno zahvalila sourednici Mariji Bajt, ki je poleg že zgoraj omenjenega dela intenzivno sodelovala tudi pri zahtevnem urejanju te knjige.

Dr. Barbara Ivančič Kutin

SEZNAM POGOSTEJE UPORABLJENIH KRATIC

ATU: Aarne-Thompson-Utherjev indeks: mednarodni tipni indeks folklornih pravljic, ki pripovedi razvršča v oštevilčene tipe glede na njihove značilne vsebinske oziroma motivne sestavine
GNI: Glasbenonarodopisni inštitut
ISN: Inštitut za slovensko narodopisje
MM: Milko Matičetov
SAZU: Slovenska akademija znanosti in umetnosti
SEM: Slovenski etnografski muzej
TZ: terenski zvezek
ZP: zvočni posnetek
ZRC: Znanstvenoraziskovalni center
ZMM: Zapuščina Milka Matičetovega

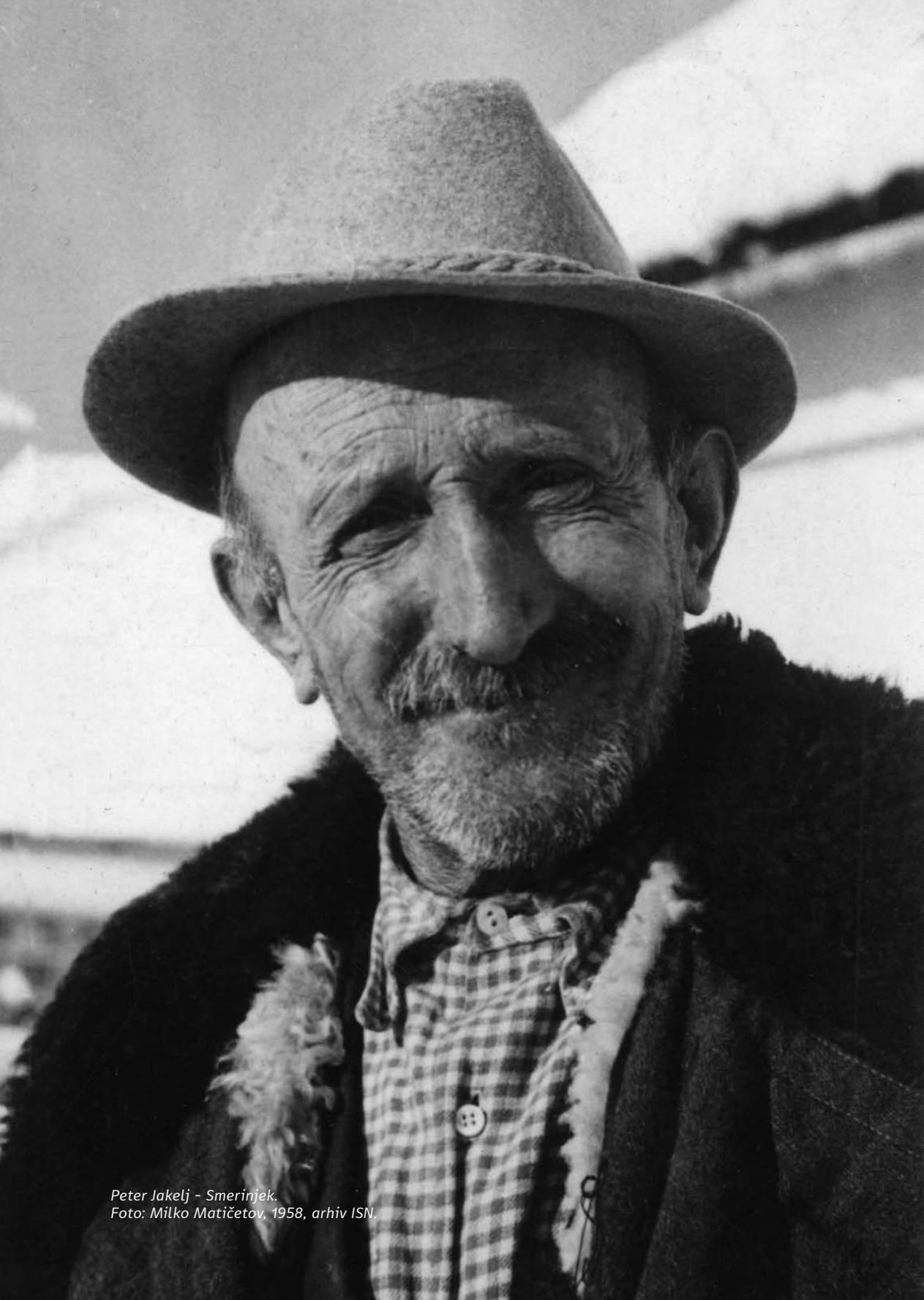

Peter Jakelj - Smerinjek.
Foto: Milko Matičetov, 1958, arhiv ISN.

PRIPOVEDOVALEC PETER JAKELJ - SMERINJEK (1886–1979) IN NJEGOV KRAJ[1]

Kranjska Gora – Borovška vas skozi čas

Po pripovedovanju naj bi se domači kraj pravljičarja Petra Jaklja - Smerinjeka imenoval Borovška vas. Ime naj bi izviralo iz borovcev, ki so rasli na belem produ, kjer so sezidali cerkev in s tem postavili temelje novemu naselju (gl. tudi Jamar 2025: 54–55). Kdaj je ime prešlo iz rabe, ni znano, a prebivalci Kranjske Gore so sebe še v 90. letih 20. stoletja imenovali Borovci in cesta, ki teče skozi vas, se še danes imenuje Borovška cesta (Rupnik 1992: 9). V času otroštva Petra Jaklja je Kranjska Gora štela okoli sto hiš. Grunti so večinoma stali ob glavni cesti, kajžam pa so bila dodeljena manj ugledna in uporabna zemljišča. Ljudje so se večinoma preživljali s kmetijstvom. Zaradi dolgih zim in plitvega sloja rodovitne prsti je bilo poljedelstvo razmeroma skromno, zato je bila toliko pomembnejša živinoreja. Senožeti in pašne površine so se raztezale visoko v planine, celo do Trente (Černe 1992: 62). Skozi celotno 19. stoletje je vsako drugo nedeljo v mesecu oktobru potekal veliki kranjskogorski sejem, na katerem se je trgovalo z drobnico, mlečnimi in poljskimi pridelki, od 1eta 1848 pa se mu je pridružil še živinski sejem. Obiskovali so ju tudi kmetje iz drugih dolin, predvsem iz Trente. Tudi sicer se omenja živahno medregijsko trgovsko pretakanje med Kranjsko Goro, Beljakom, Trento in Trbižem (Černe 1992: 67–69).

Skozi Kranjsko Goro je že v 14. stoletju potekala trgovska pot proti Trbižu. Korenski prelaz je od začetka 18. stoletja postajal vse pomembnejša trgovska povezava med notranjeavstrijskimi deželami in Trstom, od začetka 19. stoletja je čezenj vsakodnevno potovala pošta od Karlovca preko Ljubljane in Kranja do Beljaka. Od leta 1872 je imela tudi Kranjska Gora svojo pošto, leta 1870 pa je bila do kraja speljana železnica (Černe 1992: 125).

---

[1] Folklorni pripovedovalec je tesno vpet v okolje svojega bivanja, ki s specifičnimi naravnimi, zgodovinskimi, družbenimi in kulturnimi dejavniki pomembno vpliva na oblikovanje njegove pripovedne prakse. Okolje pomembno določa njegov izkustveni svet, kar se kaže tako v vsebinskih značilnostih pripovedi in repertoarju kot tudi v načinu njihovega posredovanja, interpretacije in medgeneracijskega prenosa (Dégh 1995; Bauman in Briggs 1990). Linda Dégh v delu *A Performer-Centered Study of Narration* (1995) podrobno obravnava vplive na nosilca folklornega izročila in poudarja, da ga oblikujejo njegova življenjska izkušnja, skupnost in kulturno okolje. Umestitev v prostor je torej nujna sestavina obravnave pripovedovalca in njegove ustvarjalnosti. Okolje Petra Jaklja je v svoji magistrski nalogi (1999a) predstavila že Anja Štefan; na njenem opisu z nekaterimi dopolnili sloni tudi tukajšnji razdelek.

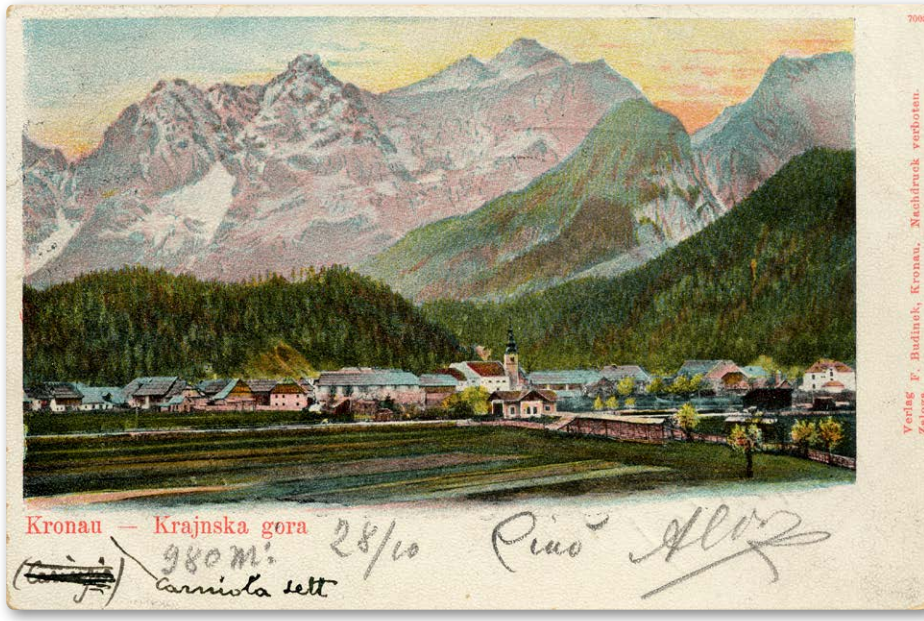

Razglednica s Kranjsko Goro na prelomu med 19. in 20. stoletjem. Hrani Gornjesavski muzej Jesenice, enota Slovenski planinski muzej.

Po političnih spremembah v sredini 19. stoletja je Kranjska Gora postala sedež sodišča in okrajnega glavarstva, nekoliko pozneje je dobila tudi notarja in davčni urad, sicer pa je občino vodil župan. Zaradi sedeža sodišča je Kranjski Gori zrasel ugled in se povečal promet (Volc 1992: 47).

Že od leta 1792 je imela vas svojo šolo, čeprav je bila spočetka precej neredna. Leta 1858 je bilo zgrajeno prvo šolsko poslopje, do leta 1883 je bila šola enorazredna, do 1912 pa dvorazredna. V zimskem času je bil pouk bolj obiskan kot poleti (Volc 1992: 52).

Kraj je najbolj spremenil hiter razvoj turizma v 20. stoletju. Leta 1902 je bil zgrajen prvi kranjskogorski hotel, hotel Razor. Leta 1904 je bilo ustanovljeno Letoviško društvo. Mišljenje in delovanje njegovih vodilnih članov je bilo za tisti čas zelo napredno in podjetno (Černe 1992: 88). Društvo je prevzelo vso korespondenco s tujci, posredovanje pri oddaji stanovanj, skrbelo je za oglaševanje, gradilo sprehajalne steze, počivališča in razgledišča, markiralo poti ter jih opremljalo z napisi, skrbelo za razsvetljavo glavnih ulic s petrolejskimi cestnimi svetilkami, zgradilo igrišče za tenis itd. Že 1eta 1911 je Kranjska Gora dobila moderno kopališče, 1eta 1914 še banjsko kopel s prhami (Černe 1992: 102–105). V začetku 20. let je vas štela 1569 prebivalcev (Rupnik 1992: 17).

Turistično dejavnost je začasno prekinila prva svetovna vojna, ki je v tamkajšnje življenje prinesla občutne spremembe, čeprav je bila Kranjska Gora zaledni kraj. Kmalu po začetku vojne so se začele mobilizacije mladih moških. Po navalu na posojilnico so zlato, srebro in denar izginili iz prometa. Po začetku vojne med Italijo in Avstrijo je skozi Kranjsko Goro potovala večina vojaškega materiala, namenjenega avstrijskim vojakom na soški fronti. Viri navajajo tudi po sto vlakov dnevno, ponoči in podnevi. Kmetje so morali z živino pomagati pri prevažanju topov; ker je živina hudo trpela, so jo ljudje hiteli prodajati. Hotel Pri pošti se je spremenil v vojaško bolnišnico, kaplanija pa v obvezovalnico. Na cesti je bilo toliko prometa, da je bilo nanjo nevarno puščati otroke, zato je bila šola v zimi 1915/16 zaprta. V dolini je zraslo nešteto vojaških barak. Ruski ujetniki so širili ceste, gradili mostove in postavljali tovorno žičnico iz Kranjske Gore v Trento. Do oktobra 1917 je bila končana nova cesta čez Vršič. Za višji vojaški sloj so v Kranjski Gori odprli kino, ki je po besedah župnika Josipa Volca širil »ogabno nenravnost, ne le med vojaštvom«. Za vojaške potrebe so leta 1917 v »Babi« zgradili električno centralo, uporabo elektrike pa so dovolili tudi domačinom. Istega leta je Kranjska Gora ostala brez zvonov v farni cerkvi; oddati so jih morali »za topove«. Iz vojske se domov ni vrnilo osemnajst mož iz Kranjske Gore, dva iz Loga, enajst iz Gozda Martuljka in deset iz Podkorena (Volc 1992: 54–59).

Po vojni se je turistični in splošni razvoj kraja še pospešil. Poleg poletnega (predvsem zdraviliškega) se je razmahnil tudi zimski turizem. Nastanitvene zmogljivosti vasi Kranjska Gora so bile okoli leta 1938 že kar velike: delovalo je pet hotelov in sedem penzionov, 106 hišnih lastnikov je oddajalo sobe in stanovanja. Naraščanje števila turistov je vplivalo tudi na vse druge dejavnosti v kraju. Tako je leta 1938 Kranjska Gora imela sedem trgovin, tri frizerje, štiri taksiste, štiri čevljarje, prav toliko krojaških delavnic, kovačijo, tri mesarije, po dve pekariji in branjariji, fotografa, kavarno, dve advokatski pisarni idr. Po drugi svetovni vojni se je turizem razvijal še bolj intenzivno. Zemlja je izgubila svojo prvotno vrednost, kranjskogorske kulturne krajine ni več oblikovala kmečka logika. Poleg gospodarskih preusmeritev se je spreminjala tudi demografska podoba kraja, močno se je namreč povečal delež nekmečkega prebivalstva, ki se je priseljevalo od drugod, življenjski standard se je zvišal (Černe 1992: 111–112).

Smerinjekova družina

Peter Jakelj (1886–1979) je bil doma na domačiji s hišnim imenom pri Smerinjekovih; gospodarja te hiše so vaščani imenovali Smerinjek, v pridevniški obliki se hišno ime pojavlja skupaj z imenom, npr. Smerinjekov Peter. Pripovedovalsko širino in

spretnost je Peter v veliki meri dobil od svoje matere Magdalene Košir, por. Jakelj (1855–1937),[2] ki je odraščala pri Zgornjem Zimovcu v Spodnjih Rutah (Gozd Martuljek). Pri petih letih je osirotela, med desetim in dvanajstim letom je pozimi hodila v šolo, pri osemnajstih je šla služit za deklo in se pri štiriindvajsetih poročila z Jožefom Jakljem (1856–1929). Imela sta trinajst otrok, od katerih so odrasla leta dočakali štirje sinovi in tri hčere: Jožef (1882–1914), Lovrenc (1883–1974), Peter (1886–1979), Andrej (1891–1947), Frančiška (1892–1968), Neža (1894–1949) in Pavla (1896–1931).

Magdalena Košir. Foto: E. Willardt, Prater, Dunaj. Fotografijo hrani Jožica Globočnik, Kranjska Gora.

Pri Smerinjekovih sta se gospodarstvo in gospodinjstvo ravnali po Magdalenini besedi, oče naj bi bil bolj blagega značaja, dobričina (Štefan 1999a: 12). Bila je odločna in organizirana gospodinja krepke postave. Peter se je pošalil na račun njene poraščenosti, češ da se je Bog zmotil: »Namesto de b reku: 'Boš bogat,' je reku: 'Boš kosmat.'« (TZ1: 69) Bila je bistra in iznajdljiva, pisati se je naučila na paši. Znala je vezati lonce, delati mišnice, veliko je brala (TZ4: 3). Naročena je bila na knjige Mohorjeve družbe in je veljala za razgledano žensko. Razmeroma veliko je tudi potovala: bila je na Dunaju, v Galiciji, Trstu, Kopru, Beljaku idr. Menda je šla celo na Dunaj k cesarju s prošnjo, da bi Kranjska Gora dobila vodovod. Na lističe ter hrbtne strani kuvert in računov si je zapisovala pregovore, misli in zaznamke iz svojega življenja. Zapiski razkrivajo njen religiozen pogled na svet in globoko osebno vero. Znala je dobro pripovedovati, lepo risati, očitno ji je bila blizu tudi glasba, saj so vsi njeni otroci igrali kakšen inštrument (Štefan 1999a: 11–12; 1999b: 120–122).

---

[2] Letnica rojstva Magdalene Košir se v različnih virih razlikuje. V terenski zvezek je Milko Matičetov zapisal, da je bila rojena leta 1854 in da je umrla leta 1937, stara 82 let (TZ1), kar se pri izračunu ne izide; pozneje je v članku (Matičetov 1963/64: 138) kot letnico njenega rojstva navedel 1852. Anja Štefan pa je v Magdaleninem lastnoročnem avtobiografskem življenjepisu, prilepljenem v *Mohorjev koledar* 1934, našla točen podatek: Magdalena Košir se je rodila leta 1855 (Štefan 1999a: 11).

Trije rodovi Smerinjekove rodbine leta 1929 na praznovanju zlate poroke Magdalene in Jožefa Jaklja. Peter Jakelj je drugi z desne v drugi vrsti, Lenka Jakelj je druga z desne v tretji vrsti, Marica Jakelj (Globočnik) je tretja z desne v prvi vrsti, prvi v zgornji vrsti levo je Fric Jakelj. Slavljenca sedita sredi druge vrste s hčerami na svoji desni in sinovi na svoji levi strani. Za hčerami in sinovi stojijo njihovi zakonci. V zadnji vrsti so starejši, v sprednji pa mlajši vnuki. Avtor fotografije ni znan. Hrani jo Jožica Globočnik, Kranjska Gora.

Opomba k fotografiji: od vse razširjene družine manjkata le najstarejši sin Jožef, ki je umrl med prvo svetovno vojno leta 1914, in njegova ovdovela žena Mina (Marija) Jakelj. Ta naj bi morala med fotografiranjem čakati ob strani, češ da ne sodi na družinsko fotografijo (Mariji Bajt povedala vnukinja Jožica Globočnik, avgust 2026).

O življenju Petra Jaklja in njegovem ustvarjanju

Izmed sedmih otrok, ki so odrasli, je bil Peter tretji najstarejši in se je edini šolal na gimnaziji. Med letoma 1897 in 1900 jo je obiskoval v Kranju, a je ni končal, saj je izgubil veselje do učenja zaradi materine želje, da bi šel za duhovnika. Prav tako se ni strinjal z materino drugo zamislijo, da bi bil klepar. Ob očetovi podpori se je naposled smel izučiti za mizarja (TZ1: 41).

Izkušnje je pridobival v današnji Avstriji, v Beljaku, nato je bil med letoma 1908 in 1911 v vojski, v tretjem artilerijskem regimentu (TZ1: 22). Tudi tam je pridobil nekaj pripovedi za svoj repertoar, saj so si vojaki radi pripovedovali zgodbe. Sam je povedal, da je pri vojakih igral harmoniko, menda tudi na ohceti, bril in mizaril. Prvo svetovno vojno je preživel v Galiciji. V vmesnem času je dobil sina Frica (1914) in se leto kasneje poročil z otrokovo materjo, štiri leta starejšo Lenko Smolej - Vandotovo (1882–1984), s katero je nato dobil še hčer Marico (1918). Družina je postavila skromno hišico na Smerinjekovem polju, ki ga je Peter dobil od svojih staršev.

Lenka Jakelj, žena Petra Jaklja. Foto: Milko Matičetov, 1958, arhiv ISN.

Tam si je uredil mizarsko delavnico in z mizarjenjem preživljal družino. Poleg tega so obdelovali dve njivi, na katerih so pridelovali zelenjavo, zlasti krompir (Štefan 1999a: 14).

Začetek svojega mizarskega mojstrstva je postavljal v leto 1913. Lesena baraka, v kateri si je pozneje uredil delavnico, je bila ostanek prve svetovne vojne. Postopoma jo je popravljal in obzidaval, z njo pa je rasel tudi njegov mizarski sloves. Veljal je za dobrega mojstra, znal je narediti raznovrstno pohištvo, okna, vrata, krste, okvirje za slike, ploščice z nagrobnimi napisi, pinje, gospodinjsko orodje itd. Pozimi je večkrat hodil v »štero« – za več tednov v sosednje kraje popravljat pode, sode in podobno. Redno je učil vajence, ki jih je vzel v šolanje za tri leta. Če starši šolanja niso mogli plačati, so vajenci četrto leto delali za učitelja. Mirko Košir, Petrov nečak, ki se je pri njem izučil za mizarja, je povedal, da je bil stric strog učitelj, ki je zahteval red. Orodje je moralo biti vedno pospravljeno, vajenci so sprva uporabljal obliče in dleta in šele tretje leto mizarsko žago (Štefan 1999a: 14–15).

Ustvarjalnost Petra Jaklja - Smerinjeka je našla svoj izraz tudi v njegovi delavnici. Poleg uporabnih predmetov je rad izdeloval figurice, včasih za jaslice, drugič poljubne živali, npr. psa, prašiča, kravo, slona, kamelo, žirafo, ovce idr. (TZ1: 78). Izdeloval je tudi igrače in, zlasti na stara leta, lesene miniature domačih prostorov (Štefan 1999a: 15). Rad je slikal in risal – okraševal je pohištvo, slikal na les, sam je povedal, da je na prošnjo župana obnovil starejše tabelne slike (TZ4: 59). Bil je navdušen harmonikar, igral je na porokah, za pusta je v Ratečah gostoval po več dni skupaj (TZ5: 9, 29).

V besedni umetnosti se je poleg v pripovedovanju preizkušal tudi v gledališču in pisanju. V lokalnem gledališču je bil igralec, režiser, scenograf in po potrebi tekstopisec (Štefan 1999a: 16). Igral je glavno vlogo v igri *Skapenove zvijače*, pri čemer je menjaval bovško, koroško in kranjskogorsko govorico, igral je Krjavlja v Jurčičevem *Desetem bratu*, ženina v igri *Tri neveste v pokoju*[3] itd. (TZ1: 68).

[3] Transkripcija izvedbe gledališke igre je v prilogi *Tri neveste v pokoju (dramska igra)*, gl. str. 363–376.

Lesene figurice, ki jih je izrezljal Peter Jakelj - Smerinjek. Foto: Milko Matičetov, 1958, arhiv ISN.

Za Miklavževe večere je bil večkrat Miklavž, sodeloval je pri kranjskogorskem pustu. Napisal je dramo v več dejanjih z naslovom *Pilznar Jaka*; tri povesti: *Metin Janez – skrivač*, *Kako je pastir Luka zastrupil medveda*, *Božja dekla Smrt in čevljar Lovro*, in morda še kaj, a nobeno od njegovih literarnih del ni bilo objavljeno (TZ5: 23).

Peter Jakelj - Smerinjek kot pripovedovalec

Kljub mnogoterim talentom in vsestranskemu udejstvovanju je bil Peter Jakelj - Smerinjek za časa svojega življenja najbolj poznan ravno po pripovedovanju. Kot pripovedovalca ga je v kontekstu njegove besedne ustvarjalnosti predstavila že Anja Štefan (1999a). Pri tem je vključila tudi pripovedovalčevo samorefleksijo, ki jo je med terenskimi obiski beležil Milko Matičetov, ter spomine njegovih poslušalcev, ki jih je sama zbrala na terenu. Tukajšnje poglavje se, z dopolnitvami, opira na njene raziskave (gl. Štefan 1999a: 9–19; 1999b).

Kranjskogorčan je s pripovedovanjem odraščal, zgodbe je vpijal iz svojega okolja, predvsem od svoje matere. Kako živo je doživljal zgodbe v otroštvu, je razlagal tudi Milku Matičetovemu:

> Sem bil še čist majhen, sem bil pet let star mogoče, pa sem si predstavljal tole Črno lopo, da bo za nas dobro zavetje v slučaju, če bo kakšna vojska. Še zdaj to vidim. Sem mislil, gor bo dobro, pri Pehti – ker sem slišal tako pripovedovati. (Štefan 1999b: 125; glej tudi Matičetov, 1952, TZ2: 47)

> Ko sem zaslišal Bédanc, se mi je zazdelo, kot da bi me kdo po glavi! (Štefan 1999b: 125; Matičetov 1953, TZ4: 19)
> Pripovedim o hudičih, divji jagi, mrtvecih, ki ponoči okrog hodijo, je tako živo verjel, da ga je »šele pri vojakih strah popustil«. (Štefan 1999b: 125; gl. tudi Matičetov 1953, TZ3: 24)

Pravljičar je raziskovalcu pojasnil tudi, kako se loteva pripovedovanja otrokom: »/…/ na mizo postavi fižol ali ječmen ali karkoli za zbiranje, da delajo, on pa pripoveduje in kaj rezlja /…/« (Štefan 1999b: 126). V njegovi delavnici se tako je ob večerih trlo otrok, največ jih je prihajalo iz neposredne okolice, s Požarja, pa tudi iz drugih delov Kranjske Gore in včasih celo iz sosednjih vasi (Štefan 1999a: 16). Peter je priznaval, da je včasih nalašč s pripovedovanjem zamotil tudi mame, ki so prišle otroke iskat (TZ4: 35). Zgodbe je lahko vlekel po več dni, tudi po dva tedna, in vsak dan že razmišljal za naslednji dan, kako bo naprej napletel.

> Velik je takih, k jih sam zgruntam, zložim, seštediram. / Doživljaj, kratek, sam razpletu, pa je pəršla cela storja. Na tist podlag sem raztegvov. / Danes səm nehov, pa že za jutər gruntov naprej. / 14 dni sem jo pravil otrokom pri večerih, tri, štiri ure. (Štefan 1999b: 125; gl. tudi Matičetov 1951, TZ1: 23, 36, 35)

O izjemnem pripovedovalskem talentu Petra Jaklja in njegovem veselju do pripovedovanja otrokom pričajo spomini domačinov, ki jih je Anja Štefan zbirala ob koncu 20. stoletja, dvajset let po njegovi smrti (Štefan 1999b: 126–127). Pričevanja hkrati podajajo oris Jakljevega iskrivega značaja in prinašajo etnografske drobce družabnih/družbenih razmer iz časa, ko je bilo pripovedovanje v živo pomemben del kulturnega življenja, zlasti za otroke, in dostopna oblika razvedrila za vse generacije.

> Smo se otroc na vasi igral, pa če je kdo reku: »Gremo k stricu Petru, nam bo storjo povedal,« pa smo šli. To smo ga prekinli kar sred dela. Zdej pa – če je začel tako, de je reku: »Al vam povem od jare kače ali od steklenga polža,« potem smo vedəl, de ne bo nač. Zato k poj smo rekəl: »Pa od steklenga polža.« »Ja, je pa od jare kače bal dolga!« »Pa od jare kače!« »Ja, je pa od steklenga polža bal dolga!« In se ni dal premaknit. Kadar je bil pa razpoložen, je pa – je mu fajfo – je fajfo pəržgal, smo se usedəl tko okrog njega, pa je pravu. /…/ Včasih je prekinil delo, včasih tud kaj delal zraven, pa ne oblal al kaj takga, da bi bil šum. /…/ Torej jəs se ga spomnem, star, tisto čedro je mu, včasəh, no, največkrat v delavnici. Tiste hlače so mu tko nekam visele, ves od oblanja, pa porasu, ker takrat so možakarji samo enkrat na teden hodil k brivcu. Tam je blo tud pozim, je blo notər lepo toplo. In jəs se tega tko spominjam. To je blo tko neki, to smo ga, z odprtimi usti smo ga poslušal. (Povedala Ivana Gregori, gl. v Štefan 1999b: 126.)

Otroc so pəršli v delavanca not, poj je pa naštimov cela košara tistih fəržolov, k je mela teta Lenka prašiče včasəh, pa kravca sa mel, pol so pa otroc fəržov lušəl al kej tacga, on je pa storje pravu. Štorje. Pa v delavənci not. Delavənca je bla pa kar lesena. Jəs səm se lih učil takrat. Pa še pred sma hadil, k se še učil nisəm, ja, ja, pašlušat tiste. Pa sma karuza lušəl pa tak. /…/ Sej se j kar sprot zmišljevov: konc lega dela, pa spet naprej, včasəh je bla cel tedən tista ena. Po je bu pa nas strah, včasəh še domov nismo upal, pa j mama pəršla, al pa ata, al pa kašan drug, de j nas spremljov. O, to so otroc hadil s cele vasi gor, ene deset, petnajst. (Povedal Mirko Košir, Smerinjekov nečak, Štefan 1999b: 126.)

No, čakte zdej, de vam povem, kako je blo, ko je stric Peter. Smo bli še mejhen atroc. Zdej, tam smo bli doma, ne, pər Smerinjek, stric Peter se je pa poroču tlele, k je na konc, to je blo vse do smučišča, to je blo vse Smerinjekovo. Si je hišco mejhno naredu. /…/ No, in on je bil mizar. Hišco sta delala, ampak delavənca je bla zravn, no, sej je še zdej kot ena podrtija, ne. In so mel mejhno kuhənco, sam spat so hodil v ta novo, ker so novo naredli, a ne. Tko mejhna kuhənca je bla, tkole kokər zdejle, vidte (pokaže pol svoje kuhinje). Pa je bil štedilnik, pa klop, pa ena mejhna miza. In not se nas je nagnetlo tud dvejset otrok: pa na prunkci, pa na kolenah, mene je mu na kolenah, pa smo se prov tepəl, kdo bo na kolenah. In pošlušte, on je govoru, on je iz rokava stresov, ampak sprot zmišljevov, veste, tak dar je mu. Ker če dvakrat ni znal – sej jih je velikkrat eno in isto povedal, ne, tko tud, že velikkrat, ane. Ker to se spominjam, ene tri leta, de smo tkole hodil, to pa pozim. In če smo se spomənli, a ne, de je dargač povedal, al smo ga! Kako je znal hitər potem popravljat, veste, pa besede nazaj jemat, pa tko. Ježeš Marija, to smo, z odprtimi usti, tkole (pokaže). »Stric, koku pa j bu pole?« »Ja, pole j bu pa tako. Čajte mawo,« pa se je naveličal že, »pačajte mawo, no. Zej moram pa mejhan vən jət, a ne, de se bom shladil,« nekam tko pərbližno je povedal, pa to zato, k je bla ura že enajsta zvečer pa tkole. Zej kako, mi nismo hotel jət domu, a ne. In pol je pa tko, de je zginu, pol pa ga nəč vəč nazaj ni blo, a ne. No, pol je šu pa v hišo, a ne, pol smo pa pačas, cincal pačas prot domu. Pər Koleslnu, pər Smerinjeku, pər Iwancu. To nas je blo tok, ene dvejset otrok. /…/ Cel Požar. /…/ Pa tud ta velki, sej nismo bli sam ta mejhni, pošlušte, so bli tud taki, k so bli takrat že stari kakor moj vnuk, ene, ene 12 let pa 14. To je vse, un so pa sedel še v beršťat, so rekəl, a ne, v delavnici, k je biv tist, ja, delovna miza. Vratca so bla odprta, a ne, Ježeš Marija, pol k se je pa naveličov, k nəč vəč ni mogu govort, po smo se šli pa skrivat, pa nam je pomagal, de smo se skrival. Pa v trugo nas je zapəru, a ne, k je truge tud delal, a ne, tok de nas niso najdəl, pa tko naprej. To so taki spomini, de vam povedat ne morem. /…/ On sam de se je vsedu, pa je že. Ta pəru sta po ene dva pəršla, pa tko. »Ja, stric, pavejte storja.« Storja sma rekəl, a ne. Pa je začel kej govort, a ne, pačas sa že šli, pa eden drugmu hadil pravt: »Je že

> začel, je že začel.« Tko da, zlo nas je mu, otroke je mu grozno rad. /…/ Veste, kako je on znal? On je znal vključit mejhne otroke in de je iz vsake pravljice, storje, ne, se je čutlo tud vzgojen smisel. Veste, de je tko znal. Ampak bil je pa zmerej en priden pobəč al pa ena pridna deklca, pa pol, kako je, seveda, takrat je blo povezan tud z molitvijo. /…/ Največ pa sa bli pastirčki. /…/ In tko smo se vživel, in tko smo se vživel, de če je blo: »Ja, kje pa je bil?« »Ja, ta gori v Vitrancu.« Poslušte, še ven nas je poslal, de smo šli gledat, k je luna svetwa. »No, a vidte tamlele gori?« Mi smo si vse predstavljal. /…/ (Povedala Danica Hostnikar, Smerinjekova nečakinja, Štefan 1999b: 126–127.)

Njegova karizma ni bila nič manjša pri pripovedovanju odraslim, kot se prepričljivo sliši na zvočnih posnetkih Milka Matičetovega in razbere celo iz zapisov, čeprav poleg neverbalnih sredstev, ki spremljajo pripovedovanje (mimika, kretnje, očesni stik …), umanjkajo še vsi zvočni elementi.

S poslušanjem pripovedovanja Petra Jaklja si je pomagal slovenski pisatelj Josip Vandot (1884–1944), ki je folklorne pripovedi literariziral in zaslovel z deli o Kekcu, Pehti in Bedancu. Peter Jakelj z Vandotovimi izpeljavami ni bil zadovoljen (Štefan 1999b: 125). Pisatelj pripovedovalca ni nikoli omenil, o čemer se je pravljičar večkrat potožil Matičetovemu (gl. Matičetov 2010: 16).

TERENSKE RAZISKAVE MILKA MATIČETOVEGA PRI PETRU JAKLJU - SMERINJEKU

Filolog in folklorist Milko Matičetov (1919–2014), vodilni slovenski terenski raziskovalec slovenskega pripovednega izročila v 20. stoletju, je za Petra Jaklja izvedel od dijakinje profesorja Avguština Pirnata na nekdanji Trgovski akademiji v Ljubljani. V opisu svojih najboljših pravljičarjev je zapisal:

> za tega ali onega svojih izbranih mojstrov besede sem kajpada izvedel tudi samostojno, ne le med delom v terenskih ekipah.[4] Tako sem imel srečo tudi s Smerinjekom iz Kranjske Gore: učenka prof. A. Pirnata mi je po nekem predavanju o pravljičarjih na tedanji Trgovski akademiji v Ljubljani zatrdila, da mi ne bo žal, če se v Kranjski Gori oglasim pri Smerinjeku (Petru Jaklju, 1886–1979). Mož, po poklicu mizar, je med drugim rezljal lesene figurice za jaslice, obnavljal risbe v obpotnih znamenjih in kapelicah, igral razne vloge in režiral več igric (nekaj celo lastnih). In seveda, zmeraj dobro razpoložen, jasno in glasno bajal in sproti raztegoval zgodbe o *Bédancu* (ne Bedáncu!), *Pehti* (zanj in sploh za Borovce včasih tudi *Pehta Krulja*, nikdar Pehtra!), *Kosobrinu* in drugih. Vrsto takih in podobnih zgodb je Smerinjek slišal od svoje matere Magdalene v sami Borovski vesi (drugo, morda prvotno, neuradno ime za Kranjsko Goro, nemško Kronau), brez dvoma kaj dodal iz svojega in povedal domačinu Josipu Vandotu. Peter, čeprav mlajši, je živel nepretrgoma doma in zajemal iz živega izročila. Rad je pomagal svojemu malce starejšemu rojaku – pisatelju, ta pa ga nikdar ni omenil; to je Petra hudo bolelo in se mi je ne enkrat potožil. (Matičetov 2010: 15–16)

Tako je Matičetov že poleti 1952 izkoristil prost dan, ko se je s terensko ekipo Etnografskega muzeja mudil na Bovškem, in se odpravil peš čez Vršič v Kranjsko Goro k Petru Jaklju, da bi preveril, ali je »res pravi« (Štefan 1999b: 120). Decembra istega leta je pri njem že dokumentiral prvo gradivo. V naslednjih petnajstih letih je pri Smerinjeku opravil še pet, večinoma večdnevnih terenskih obiskov.

Prva leta njunega skupnega dela, 1952–1955, je Matičetov pripovedi zapisoval še na roko. Ker imajo terenski zvezki in pozneje tonski trakovi različna poimenovanja,

---

[4] Terenske ekipe Slovenskega etnografskega muzeja (SEM) so med letoma 1948 in 1980 zbirale raznovrstno etnološko in folklorno gradivo: skupina etnologov, etnomuzikologov in folkloristov se je za določen čas (največkrat za dva tedna) namestila v določenem slovenskem kraju in sistematično dokumentirala raznovrstno socialno, materialno in duhovno kulturo. Milko Matičetov se je ekipi pridružil večkrat, vsakokrat je bil zadolžen za beleženje slovstvene folklore. Do leta 1962 je terenske odprave SEM vodil dr. Boris Orel (zato so znane tudi pod imenom Orlove ekipe), po njegovi smrti pa je vodenje prevzel dr. Boris Kuhar.

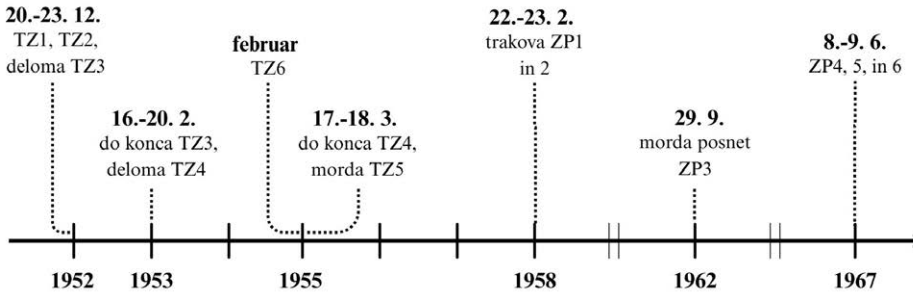

Časovnica obiskov Milka Matičetovega pri Petru Jaklju - Smerinjeku. Shemo je izdelala Marija Bajt.

smo jih zaradi preglednosti po kronologiji od prvega do zadnjega poimenovali s kratico za *terenski zvezek* TZ1–6 oz. kratico za *zvočni posnetek* ZP1–6, kar olajša pogosto sklicevanje; izvirna poimenovanja zvezkov in posnetkov, ki jih je uporabljal Matičetov, so v seznamu virov pod kraticama TZ in ZP. V zadnji terenski zvezek (TZ6), ki ga je Matičetov izročil Petru Jaklju, je nekaj narečnega gradiva in dve pripovedi pravljičar zapisal sam. Zvezki so formata A5, imajo 80 črtastih strani in imajo, razen TZ5, temno modre kartonaste platnice. Popisani so v celoti, razen zvezka TZ6, ki je popisan do strani 34. Zvezek TZ5 ima svetlejše platnice in malce debelejši papir, ki je do danes bolj porumenel kot v ostalih zvezkih. Matičetov je v zvezke pisal s svinčnikom. Moder kemični svinčnik je uporabil le v zvezku TZ5, ko si je leta 1967 delal zapiske ob snemanju na magnetofonski trak, in za naknadno oštevilčevanje strani v zvezkih. Peter Jakelj je v svoj zvezek (TZ6) pisal z zelenim nalivnim peresom.

Potem ko je Inštitut za slovensko narodopisje SAZU v letu 1956/57 dobil prvi magnetofon (Letopis SAZU 1958: 203),[5] sta bila februarja 1958 pri Petru Jaklju posneta prva dva magnetofonska zvočna posnetka, ZP1 in ZP2 (Letopis SAZU 1959: 148). Pozneje so bili pri Petru Jaklju posneti še ZP3 leta 1962 in posnetki, ki so nastali ob snemanju za televizijsko oddajo *Pri naših pravljičarjih*, ZP4–6, leta 1967.[6] Milko Matičetov je z namenom, da bi predstavil nekaj aktivnih pravljičarjev na slovenskem terenu, Petra Jaklja obiskal tudi v družbi nemškega folklorista Rolfa Wilhelma Brednicha.

---

[5] Prvi magnetofon je ISN dobil kot dar Švicarskega narodopisnega muzeja.

[6] Med gradivom, ki naj bi ga Milko Matičetov dokumentiral pri Petru Jaklju, je v magistrski nalogi Anje Štefan omenjen še posnetek ISN8 (Štefan 1999a: 146), vendar se je po digitalizaciji leta 2026 in poslušanju tega arhivskega posnetka izkazalo, da na njem ni pripovedovanja Petra Jaklja, temveč so pripovedi drugih pripovedovalcev iz Gorenjske in Koroške.

Peter Jakelj - Smerinjek in Milko Matičetov; fotografija je verjetno nastala 29. 9. 1962. Hrani arhiv ISN.

Rolf Wilhelm Brednich v Kranjski Gori pred hišo, v kateri sta z Milkom Matičetovim stanovala med terenskim obiskom 29. 9. 1962. Hrani arhiv ISN.

Terenski zvezki in zvočni posnetki z gradivom, ki ga je Milko Matičetov dokumentiral v Kranjski Gori. Hrani arhiv ISN. Foto: Manca Filak.

December 1952

Prvič se je Milko Matičetov v Kranjsko Goro odpravil za štiri dni, v vasi je bival med 20. in 23. 12. 1952. V tem času je zabeležil šest folklornih srečanj s Petrom Jakljem - Smerinjekom.[7] Gradivo je zapisal v zvezke TZ1, TZ2 in deloma v TZ3.

Februar 1953

K Smerinjekovim se je Matičetov vrnil že slaba dva meseca pozneje, ko je v Kranjski Gori bival med 16. in 20. 2. 1953. Zabeležil je šest folklornih srečanj, zapisoval pa je najprej v terenski zvezek TZ3 in nato v terenski zvezek TZ4.

Marec 1955

Naslednji sta v TZ4 zabeleženi srečanji 17. in 18. 3. 1955, Matičetov pa je z zapisovanjem 18. 3. najverjetneje nadaljeval v TZ5. Prvih 18 strani TZ5 namreč ni datiranih, na strani 21 pa ob naslovu *Peter* najdemo datum 22. 2. 1958. Takrat je Matičetov prvič uporabljal magnetofon, zato so zapiski v nadaljevanju TZ5 omejeni na časovne zaznamke, naslove enot, razlage narečnih besed in druga opažanja ob snemanju na trakove ZP1 in ZP2; v isti zvezek je take zaznamke delal ob vseh naslednjih srečanjih (februarja 1958, septembra 1962 in junija 1962), ko so nastali zvočni posnetki ZP3–5.

Februar 1958

Februarja 1958 sta bili na magnetofonskih trakovih ZP1 in ZP2 zabeleženi dve folklorni srečanji, eno z 22. in drugo s 23. 2. 1958.

September 1962

Milko Matičetov se je 29. 9. 1962 ustavil na enodnevnem obisku v Kranjski Gori, posnetek s tega dne je na ZP3.

Junij 1967

Zadnji sklop zvočnih posnetkov, ZP4–6, je nastal 8. in 9. 6. 1967 na Jesenicah.

---

[7] *Folklorno srečanje* je mišljeno kot neprekinjen niz več folklornih pripovedi pri enem obisku (gl. Ivančič Kutin 2011); Matičetov je Petra Jaklja med bivanjem v Kranjski Gori obiskal tudi dvakrat ali trikrat na dan in vsakič je posnel niz pripovedi, kar predstavlja novo folklorno srečanje.

Lastnoročni zapisi Petra Jaklja (TZ6)

Poleg zvezkov TZ1–5, v katere je Jakljeve pripovedi zapisoval Milko Matičetov, je v obravnavo vključen še poseben zvezek TZ6, v katerega je na raziskovalčevo pobudo zapisoval Peter Jakelj sam:

> Popoldne 20. 2. 1953 sem se pri Petru poslovil. Najbrž za čas do jeseni. Da bi tudi med tem napravil kak »zamerk«, sem mu pustil zvezek. Če bo tako priden, kakor 19. t. m., se bo nabralo precej. Pregovore in besede s strani 9–19 (tj. TZ4, op. ur.) je napisal namreč sam na listkih, ki sem si jih izgovoril. (Matičetov 1953, TZ4: 33)

Peter Jakelj je brez datacije[8] na prvo stran zvezka zapisal nekaj »izrekov in rekel«, nato pa z lepo čitljivo pisavo še dve zgodbi: prvo 18. 2. 1955 in drugo 20. 2. 1955.

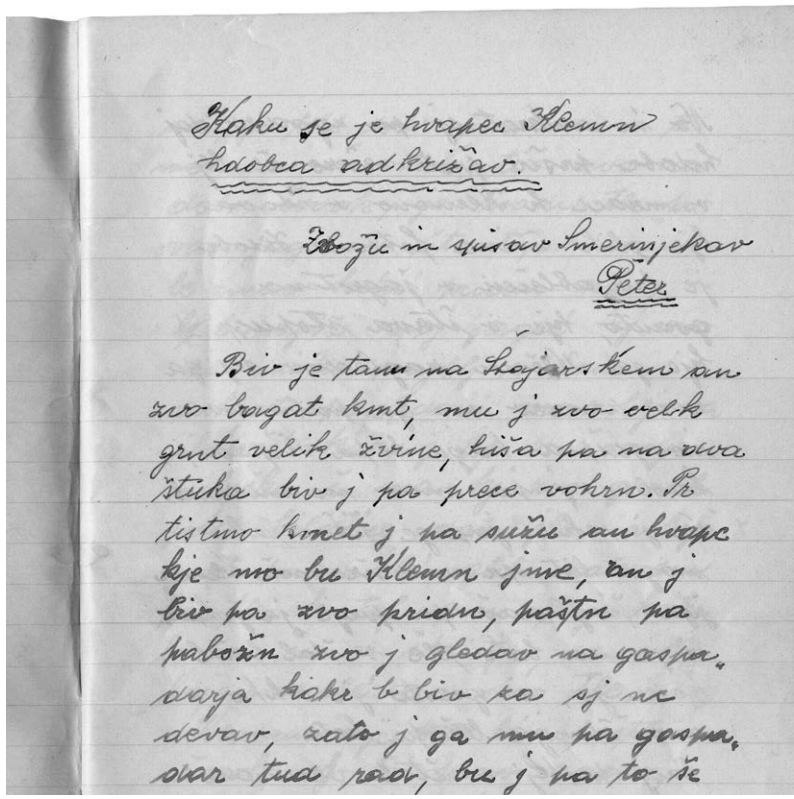
Kaku se je hrapec Klemn
kaboca odkrišav.

Zbožic in spisav Smerinjekav
Peter

Biv je tam na Štajarskem zan
zvo bogat kmet, mu j zvo velik
grnt velik živine, hiša pa na dva
štuka biv j pa prece vohrn. Pr
tistmo kmet j na sušic zan hrapc
kje mo bu Klemn jmc, zan j
biv pa zvo pridn, paštn pa
pabožn zvo j gledav na gaspa,
daja kake b biv ka sj nc
devav, zato j ga mu pa gospa,
dar tuda rad, bu j na to še

Lastnoročni zapis Petra Jaklja v TZ6.

[8] Razlike v pisavi, ki je sicer nastala z isto roko, in v uporabi pisal kažejo, da so ti zapisi nastajali ob različnih priložnostih med 20. 2. 1953, ko je Matičetov Smerinjeku zvezek izročil, in 18. 2. 1955, ko je pripovedovalec vanj zapisal prvo od datiranih pripovedi.

PREGLED IN DOSEDANJI IZSLEDKI OBRAVNAV PRIPOVEDNEGA GRADIVA PETRA JAKLJA - SMERINJEKA

Nekatere pripovedi Petra Jaklja je Matičetov morda že med zapisovanjem samim ali kmalu po tem oštevilčil – skupaj 26 enot;[9] te je raziskovalec prepoznal kot še posebej pomembne, npr. zaradi ujemanja ali variantnosti ATU, posebnih motivov, strukture ali dolžine.[10] Na seznamu so le enote iz rokopisov v terenskih zvezkih; pozneje, od leta 1958 dalje, ko so že nastajali zvočni posnetki, pa Matičetov seznama ni dopolnjeval. Gradivo, ki ga je zapisal v zvezke in/ali posnel na magnetofonske trakove, je hranil doma, nekaj zvočnih posnetkov tudi v Inštitutu za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISN ZRC SAZU).[11]

Matičetov je dve Smerinjekovi pripovedi o kralju Matjažu (enoti **41** in **42**) vključil v razpravo *Kralj Matjaž v luči novega slovenskega gradiva in novih raziskavanj* (Matičetov 1958), s katero je dopolnil študijo *Slovenske pripovedke o Kralju Matjažu* (Grafenauer 1951), in gradivo tudi pokomentiral:

> Naravnost klasičen primer, kako je kljub zvestobi izročilu mogoče v pravem pomenu besede ustvariti nekaj novega, živega, osebnega, enkratnega, je tekst št. 76 (v tukajšnjem gradivu enota **42**, op. ur.). Ves je posejan z domislicami pripovedovalca Petra Jaklja Smerinjekovega iz Kranjske Gore, ki mu je bajanje z oživljanjem stare snovi očitno pravi užitek. (Matičetov 1958: 41)

V sklepnem delu razprave se Matičetov znova vrne k ustvarjalnosti Petra Jaklja in komentira, da je že Grafenauer pravilno prepoznal poseben stilni prijem: dobremu pravljičarju je pravljica zgolj snov za zabavno pripovedovanje, s katero lahko tudi po svoje svobodno razpolaga (Matičetov 1958: 47). Kot potrditev tega mdr. navaja Jakljevo pripoved (enota **42**):

---

[9] Številčenje je sicer do 25, toda znotraj tega sta 6a in 6b.

[10] Gl. razdelek Najboljše pripovedi po izboru Milka Matičetovega, str. 355–356).

[11] Od leta 2016, ko je Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU pridobil posthumno zapuščino Milka Matičetovega, je vse gradivo shranjeno v inštitutskem arhivu na Novem trgu 5 v Ljubljani.

> To je varianta »obiska pri Kralju Matjažu«,[12] torej smo lepo v mejah konvencionalne matjaževske tematike. In vendar je ta pripoved po svoji obliki tako nekonvencionalna, da je veselje! Vzemimo n. pr. prepričljivi izrez iz pastirskega življenja, ko si pobič pripravlja zavetje pred hudo uro. Kajpada ne gre brez humorja in slikovitega izražanja (kako je pobiča dež »napléckal«, kako mu je laterna »trepikala« pod zemljo ipd.). Celo psihološki odtenki so tu in tam, n. pr. boj med občutjem tesnobe in med radovednostjo ali drznostjo, ki sili pobiča naprej pod zemljo. Srečanje z Matjaževo vojsko, prebujanje te vojske, pogovor s senoseki in grabljicami, ki se spogledujejo ob vprašanju po kozah, pastirjevo spoznanje, da je pravzaprav starec, fajmošterjev sum, da ima pred seboj človeka, ki »ni v glavi prav v redu«, vse to so neponovljive, odlično povedane epizode, ki bi jih človek poslušal še in še. Tu zdaj vsakdo takoj zasluti močno osebnost, radoživega oblikovalca, ki ve, kam postavljati besede. Ta mož je sedemdesetletni Peter Jakelj, Smerinjekov iz Kranjske Gore, po poklicu mizarski mojster, po potrebi risar in podobar, igralec in avtor šaljivih igric, režiser pustnih in drugih veselic v domači vasi, posebej pa pravljičar prve vrste. (Matičetov 1958: 47–48)

V naslednjih letih je Matičetov o Petru Jaklju - Smerinjeku napisal še poljudni članek za mladinsko revijo *Pionir* (Matičetov 1963/64: 128–129), pozneje pa se, čeprav je Petra Jaklja omenjal kot enega najboljših slovenskih pripovedovalcev (npr. v Matičetov 2010: 15–16), k temu gradivu ni več vračal, saj se je prednostno posvečal terenskemu delu, še zlasti po letu 1962, ko je »odkril« Rezijo (Ivančič Kutin in Kropej Telban 2026: 267).

Poglobljeno raziskovalno in redakcijsko delo na gradivu Petra Jaklja - Smerinjeka je leta 1995 nadaljevala Anja Štefan, ki je za temo svoje folkloristične magistrske naloge izbrala osebno ustvarjalnost pripovedovalcev pri folklornem pripovedovanju. Zaradi obsežnega repertoarja in načina pripovedovanja je po priporočilu Milka Matičetovega analizirala Smerinjekovo pripovedovanje; v njegovem repertoarju so bile namreč dokumentirane variante iste zgodbe (povedane ob različnih priložnostih), kar je omogočilo primerjalno analizo. Trije[13] od šestih magnetofonskih zvočnih trakov s pripovedmi Petra Jaklja so bili tedaj s pomočjo naprave v Glasbenonarodopisnem inštitutu (GNI) presneti na avdiokasete; v tistem času je bila to najbolj praktična rešitev, ki je omogočila predvajanje posnetkov na navadnem kasetofonu

---

[12] »Obisk pri kralju Matjažu v gori« je ena od kategorij motivov v pripovedih o kralju Matjažu, določil jih je že Ivan Grafenauer (1951); poleg te so še »Matjaževa vojska z bogom«, »Matjaževo spanje in zopetni prihod« in »Razno iz Matjaževega življenja«.

[13] Trakovi z inventarno številko ISN4 (ZP1), ISN5 (ZP2) in ISN112 (ZP3).

doma.[14] Za nasvete in oblikovanja načel poenostavljene fonetične transkripcije narečnih besedil se je Anja Štefan obrnila na dialektologinjo Vero Smole in v letu 1996 prepisala večino gradiva na omenjenih zvočnih posnetkih. Hkrati se je lotila prepisovanja iz rokopisnih zvezkov Milka Matičetovega; snopič vseh šestih rokopisnih zvezkov, zvezanih v mapi z oznako *Kranjska Gora*, je Matičetov hranil doma; Anji Štefan je postopno posojal posamezne zvezke, iz katerih je prepisovala Smerinjekove pripovedi.[15]

Branje rokopisa Matičetovega je bilo svojevrsten izziv, saj je izjemno težko čitljiv.

> Zapisovalci si pomagajo s hitrim pisanjem tako, da pripovedovalčeve besede lovijo sproti na papir že med pripovedovanjem. /…/ V zapisih je po navadi ohranjen krajevni govor. Folklorist kajpada ne more zmerom zapisovati natančno kakor lingvist, vendar bi v splošnem moralo veljati načelo, da bodi vsak zapis (folklornega besedila, op. ur.) v narečju. (Matičetov 1956: 124)

Poleg tega je raziskovalec že pred časom, ko je to postalo temeljna folkloristična metoda, ki je upoštevala poleg teksta tudi kontekst in teksturo (Dundes 1965; 1980), med zapisovanjem besedila beležil tudi zunajbesedilne elemente živahnega pripovedovalca: nebesedne zvoke, pripovedovalčeve gibe, pripombe ostalih navzočih poslušalcev; pri vsem tem seveda ni mogel misliti še na lepopis (Ivančič Kutin 2012: 110–111).

Matičetov je svoj zapis pri Petru Jaklju preverjal:

> Zvečer 18. 2. in dopoldne 20. 2. (leta 1953, op. ur.) sva s Petrovim sinom Fricom prebrala zgodbe od 1–12 (razen št. 4) Tudi tiste, ki sva jih že prej s Petrom ali z Marico. Fric je veliko boljši za to kot Marica, bolj natančen in neprizanesljiv. Največ je bil zraven tudi sam Peter, ki se ni dolgočasil, ampak je poslušal in se smehljal, tu pa tam tudi kaj potrdil ali dodal. Užival je nekoliko, da je zadnja inštanca, na katero smo se obrnili v dvomih. (Matičetov 1953, TZ4: 33)

Preverjanje zapisa na terenu se je nanašalo le na vsebino, svoj rokopis je namreč zapisovalec znal brati, kar pa žal ne velja za druge bralce. Če se Anja Štefan ne bi srečevala s folkloristom, da sta skupaj brala – on potihem zvezek, ona glasno

---

[14] Originalni magnetofonski trakovi so občutljivi in bi jih z večkratnim predvajanjem, ustavljanjem, prevrtavanjem naprej in nazaj lahko kaj hitro uničili, zato je bilo nujno narediti kopijo. Presnemavanje je opravil sodelavec GNI Drago Kunej.

[15] Anja Štefan je to povedala Mariji Bajt v intervjuju 5. 8. 2025. Intervju hrani Marija Bajt.

natisnjeno transkripcijo –, nekatera mesta ne bi mogla biti razrešena. Tako pa sta s skupnimi močmi razvozlala nekatere nečitljive dele in postopoma so bili transkribirani vsi rokopisni zvezki z gradivom Petra Jaklja (TZ1–5). Popravke, ki jih je ob srečanjih z Matičetovim ročno označevala v tiskane prepise, je vnesla v digitalni zapis le pri tistih pripovedih, ki jih je vključila v nalogo, tj. štirinajst pripovedi oz. šest različnih zgodb, vsaka v dveh ali treh variantah. To je približno 15 % celotnega Jakljevega pripovednega repertoarja, upoštevajoč vse variante enakih pripovedi. Preostali del do takrat prepisanega repertoarja, okrog 85 %, je ostal korigiran ročno na papirju, kar je bilo pozneje v veliko pomoč.[16] Opravljeno je bilo torej izjemno obsežno in časovno zelo zahtevno delo, ki pa je – kar se tiče urejanja transkripcije gradiva – na nadaljevanje (in dokončanje) čakalo še skoraj tri desetletja.

Anja Štefan (1999a) je s teorijo pripovedne strukture Seymourja Chatmana (1978) primerjalno analizirala variante šestih Smerinjekovih pripovedi: *Cganove jetre* I, II, III, *Ad tistega, k je na britofu arehe tleku* I, II, III; *Trije hwapci* I, II; *Kako sta hwapca hudiča wavila* I, II, *Ad šoštarja* I, II, *Ad Məkwjawnjeka* I, II;[17] pri tem se je osredotočila na pripovedovalčev ustvarjalni vidik, tj. interpretacijo in oblikovanje pripovedi kot aktiven odziv na aktualni kontekst pripovedovanja (lastne trenutne vzgibe pripovedovalca in njegove publike ter druge okoliščine folklornega dogodka). Zapise v terenskih zvezkih in na posnetkih je dopolnjevala s terenskimi obiski v Kranjski Gori, kjer je mdr. dokumentirala spomine vaščanov na pripovedovalca.[18] Opisovali so ga kot humornega, iznajdljivega, kreativnega človeka, ki zgodb ni ustvarjal le s sposobnostjo sukanja jezika, pač pa tudi z glasom in telesno mimiko, da ga je bilo veselje poslušati in gledati; s prepričljivim pripovedovanjem je znal otroke, ki so ga prihajali poslušat ne le iz soseščine, pač pa iz vse vasi, tudi prestrašiti, »da so se mame jezile«, a je tudi matere, ki so prihajale po otroke, posrkal v dogajanje, da so čakale na konec zgodbe (Štefan 1999a; 1999b).

Monika Kropej Telban (2008b) je pet Smerinjekovih pripovedi vključila v razpravo o spremljanju folklornega izročila na Gorenjskem skozi čas: povedko o bogabornem kralju Matjažu (enota **41**), pravljico o treh hlapcih, ki sklenejo z gospodarjem stavo, da se ne bodo razjezili (enota **102**), o čevljarju in smrti, ki je ena

---

[16] Milko Matičetov in Anja Štefan sta strokovno sodelovanje nadaljevala v prvem desetletju 21. stoletja ob gradivu dolenjskega pripovedovalca Antona Dremlja Resnika, ki ga je Matičetov dokumentiral med letoma 1950 in 1959. Repertoar tega pravljičarja je izšel leta 2010 v prvi knjigi v zbirki Slovenski pravljičarji, za katero je Anja Štefan transkribirala in uredila gradivo ter ga opremila s spremljajočimi poglavji o pripovedovalcu, njegovem domačem kraju in opusu.

[17] V tukajšnjem gradivu glej: *Ciganova jetra*, enote **1**, **103** in **120**; *Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl*, enote **75**, **101** in **122**; *Kmet in trije sinovi hlapci*, enoti **40** in **102**; *Kako sta hlapca hudiča lovila*, enoti **45** in **125**; *Od smrti* in *Smrt in čevljar,* enoti **81** in **104**; *Od enega, ki ga je maknilo*, enoti **73** in **126**.

[18] Gl. razdelek *Peter Jakelj - Smerinjek kot pripovedovalec*.

najbolj razširjenih slovenskih pripovedi (enota **81**), šaljivo zgodbo o tistem, ki je na pokopališču trl orehe – ta je znana po celotnem slovenskem prostoru, vendar ji je Smerinjekov »dal poseben pečat« (enota **122**)[19] ter pripoved o Pehti in Bedancu, po kateri je bil Peter Jakelj še posebej znan (enota **39**).

Inštitut za slovensko narodopisje je v letu 2016 s posthumno zapuščino pridobil veliko količino gradiva, ki ga je Milko Matičetov hranil doma (rokopisne zvezke, zapiske, zvočne trakove, kasete itd. z vseh koncev slovenskega etničnega prostora). Sledila sta evidentiranje gradiva za arhiv in postopna digitalizacija zvočnih posnetkov; Matičetov sam namreč ni hranil kohezivnega in celostnega popisa vsebine. Popis gradiva na zvočnih posnetkih in transkripcija zahtevata skrbno poslušanje vsakega traku posebej, kar je velik časovni zalogaj; poleg tega je pri popisovanju in transkribiranju gradiva potrebno razumevanje narečja ter osnovno znanje dialektologije. Delo zato poteka zelo počasi, etapno, največkrat prav v okviru priprave izbranega gradiva za objavo v zbirki Slovenski pravljičarji.

Gorenjske pripovedovalce v zapuščini Milka Matičetovega v ISN je za svojo diplomsko nalogo obravnavala Marija Bajt (2022); med zvočnimi trakovi, ki so prispeli v ISN leta 2016, so bili tudi posnetki Petra Jaklja, ki so v devetdesetih letih 20. stoletja, ko je gradivo pregledovala Anja Štefan, veljali za izgubljene ali založene. Šlo je za tri posnetke, ki so nastali leta 1967: Matičetotov je na magnetofon snemal Jakljevo pipovedovanje, medtem, ko ga je snemala tudi televizijska ekipa za TV oddajo *Pri naših pravljičarjih* (ZP4) ter med Jakljevo pripovedovanje v sklopu gledališke predstave Ti upokojene neveste (ZP5–6). Marija Bajt jih je prepisala v poenostavljeni fonetični transkripciji in jih skupaj s posnetki preostalih gorenjskih pripovedovalcev obravnavala z vidika pripovednega procesa (Bajt 2022: 17–26). Delo je nadaljevala z magistrsko nalogo, v kateri se je osredotočila na vse razpoložljivo Jakljevo gradivo in ga raziskala z vidika žanrske sestave ter korelacije med žanrom in dolžino. Prav tako se je dotaknila prenosa izročila s primerjavo pripovedi *O kokoški, ki je šla na božjo pot* (*Ad čipce, k je šwa na božja pot*, enota **27**) Petra Jaklja in poznejše izvedbe njegove hčere Marice Globočnik[20] iz zapisa Nine Jamar (2008: 25–26).

Za to je Marija Bajt ponovno pregledala transkripcijo terenskih zvezkov in zvočnih posnetkov, ki jo je hranila Anja Štefan, tj. korigirani natis transkripcije in njeno še nerevidirano digitalno različico. S pomočjo Dellovega računalnika PP05L z operacijskim sistemom Windows XP je uspela prebrati danes že zastarele diskete,

---

[19] To je peta od šestih variant, ki so bile dokumentirane pri Petru Jaklju.

[20] Več o Marici Globočnik in njenem pripovedovanju gl. v prilogi *Prenos izročila: pripovedovalka Marica Globočnik in njena pripoved O čifci*.

na katerih je Anja Štefan hranila datoteke s transkripcijo repertoarja Petra Jaklja. Pri oblikovanju dokončne poenostavljene fonetične transkripcije je Marija Bajt sodelovala z dialektologinjo Vero Smole, s katero sta se z nekaj korekcijami odločili slediti načelom, ki jih je v magistrski nalogi upoštevala že Anja Štefan (1999a: 26–27). Primerjava prepisov terenskih zvezkov z originalnimi rokopisi je pokazala, da je bilo izpuščenih le nekaj opomb Matičetovega na straneh 8 in 9 v zvezku TZ5 ter nekaj zapiskov na koncu istega zvezka, ki so se nanašali na kasnejše obiske pri pripovedovalcu. Obstoječi prepis je bilo treba pretvoriti v pisavo ZRCola, saj Word 2025 ni več prepoznaval vseh znakov iz Worda 1997. Poenotene so bile končnice deležnikov na *-al*, *-el* in *-il* (Anja Štefan jih je zapisovala z *-av*, *-ev* in *-iv*), uredilo se je dosledno zapisovanje švapanja, protetičnega *v*, polglasnika, odpravljeni so bili zatipki, dopolnjeni so bili manjkajoči pasusi v transkripciji ter »dešifrirane« nekatere zaradi težke čitljivosti rokopisa še neprepisane besede.

Transkripcije zvočnih posnetkov so bile bolj pomanjkljive, predvsem pa težje sledljive, saj ni bilo mogoče poslušati originalnih magnetofonskih trakov, pač pa le presnetke na avdiokasete iz 90. let 20. stoletja, na katerih je bila kakovost zvoka slaba. Po prvem poslušanju vseh kaset je bilo ob pomoči zapiskov v TZ5 in podatkov v magistrski nalogi Anje Štefan ugotovljeno, da so na posnetkih ohranjeni t. i. trakovi ZP1–3. ZP1 je Anja Štefan transkribirala v celoti, ZP2 še ni bil transkribiran, transkripcijo ZP3 pa je bilo treba dopolniti s pripovedmi vnuka Petra.

Tretji sklop urejanja je zajemal posnetke, ki jih je Marija Bajt transkribirala za diplomsko nalogo; te je bilo treba uskladiti s poenostavljeno fonetično transkripcijo preostalega repertoarja.[21]

[21] Načela transkripcije so predstavljena na straneh 54–56.

KOLIČINSKA IN VSEBINSKA ANALIZA GRADIVA

Kronološki in količinski pregled pripovednega gradiva

V gradivu, ki ga je v šestih obiskih v Kranjski Gori dokumentiral Miko Matičetov, je skupaj s pripovedmi, pesmimi – te so povečini kratke, šaljive – in različnimi folklornimi obrazci **139 enot**; med pripovednimi enotami je več takih, ki se pojavljajo v več variantah.[22]

Različnih pripovedi, brez upoštevanja njihovih variant, je 69: Peter Jakelj jih je ob različnih srečanjih povedal 60 (nekatere v več variantah),[23] in sicer v naslednjem kronološkem redu:

- december 1952: 32 zapisanih pripovednih enot, od tega jih je 27 povedal Peter Jakelj;
- marec 1953: deset zapisanih pripovednih enot, vseh deset je povedal Peter Jakelj;
- marec 1955: 16 zapisanih pripovednih enot, vseh 16 je povedal Peter Jakelj;
- februar 1958: 18 zvočno posnetih pripovednih enot, od tega jih je 13 povedal Peter Jakelj;
- september 1962: deset zvočno posnetih pripovednih enot, od tega jih je sedem povedal Peter Jakelj;
- junij 1967: šest zvočno posnetih pripovednih enot, vseh šest je povedal Peter Jakelj;
- februar 1955: dve zapisani pripovedni enoti, obe je zapisal Peter Jakelj sam.

Trinajst pripovedi je povedalo pet drugih udeležencev ob različnih folklornih srečanjih.[24] Vsi pripovedovalci in pripovedovalke so pripovedovali zgodbe, ki so jih slišali od Petra Jaklja, razen vnuka Božidarja, ki je eno pripoved poznal iz čitanke. Peter Jakelj sam jih je vsaj 26 slišal od svoje matere Magdalene Jakelj (roj. Košir).[25]

Milko Matičetov je bil torej pri Smerinjekovih v Kranjski Gori priča živemu prenosu pripovednega izročila na naslednja dva rodova: vnukinja Breda je pripovedovala zgodbe *Maček je kašo kuhal* (**26**), *Od kokoši, ki je šla na božjo pot* I (**27**) in *Popotnik je kašo kuhal* (**116**), vnuk Božidar zgodbo *Drvar in povodni mož* (**115**) ter

---

[22] Nekatere oštevilčene enote združujejo več kratkega gradiva, kot so različni pregovori, reki, posebne narečne besedne zveze ipd.

[23] Še štiri pripovedne enote mu pripisujejo drugi pripovedovalci, ki so jih prav tako včasih povedali v več variantah.

[24] Gl. *Seznam pripovedovalcev,* kjer so navedeni podatki, ob katerih srečanjih so bili navzoči in katere enote so povedali.

[25] Za nekatere niti sam ni bil prepričan, ali jih je res slišal od matere.

vnuk Peter *Od kokoši, ki je šla na božjo pot* II (**114**), *Ciganova jetra* III (**120**), *Medved in lisica smučata* (**125**) in *O lisicah in lovcu* (**128**), hči Marica pa je pripovedovala enote *Trentarkina molitev* (**22**); *Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl* I (**25**); *Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl* IV (**112**) in *Ženitovanjsko dogovarjanje* (**113**). Najmanj dve je zagotovo slišala od očeta (**25** in **112**). Marica Jakelj (od leta 1954 poročena Globočnik) je z očetovo zapuščino živela vse življenje ter je bila v lokalnem okolju pa tudi širše prepoznana kot nosilka in posredovalka kranjskogorskega pripovednega izročila.[26]

Pravljice in povedke s tipom ATU

Pripovedno gradivo je žanrsko raznoliko: skupaj z variantami je 41 pravljic (od čudežnih, realističnih, legendnih do živalskih in šaljivih), 44 povedk (med njimi bajčne, razlagalne, strašljive, šaljive in socialne) ter tri spominske pripovedi, dve anekdoti in dva opisa šeg. Velik del pripovednega gradiva, tj. 45 enot skupaj z variantami, ustreza, je sorodnih, ima elemente ali pa je kombinacija različnih pravljičnih tipov (ATU), ki so klasificirani po mednarodnem tipnem indeksu *The Types of International Folktales* (Uther 2024).[27] Pravljični tipi s pripadajočimi enotami so pregledno navedeni v *Seznamu ATU tipov v kranjskogorskem gradivu* (v poglavju *Opombe in komentarji h gradivu*). Veliko večino teh enot je povedal Peter Jakelj, nekaj enot tudi njegovi sorodniki; primeri, ki ne ustrezajo popolnoma opisu v ATU, so še posebej dragoceni, saj prinašajo posebnosti ter omogočajo komparativne študije variantnosti in zaporedja motivov.

Sledi pregled nekaterih pogostejših tipov v Jakljevem repertoarju.

---

[26] Več o Marici Globočnik in njenem pripovedovanju gl. v prilogi *Prenos izročila: pripovedovalka Marica Globočnik*.

[27] Nastanek tega indeksa sega več kot stoletje v preteklost. Finski etnolog Antti Aarne je že leta 1910 izdal prvi mednarodni klasifikacijski sistem folklornih pripovedi *Verzeichnis der Märchentypen* (Kazalo pravljičnih tipov), ki je omogočal sistematizacijo pravljičnih tipov ter primerjanje variant in njihove razširjenosti. Indeks je v 20. stoletju dvakrat dopolnil ameriški folklorist Stith Thompson. Z vključitvijo več evropskih in azijskih narodov je razširil nabor povedk in pravljic, najprej leta 1928 in nato leta 1961. V 50. letih so se na njegovo pobudo odzvali tudi v Inštitutu za slovensko narodopisje v Ljubljani, od koder sta Ivan Grafenauer in Milko Matičetov prispevala slovensko gradivo k dopolnitvi tipov v Aarne-Thompsonovem katalogu (1961). V zadnjih desetletjih je mednarodni tipni indeks trikrat dopolnil in preuredil nemški folklorist Hans Jörg Uther, in sicer v letih 2004, 2011 in 2024. Mednarodna klasifikacija pravljic in nekaterih povedk *The Types of International Folktales* (Uther 2024) omogoča mednarodne primerjave ter ugotavljanje razširjenosti in variantnosti folklornih pravljic.
Slovenske živalske in čudežne pravljice je v mednarodni klasifikacijski sistem uredila Monika Kropej Telban ter leta 2015 izdala indeks živalskih pravljic in basni (Kropej Telban 2015), leta 2025 pa indeks čudežnih pravljic v dveh knjigah (Kropej Telban 2025). Kljub naslovu, ki govori o pravljicah, so snovalci tipnega indeksa vanj umestili tudi nekatere povedke, zlasti legendne in šaljive, saj je njihova motivika, tako kot pri pravljicah, mednarodno razširjena (Kropej Telban 2021: 39).

Čudežne pravljice

- Med dokumentiranimi enotami so štiri različice pripovedi *Ciganova jetra* – tri je povedal Peter Jakelj (enote **1**, **103** in **121**), eno pa njegov vnuk Peter Jakelj ml. (enota **120**) –, ki ustrezajo tipu **ATU 366** (Moški z vislic); mrtvec se prikaže in zahteva nazaj svoja ukradena jetra. Po prestajanju pokore sta odrešena oba (samomorilec in tat). Mednarodni tipni indeks navaja slovensko, Jakljevo različico.
- Pravljica *Koharapincel* (enota **14**) se po vsebini dobro sklada s tipom **ATU 500** (Ime nadnaravnega pomočnika).
- *Maček je kašo kuhal* (enota **26**) in *Popotnik je kašo kuhal* (enota **116**) sta različici iste zgodbe tipa **ATU 326A*** (Duša odrešena).
- *Kako se je hlapec Klemen hudobca odkrižal* (enota **99**) ustreza tipu **ATU 1170** Hudič pretentan z nemogočo nalogo.
- V pripovedi *Od Korelna, obljubljenega hudiču* (enota **123**) začetek pravljice ustreza tipu **ATU 811A*** (Deček, obljubljen hudiču, se reši po lastni zaslugi). Glede na tip naj bi se fant po pomoč zatekel k Devici Mariji, kar pa se v primeru pravljice Petra Jaklja razvije drugače: fant, potem ko najde vhod v grad, ob namigih nekega možička rešuje številne naloge, na koncu reši zakletega praprapra … deda ter v zahvalo dobi grad in njegovo potomko za ženo.

Legendne pravljice

V to skupino sodijo tri različice pravljice o čevljarju, ki ga obišče smrt ali hudič (enote **81**, 1**00** in **104**), in so si na videz zelo sorodne. Primerjava tipov ATU pokaže, da jih lahko uvrstimo med pravljice o neumnih pošastih in/ali med legendne pravljice.

- Enota **81** ustreza tipoma **ATU 330** (Kovač in vrag) in **ATU 817*** (Hudič odide ob omembi Boga).[28]
- Enota **100** ustreza tipoma **ATU 815*** (Čevljar, ki je naredil čevlje za hudiča) in **ATU 817*** (Hudič odide ob omembi Boga).[29]
- Enota **104** ustreza tipoma **ATU 1083A** (Dvoboj z dolgim drogom in gorjačo) in **ATU 330** (Kovač in vrag). Tip **ATU 330** se nanaša na sekvenco, v kateri se vrag prilepi na stol ali mora čakati na čevljarjevo dovoljenje, da zleze s hruške. Teh motivov v različici enote **100** ni, vendar pa se ta s prvo, enoto **81**, ujema v prvem delu pripovedi. Obakrat je omenjena čevljarjeva pobožna mati in čevljar v obeh primerih hudiča prežene z blagoslovljeno vodo, kar ustreza tipu **ATU 817***. Tretja različica, enota **104**, je v prvem delu izpeljana drugače, mati sploh ni omenjena.

---

[28] Tip ATU 330 se uvršča med čudežne pravljice (*Tales of Magic*).

[29] Tipa ATU 815* in ATU 817* se uvrščata med legendne pravljice (*Religious Tales*).

Realistične pravljice

V skupino realističnih pravljic se uvrščajo štiri folklorne pravljice (enote **2**, **3**, **66** in **71**) ter ena avtorska, ki ji zato nismo opredeli tipa (enota 13, Islandski ribič)

- Pravljica *Vojaški bobnar* (enota **2**) ustreza tipu **ATU 940** (Trije snubci na pokopališču).
- Enota **3** *Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk* ustreza tipu **ATU 1539** (Bistrost in naivnost).
- *Razbojniki v mlinu* (enota **66**) sodi v tip **ATU 956B** (Pametno dekle ubije roparje, medtem ko je samo doma).
- *Od mlinarja, kovača pa hrastarja* (enota **71**) pa ustreza **ATU 1062** (Tekma v metanju kamna).

Anekdotične in šaljive pravljice in povedke

- **ATU 1791** (Cerkovnik nosi duhovnika): *Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl* I–VI (enote **25**, **75**, **101**, **112**, **122** in **133**). Pripoved je Peter Jakelj povedal v treh variantah, njegova hči Marica pa v dveh. Jakelj je komični element zgodbe nadgradil, ko je enemu od tatov in mežnarju dal enako ime.
- *Slikar pri grofu, frizerju in pastirčku* (enota **33**) ustreza tipu **ATU 1563** (Obe?), vendar je prizor, na katerega se nanaša tip, le ena od epizod na slikarjevem potovanju. Drugih dveh epizod, ko je pri frizerju in ko govori s pastirčkom, v tipnem indeksu ni, saj sta izraz pripovedovalčeve lastne ustvarjalnosti. Prav tako se nobeden izmed pravljičnih tipov ne ujema s pravljico *Slikar pri gostilničarju* (enota **32**), ki govori o slikarju na potovanju.
- *Kmet in trije sinovi hlapci* I–III (enote **40**, **102** in **131**). Pravljica o treh sinovih, ki gredo služit h kmetu, pri čemer se ne smejo razjeziti, se v Jakljevem repertoarju pojavi v več različicah z različnimi kombinacijami motivov. Enota **40** vključuje štiri tipe: **ATU 1000** (Tekma v premagovanju jeze), **ATU 1004** (Prašiči v blatu), **ATU 1029** (Ženska kot kukavica na drevesu) in **ATU 1536** (Znebiti se trupla). Tip **ATU 1536** se uvršča med anekdotične in šaljive pravljice. Druga različica, enota **102**, vsebuje le tipa **ATU 1000** in **ATU 1029**. Tretja različica je spet enako obsežna kot prva.[30]
- *Od Rezijana, ki je vozil piskre* I–II (enoti **108** in **134**). Pripoved ima elemente tipa **ATU 1580A*** (Zajahati konja). Jakljeva pripoved se ujema z motivom prošnje svetnikom za pomoč, ki je protagonist nazadnje dobi preveč, kar spet ni prav.

---

[30] Podrobneje se je vsebinski primerjavi nekaterih pravljic in povedk iz repertoarja Petra Jaklja posvetila Anja Štefan v svoji magistrski nalogi. Primerjala je sekvence različic posameznih pripovedi, ne pa tudi tipov ATU (gl. Štefan 1999a).

- *O lisicah in lovcu* (enota **128**). Vzporednica s tipom **ATU 1316** (Zmotno zamenjana žival), ki temelji na podlagi podobnosti v principu – človek zmotno zamenja eno žival za drugo in ravna v skladu s svojim prepričanjem. Primeri, ki so zabeleženi v tipnem indeksu (Uther 2024), sicer ne vključujejo lova na napačno žival.

Pravljične formule

Pri *pravljičnih formulah* pripovedovalec zgodbo napelje tako, da dobi želeni odgovor, s katerim osmeši sogovornika, poskuša preusmeriti njegovo pozornost ali konča pripovedovanje. Sem sodijo tudi druge pripovedi, ki so v obliki formule (Uther 2011: 511–536). Med pravljične formule se v repertoarju Petra Jaklja uvrščajo:

- **ATU 2271** (Posmehljive zgodbe za otroke): *Od gospe in kužka* (enota **110**).
- **ATU 2300** (Neskončne pravljice): obe varianti *Od ovc in mostu* I, II (enoti **8** in **109**), *Od piskra in masti* (enota **9**), *Jara kača in stekleni polž* (enota **11**).
- **ATU 2302** (Krokar na katranastem mostu): temu tipu je sorodna enota *Štirje psi* (enota **10**).
- **ATU 2320** (Kroženje): temu tipu sta sorodni varianti *Od kožuha in uši* I, II (enoti **7** in **111**).

Pogostejše povedke in druge pripovedi o bajčnih likih

Hudič (zlodej), divja jaga

V primerjavi s pravljicami za povedke na splošno velja, da so bližje resničnosti (Kropej 1995: 20). To je bilo vodilo tudi za opredelitev Jakljevega gradiva, v katerih se pojavlja hudič: ko se hudič sreča s katerim od Jakljevih sovaščanov ali prebivalcev bližnjih vasi, je zgodba umeščena med povedke; dlje ko je od domačih krajev in manj ko je povezav z realnimi elementi, bližje je pripoved pravljici. Praviloma so povedke krajše, opisujejo le eno epizodo in nimajo kompleksnega sosledja dogodkov. Za vse povedke tako velja, da je hudičev glavni namen, da človeku škodi in mu oteži življenje (Mrvič 2024: 114), medtem ko ima pri pravljicah še druge vloge: navadno skuša pridobiti grešnikovo dušo ali dušo njegovega otroka oziroma si podrediti človeka kot slugo v posmrtnem življenju.

Hudič se v pripovedih Petra Jaklja pojavi v dvanajstih pripovedih, v šestih pravljicah in šestih povedkah: *Koharapincel* (enota **14**), *Od smrti* (enota **81**), *Kako se je hlapec Klemen hudobca odkrižal* (enota **99**), *Čevljar Urh* (enota **100**), *Smrt in čevljar* (enota **104**), *Od Korelna, obljubljenega hudiču* (enota **123**); *Kako je rajnki Hlebanja hudiča pod stezo vrgel* (enota **46**), *Kako je enega Rutarjana strašilo*

(enota **47**), *Od enega, ki ga je maknilo* I in II (enoti **73** in **126**), *Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal* (enota **72**)[31] in *Kvartopirci* (enota **80**).

Hudič v pripovedih Jakljevega repertoarja nastopa v motivih, ko človek naredi nekaj, s čimer ga prikliče, ali se pojavi sam in ponudi uslugo v zameno za to, da nagovorjeni stopi v njegovo službo. Osem pripovedi lahko uvrstimo k motivu privabljanja hudiča in štiri k sklepanju zaveze z njim. V prvo skupino sodijo vse pripovedi o čevljarju, poleg njih pa še enote **46**, **47**, **73** in **126**. V slovenskem izročilu je človeku, ki s hudičem sklepa zavezo, najpogosteje obljubljena ena od štirih nagrad: obogatenje, pomoč pri delu, pridobitev magijskih moči ali osvoboditev iz ječe (Mrvič 2024: 116–119). To potrjujejo tudi motivi iz repertoarja Petra Jaklja: v pripovednih enotah **72** in **99** sta moža s hudičem sklenila pogodbo zaradi obljubljenega bogastva, v pravljičnih enotah **14** in **123** pa zaradi obljubljene pomoči pri delu.

Povedki **73** in **126** govorita o divji jagi, ki je vzela krivopriseženika. Opisujeta glasen sprevod s črno kočijo, črnimi konji in hudiči, ki je šel večer pred razsodbo v dolino. Peter Jakelj je pri tem navedel tudi navodilo, ki mu ga je dala njegova mati: ob morebitnem srečanju s takim sprevodom se mora človek uleči v levo kolesnico (»glajžo«), če se hoče rešiti pred divjo jago. Kogar ujame, ga raztrga. V slovenskem folklornem izročilu je divja jaga poimenovana tudi *divji lov*, *vražji lov*, *divja vojska* ipd. (Kropej Telban 2008a: 316). Posredovanje bitij, ki kaznujejo krivopriseženika za storjeni prestopek, je sicer v slovenski slovstveni folklori pogosto razvidno tudi iz mnogih besedil folklornih obrazcev, povezanih z zavezami in kletvami (Mrvič 2024), vendar je posebnost Jakljevega gradiva ravno divja jaga – ta namreč v povezavi s krivopriseženiki le redko opravlja kaznovalno vlogo.

Pehta, Bedanec, Kosobrin, Škompnjek in Brincelj

V poseben tematski sklop lahko uvrstimo povedke z značilnimi bajčnimi liki iz Zgornjesavske doline, kot so Pehta, Bedanec, Škompnjek, Kosobrin in Brincelj, zaradi katerih je repertoar Petra Jaklja še posebej dragocen.[32] Poleg pripovedi, ki so po strukturi zaokrožene zgodbe, med zapiski Milka Matičetovega najdemo tudi opise teh bajčnih bitij, kot so si jih predstavljali domačini (gl. npr. transkripcijo v veznem besedilu med enotama **34** in **35**). Peter Jakelj jih je upodabljal z rezljanjem lesenih figuric in nekakšnih lutk (TZ2: 44–47). Na kateri lik se nanaša posamična figurica, pa danes bolj kot ne ugibamo.

---

[31] Pripoved *Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal* (enota 72) se ob koncu prevesi k temam o grehu, pokori in odrešenju duše, zato je sorodna tipu ATU 756 (Odpuščanje in odrešitev).

[32] Imena nekaterih bajčnih bitij so v funkciji lastnih, kar nakazuje zapis z veliko začetnico; kadar pa gre za vrsto bajčnega bitja, torej občno ime, so zapisana z malo. Po pripovedovanju Petra Jaklja je te like z literarno nadgradnjo uporabil pisatelj Josip Vandot v mladinskih romanih o Kekcu.

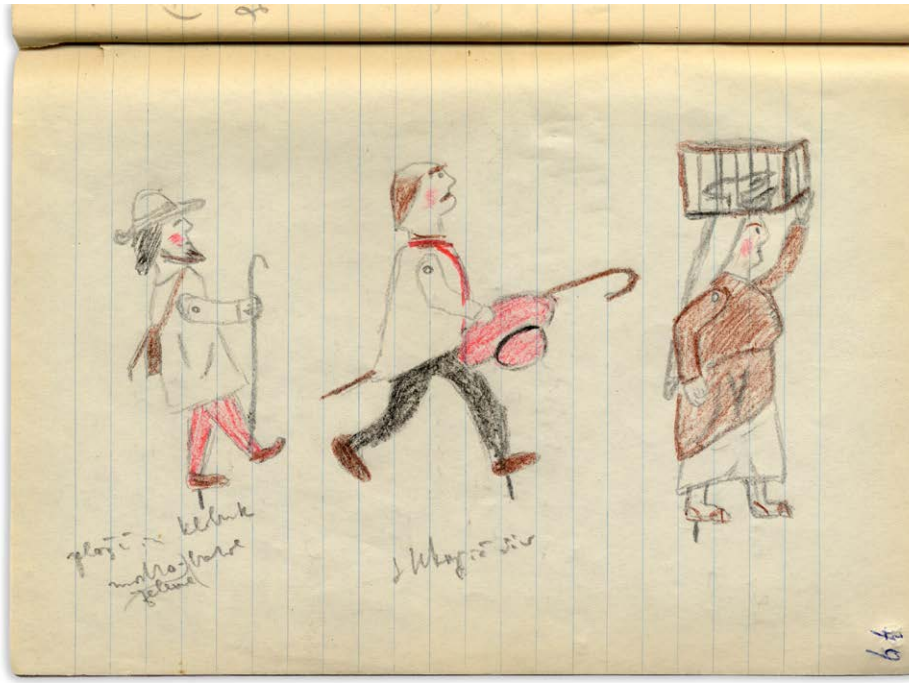

Lesene figurice Petra Jaklja je Milko Matičetov skiciral v TZ1: 79, gl. tudi fotografijo teh figuric (str. 23).

Pehta je sredozimka, zaščitnica ženskih opravil, npr. predenja, in varuhinja prepovedi preje, izvorno naj bi bila zaščitnica rodovitnosti, evrazijski lik pramatere, ki združuje dobrohotno in zlo naravo (Kuret 1969: 67–68). Na Slovenskem se zanjo uporabljajo izrazi *pehtra baba*, *pehta krulja*[33] in *vehtra baba* (Kropej Telban 2008a: 325). V stari visoki nemščini *Perahta* pomeni sijoče, bleščeče, vzvišeno, medtem ko *baba* pri Slovanih pomeni staro žensko. Nemško ime *Frau Berchta* se je tako deloma poslovenilo v *pehtro babo* (Kuret 1994: 80). Glede na oblačila so se ločile na svetle in temne. V Podkorenu sta bili dolgo živi s pehtro povezani šegi: pehtre babe so spremljale Miklavža na njegovem obhodu, za svete tri kralje pa so jagali pehtre po vasi (Kuret 1969: 77). Danes to šego prikazujejo v obliki kulturne prireditve okrog 6. januarja, ko godujejo trije kralji. Pehtra baba se je sčasoma iz božanstva in bajčnega bitja preoblikovala v zeliščarico, ki odmaknjeno biva po gozdovih. Tudi Pehta v repertoarju Petra Jaklja je zeliščarica, ki živi v gozdu, stran od ljudi. Ti se je bojijo in otroke svarijo pred njo, a se vsakič znova izkaže, da po nepotrebnem. Pehta da pastirčku jesti (enote **34**, **106** in **139**), mu pokaže maline (enota **106**), postreže lovca

[33] Tudi Jakljeva žena Lenka je enkrat pripomnila, da so v Kranjski Gori po starem rekli Pehta Krulja (TZ2: 47).

(enota **39**), išče ugrabljeno Jelco (enota **34**) in skrbi za boljšo rast pridelkov (enota 39). Celo njena kraja je v resnici usluga ljudem, saj Pehta jemlje le preveč na gosto vsejano zelenjavo (enota **130**). Pehtra baba naj bi po nekaterih pričevanjih vodila divjo jago (Kropej Telban 2008a: 325), česar gradivo Petra Jaklja ne izpričuje, se pa divja jaga pojavi v enoti **127**, ki pripoveduje o krivoprisežniku.

V gradivu, ki ga je Matičetov dokumentiral pri Petru Jaklju, je osem pripovedi o Pehti (enote **34**, **38**, **39**, **105**, **106**, **107**, **130** in **139**), v vsaki se pojavi kombinacija enega ali dveh izmed sedmih motivov: pastirček (Lojzek ali Matevžek, včasih pa tudi odrasel lovec) sreča Pehto in se z njo spoprijatelji (enote **34**, **105**, **106** in **139**); Pehta kaznuje otroke, ki mučijo ptice (enota **38**); Kosobrin ukrade pastirčkovo sestro Jelco (enoti **34** in **106**); delavci poškodujejo Pehto, ki krade zelje (enote **39**, **107** in **130**); Pehta izdeluje zdravilno kremo proti revmi (enoti **39** in **105**); Pehta zaradi kraje pristane v zaporu (enota **107**); Pehta v Bedančevi odsotnosti daje Kosobrinu jesti (enoti **130** in **139**). Peter Jakelj je Matičetovemu povedal, da je pripovedi o Pehti slišal od mame, a da jih tudi sam »daje vkup« (TZ2: 44).

Škompnjek (v slovenskem izročilu tudi *škopnik*, *škopnjek* ipd.) je spominjal na otep goreče slame (TZ2: 45), letal je z gore na goro (TZ1: 66). Kjer je padel na tla, je nekdo umrl ali pa je tja padla toča, v spanju naj bi dušil otroke (Kropej Telban 2008a: 330). Toda v pripovedi Petra Jaklja teh funkcij nima, nastopa le kot lik poleg Pehte, Bedanca in Kosobrina: skupaj z Bedancem skrbi, da ima Pehta meso za kuhanje in med (enota **34**). Je pa Škompnjek tisti, ki ga Kosobrin najprej okrivi kraje deklice Jelce in se njegova razlaga zdi ljudem verjetna (enota **106**).

Kosobrin je v Jakljevih pripovedih bajčno bitje, ki nastopa v vlogi konkretne osebe; straši majhne otroke, predvsem v Kranjski Gori. Beseda je menda v 19. stoletju pomenila nerodneža (Kropej Telban 2008a: 321). Kar dvakrat v Jakljevih pripovedih Kosobrin ugrabi deklico (enoti **34** in **106**), drugič skuša s tem celo zaslužiti.

Brincelj je v vseh zapisih Matičetovega omenjen le v enoti **34** (skupaj s Pehto, Bedancem in Kosobrinom), v TZ1 pa je skicirana njegova podoba (in ob njej pripis: »Brincelj je pri Pehti služo« (TZ1: 76)).

Poimenovanje **Bedanec** je v slovenskem folklornem izročilu po vsej verjetnosti izpeljano iz bajčnega bitja *vedomca*, ki se imenuje tudi *vedavec*, *vedanec*, *benandant* ipd. Kot piše Monika Kropej Telban (2008a: 332), prevzema različne podobe in se ponoči bojuje s kresniki ali z dušo nekrščenega umrlega otroka. Mati ga je nosila sedem ali devet let, preden se je rodil. Ko je dopolnil sedem let, so ponj

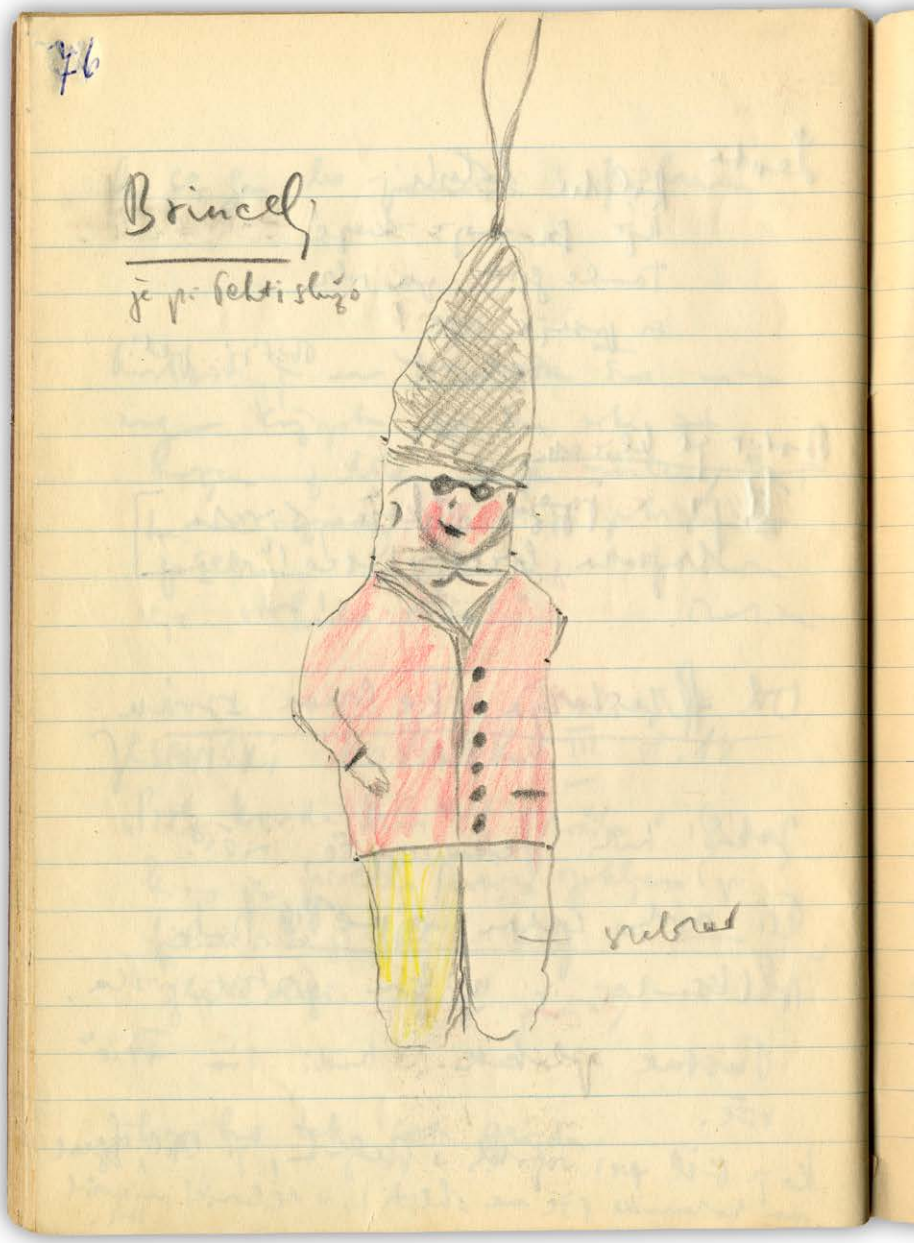

Milko Matičetov je skiciral Brinclja (lutko na vrvici) v T21: 76.

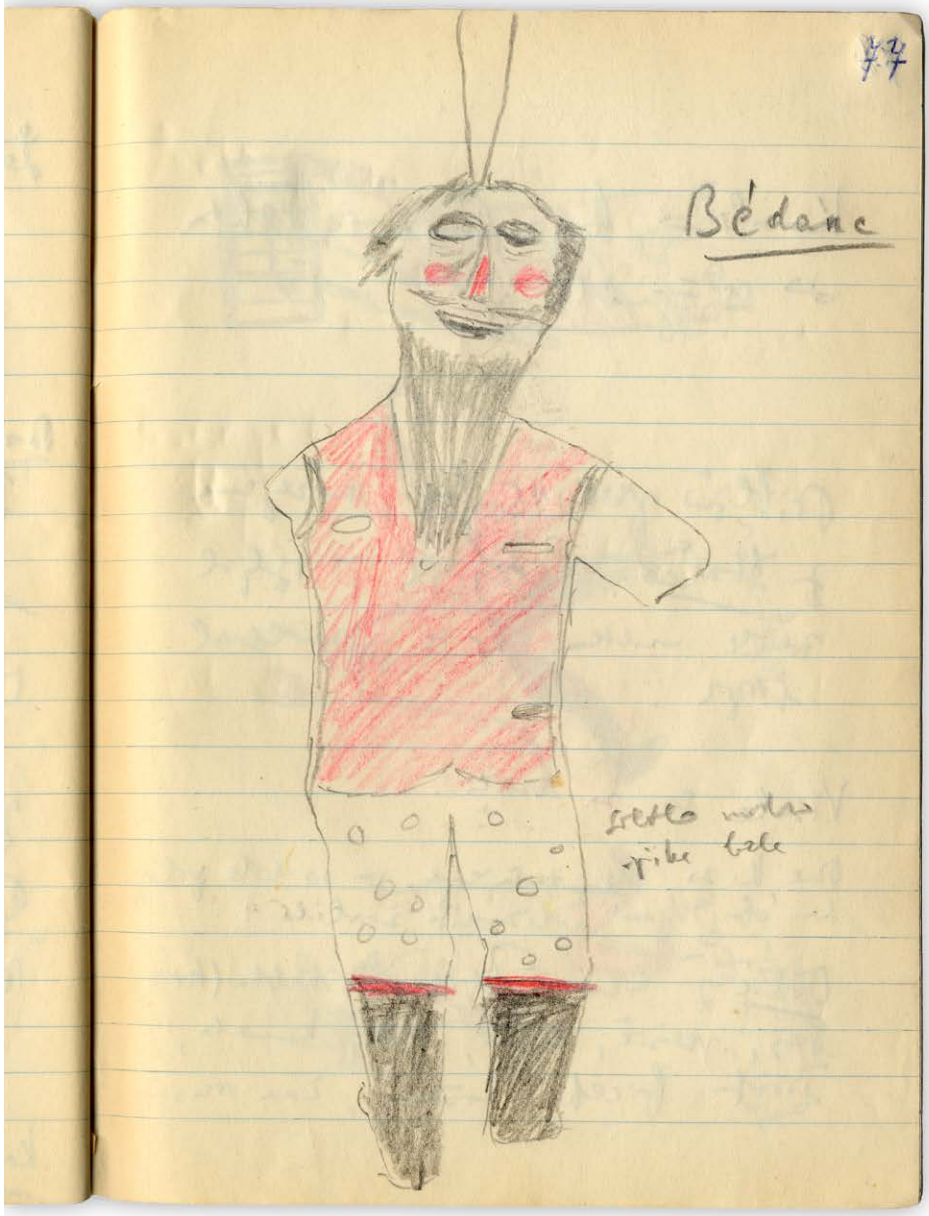

Milko Matičetov je skiciral Bedanca (lutko na vrvici) v TZ1: 77.

prišli istovrstni vrstniki, s katerimi so se ponoči bojevali in raztrgali ljudi, ki so jih po naključju srečali. Sčasoma je vedomec prevzel vlogo čarovnika (Kropej Telban 2008a: 332). V pripovedih Petra Jaklja je Bedanec dobrohoten divjak, ki se ga ljudje bojijo po nepotrebnem. Matičetov poudarja, da je to ime Jakelj dosledno naglaševal na prvem zlogu: Bédanc (Matičetov 2010: 15). Bedanec oskrbuje Pehto z mesom in ga ponuja obiskovalcem (enote **34**, **106** in **139**), Pehto zdravi (enote **39**, **107** in **130**) ter pomaga pastirčku iskati ugrabljeno sestrico (enota **34**).

V repertoarju Petra Jaklja nastopijo tudi **jalik žene**, v slovenskem folklornem gradivu imenovane tudi *žalik žene*, *jebek žene*, *žalke*, *krivopete* ipd. (Kropej 2008a: 230–231).[34] So vile s podobno vlogo kot sorodne rojenice ali divje žene. Njihovo ime je prevzeto iz nemškega *salige Frauen* ali *salige Fräulein*, blažene gospodične. Kmetom so svetovale pri opravilih, napovedovale usodo otrok in prinašale kmetiji blaginjo (Kropej Telban 2008a: 336). V Jakljevem gradivu jalik žene najdemo v enoti **36**; gre za kratko bajčno povedko oz. zaznamek Milka Matičetovega o tem, kaj je Peter Jakelj povedal o jalik ženah – da so kmetu svetovale, kdaj naj seje, in napovedovale vreme.

Kralj Matjaž

Lik kralja Matjaža se pojavi v štirih bajčnih povedkah. Matičetov je opažanja v zvezi z dvema vključil v razpravo *Kralj Matjaž v luči novega slovenskega gradiva* (Matičetov 1958), njegove ugotovitve pa so že podane med opisi dosedanjih raziskav Jakljevega gradiva. V prvi obravnavani pripovedi (enota **41**) kralj Matjaž zaspi v gori za kazen, ki mu jo naloži Bog, ker se je z vojsko dvignil nadenj; v drugi (enota **42**) pastirček najde v gori spečega Matjaža, a ob vrnitvi iz votline najde svet spremenjen, saj je medtem preteklo že več sto let. Varianto te zgodbe je Jakelj pozneje pripovedoval še enkrat (enota **132**). Poleg omenjenih kralj Matjaž nastopa še v enoti **119**, ko ga iz spanja prebudi mladenič, ki je kot otrok prvi spal v zibelki v začetku pripovedi še rastočega lesa; rešitelj je nagrajen z gradom. Motiv rešitelja v zibelki ustreza tipu ATU 760***, kjer sicer zakleta duša pokojnika čaka na odrešitev, ki naj bi jo prinesel prvi otrok, ki bo položen v zibelko. Prav enota **119** je najdaljša od vseh pripovedi, ki jih je Milko Matičetov zbral pri Petru Jaklju.

---

[34] Več o ženskih antropomorfnih bitjih gl. tudi v Ivančič Kutin 2018 in Kropej 2008a.

Ana Zavadlav, Pastirček pri kralju Matjažu.

Avtorske pripovedi Petra Jaklja

Med pripovedmi Petra Jaklja sta tudi dve v celoti avtorski: enota **13** z naslovom *Islandski ribič* je realistična pravljica s pomorskimi dogodivščinami, enota **125** z naslovom *Lisica in medved smučata* pa je živalska pravljica, ki motivno črpa podobe sodobnega vsakdanjega življenja, saj se je medved odločil, da se pridruži ljudem pri zimski zabavi.

Opazni avtorski dodatki Petra Jaklja so tudi v treh variantah pripovedi o kmetu in treh sinovih hlapcih (enote **40**, **102** in **131**); Matičetov je ugotavljal, da si jo je Jakelj izmislil »precej sam« (TZ1: 42). Zgodba je sestavljena iz več mednarodnih pravljičnih tipov, ki jih je Jakelj poznal iz knjig ali drugih virov. Da je gradivo kreativno nadgrajeval, nakazuje tudi pravljica o razbojnikih v mlinu (enota **66**): Peter Jakelj je pojasnil, da je zgodbo slišal od matere, a je konec »pərdjav« (TZ3: 58).

Pesmi in folklorni obrazci

Poleg pripovedi so bila med terenskimi obiski zabeležena tudi druga folklorna besedila – nekaj pesmi in folklorni obrazci. Ti so nekajkrat podani v strnjenem sklopu in evidentirani skupaj kot ena enota, medtem ko opisi etnoloških ali jezikovnih zanimivosti načeloma nimajo svoje zaporedne številke in so del veznega besedila; vezna besedila so v transkripciji gradiva podani v manjšem tisku, da se ločijo od zaokroženih in oštevilčenih folklornih enot. Žanrska opredelitev vsake oštevilčene enote je podana v poglavju *Opombe in komentarji h gradivu.*

Matičetov je zabeležil **28 pesmi**. Dve sta kolednici: *Koledniška iz Trente* (enota 76) in *Koledniki so hodili pa so peli* (enota 92), obe trikraljevski obhodni pesmi s priprošenjsko vsebino. Dve pesmi sta pivski (enoti 63 in 64) in dve stanovski, pastirski (enoti 23 in 24). Največ, tj. 22 enot, je šaljivih pesmi, med katerimi jih je največ o zaljubljencih: sklop enajstih zaporednih enot od 51 do 62 (z izjemo enote 58, ki je ljubezenska pesem), enote 65, 68–70 ter 77, 79, 95, 96 in 117. Zadnja, *Od Smolarja* (enota 117), je prekinjena s pogovorom, vmes pa otrok pove še en otroški folklorni obrazec, ki ni oštevilčen.

Med **82** samostojno zabeleženimi **folklornimi obrazci**, ki so jih povedali Peter Jakelj in drugi navzoči, so predvsem paremije, pa tudi nekaj krajevnih frazemov, ki sami po sebi niso folklorni obrazci, ponujajo pa vpogled v narečno metaforično izražanje. V zbirki najdemo številne folklorne obrazce v pripovedih, kjer opravljajo posebno funkcijo – kot stilno sredstvo, poudarek, ustvarjanje napetosti in usmerjanje poslušalčeve pozornosti. Oštevilčeni (samostojni) zapisi folklornih obrazcev in sorodnih metaforičnih izrazov so v tej knjigi zbrani v 14 enotah: otroški folklorni obrazci (enote 17, 28 in 31), pregovori (enote 12, 30, 35, 37, 44, 48 in 97), besedni

igri (enoti 29 in 78), niz pregovorov, rekov in drugih sorodnih izrazov (enoti 74 in 98). Gradivo vsebuje tudi štiri uganke oz. šaljiva vprašanja (enote 135–138), vse je povedal neidentificirani starejši govorec.

Nekaterih krajših folklornih enot, sorodnih folklornim obrazcem, ni bilo mogoče umestiti v nobenega od znanih folklornih žanrov, nekatere pa bi lahko sodile v več žanrov hkrati, a o njih nimamo zadostnih podatkov. Med tovrstnimi drobci najdemo tudi kratke etnografske zapise, npr. o igrah takoj na začetku zvezka TZ1, o pustnih šegah v veznem besedilu, ki sledi enoti 21, in o bajčnih bitjih takoj za enoto 34. Oštevilčene niso razlage narečnih besed, npr. *kohar* in *nuzəlca*, *lèk*, *stalca*, *kwamast mož* in *kopiceljni*. V teh in podobnih primerih gre zgolj za pripise dialektoloških in etnoloških podatkov, ki so se Matičetovemu zdeli pomembni ali zanimivi. Zlasti nabore narečnih besed in večbesednih izrazov smo uvrstili v seznam narečnih besed.

Po drugi strani pa velja poudariti, da gre pri nekaterih folklornih obrazcih in paremijah za sploh prvo zabeležbo v kateri koli slovstvenofolklorni ali paremiološki zbirki in da jim lahko določimo sodobno žanrsko oznako, ki v času terenskega dela Milka Matičetovega še ni bila utemeljena. Dober primer je t. i. nekonvencionalna replika (gl. Meterc 2017), ki vsebuje odziv na priganjanje – da bi se uresničila, torej potrebuje vsaj dva govorca v specifičnem kontekstu, ko eden priganja drugega. Tisti, ki ga priganjajo, se na sogovorčevo neučakanost lahko odzove z besedami: »Pačak, da se beseda ableti, pa maček abuje!« (vezno besedilo za enoto 31). Ta in drugi tovrstni primeri so za raziskave folklornih obrazcev in krajšega sorodnega izrazja izredno pomembni, saj nakazujejo, da so bili številni vsakdanji pogovorni žanri folklornih obrazcev v vsakdanjem narečnem sporazumevanju pogosto zastopani in razvejani.

KRANJSKOGORSKI GOVOR, NAČELA STROKOVNE NAREČNE TRANSKRIPCIJE IN TEHNIČNA UREDITEV GRADIVA

Kratek oris kranjskogorskega govora

Kranjskogorski govor spada v kranjskogorsko podnarečje, ki je del ziljskega narečja in z njim koroške narečne skupine. Ker se je v zadnjih stoletjih razvijal pod močnim vplivom gorenjskega narečja, je razvil monoftongični naglasni sistem z naglasi na dolgih in kratkih zlogih. Dolgo naglašene samoglasnike lahko najdemo v katerem koli besednem zlogu, kratke naglašene samoglasnike pa le v zadnjem (Logar 1993: 132; 1996: 42). Dolgi samoglasniki so tonemsko naglašeni tako, kot je značilno za koroško narečno skupino; lahko so akutirani ali cirkumflektirani (Štefan 1999a: 22).

Sestav dolgo naglašenih samoglasnikov v kranjskogorskem govoru vsebuje *i:*, *ẹ:*, *e:*, *a:*, *o:*, *ọ:* in *u:; sestav kratkih naglašenih* samoglasnikov pa *i*, *ẹ*, *e*, *ə*, *a*, *o* in *u*; med nenaglašenimi samoglasniki kranjskogorski govor ločuje *i*, *ẹ*, *e*, *ə*, *a*, *o*, *ọ* in *u*. Njihov razvoj je potekal skladno z ustreznimi samoglasniki gorenjskega narečja z nekaj izjemami: praslovanska dolga nosnika *ǫ* in *ę* sta se razvila v široka *ô* in *ê* (npr. *zêc*, *srêča*, *bêštja*, *nôtər*), dolgi *ə* se je razvil v široki *ê* (*dên*), nenaglašeni izglasni *i* pa v ozki *ẹ* (*prajẹ*, *jestẹ*). Za kranjskogorski govor je značilno tudi akanje – *o* v kratkih naglašenih, prednaglasnih in deloma v ponaglasnih odprtih zlogih prehaja v *a* (*pakapali*, *abema*) (Logar 1996: 40–43). Distribucijska posebnost tega govora je, da se je pred *o:* in *ọ:* na začetku besede razvil protetični *v* (*vogenj*).

Kranjskogorski soglasniški sestav ločuje zvočnike *j*, *l*, *ľ*, *m*, *n*, *ń* in *r* ter nezvočnike *p*, *b*, *k*, *ć*, *g*, *t*, *d*, *c*, *č*, *s*, *š*, *z*, *ž*, *f in x*. Razvili so se iz ustreznih izhodiščnih slovenskih soglasnikov z nekaj posebnostmi. Dvoustnični *u̯* je nastal iz *l* pred zadnjimi samoglasniki, kar imenujemo švapanje (*rekṷa*, *dečṷa*), pojavlja se tudi kot protetični glas pri besedah, ki se začnejo z *o* (*u̯oča*, *u̯ogenj*). Skupina *vi* prehaja v *j* (*naprajti*, *praj*). *G* v položaju pred sprednjima samoglasnikoma *e* in *i* po narečni palatalizaciji prehaja v *j* (*najẹ*, *druji*) (Štefan 1999a: 26). Do narečne palatalizacije prihaja tudi pri *k*-ju in *h*-ju; prvi prehaja v *ć* oz. *tj*, drugi v (*zanće*, *ćir*, *patiem*, *are e*). *B* v izglasju prehaja v *f* (*pof*, *veliko rif*) (Logar 1996: 41). Precej je prisotna tudi prekozložna asimilacija (*pašluš* za *poslušaj*).

Načela poenostavljene fonetične transkripcije (strokovnega zapisa) in uredniški posegi v gradivo

Način poenostavljene fonetične transkripcije Jakljevega gradiva je oblikovala Anja Štefan v sodelovanju z dialektologinjo Vero Smole. Ta koncept z manjšimi posodobitvami ostaja osnova tudi pri pripravi gradiva za to knjigo, saj ohranja izvirno narečno podobo in hkrati ohranja besedila berljiva tudi za laičnega bralca. Poenostavljeni strokovni zapis, tako rokopisov kot zvočnih posnetkov, torej sledi naslednjim pravilom:

- Pri zapisu je upoštevano akanje (*je adnesu* za *je odnesel je pabral* za *pobral,* an *za* en).
- Polglasnik je zapisan po izgovoru v besedah, kjer ga v knjižnem jeziku ni (*pərjatu*, *vorəng*, vendar *smrt*, *vrt*).
- Protetični *u̯* je zapisan z v-jem (v*oken* in *wžvosu* za *oken* in *osel*), dvoustnični *u̯* pri švapanju pa z *w*-jem (*pabrawo* za *pobralo*, *šwa* za *šla*). Zaradi švapanja se je dvoustnični *u̯* v besedi *una* (*luna*) zlil s samoglasnikom. Vsi ostali *v*-ji in *l*-ji so zapisani tako, kot so v knjižnem jeziku (*dolgo*, *je bil*, *vidəm*). Pri deležnikih, ki se v knjižnem jeziku končajo na *-al*, v narečju prihaja do posebnosti, saj se *a* zaokroži v *o*. Ker je s tem samoglasnik spremenjen, smo se odločili tudi *l*, ki mu sledi, zapisati glede na izgovarjavo (dvoustnični *u̯*) z *v* (*nabasov* in *kopov* za *nabasal* in *kopal*). Ne velja pa to za vse deležnike na *-al*. Kjer se *a* ni zaokrožil, smo *l* na koncu ohranili, saj je izgovor ostal enak knjižnemu (*sem prodal*, *je dal*) oz. je bil *l* izgovorjen kot *l* zaradi redukcije *i*-ja, ki bi v knjižnem jeziku stal za njim (*pavedal so* za *povedali so*, *izdal sa se* za *izdali so se*). Pri besedah *malo* in *kmalu* smo se odločili za zapis *mav* in *kmav*, saj bi zapis *mal* in *kmal* lahko brali z *l*, enako velja za besedo *soldat* (*sovdat*). Deležnike na *-il* smo, kadar je prihajalo do redukcije končniškega *o*-ja, zapisovali z *v* (*je mniv* za *je minilo*, se *je gadiv* za *se je godilo*), enako deležnike na *-el* (*je gorev*)
- *B* > *f* v izglasju je zapisan s *f* (*póf* za *pob*, *k tef* za *k teb*).
- Rezultati koroške in gorenjske narečne palatalizacije so zapisani s *ć*, *j*, *š* (*šćira* za *sekira*, v *truji* za v *trugi*, *areše z*a *orehe*), vendar je v Jakljevem govoru do palatalizacije prihajalo le v nekaterih besedah. Matičetov palatalizacije pri zapisovanju ni dosledno upošteval, zato smo poenostavljeni strokovni zapis rokopisov poenotili z ozirom na zvočne posnetke – besede, kjer je Jakelj na zvočnih posnetkih realiziral palatalizacijo, jo odražajo tudi v transkripciji rokopisov.
- Premene po zvenečnosti pri poenostavljenem strokovnem zapisu nismo zapisovali (*čez*, *firbčen*).

Matičetov je zapisoval v naglici, saj je moral loviti govorico živahnega pripovedovalca ter beležiti nebesedne govorico (oblikovanje z glasom, pripovedovalčeve gibe) in druge opombe. Iste besede je tako zapisoval na različne načine, kar smo v transkripciji poenotili, zlasti kadar je bilo očitno, da je šlo za nedoslednost v zapisovanju (pri zaimkih, pogostih pridevnikih, krajevnih imenih …). Nekaj besed je v transkripciji ohranjenih v več različicah, saj je pripovedovalec uporabljal zdaj eno, zdaj drugo obliko:

- Osebni zaimek *jaz* se pojavlja kot *jes*, *jəs*, *jəst, jest* in *jaz*. Na posnetkih je slišno, da je Jakelj sam uporabljal različne oblike, zato variantnost v zapisu osebnega zaimka v transkripciji sledi uresničitvi govorca na zvočnem posnetku oz. se ohranja zapis iz rokopisa. K jezikovni variantnosti prispeva tudi nabor govorcev (Smerinjekov brat Lovrenc Jakelj npr. dokaj dosledno uporablja obliko *jaz*; Lipe v dramski igri ne švapa …).
- Sedanjik za tretjo osebo ednine glagola *biti* se pojavlja kot *je* in *j*, preteklik za srednji spol pa kot *bu*, *bo* in *blo*. Tudi v teh dveh primerih smo pri transkripciji upoštevali rokopis oz. izgovor na posnetku.
- *Veznik in* se pojavlja kot *ən*, *n*, *an* in *in*, veznik *da* pa tudi v obliki *de*.
- Končniška *-u* in *-i* sta v istih besedah včasih realizirana, drugič ne (v *raufnjeku* – v *raufnjek*, kar *padi* – kar *pad*), končniški -i je včasih širši in zato zapisan z *-ə* (pəršli – pəršlə).
- Prislov *noter* se pojavlja tudi v obliki *notre* in *notrə, na pol* je tudi *na po*, *samo* je tudi *samu.*
- Breda, vnukinja Petra Jaklja, prvič, ko pripoveduje o kokoši, ki je šla na božjo pot, govori o *raufnjeku,* v ostalih primerih v gradivu je dimnik imenovan *raufənk.*
- *Grôb* je tudi *grəf., cgan* je tudi *cgən, kmet* je tudi *kmət*, *pogreb* je tudi *pogrəf.*
- *Maša* je tudi *meša*., *vas* je tudi *ves.*
- Skupina *šč* se v gorenjskem narečju praviloma zlije v *š*, kar je v zbranem gradivu izpričano le redko (*adpušeno* za *odpuščeno*).

Z jakostnim naglasom so naglašene besede, ki jih v knjižnem jeziku ni, ali besede, ki se v knjižnem jeziku naglašujejo drugače (*drvé* za *dŕva*, *damó* za *domôv*). To pravilo je seveda mnogo bolj dosledno upoštevano pri transkripciji zvočnih posnetkov kot rokopisov, kjer razen pri besedah, ki jim je naglase označil Matičetov, in nekaj redkih narečnih besedah, ki se v govoru pogosto ponavljajo in jim je naglase dodala že Anja Štefan, novih naglasnih znamenj nismo dodajali (*pəršù* za *prišèl*, *anà* za *ôna*).

V rokopisih besedila niso bila členjena na odstavke, v gradivu pa so odstavki dodani glede na vsebinski tok pripovedi in premi govor.

Enakim načelom smo sledili pri transkripciji tako rokopisov kot zvočnih posnetkov – izjema je le pri zvezku *Smerinjekov Peter* (TZ6), v katerega je zapisoval Peter Jakelj osebno. Način zapisa, ki ga je izbral avtor, ima posebno dokumentarno vrednost, zato transkripcija v tem primeru zvesto sledi originalu.

Za konec naj omenimo še nekaj besed, ki bi lahko zmedle bralca. Dvoustnični *u̯* se je v izglasju besede *só* (*sol*) zlil z *o* (podobno kot pri prej omenjeni *uni* - *luni*. V Kranjski Gori rečejo *grozda* (*grôza*), *dovta* (*dôli*), *gorta* (*gôri*, *zgoraj*), *gora* kot hrib se po kranjskogorsko izgovarja z ozkim *ó*: *góra*).

Pojasnila o grafični ureditvi gradiva

Na splošno velja, da je vse, kar je napisano ali povedano v izvornem mediju (rokopisu ali zvočnem posnetku), napisano v pokončnem tisku, *ležeči tisk* pa označuje uredniške posege.

Pripovedi in druge enote so naslovljene in oštevilčene v zaporedju od prve, zapisane decembra 1952, do zadnje, zapisane junija 1967. Vsem enotam smo zaradi lažjega iskanja po seznamih in gradivu v procesu redakcije dali knjižni naslov. Naslove je nekaterim enotam že v rokopisih dodal Milko Matičetov, največkrat v narečju – te smo ohranili v oklepaju, včasih pa tudi v knjižnem jeziku – te smo označili z zvezdico (*).

Deli besedila, ki so v manjšem tisku, so t. i. vezna besedila, ki po svoji vsebini ne tvorijo folklornega dogodka oz. zaokrožene zgodbe (Ivančič Kutin 2011: 27). Včasih so vezna besedila metapodatki o času in viru nastanka, v zvezkih so pogosto opisi predmetov, iger in šeg, pojasnila narečnih besed oziroma etnološki drobci iz življenja pripovedovalca ali vaškega kulturnega življenja. Na posnetkih slišimo npr. navodila raziskovalca pripovedovalcu ter komunikacijo med udeleženci pripovedovanja.

Pri prenosu govorjenega jezika v zapis so ločila vselej interpretacija zapisovalca, npr. kje se poved konča, kakšno ločilo postaviti (n. d.: 63); deloma prevzemajo funkcijo prenosa slušnega vtisa pri govorjenem jeziku v zapis in presegajo pravopisno skladenjsko rabo, npr. pri rabi vejice (več gl. v Smole 1994; 2019: 47, 48).

Opombe, ki si jih je Matičetov zapisal v terenske zvezke in beležijo sprotne komentarje poslušalcev ali posebno razlago pripovedovalca, so v transkripcijo vključene z okroglimi oklepaji. Nahajajo se med tekočim besedilom, na katerega se nanašajo; Matičetov pa jih je največkrat zapisal ob rob zvezka in povlekel puščico do mesta v besedilu, h kateremu sodijo. Vse ostale opombe, take, s katerimi je Matičetov zabeležil kontekst ali pripombe prisotnih, potem ko je bilo pripovedi že konec, se nahajajo v poglavju Opombe.

Besede, ki jih je folklorist podčrtal, so podčrtane tudi v transkripciji. Podčrtani so tudi deli, ki so v rokopisu obkroženi, na kar opozarjajo sprotne opombe.

Pri transkripcijah zvočnih posnetkov se v oglatem oklepaju nahajajo elementi tekstur (način, kako je pripoved izvedena, npr. oblikovanje z glasom, oponašanje narečja, geste, …).

Dve poševnici z vmesnim tropičjem (/…/) označujeta nerazumljivo mesto. Na negotovost pri razbiranju besedila mestoma opozarjajo tudi sprotne opombe.

Za boljšo preglednost so časovne oznake (datum, ura zapisa v terenskih zvezkih oz. minutaža v minutah in sekundah na zvočnih posnetkih) poudarjene s celostransko črto.

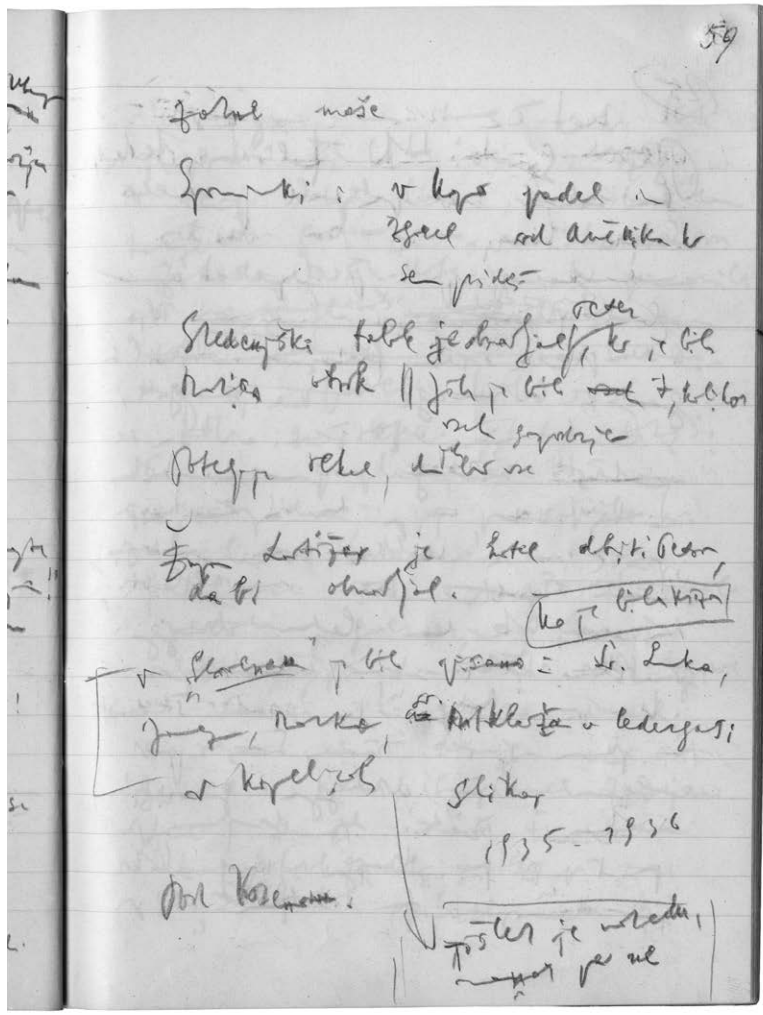

Primer, kako je Matičetov dodajal opombe ob ročnem zapisovanju besedil

Portret Petra Jaklja – Smerinjeka.
Fotografijo hrani Jožica Globočnik.

Transkripcija gradiva

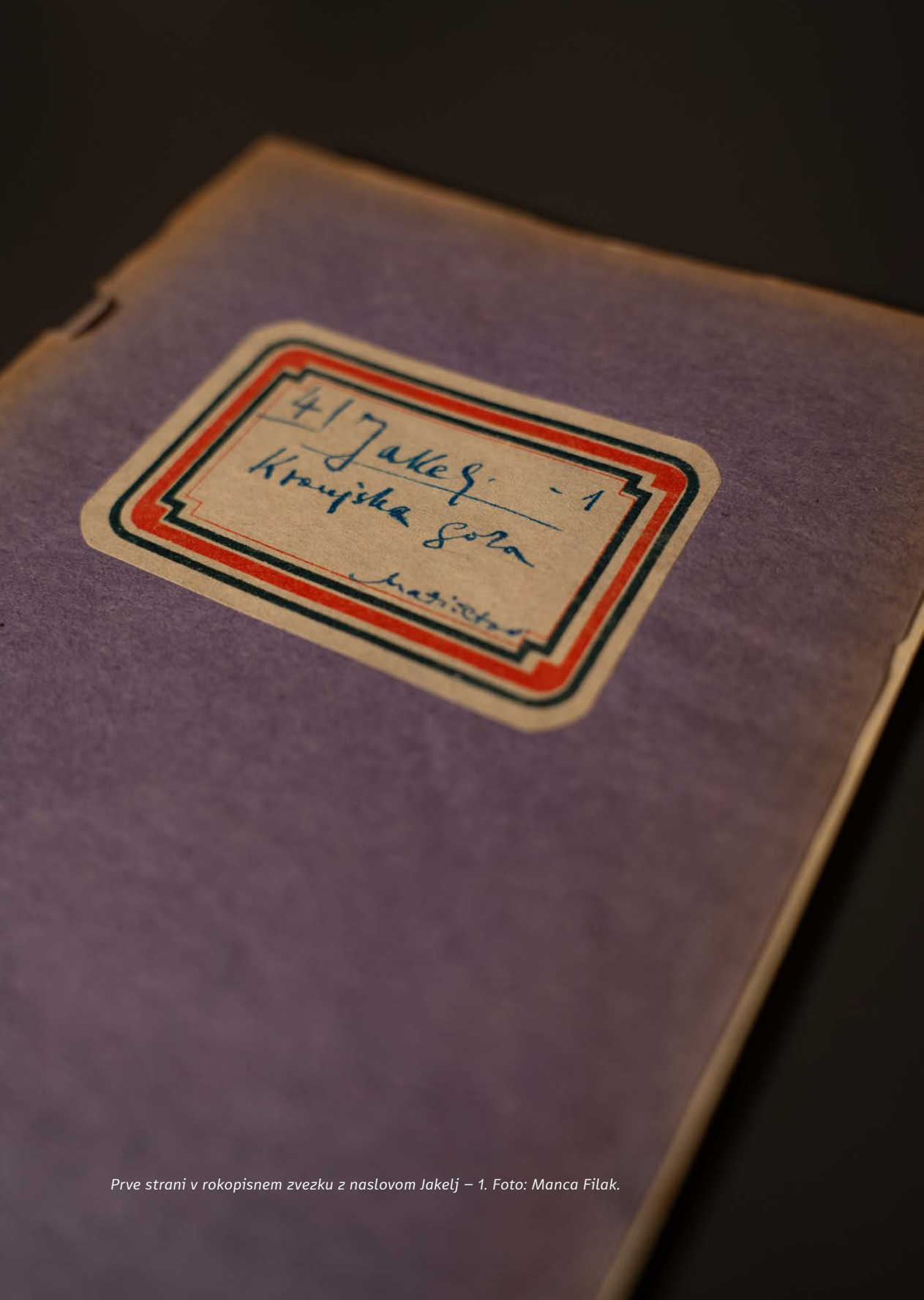

Prve strani v rokopisnem zvezku z naslovom Jakelj – 1. Foto: Manca Filak.

ROKOPIS TZ1 (JAKELJ – 1)

20. 12. 52

Čeveljc skrivat
Igra. V gostilni. So na tleh sedeli, v krogu. Pobje pa dekliči, ən noge tiščali pa pod koleni roke držali ən še skrivali ən si podajali nož ali kaj drujega. Eden je iskal, druji pa si hitro podajali. Tesno drug ob drujem. Potrkal vsako toliko ta, ko je imel ta predmet pri sebi, pa spet iskal. Tisti, ki je bil zasačen, je potem iskal.
Žemlje rogat
V eni roki žemlja, v druji dnar.
Storije so pravili v gostilni. Peter je pripavedoval v Razorju, domača dekleta, 15 let stara, pa poslušala. Mat ga je oštevala: »Nehaj, de bojo vsaj šli večerjat!«

1 Ciganova jetra I (Cganove jetre)

Ana mat je bwa, k je mewa anga sina. Zej tist sin je bil pa precej navihan, pa ni bogvekəgà rad ubogal, pa mater ni bu prov, ga je zmeram kregawa, kəgà z njegà nəč ənkol na bo, če bo tak, de bo tok swab bogal. Pa mu je mogwa zmerej kej oblubət, če je kej naredu, kej dəru pərnesu al kej taćga.

Zej ankrət je pa rekwa:

»Boš šu pa jetre, de jih bom za včerjo fotru naštimawa, k bo pəršu s šihta.«

Póf je pa vse druje muhe mov po gwav. Ǝn je mu dawa mat 20 krajcarjov, de je šu pa jetre. Med potjo je pa vidu, k sa druj njega pərjatli krajcarje metal (fucali). Njega je pa tud strašən mektawo, de b bil še an zašpiljov z njimi, ən se jəm je tud ki pərdružu, čeprov ni mu nəč sojga dnarja. Pole sa pa vrgli h kamnu ən na sreča je bil on tapəru. Ǝn taku je ana parkrat mu srečo, de je dabil. Pa je kirbot spet zgubu ən tu se je panavlov, taku de je čez mal časa vseh dvajsti krajcarjov zašpiljov, k jih je mu za jetre. Potli je že scagov, kəgà bo naredu, ən je pa prosu, de b mə pasódli, de b še naprej špiljov. Je mislu:

»Nemara pa le dabim nazaj soj dnar!«

Pa mu abedən nej tu pasodti ən nazadnjo je vəs scagan adšu v gozd. Je bil prov mal naumən, k ni vedu, kaku bo zej jetre kupvov, k je vəs dnar zašpiljov. V tistem je pa začel vleči, vetər pihati, tak de ga je bu prov mal grozda. Kar nankrət zamerka na n brini anga abešənga čwoveka. N to j bil ən cgən, k je

ušù z aresta ən se je abesu. Medtem k se j pa abesu, je s pa pretrgov trebəh na n tak adwomlen suh veji, k je bwa na brini. Tako de sa mu jetre, pluči ən čreve ən drobovje vse vən zlezwo. Póf je vidu, de pluče vən visjo ən jetre, pa začne gruntati:

»Če b jəst tele jetre adrezov pa damu adnesu, kupt jih tak na bom mogu!«

Se je pa skaražu ən je cganave jetre s pipcam adrezov. Cgən je mu pa noter v varžeti n kos cajtəng, pa jih je ki v tiste zavil pa damu nesu.

Mat, sevede, se je kregawa, ki je kaj cajta hodu. An je pa reku, de je mogu čakati, de je mesar šele teleta zakwov, de mu j poj jetre dal. Seveda, mat nəč ni mogwa vedti, je njemu verjewa. Ǝn je leki začewa pərštimvati jetre za včirje. Póf je pa reku:

»Jəst grem leki leč, na m nəč včirje čakov. M ni nəč prov dobər, me gwava bali.«

No, žena je včerja skuhawa, mož je jetre jedu, seveda nəč ni vedu, od kod sa jetre.

Póf pa v postəl tud ni mogu nəč prov spati ad saməh skrbi, kəgà bo s tegá vsegá gratawo. Pa je mal zadremov, pa zašliš pod voknam:

»Moje jetre nazaj!« (Z debelim glasom.)

Skoču je s postle ən je bil prov vəs norčav (naumn, se m je mešawu), taku de je mat pəršwa gledat, kəgà j z njim. Mater je skrbel, je rekwa:

»Bom pa dəhovna poswawa. Póf je zwo bowən!«

In resən, dəhovni je pršù, de bo poba spavedov. Dovg časa ni upov póf pavedati ta prave resnice, kəgà je všteljov. Nazadnjo je pa le spavedov se, kaku j na stvari. Fajməštər je pa reku, de bo mogu itì póf v Rim do papeža, de se bo tam prov spavedov, de mu on na more adveze dati. No, ən poli je mater tud pavedov (kukər ima človek, je je /.../ domačim), de more póf v Rim itì ən h nogam. No, je bu tri dni deleč do Rima, taku de je potli póf resən se napotu v Rim. Papež je mu pa dal za pakora, de more pastat mežnar dama v soj fari ən de more vsak den bit pər maši, tu pa najmenj 20 let. De poj m bo šele prov adpušenu. No, póf, k je nazaj pəršù, je pa resən se tga držov, je pər fajməštru v sužba stopu ən je gratov mežnar. Ǝn resən se je taku držov, de je bil prov na pu svetnik. Vsak den je bil pər svetmu obhajili. No, ən tist greh mu j bil davno že adpušən. Nazadnjo, k je že prov star bil, je pa večkrat praju atrokam v paduk ta soja zgodba, k je bwa resnična.

2 Vojaški bobnar (Ad támbarja/Sovdaški támbar)

Ankrət je pa bwa v anmu mihnəm mestəc na Štajerskem ana kompanija sovdatov ən ti sovdat sa pərčakval, de bojo mel inšpekcerengo. Zej v tistem mesti je bil pa tud an trgovc, zwo bogat, k je mu ana edina hčer, k je bwa godna za paračit že. Pa abedən ženin ji ni pasov, vsaki ji je bil premawo. Od tiste kompanije oficirji so se pa tud zanimal za njo. Tako pa vsak pasebe, lajtnant pasebe, oberlajtnant, pa hauptman, tako de adən za drujga nisa vedli. Ta dečwa jih je pa fejst za nos vlekwa vse tri. Zej je pa bil an večer, k sta bwa z lajtnantam vkəp na nmu sprehodu. Lajtnant ji pa jamrov:

»Sej me tak, rajtam, nimaš nəč rada!«

Aná je pa rekwa:

»Se me le ti nəč nimaš! Če me maš pa resən rad, m boš pa neki naredu, bom pa vidwa, če me maš resən rad.«

»Kugá pa?« je reku lajtnant.

»No,« je rekwa, »če me maš resən rad, boš pršù ab desetəh zvečer v totənkamro an tam boš vidu ana prazna truga, de je na parah, ti pa se noter vleži. Samo morš bit v civil napravlen, v črnemu gvantu. Pa moreš noter ležat kukər mərləč mirno ən čakat, de bom jəst pəršwa. Pole bom pa vidwa, de me maš resən rad.«

»Velja!« je reku lajtnant. »Samò de boš ti tud mož beseda!«

In sta se kar na kratka paslovwa ən adšwa vsak pa sojim. Ki kmav nato je pa natrafiwa na oberlajtnanta . Ǝn je mu lih taku rekwa:

»Če me maš ki rad, boš neki za me dons naredu.«

No, ən je rekwa:

»Če me maš resən rad, boš šu ob desetih[35] v totənkamra. Tama je an mərləč, na parah leži. An ti se boš obleku v angelna, pa poklekni na desna stran truje ən lepo mirno kleči kaj časa, de bom jəst pəršwa. Po bom pa vidwa, de me maš resən rad.«

»Velja!« je reku oberlajtnant.

Nato sta se pa lih tako razšwa. An kmav nato sta se spet s hauptmanom naletewa vkəp. Ǝn je lih tok pastopawa z njim kukər z unma dvema. Je rekwa:

»Če me maš resən rad, moreš itì ob dvanajstəh ponoč v totənkamra. Tam je ən mərləč, leži na parah, ən zravn pa angel kleči. Ti se morš pa v hudiča

---

[35] Glede na nadaljevanje, bi moralo biti ob enajstih.

naprajti, de ma vidli, kəgà je: al je resən angel al ni. Nato bom pa jəst pəršwa, pol bom pa vidwa, de me maš resən rad.«

Zej bo robuka![36] Je bwa ura lih deset, je šu lajtnant, kukər je mu zgovorjen, na britaf v totənkamra v črnemu gvantu ən se vlegu v truga. No, ob ednajstəh je pa pršù oberlajtnant, napravlen v angelca, mal strah seveda ga je bu, pa vseglih je mislu:

»Koražən morəm biti, če hočəm, de bom dečwa dabil.«

In je pakleknu zdravn truje. Tək de je gun kuma zdržov noter v truj od straha, de ni ušù. Seveda, angelna je bu tud strah. Zej pa, k je bwa ura dvanajst, sta pa šlišawa, de neki pride spet. Vsak zase sta misləwa:

»Zej pa bo rešitu, zej pa anà pride.«

Jeja, pa hudič pərlamasti, hauptman, v hudiča ablečən. Pər durih je dolg časa gruntov, a b šu noter al na. Nazadnjo se je pa le skoražu ən je noter stopu. Lajtnant v truji, k je zagledov, de hudič pride, pa nəč vəč ni mu abstanka v truji ən jo je vən prasnu pa ušù. Angelna oberlajtnanta je bu pa tuj grozda, de j za njem ucvəru. Hudič pa tud ni bil na jasnem, kugá vse to pomen, jo je pa tud damu pategnu. So vsi ušli.

Zej druj den zjutra je bwa pa ausrikenga že ob petəh zjutra. Vsə sovdat sa bli že pərpravleni, oficirja pa abenga ni bwo. Nato pa praj feldbebel pucpenzeljni od hauptmana:

»Bež, paklič hauptmana pa meldej, de je vse pərpravleno za ausrikati.«

Pucpenzelj je šu, pride h hauptmani. Hauptman je bil še v posteli. Ǝn čas trka, se abedən ni agwasu, pa ki adpre duri, pagleda, pa vidi, de v postli hudič leži, hauptmana pa nkir. Hitro gre nazaj pa pave to, de hauptmana ni, de ga je najbəl gvišno hudič vzel, k je hudič v njega posteli. Pa praj feldbebel pucpenzeljni od oberlajtnanta:

»Pa beži, pa oberlajtnanta paklič!«

Pucpenzelj je šu, pa pride kmav nazaj pa praj:

»Oberlajtnanta ni dama, pač pa v njega postel an angel leži.«

Pole pa praj feldbebel lajtnantovmi pucpenzeljni:

»Bež, brž lajtnanta paklič.«

Pucpenzelj gre, je ga pa že med potjo srečov, k je lajtnant šu prot kasarni. Tu ga je vidu, de je bil strašno namirən, k se je bal, de na bo ausrikenge zamudu. No, nazadnjo je pa mogu komanda on prevzet, k hauptmana pa oberlajtnanta ni bwo. No, k je ausrikenga məniwa, k so damov pəršli, pa

---

[36] Poved »Zej bo robuka!« je Matičetov v rokopisu obkrožil, v transkripciji je zaradi grafičnih omejitev in preglednosti podčrtana.

južni apovne, so se pa ofcir medse vseglih zgavorli, kəgà se jim je panoč naredwo. So nazadnjo dognali, de jih je tista dečwa zwo za nos pategniwa vse tri. Hauptman je pa leki nato reku:

»Tukej mormo pa ən lep revanš narditi.«

No, pərčakval so pa tama, de bo inšpekcerenga, de bo general pəršù. Hauptman je reku:

»Jo že mam! Z generalom je boma paročli, k že lih hoče met ofcirja za maža!«

Lajtnant ən oberlajtnant ga še leki nista zastopwa, kaku misli. An je pa reku:

»Naš kompanitambar bo lih ta prav za generala. Štirnajst dni mu bom dal urlauba, poli se bo pa pərpeljov, kukər b general pəršù, ən mu bom vse pavedov, kako se more abnašati, de bo trgovcavo hčer za žena dabil.«

No, pa hitro pokličejo tambarja ən mu je hauptman vso stvar pavedov. Seveda, tambar je bil leki volje sprejeti. Naprajli sa mu generalska uniforma an še tist večir se je adpeljov na urlaub. Naročen je pa mov, de čez tedən dni more priti kukər general, de bo na štacjonu velik sprejem an de stanvanje bo mov pa glih nasprot štacune, kukər je ta dečwa damá. Resən, vse se je tako uredwo, že tri dni pred sa pərpravlal za prihod generala, vse je bu v mwajəh, pomedeno, očiščeno vse. Ldi se je pa kar trwo na štacjon tist den, k se je general pərpeljov. General je pršù, sa ga spremli v njegov stanvanje, poučen je bil dobər ad hauptmana, kaku se more abnašati. Ǝn resən, on je leki vokən zgore adpəru ən gledov na gasa. Medtem je pa spustu židast robček na gasa, kokər de b mu bil padu. Nasproti je pa že dečwa opazvawa mladga generala, k se ji je bil zwo zapadu ən b ga bwa tud vzewa za maža. K je ana to vidwa, de je robček padu na gasa na tla, ga hitro pabere pa mu ga nese v stanvanje. General je bil zwo pərjazən z njo, ana je pa tud se rada zgavarjawa z njem. No, ən general je pa leki se zanimov, de b se s taka lepa dečwa rad paroču. Seveda, ana je bwa leki v voli ən je damú šwa ačetu pavedat. Oča je bil tud leki zadovolən, de se dečwa parači z generalom. (Hči: Je bil lih kaj pərsmojen kokər ana.) Ǝn sa leki začeli pərpravljaje za ženitu, tako de je bwa v anmu tednu že paroka. Lih k je že paroka meniwa, so bli na pojedni, pa pride an sovdat, pərnese befél, de more tambar leki ausrikati. Seveda, nevesta je debev gledawa, kəgà hoče sovdat ad njenga maža. Mož je pa reku:

»Aprosti, sej bom kmav nazaj.«

Čez dobre četrt ure nato je pa že vidwa, kako nje mož general bil ablečen v kompanitambarja ən nabijov po pavki, k so ausrikali. An v tistem je že dabiwa pismena izjava ad vsəh treh oficirjev vkəp, de to je, k je lih tewa

sovdata za maža meti ən smo bli še mi oficirji premawo za té, smo pa preskrbel generala. Kompanitambarja v podobi generala. Pol pa konc!

Mav bo še za ocimprat!
V Beljaku v artileriji, 1908-9-10-11; 3. regiment.
To je tam slišal.
»Nas je blo vəč takih tičev, k smo znali.«
Velik je takih, k jih sam zgruntam/zložim/seštediram.
[…]
Zaklad morskega ribiča.
Od islandskega ribiča.

3 Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk (Ono, k je kwabək sukov/Tərjé navihan štədenti)

Sa ble pa lih pačitənce, sa pa šli štədent v an trg, k je bil glih žvinski smənj. Sa pa zatekli anga kmeta, k je gnov ana kravca na smənj. Pa prajje:

»Očka, kam pa ženete vaša koza?«

Mož pa praj:

»Ooo, hvala Bagù, de ste pavedali, de j koza. Jəst səm je pa vəs čas za kravo mu! Kako b jəst na sramot astov, kə b jo za krava prodajov! No, zato,« je reku, »k ste pa tak dobri bli, de ste m pavedal, vas pavabim, če bom srečno prodal kozo, opoldne vse tri na južna pər Belmu konjičku. Sej je vam znana ta aštarija tam na trgu?«

»Ou, to pa, to,« sa rekli štədent. »Dobra, pa pridema!«

K sa se spagledal adən drujga, sa misəlli:

»I, smo pa spet anga pategnil, pa bo nam še za južna dal za won.«

No, kmət je kmav resən kravca prodal ən je šu k Belmu konjičku.

Naroču j južna za štir ldi an štir litre vina ən je leki pwačov ən naroču, če b le vslučaj pazabu, de j pwačano, de ga boja opomnəli ən rekli, de je že pwačano. Birt je reku:

»Le brez skrbi bod, je že vse v redi.«

Kmət je pa reku, de zato naprej pwača, de bo weže polej z dnarjem razpolagov, kar mu ga bo še astal, k bo nakupvov še.

No, ən glih ob tri ferkəlce na dvanajst sa bli že vsi tri štədenti pər Belem konjičku ən sa čakal kmeta. Mal pred dvanajst pa pride kmət pa praj:

»O, gaspod sa že tuka! Ja, jəst səm se mal zamudu, pa na zamerte, bomo pa zej pajužnal pa mal papili. Koza səm prece dobro prodal ən rad vam mal dam za won.«

Ukazov je pərnesti južna ən za vsaćga an litər vina. K sa ankrət pajedli ən papili, pa pakliče birta. Mov je pa mož na gwav an veləк kwabək ən ga je vəs čas sukov na gwavi, medtem k je spraševov maža, kaj kašta jediv ən pjača. Birt je pa reku:

»Nəč na kašta, vse je že pwačano.«

»No, poli pa hvala lepa!« je reku kmet.

Štədent sa se pa ki spagledali, kako je to magoče, de je vse pwačan, k vendar ni nəč pwačov mož. Ǝn sa ga začel barati, kako to, de praj birt, de je vse pwačano, k vendar ni nəč pwačov.

»He-he,« praj kmet. »A niste vidli, k səm vəs čas kwabək sukov na gwav, k səm barov, kaj kašta južna pa pjača! Te kwabək ma taka moč, de če ga zasučem na gwavi, pa səm žihər dužan, kar hočem, komu, vsak praj: 'Vse je pwačano'!«

Štədentje sa pa začel gruntat:

»Tak kwabək b pa mi nucali,« kər je jim mal za dnar drenj. Ǝn sa začel maža spraševati, če b kwabək prodal. Mož je pa reku, de ne more kwabəka prodati, de j že vəs čas pər hiši jerban bil.

»Pa vseglih,« je reku, »no, k ste lih vi, vam ga pa adstopim.«

In sa zglihal za kwabək, de sa ga adkupli. Sevede, mož je pa pole ki adšu damù, štədentje pa tud v druga aštarija pa sojem. Tam sa naročli nekej pjače pa jesti za včerje, potli, k je bil čas za pwačati, pa vzeme adən kwabək na gwavo pa ga zasuče pa praj:

»Kelnarca, kaj kašta južna?«

Klenarca pa praj:

»Južna nəč, samo včerja pa kašta an goldinar 60 kracərjov.«

Ta druga dva štədenta pa prajta, k sa ankrət pwačal to:

»Cepec, viš, bi bil barov, kaj kašta včerja, ne pa južna, bi bil vidu, de b nəč na kaštavo. Ti na znaš, dej səm kwabək, bom jəst!« je reku adən.

Naročli sa še nekej žganja ən je ta druj sukov kwabək pa j spraševov, kaj šnopc kašta. Pa lih tko sa mogəl spet ga pwačati. Tako de so nazadnjo videl, de jih je kmət opeharu.

»Zdej pa brž najt kmeta, de ga bomo pašteno preturnali, k je nas tok agolfov.«

Kmət je pa, k je damu pəršù, ženi vsa ta kšihta pavedov, kako se mu j zašwo, ən za vsak pərmer, če prideja štədenti med njegà, bo an na parne

legu, kəkr b bil umǝru, ən ana nej pa strašnó veče ən rjove akol njegà, de je mož umǝru. Ǝn res ni bu dolg, k zamirka žena, de se bližaja štədent prot hiši. Mož brž na parne leže, žena pa prevekuje akol njega. K sa štədenti ankrət noter pəršli, pa praj adən:

»Škoda, prepozni smo. Mož je že umǝru.«

In sa se že abrnil, de greja vən. V veži pər durih pa adən zagleda tista ta robata palca, k je imov mož na semnju, pa praj:

»Adnó m dal pa možu še v božjem imenu, nej jo ma pa na gunmu svet na ta račun!«

In resən stop k param ən je maža vžgal z vso močjo s palca. Seveda, mož je pwanu pakoncu ən praj:

»O, hvala, hvala, dragi moj, de s me rešu! Jəst səm pazabu moj žen pavedati, predən səm umǝru, de ma ta palca tako moč, de mrliče abudi k življenju, če ga vorengi vsmodi z njo.«

Seveda, štədenti sa pazabli na kwabək an sa začel za palco hondlati, k sa bli za trdno prepričan, de sa res mrliča obədil. Tako de sa shodlal za palca ən sa spet s palca adšli. Pəršli sa v ano mawo mestece, k je bwo vse v črnəh zastavah. Vprašal sa tam ldi, kəgà je, de vəs mesto žaluje. Pavedal so, de je grofova hči umrwa. Štədent sa se pa izdal vən za dohtarje an de hči ni še prov mrtva, de je uhko oživeja. K je grof to zvedu, jih je pustu k seb paklicat ən je reku, de jim rad adstop po premoženja, če se to res zgadi, de b jo resən azdrajli al pa aživli. Dobro, sa rekli, samo mi mormo sami bit pər njej. Spustəl sa jəh noter h mrliču ən sa se zaprli noter pa sa je začel pretepat s tista palca vsak ən čas. Tako de pamagawo ni vse vkəp nəč, grofova hči je bwa zmerej še kar mrtva. Tako de koncem koncov sa vse tri šele zaprli za won, k sa take narčije trebali. K sa pa ankrət pəršli z aresta, sa pa spet rekli:

»Zej pa med kmeta.«

Adən je pa le reku:

»Dvakrat je že nas nasmolu, pa mojem je bəl pametno, če kmetavzarje na gmah pəstemo, bomo bəl srečni.«

In tako nisa nəč vəč šli med kmeta. Konc.

Če me boš pognala, bom šov s palco nad té.[37]

Od mame sem jih veliko slišal. 1854 rojena. Iz Gozda pri Kr. G., od Zgornjega

---

[37] Poved »Če me boš pognala, bom šov s palco nad té« je Matičetov v rokopisu obkrožil, v transkripciji je zaradi grafičnih omejitev in preglednosti podčrtana. Iz rokopisa ni jasno, ali je bil to le komentar pripovedovalca ob koncu pripovedi ali gre za frazeološko enoto.

Zima, Košir Magdalena. †1937, 82 let stari. Grozno velik stvari vedeli. 13 jih je bilo, 7 odraslo, 4 pobi pa 3 dečve. Ostali umrli pri 2 letih, pri nekaj mescih.
V Gozdu pri treh hišah (pər Zimu, pər Robič, pər Jutrecu) je blo 30 otrok. Pər Spodnjemu Zimu 20 (od dveh žen), pri onih pa od ene.

4 Otroci pri Spodnjem Zimavcu

Pri spraševanju za veliko noč je gaspod Spodnjega Zimovca vprašal:
»No, oča, kolko mate pa vi otrok?«
Mož je reku:
»Dvajset.«
Fajmošter:
»No, no, nikar se ne dewajte norca!«
Mož:
»Ja, kar jih je Boh dal, kaj jih je pa!«

Peter šesti otrok, 31. 10. 1886.
K vsem svetnikom rojen, naj bo Peter.
So lahko zbirali, če ne, so se pa držali tistega, ki je bil najbližji.

5 Pust

Pust je bil an zavbər póf, de sa ga vse dečve tele za sojga imet. On pa ni bil babjek, pa je Bagá prosu, de b bil grd, de b ga abena na marala. Poj pa je bil Pust.

6 Lavrencija

Podkorenom sa nesli h krsti ana dekəlca. Pa sa bli vsi mal pərpiti pa sa ja krstil za Lovrenca. Pol pa druj den je pa babca rekwa:
»Sej ni póf, kaj ste jo pa za Lovrenca!«
Pa j bwa Lavrencija.

14 dni sem jo pravil otrokom pri večerih, tri, štiri ure. So tolko časa plesali, de so se znucali, de so plesale samo glave. V kotih so hudiči svetil abešeni.

Pilznar Jaka. Sam zložil, vəč dejanj.
Še danes jo vejo.
Star enih 20 let. Še preden je šel h soldatom.
Danes nehal, za jutri že gruntal naprej. Pa nəč konca ni bilo.
Žajfo imel, de je črne ovce pral.
Doživljaj, kratek, sem razpletel, pa je prišla cela storija. Na tist podlag sem raztegvov.

7 Od kožuha in uši I

1)[38] Ankrət je bil an mož, k je mu an kožuh, tist kožuh je mu pa uši. Uši sa mele pa kažuha pa maža. Zej ankrət je bil pa le n kožuh, k je mu maža, pa mož uši, ankrət sa ble pa ane uši, k sa mele pa kožuh pa moža ...

8 Od ovc in mostu I

2) Poj pa ankrət je bil pa n pastir, je mu pa cewa čreda ovca, jih je pa gnov na paša. Zej pa pride da ne velike vode. Tam je bil pa most čez voda. Ǝn tist most je bil pu ure dolg. Zej pa je na most pərgnov pa pačakejmo, de jəh bo čez pərgnov. Bom pol naprej pavedov.

9 Od piskra in masti

3) Ankrət je bil an mož, je mu pa mast. Ana žena je bwa pa, k je mewa piskər, pa nəč masti. Mož je mu pa mast pa nəč piskra. Ankrat je bwa pa na mast brez piskra pa je mewa maža. Žena je mewa pa piskər pa nəč masti pa maža z mastjo.

---

[38] Ta in naslednje pripovedi imajo v rokopisu namesto naslovov številke.

10 Štirje psi

Ankrət sa bli pa n štirje psi pa vsi wajali. Pa pridjo na n kwanc pa pa kwanc gorta letejo. Na vrh kwanca sa se pa akol zašraubali, sa pa dovta letel, sa pa spet wajali. Pridejo pod kwanc, takrat sa se pa akol zasukali, takrat sa ja pa ubral pa pa kwanc gorta, sa pa wajal prov za vrh kwanca, ta gor sa pa cvilt začel, sa ja pa nazaj ubral pa kwanc dovta.

Pol pa že ponavad pabara:
»Ja, se je kar glih, ta nəč ni lepa.«
No, pol pa pavem:

11 Jara kača in stekleni polž

»Bom pa ad ta jare kače pa ta steklenga polža. Kira hočte, de bom pavedov?«
Če pravjo: »Ad ta jare kače,« pa pravim: »ad ta steklenga polža je pa lepši.«
»Pa ta pavejte.«
»Ja, pa je ad ta jare kače bəl dolga.«
»No, pa ad ta jare kače.«
»Ja, je pa vseglih ad steklenga polža bəl fletna.«
Kaj dolgo, de se naveličajo spraševat.

Od treh psov se tudi spomni, vendar je ne uporablja. Psu je bilo ime »Tih bod!«.
Do tu 20. 12. 52.

21. 12. 52

Pri Julki Dolencovi:
Ledene sveče: krúceljni.
»Prešič s košorde je skoču čez plot, ja pa poknu, ja bil pa tákle roncel.«
(Prešič – merjasec iz svinjaka je skočil čez plot, je pa počil, je bil pa takle /…/ – čreva v kolobarju.)
Tako oponašajo rateško govorico.

Jakelj otrokom pripaveduje zvečer. Kar v delavnico jih pelje, pripravi na mizi fižol ali ječmen ali kar koli za zbiranje, de delajo, on pa pripaveduje ən kaj rezlja.

Zna lepo slikati ən tudi igrače rezlja, konjičke itn. O hudičih, vse mogoče jim pripaveduje, de jih je kar strah ən so matere hude. Hodijo pa le iz cele vasi, ne samo sosedje. Je študiral.

Peter Smerinjekov:
Od l. 1897 do 1900 študiral v Kranju. Mama je hotela, de bi bil duhovnik. Ob božičih so mu rekli doma (mati), de komaj čaka, kdaj bo novo mašo pel. Od tistega, ko se je vrnil v šolo v Kranj, do maja knjige niti pogledal ni. Zanj je bil udarec. Prej je samo imel veselje do študiranja, potem je pa izstopil, ker se je bal, de bi bil duhovnik. Le mizarskega ali ključavničarskega si je želel. Mati ga je silila, de bi bil špengler, pa ni hotel. Oče je potegnil z njim: Hudič, pusti ga, če noče, de bi mišənce delov. Naj bo pa tišler al kar že. Tri gimnazije. V prvi šoli.

12 Vsak zase, Bog pa za lase*

Vsak zase, Bog pa za láse.
Mi se bomo vsak zase ogibali težavam, Bog bo pa razsodu, kdo ima prav (nas bo prijel za lase).

4 Islandski ribič (sam) 21. 12. 52 pog.
Oče ən tri sinovi (precej sam)
Zaklad morskega roparja Husa (bral, potem pa po svoje ustrojil)
5 Kuhar Rapincl (slišal kot otrok od matere)
Stekleni grad (sam)
Zakleti grad (sam)
17 Roparji v mlinu (slišal, materina)
Pilznar Jaka (sam)
14 »France, jəst ga že mam!«
a) Hudič, k je pəršu v štarijo, k sa karte, zwo velik, kozja brada.
b) V cerkvi kartal, hudič je mu kopito.

13 Islandski ribič*

Bu je pred vəč deset leti v Islandiji. Bil je an ribič, ob reki Island je mu sojo ribiško kočo ən edinga sina. Ta sin je bil star deset let. Oče ga je zmerom navajov, de bo tud on ribič pastov. Sin je mov pa tudi grozno vesele do ribištva

ən se je najbolje pačutu, če se je smov s čolnam po vodi voziti. Oče, seveda, se je bal, de b se sinu kašna nesreča ne zgadiwa, ən mu je zmerom praju:

»Sinko, ti si mal preveč predrzen, de se ti na vodi kašna nesreča ne zgodi!«

Seveda, sinko ni vsega tega tako zaznov ən tud ni tako resno vzel.

Bu je anga dne, k je oče mreže pərpravljov ən je bil ves zamišljen v soj dewo. Sin je pa pərložnost skaristu ən je vzel ačetov ta najbolš čoln ən se je vozu po reki. Nankrat se je pa začev nebo temniti ən h hud ur pərpravlati. Sin vsega tega še prov apazu ni. Po maləm je začewo dežiti, grmeti ən treskati. Sin b se bil že rad s čolnam povrnu prot domu, v tem je pa že Island naraswa ən divje bobnewa pa strugi. Tako de póf nəč vəč ni mogu čolna abvladati. Bəl k se je upirov, swabši je bwo, tako de se mu j nazadnjo veswo zwomiwo ən je bil pərpušen samo še usodi: vawovam reke. Zmerom bəl se je temniwo, dəž je zmerom hujše nalivov ən zmerom bəl se je temniwo. Tako de je bil že vəs abupan ən vdan v božja vola, nej se zgadi, kar že hoče. Parkrat se je še zabliskawo ən trejšwo ən póf se je zgubu v popolno nezavest. Voda ga je adneswa na adprto morje, za vse to pa póf ni nəč vəč vedu.

Drug jutro navsezgoda je se vreme vštimov ən je lpu sonce sjawo. Kar nankrat se prebudi iz nezavesti na skawovju morskih čeri. Póf k zavesti vəs astrašən gleda akol sebe, kje je ən kaj se z njim gadi. Pačasi je šele pəršù na nju, de ga je voda v hud ur za sbo pabrawa. (Zdej sa jst na nju pəršu, kəga provzaprov /…/ nameravaš. Zavedel se je.) Ležov je vəs premočen v an votlini skale, v katir je bwo še neki vode ən neki rif čaftawo. Póf vəs zmartran, prestrašen, wačen gleda akol sebe, predno je mogu na nju priti, kje je. Akol ən akol sama voda, bil je vəs scagan, kəgà bo zej. Nankrət zamerka zravn sebe na suh skali par ad sonca prepečenih rif. Leki se je pasužu tistəh rif ən jih je z veselem jedu, de se je mal nasitu. Drujga na skal ni bu kokər še n mal astankov ad razbitga čolna. Póf ni vedu ad začetka prov nkokər, kaj bo pačel, kako se bo rešu. Agledvov se je akol sebe, zdej je pa zagledov na abrežju nekej divjakov, k so vpili: *ur zun su bun*, k sa poba zagledali. Divjaki so meli par čolnov, s protja spledenih, s tistmi sa se padal prot tistmu skalovju, k je bil póf. Tam sa astrašenga poba ujeli, za sbo peljali na kopno. Póf je bil vəs astrašən, ni vedu, kəgà boja zej z njem pačeli. Peljal sa ga za sbo v soje šotore, k sa jih mel tud ki z bičevja spledene. Tam sa mel sojga poglavarja, poglavar je poba spraševov v vseh sortah jezikih, kako je sem pəršù. Póf ni mogu vsega prov nəč zastopti, pač pa sa se za sila zgavorli s kazanjem, kako ga je nesreča səm zaneswa. Poglavar je bil še s pobam nekam zadovolən ən ga je vzel k sebi v soj šotor. Dal sa mu za jest tud neki pečenih rif ən nekej pjače iz kokosovih arehov. Tako se j póf pačas pərvadu čist divjaškmu živleju

ən se za silo še ki nekam dobro pačutu pər njeh. Zmerom je mu pa v gwavi, kako se bo mogu kda povrniti damó k sojmu ačetu. Zej pa tukej pestimo poba pa h ačetu pejmo.

Oče je zamirkov, de se j sin zgubu ən de je adveswov nekam z njegà najboljim čolnam ən de se je prov gvišno v vod patopu ən de ga nkle vəč na bo vidu. Vsak den je hodu ən gledov pa reki, če se kda sin mogoče le vrne. Pa vse je bu zastojem: sina ni mogu od nkoder pərčakati. Tako de je že prov pazabu na njega. Ta čas je pa sin pər divjakih se že dobər pərvadu ən se prov v božja volja vdal. Tok de je bil sin že par let pər divjakih. Ankrət lepga dne pa zagleda na morju ana wadja, jadrənca. Divjaki sa kurli vogenj, ribičev sin vzeme ana goreča veja ən jo suče pa luftu, tako de sa mornarji na jadrənci zamerkal to ən sa veslal prot ti svetlobi. Le tu sa spustli v voda rešilni čoln s par mornarji. Ko je sin to opazu, se je leki pagnov prot morju ən pwavov proti čolnu. Mornarji sa ga z veseljem sprejel. Divjaki sa to zamirkal, sa pa za sinam šli, de ga bli nazaj vzeli, pa vendar nisa mogli preprečti, de b ga mornarji ne rešli. Tako de sa začel z lok streljati na rešitelje ən sa dva ranli. S ta največjo težavo sa sprajli poba na jadrənca, tako de sa ušli divjakom. Kapetan tiste wadje je sina peljov v soja kajuta ən ga začel spraševati, kəko je pəršù divjakom v roće. Sin je mu vse pavedov ən kapetan ga je vzel kokər za sojga sina, zato kər točən ni mogu vedti, od kod je provzaprov ən kje je ribiška koliba njegovga ačeta. Póf je bil še kar srečən ən je upov:

»Ankrət bom že pəršù do sojga doma.«

Astov je pər mornarjeh, mov je pa grozən veselje tud za mornarja. Tako ga je izuču kapetan, de je znov tud wadjo vozit. Kər kapetan ni mov nəč sojəh atrok, je se menu, de bo poba posinovu ən mu po smrti dal vse soje premoženje, wadjo ən vse. Póf je kapetana tud zwo spoštvov kokər sojga ačeta. Tako je meniwo že štir leta.

Anakrət sa pa peljali z wadjo v Brazilija. Medpotəma sa jih pa napadli morski roparji. Krmar je to opazu, de se bliža sovražna wadja. Leki je to pavedov kapetanu. Kapetan je nato pustu soja wadja leki ustajti ən pərprajti, de se boja branli pred napadom. Tolovajska wadja je na vsa siwa pərvoziwa nasprot jadrənci. Vnel se je hud boj. Kapetan jadrənce je ukazov:

»Leki rešilne čolne spustite v voda!«

Tolovaji sa začel streljati, ti pa tud nazaj. Nazadnjo sa tolovaji zajeli čoln, k je bil sin z dvema mornarjema, ən vse tri odpelal na soja wadja. Jadrənca jəm je vselih ušwa z ostalmi mornarji, tako je pəršù naš mornarček v roke tolovajem. Tolovajski poglavar Feri jih je pustu predse paklicati vse tri ən je tel ad njəh zvedeti, kam je jadrənca namenjena, kaj ma mornarjev

ən premoženja. Mornarja s pobam vred nisa tel nəč izdati. Tako de jim je Feri zagrozu s smrtjo. Jadrənca je pa pər pobegu naletela na večjo trgovsko wadjo, k je bwa prot vsaćmu napadu dobər aborožena. Pavedal sa ji, de sa bli napaden ad tolovajske wadje, k sa jim zaplenli čoln z dvem mornarjema n dečkom. Druj den se je ta wadja z jadrənco vred podawa na odprto morje ən sa kmav izsledli roparska wadja, k sa jo pole ad dveh strani napadli ən tud premagali ən vse roparje pərjeli. K je poglavar Feri vidu, de jim ni vəč pomoči, je šu v soja kabina ən si je iz handžarjem sam končov življenje. Tako sa dobil na wadji razen 6 ubitəh tolovajev še 18 živih tolovajev ən vlik nakradenga premoženja. Wadja sa pərklopli h soji wadji, tolovaje pa zaprli v spodnje prostore wadje ən adjadrali prot Braziliji.

V Braziliji sa se pa mudili vəč ku an leto dni. Ribičev sin je prosu kapetana rešilne wadje, če bi se mogu damu peljati. Pavedov je, de je doma iz Islandije ən de je že čez pet let, kar je šu ad doma, ən b še rad vidu sojga očeta živga. No, kapetan je bu pa še kokər tok zbran ən je pərbližno sodu, kje b mogu testi krej ležati. Ablubu mu je, de v teku anga leta bo že naneswa prilka, de se bo póf mogu damov pərpeljati.

Ǝn resən, čez 10 mescu je adpluwa wadja iz Brazilije ən ad tam je pəršù z ana druga wadja v stik, de je pəršù damov. Oče je pa hodu den na den vekat na nabrežje ən pərčakvov sojga sina, tako de je mož aslepu skoz to, kaj je prevekov za sojim sinam. No, nazadnjo je ga pa vseglih pərčakov, k se je pərpelov pa reki Islandi, ən sin je že ad deleč zagledov sojga očeta na bregu in je takoj sumu, de je gvišno njegov oče. Oče j bil provzaprov slep, samo po govorici je ga leki spoznov, de je njegov sin, k je spregovoru z njem. Nato se je oče ad veselja zvekov, k je spet sojga sina nazaj dabil, ad ktirga je mislu, de ga na bo nkol vəč vidu. Nato je oča še žvov par let v veselju s sojim sinam. Pole se je pa sin paroču ən je prevzel ves ribiški dom. Sojga očeta pa je srečno žvel. Poli je pa konc.

Že v Kranju v šoli je pod klopjo pisal eno morsko povest. Pa je bil zapisan v razrednico, ker ga je profesor našel. To je bilo v prvi šoli.

14 Koharapincel (Koharapincl)

Ankrət je pa bil an kmət, je pa aral na njivi, žvina mu je pa strašnó nagajawa, tako de je mož preklinjov na vse viže pa hudiča klicov. Zej kar nankrət pa resən pride hudič. Bil je v podobi anga prov strganga berača. Pa praj kmetu:

»No, ka pa me koj kličeš? Zej səm pa tle!«

Kmət se je pa mal zavzel, je pa reku:

»E, hudič, kdo je pa tebe klicov?«

Hja, hudič je pa reku:

»Ti!«

Nato pa praj kmət:

»Ja, s ti mar hudič?«

Pa s ni zaresən kmət sam to mislu, de je to resən hudič. A na to pa praj hudič:

»Vidəm, de t žvina nagaja. Pust, bom jəst mal aral, boš vidu, kako bo mənè bogawa!«

No, ən resən kmət je mu pustu, de je hudič pərjel dərvo v roke. Hudič ga prime pa gajžwa an šwo je kukər po maswu. Žvina mu nəč vəč ni z brazd uhajawa ən je fajn aral. Tri cilje (cilja: brazda, vrsta) mu je že zaral gor ən dol, pol je pa reku kmetu:

»No, vidəš, ka pa de mə gre! Kaj m boš provzaprov dal, če t bom jəst njivo zarov?«

Kmət je se pa nasmejal, je pa reku:

»Haha – a, tu boš pa ti mogu pavedat, kaj boš zahtevov za to.«

Hudič pa praj:

»V naša družba se morəš zapisati.«

»Aha,« je reku kmet, »de b bil še jəst berač, kokər s ti? Pa rajš vidəm, de me leki z žvino vred hudič vzame!«

Nato se j pa peklenšček zasmejov prov pə kozje (zdej bova pa zmenjawa mawo[39]), mekeke. (Žena se krega: Tebe bo vzel, k ga zmerom kličeš.) Pavrhu je reku:

»Če se zapišeš v naša družba, t bom zvečer pərnesu še žakəlc cekinov.«

Kmət je provzaprov mislu:

»Tu je vse le špas,« zravn je bil pa wakomən na dnar ən je leki reku na to: »To pa že drži, ki zapiš me, samo de boš resən cekine pərnesu!«

Nato je hudič naprej aral, kmət se je pa vlegu pod vrbova senca ən mal zadremov. V kratkəm času je bwa vsa njiva zarana. K je bil ankrət fertik, pa pakliče kmeta pa praj:

»No, jəst səm moja dolžnost naredu ən zej te bom pa zapisov. Zvečir pa pridem z žakəlcam cekinov. Pol je pa stvar urejena.«

---

[39] Pripomba »zdej bova pa zmenjala mawo« je v rokopisu slabo čitljiva in ni jasno, na kaj se nanaša (TZ1: 57).

Zvonko Čoh, Koharapincel.

Nato se j peklenšček zgubu, kmət je pa še zavpil:

»Glej, de cekine ja gvišno pərneseš!«

Kmət je žvino napregu ən adpeljov damù. Dama se je žena ki začudiwa, k je tok hitro bil fertik, skor verjet ni mogwa, de j že vse zaral. Kmət je pa reku:

»Ja, fertik səm, zvečer pa šele won pavrh dabim!«

Žena nəč ni mogwa zastopti, kəgà s tem misle. Pərštimawa je včerja, mož se vsede za miza ən včerja. Ki nankrət se pa zašliš zuna n čudən šum, kokər b vetər prov vleku. Žena je v kuhni padewawa, mož je pa za miza včerjov. Dur se adpreja na stežaj, noter pa stopi elegantna ablečən mož. V rokah je držov žakəlc cekinov pa jih je paložu trdo na mizo pred kmeta:

»Kle maš zej te won ən vedi, de si zej za naprej v naši družbi zapisan.«

Nato je zginu. Kmət je pa agledvov tist žakəlc ən resnično sa bli noter sami cekini. V tistem pa stop žena v hišo pa praj:

»No, Janez, kəgà pa maš?«

»Lej,« je reku, »to je won, k səm tok hitro zaral njiva.«

Žen ni to šwo v gwavo, mal je pa začewa misəlti, de b le mož na bil s takim bohnasvarjim (Žena Lenka pripomni: Kako to, da je prej rekel hudič, zdej pa bohnasvarji? On se brani: da je že čisto prav: prej je mož govoril hudič, zdaj je pa to žena, ki si ne upa ga imenovati.) v zvezi, ən je spet odšwa pa sojmu delu v kuhnjo. Mož je cekine spraju, legu za peč pa gruntov, kəgà je provzaprov naredu, zravn pa mislu:

»če le resən ne bo faljeno, de səm se hudiču zapisov.«

Ad tistga časa naprej je pa mov mož strašna sreča pər žvini ən pər dewu. Vse mu je šwo kokər namazano, tako de sa ldi začel ugibati, ad kod ma le kmət

kaj dnarja, de vse pər hiš tako dobər gaspadari. To se je kaj časa šušljawo, de je pəršwo gaspod fajmoštru na ušete. Fajmoštər sa pa paklical njegà žena v farovž ən sa je sprašvali:

»Kako de toj mož na hod nəč vəč v cerku, sej že pred ni velik tje hodu, zej pa prov nəč. Kəgà je to za n uržəh? Ǝn de tok napreduje v gaspadarstvu? Pa ja na, de b bil s takim peklenščkam v zvezi.«

Žena je šwa damu ən je maža spraševawa, de nej po pravic pave, ad kod ma kaj dnarja pa če ni soje duše hdobcu prodal. To je šwo kaj dolgo, de je mož le pavedov, de se je resən hudiču zapisov. Zravn je ga pa že grebwo, de je to naredu. Vəs gaspodarstvo je mu že dobro zrihtano, vpeljano ən je mislu:

»Najbolj, če b se mogu hudiča adkrižati.«

Ankrət je pa vozu gnoj na njiva ən je na strašanske viže preklinu, kaj dolgo, de je spet hudič pəršù k njem ən ga je barov:

»Kəgà me spet kličeš?«

Kmət je pa reku:

»Naumno se m zdi, de b me ti v toja družba zapisvov, jəst t bom tiste cekine nazaj vrnu, pa leki me zbriši.«

»Oho,« je reku nato peklenščček, »tako se pa nisva zgavorwa! Kar je zapisano, to drži! Če s pa lih tako trdovratən ən de b rad se zbrisov z naše družbe, moreš v cajt anga mesenca pavedati, kako je mne provzaprov ime. Če boš to naredu, te bom zbrisov, če pa na, pa konc mesenca, to se praji adnoəntridesetga marca, pa pridem pa te n boš mogu leki z menò.«

Kmeta je začel skrbeti, kje bo zvedu, kako mu je ime, ən se je zvečir z ženo ad tga zgavarjov. Žena je bwa vsa prestrašena ən je spet h fajmoštru letewa barat za svet, kəgà je za narditi. Fajmoštər nisa drujga vedli pavedati, de nej žena pridno žebra, de je bo Buh prov razsvetlu. Mož nej pa tud h spovd pride v cerku ən h svetmu abhajilu. Žena je pəršwa mal patroštana damo ən je resən vsak den fest žebrawa. Mesenc je žə teku zwo v krej an an den je žena trebwa travənk. Na vrh h gmajən je bwa pa galičava ən an hribərc. Na tistmu hribərcu se je pa prekucvov peklenščček ən prepevov:

»Holadri, holadre,
dobər, de kmet na ve,
de je mnè Koharapincəl ime.«

Žene peklenščək ni vidu in tud ni vedu, de se je sam izdal. Žena je pa pagrabwa grable ən jo je ucvrwa damo. Dama je pa kmət glih v štal bil, apravljov živina, žena pa v eni sap pərleti ən zavpije:

»Ho, ga že mamo, že vem, kako mu je ime.«

Kmət praj:

»Kom?«

»Ja, peklenščku,« praj žena. »Koharapincəl,« praj, »je mu ime!«

»Ad kod pa ti to veš?« praj kmet.

Žena mu pa pave, de se gor na hribərcu na goličavi čez gwavo prekucuje ən poje:

»Holadri, holadre,
dobər, de kmət na ve,
de je mnè Koharapincəl ime.«

Kmət se je zveselu te novice ən ga je leki ən ferkəl papil. (Žena: Kokər ti!) Zadnji dan marca se pa pərpelje lepa kačija, par čist črnəh konj, ən se ustaji pred kmetavo hišo. Vən stop ən gasposko ablečen čwovk ən zavpije:

»Hola, kmetavza, zej se pa le pərpraji, de se boš z menò adpeljov. Al pa hitro pavej, kako je mənè ime!«

Kmət pa praj na to:

»Oho, gaspod Koharapincəl! Se le sam vozi, jəst se nkamər na bom peljal!«

V tistem se pa spestiwa kačija v dir ən je bil smrad pa sammu žvepwu. In tako je zginu peklenščək s kačija ən s konji vred. Kmət je mov pa posega gmah pred hdobcam ən je začel prov redən pašten življenje.

očak Vitranc drži dekelco
Bédanc
Škompjek, goreč je letu z gore v goro
Motovilc je v vodi
V Črni wopi je Pehta baba, pa ma ta mawo Pehto pər sebe
Klofutar. Krojač – »Kekec«

Ko sem bil jəst atrok, Vandota še na svet nej bwo.
Janko Ko/…/,[40] tišler, pomočnik pri Jaklju.
Kasabrin, Škompnjek, Kekec[41]
Kristpan smo imeli pri Jakljevih.

---

[40] Morda *Kopljic* (TZ1: 67).

[41] Ime je Matičetov obkrožil.

15 Korenina proti španski bolezni

Po prvi vojski je bla španska bolezen, sta bla dva mrliča v totənkamri pa so mati pavedali oz. dali korenino, de sem v ustih držal. De mi ne bi nič bilo.

V igri Skapenove zvijače je menjaval govorice: Bovčana, Korošca ...
Igral glavno vlogo, Skapena.
Tudi Krjavlja je igral.
Iz vojske prinesel igro: doktor bil, operiral krof (mehur ad žeblarja).
Ti pa taku tlečeš kukər medved na pavko. (Julka Dol.)
Storjica pravjo otroci, mi pravmo storja.
Je mal bəl razmazan (razneženo).

Če kako foksnarsko vlogo nucajo, pa še zej Petra pokličejo.
Mati otrok:
Naši otroc so hodil Petra poslušat, so še ponoč vpil. Čist jih je zdivjov!
So radi hodili: »Nam bo storjice pavedal!«
»No, otroci, pa pavejte, kje sem pa jenjal,« jih je skušal.

16 Smerinjka je bila kosmata

Smerinka je bwa kasmata in vsi tistega rodu. Se je Bog zmotu: Namesto de b reku: »Boš bogat,« je reku: »Boš kosmat.«

Zej je šele pəršu na nju, de je Tomaž k njegov žen hodu.

17 Mož ima lonec

Mož ma wonc (lonc),
žena ma zgonc,
pa je storje konc.

18 Ko so Bovčani prosili za lepo vreme, dobili pa točo

Ankrət so Bučan prosil za lepo uro. Je pa začewa jet toča. So se pa kregal na svetnika, pa ne vem, kirga so meli:

»Vrzite ga, hudiča, vən, toča naj ga klempa.« (Julka)

Lukan je največkrat za duhovna in pravi:
»Tebi zročim to, tebi ono ...«
Jože, ki je šel pod vlak, je pravil, kaj mu je vse zapustil. Pri Slavcu so ga imeli na parnah. Kropili z vinom. Zažgejo. Na mostu.

22. 12. 52

---

19 Namesto po svečo je šla kuhat polento

Ejši, mat, pərneste kandewa, oča z Bogam rajta. Ejši, recte mu, naj še mal pačaka, bom skuhala mal taplente, de na bo šu wačen s tega sveta.

20 Domotožje

Ena, k je mewa domotožje, je bwa v Kr. G. v sužbi ən je misliwa, kako b šla domu:

»Ejši, če b bla jes pteć,
sfrlim čez Vršeć
in še pes ən še puša me ne ulove!«

Oče Trentar je imel sina, tu, v KG, ja služil. Pa sa mawo swabo ravnali z njim al kaj, tako da sta se z ženo odpravila ponj. Mož je škilil, pa je po poti še spraševal:
»Rezka, a nej tako gledam (v levo) al tako (v desno)?«
»Ejši, jes səm njegov oča, Rezka je njegova mati, /…/ bos /…/ fant mora nazaj v Trento.«[42]

---

[42] Šaljiva pripoved – fragment, nejasno sporočilo, zato enote nismo oštevilčili.

21 Za dobro plačilo

Trentar je šel s kotlam za sirt čez prelaz nekam v pwanino. Pa so mu abljubli dobro plačilo v Kr. G. Kauc, Pečar, Koleselj. On je pa šov, pa se mu je jermen utrgal, ki je mel aprtanega, pa je kotu šov čez skala v prepad. Pa pravi Trentar:

»Ǝnšie tristo jesnih (= jasnih), nej uzame hudič Kauca, Pečarja, ənšie gospud Koleselna!«

Lukan pavedal:
Pust – preden ga zažgejo ən v vodo vržejo na Koširjevem oz. Petrovem mostu – pravi: »Košutnjeku zašafam hwače, k je vəs strgan; Kovačevmu Jožu zašafam štefan vina; Tuzli zašafam liter šnopca; moji žen pa zašafam atroće, de bo naje merkawa.« To je bilo še zdaj pa vojni, ko je vse to bolj oživelo.

Peter je glavni, daje navodila za pusta.

22 Trentaričina molitev

Ankrət je ana Trentarca šwa mim anga kažipota, k je bwa roka narjena z dile. Je pa misəlwa, de je tu an znamnje, je se pa pokrižawa pa pažebrawa: »Ejši še za tista duša, k je otrgalo roka!« (Marica)

Jeseniški kovinar III, št. 18
»Brez krivde krivi«. (Poročilo o igri, ki jo je priredila Marica Jakljeva po filmu in so jo igrali v Kr. G. Ona sama v glavni vlogi. Ž. F. poroča.)
Jih je bwo tak sveta grozda.

Lenka:

23 Pastirska I

Holadri, holadri,
kje so moje kazé, tamle gorta pa robu
se paseja vse!
(Pastirji peli.)

24 Pastirska II

Pastir je klicov:
»U jo jopeža, poluža /…/
bajtara, bičče, kosce!«

Od Hrastarja, k je brine rval.
Jakelj tudi pesmice piše, riše.
»Pri razpadu svetovne vojne 1918«. Mula.
Aleksander ən Wilson. Portret, risba.
Pustne plakate. Tudi sin Fric riše.
Ko je bil pri vojakih v Beljaku, je bril, igral na harmoniko (še na ohceti), v delavnici mizaril itd.
Brincelj je pri Pehti služo.[43]
Bédanc
Kosobrin, Anja Panja ən Pehta so se zgubili.
Približno pred 15 leti narejene za štalco. Peter jih je rezljal zvečer, medtem ko je pripavedoval storje.
Visele so na vrvici.
One, ko so bile zasajene, pa so bile poleg tam ob strani narisanih živalic: oslič z dvema žakljema na hrbtu (tovor), pes, prašič, krava, slon, kamela, žirafa, bicek, koštrun, črna ovca ...[44]
Josip Vandot, Kekec nad samotnim breznom

---

[43] Na skici Brinclja je puščica na hlače, ob njej napis: *srebro*. Na skici Bedanca je puščica na hlače, ob njej napis: *svetlomodre, pike bele*. Gl. str. 47 in 48.

[44] Na naslednji strani so narisane tri figurice: Ob njih pripis: *Plašč modro-zelene barve, klobuk* in še nečitljiva besedna zveza. Gl. str. 45.

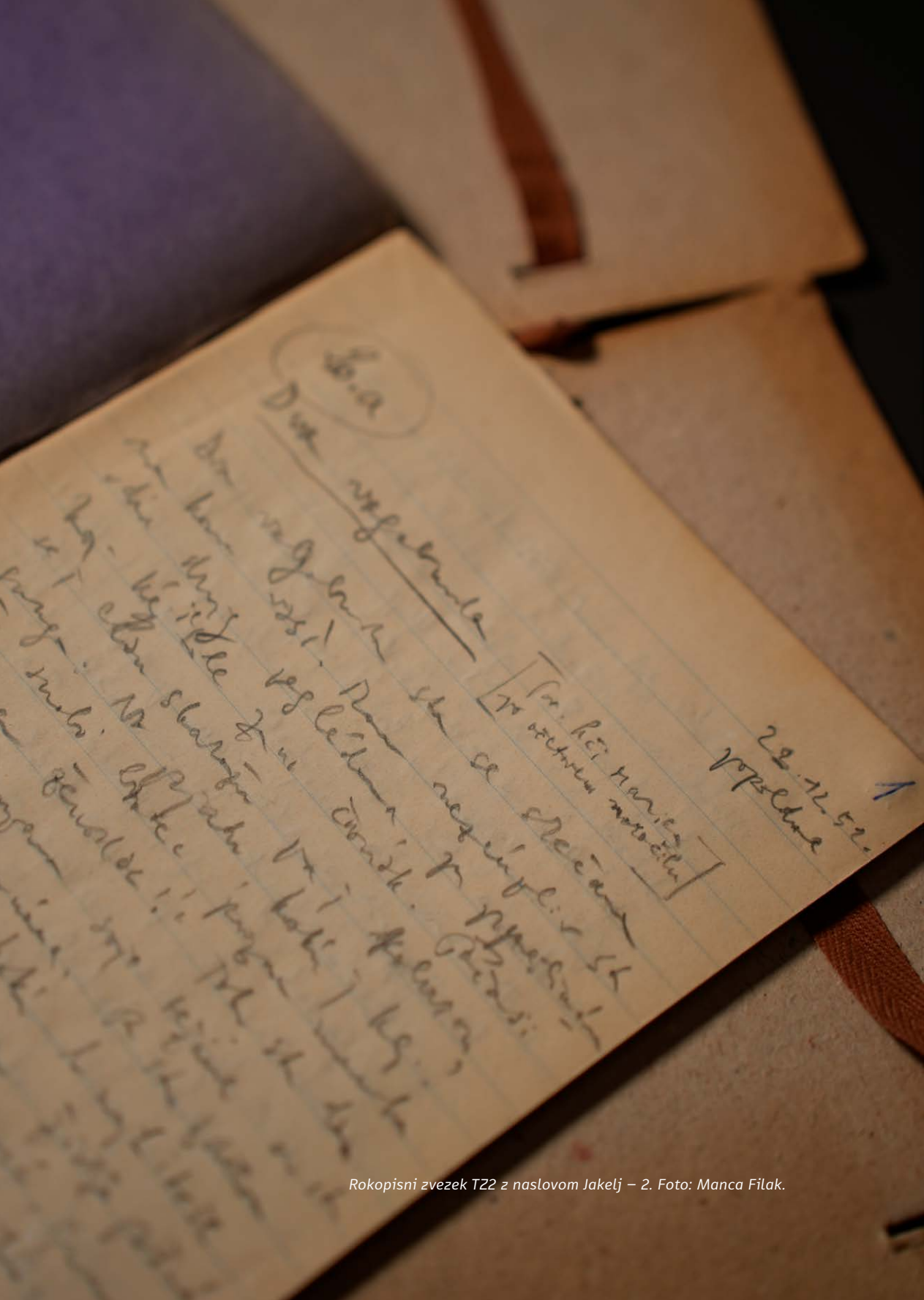

Rokopisni zvezek TZ2 z naslovom Jakelj – 2. Foto: Manca Filak.

ROKOPIS TZ2 (JAKELJ – 2)

22. 12. 52 popoldne

25 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl I (Dva vagabunda)

(Pov. hči Marica po očetovem naročilu.)

Dva vagabunda sta se srečawa na konc vəsi. Mav nezaupljiv sta adən drujga pagledawa, pa prəmišləvawa, kaj ke je tole za n čwovk. Pačasi se j adən skaražu pa j barov gunga:

»No, pərjatu, kəko j kej?«

»E, swabo, bratec, prazna malha pa prazen žewodəc!«

Tako sta dən drujmu zaupawa soje težave ən sta se kmav spaznawa. Pa sta začewa dewat načrt, kako b najhitreš pa najbəl pacen do živeža pəršwa. Adənmu je bu ime France, gunmu pa Miha. France je reku Mihu:

»Veš kaj, tamle pər anmu kmetu sem jes anga fajn muša zaznov. Kaj če b ga jst ukradu, ga bova fajn predawa. Ti pa h gunmu sased beži, ma na štali ən žakəl arehov, pa jəh ukradi. Za prva siwa bo že neki.«

»Dobro,« je reku Miha. »Kje pa se bova vkəp dabiwa?«

»Veš kəgà,« je reku France, »pa mojəm b bu najbole, če b tist, k bo ta prve, na britaf pačaku. Tama bo najbəl varno.«

K sta se zgavorwa, sta šwa pa pad streha v senca spat. V mracə sta šwa pa vsak na soj dewo: France pa muša, Miha pa pa arehe. Mihu je se kmav pasrečwo, da j zməknu žakəl, in se je vtihotapu z njim na britaf. Ura je bwa že skor deset. Sedu je na n grəf pa čakov. Franceta pa le ni bu ad nkodər. Mihu je gratov dolgčas pa wačən je že bil, je pa sleku lajbəč pa ga narobe abrnu, da sa se ta bel rakav svetlə, je ga nazaj ableku, na grəf sedu pa začel arehe tleči. Bliz britafa je bwa pa mežnarija. Mežnar je se glih spat adpraju, ga pa pride žena klicat:

»France, a s kej šlišov? Na britaf nek tleče.«

France vstane pa pašluša. Pa resən je neki tlekwo. Brž je paskoču v čevle, za siwa je se ableku pa šu gledat, kəgà b mogwo biti. Bu ga je pa grozno strah. Paškilu je čez zid na britaf in je vidu vagabunda, kako je sedu na grobu

pa tleku. Mežnar je mislu, da ana duša nima pakója, gratov je ga še bəl strah, pa ki v ən sap letu k ženi.

»Ježeš, Urša, kaj bo, ana duša nima pakója.«

Urša je se pa za gwava pərjewa pa rekwa:

»France, « prav, »ki pa gaspoda fajmoštra beži, da ja boja pažegnali.«

France j bogal, pa šu v farovž, zabi sa mu pa ad strahu prov šklepetali. V farovžu j bu že zaklenjeno, k je pazgonu. Kuharca je pəršwa adpirat in je misləwa, da boja mogli gaspod kam deleč iti. Mežnar je je pa patroštov, de nəč dalj kakər na britaf. Gaspod sa pa cimru gor in dó špancirali pa žebrali, k je mežnar patrkov na duri.

»Ki naprej,« sa se agwasli.

Mežnar je pavedov, zakaj je pəršù. Gaspoda je bu pa tud strah. Pa sa se brž za noga pərjeli pa rekəl:

»O, France, sej na morem nkamər, k mam tak revmatizem v kasteh!«

»Ja, gaspod, če dərgač na gre, bom vas pa nesu!«

In je kaj dolg gavoru, de je gaspoda pregavoru. Nabasov jih je na hrbət pa sta šwa. Dur na britaf sa ble pa prece zarjavele, da sa pər adpiranju škripale. Miha je sedu tak na grobu, da je hrbət prot durəm kazov. Franceta z mušam pa ni bu še ad ənkodər. K je Miha zašlišov, da sa dur zaškripale, se je na pu abrnu pa neki čərənga zagledov, je pa mislu, de j pəršù France z mušam. Je pa vəs vesel zavpù:

»O, France, a ga vseglih maš?«

Župnik sa pa to šlišali, ən k je bu mežnarju tud France ime, sa pa misləli, da sta zgavarjena, da jəm bota nek naredwa. Takrat sa pa dó s hrbta prasnəli pa v dir. Mežnar pa za njem, k ga j bu strah. Miha je pa mislu, da je muš ušu, je pa za njim letu pa vpù:

»France, je ti ušù? Drž ga, drž ga!«

Tak sa se jagal skor do farovža. Tama je šele pod učja Miha spaznov, da je se zmotu. Šu je nazaj na britaf pa čakov. Kmav je pərjamrov France vəs stwačen pa zbit ən je pavedov, de ga je hwapəc zasaču ən da mu je skor vile v rebre vtəknù. Miha je pa tud pavedov, kako je za gunim dvem letu. Tak da sta se nazadnjo aba smejawa. Vzewa sta žakəl z areši pa sta šwa pod an stog leč. Druj den sta šwa pa naprej soje lumparije uganjat. Mežnar je pa ad samga strahu pljučənca dabil ən je pa kmav zdəhnù.

Povedala Marica J., Petrova hčerka, pop. 22. v kuhinji. Plete nogavice in pripoveduje.

26 Maček je kašo kuhal (Maček je kašo kuhov)

(Nedovršeno, brez konca, otrok ni znal speljati do kraja. Breda, roj. 1945.)

Je pa bil ən maček. Je pa kuhov kaša. V raufnjek je pa rekwo:
»Padu bom!«
Maček je pa reku:
»Ki padi!«
Dr-dr-dr, dó pa raufnjek je pa pərletewa ana noga. Maček je pa ki naprej kuhov. V raufnjek je pa spet rekwo:
»Padu bom!«
Maček je reku:
»Ki padi!«
Dr-dr-dr, dó pa raufnjek je pərletewa ta druga noga. Maček je ki kuhov in v raufnjeku je rekwo:
»Padu bom!«
Maček:
»Ki padi.«
Dr-dr-dr, dó pa raufnjek je pərletu trebəh. Maček je ki naprej kuhov. Je pa rekwo z raufnjeka:
»Padu bom!«
Maček je reku:
»Ki padi!«
Dr-dr-dr, dó pa raufnjek je pərletewa roka. Maček je ki naprej kuhov. V raufnjek je rekwo:
»Padu bom!«
Maček je reku:
»Ki padi!«
Dr-dr-dr, dó pa raufnjek je pərletewa ta druga roka. Maček je ki naprej kuhov. V raufnjeku je rekwo:
»Padu bom!«
Maček je reku:
»Ki padi!«
Dr-dr-dr, dó pa raufnjeku je pərletewa gwava. To je bil škrət. Škrət je reku mačku:
»Dej mav kaše!«
Maček je reku:
»Na dam!«

Pole sta šwa trikrat akol špajgarta, pole je pa škrət v jama šu. Maček je pa šu pa žakəl pa je zamašu jama. Maček je ki naprej kuhov. V raufnjeku je rekwo:

»Padu bom!«

Maček je reku:

»Ki pad!«

Dr-dr-dr, dó pa raufnjeku je pərletewa riba. Maček je ja ki zapru zravn škrata. Maček je ki naprej kuhov, v raufnjek je rekwo.

»Padu bom!«

Maček je reku:

»Ki padi!«

Dr-dr-dr, dó pa raufnjeku je pərletewa koza. Maček ja je ki zravn škrata pa ribe zapru. Pole se je kaša skuhawa. Maček ja je pajedu, je šu pa spat. Je pa zaspal. Je ga pa za gatice pategnuwo. Maček je šu vən s posle, je pa uč pəržgal, je pa pagledov, pa nəč ni bu. Maček je šu spet spat. Pole ga spet za gatice pacukal. Maček je vstov in vzel sveča pa piskər gor dal pa uč ugasnu pa zaspal. Je ga pa spet za gatice pategnəwo.

Naprej pa ne vem.

Breda, 1. raz. osn. šole.

27 Od kokoši, ki je šla na božjo pot (Ad čipce, k je šwa na božja pot)

Je pa šwa adna kura na božja pot. Je pa srečawa jajčka. Kura je pa rekwa:

»Pedi z menó!«

Jajček je pa šu. Sta pa šwa, sta srečawa šivanće. Šivanca je pa pabarawa:

»A grem uhkò z vama?«

Sta pa rekwa:

»Uhkò, samu če se na boš zgəbiwa.«

Pole sa pa šlə. Se je pa začewa nuč dewati. Je pa bil an maček na brin. Je pagledov na kašna uč. Je pa vidu adnó, je pa reku:

»Zdej boma šli pa v tiste hiše.«

So pa šli notri. Je pa uč garewa, pole sa šli pa not, pa nobenga ni bu, pa so šli pa spat. Šivanca v brisavka, jajc v piskər, čiba pad kwop, maček pod špojgərt. Sa pəršli ravbarji, sa šli pa notr. Sa pa pašwatali v piskər, je pa jajc zmečkov, je bil pa vəs rmen. Pole je šu v brisavko se brisat. Je pa šivanca zabodu. Pole je pa šu pod špojgərt, da bi zakuru, je ga pa maček prasnu. Pole je šu pa tavən, je reku:

»Kar na hodte notr, notri je taka pašast, da usakga ki zagrabi.«
Pole je bil pa n počen lonc, je bu pa vse storje konc.

Breda; tatek pavedov.

28 Je bil en bil

Je pa bil an bil,
k je bil na sred trebuha gnil,
je pa po štengah letu,
je mu pa trebəh preč adletu. (Breda)

29 Tako govorijo v Kranjski Gori I

Ata, će pa j ćiklja,
ćetna, ćevdr, ćera?
»Taće rdeče vliće piće.«
Ača, ćevdro pər ćetni pa sćira leži.

30 Konj, ki sam od sebe rad pelje

Taćga konja, k sam rad pelje, moreš gajžwo skrit pred njemo.

31 Je bil en grof

Ankrət je bil ən grof,
je mu ən knof,
je pa pa štengah letu,
mo je pa še tist adletu.

Vsem zavtegne – je na vəč krajih
Če navzkriž sprašujejo koga, pa se ta brani: zej pa na bom vsem zavtegno.
Pačak, da se beseda ableti pa maček abuje!
Če se komu hudo mudi in drujega priganja, mu ta zabrusi: ...

32 Slikar pri gostilničarju (Mawər na rajži)

V letu ən tavžənt osəmsto štirəndevedesetga je šu ən mwad, zwo zavbər mawər v fremd. V jesen je bwo, je šu čez Korensk sedwo na Koroško. Že leki ad Padkorena prot Paljani je začewo pamaləm sneg padat ən v kratkem času je bwo že za ped snega. K je pəršù na Paljanca, se j ustavu v Paljanekov aštariji (Paljanekova aštarija je šla cugrunt – moram predrugačit, tako stara, da b je kmav v evidenc na mov) in je vidu, da najbol nardi, da b ki tam čez noč astov. Bu je že tako pozno pa povdnevu. Čez noč je pa snežiwo, kakər b bil adre (stare cunje – *nejasno*) trgov, tak da je bu zjutra ən metər ən po snega ən ni kazal dərgači, de je te mawər ki pər Paljanek astov. Paljanek mu je pa reku:

»Kam pa s ti provzaprov namenjen jəti?«

Mawər je pa reku:

»Ja v fremd. Zej grem zankrət na Karoško, pa dones skor na morəm, k je koj snega. Səm pa izučen mawər.«

Paljaneku se j pa ki v gwav zasvetwo, je pa mislu:

»Pabajsat ən premawat morem tako al tako na pomwad, zej k je pa lih mawər tle, b bu pa jəs bəl kup skoz pəršu. Apno boma že ofnali, k je trdo za štawo.«

Pa praje mawərju:

»Veš koj, ti boš zej ana par dni pər mne astov, boš vse cimre pabajsov pa mav prəmawov. Naprej tako zankrət na morəš jəti. Se boš saj uredu pa še n par grošev te m pavrh pwačov.«

Paljanek je bil prece vohərən. No, mawərju je bu to pa leki pa voli ən je astov pər njemu. Druj den se j pa že ki wotu dewa ən je začel bajsatə. Paljanek je mu že mav pastregu, mawər je pa leki vidu, da je Paljanek precé vohərən mažakar. V petəh dneh je mu vse cimre pabajsov ən neki malga premawov. V tistmu času je bwa pa že pot na Karoška tude mav prəgažena. Tak da je kazawo, da bo že uhkó šu na Karoška. Vidu je že leki, da ga Boh ve kaj pasebən na bo pwačov za njega dewo, je pa mislu mawər:

»An hec pa morəm nardite!«

An je na vrh v cimru na miza namawov, kakər b se bil adən prov fejst padewov. Kəp je bil tako genav namawan, de se je prov vidwo, kakər b se bu prov frišno kadil. Pole je šu pa dovta ən je pa reku Paljaneku:

»No, zej jo bom pa pačas adrinu prot Korošiji.«

Mož je mu še dal mav malce ən ane par grošev pavrhu ən nato je mawər adšù. Pole je šu pa Paljanek na vrh, de je gledov, kako je vse narjeno.

»O, ti kočək, ti! Kəgà m je na miza všteljov!«

An je bil prov zagvišno mislu, da je natur kupc na mizi, ən se je strašnó razjezu ən leki paswal sojga poba, nej gre hitro za mawərjem, da nej nazaj pride, de j neki tam pazabu. Póf je hitra letu za njem ən je ga že na Mut ujel. Mawər je šu prov rad nazaj, k je vedu, da bo ta velik hec. No, k je nazaj pəršù, je ga pa Paljanek začel zmerjati, kəgà mu je na miza všteljov. Mawər pa praji:

»Nəč se na kregejte, fotər, sej nəč ni hədgà, pete z menó, bom pa pakazov, kəgà je!«

»Nəč na boš kazov, sej se tak davəlj vidi!«

»No, no, le pete,« je reku.

Ǝn sta šwa res na vrh v cimər. Tam je pa stopu mawər k mizi, je pa z rakó pabrisov (gesta) ən je mu vsa barva na roki ən miza je bwa čista.

»No,« je reku, »vidte, de nəč ni hədgà, da je samo majčkeno barve.«

Paljanek je nato vidu, da res ni nəč hədgà, de je bil kupc res samo namawan, ən je mu bu že žov, da ga je dó zbrisov. Nato pa praji mawərju:

»Oh, veš, kəgà b te prosu? Namawej ga še nkrət! Veš, včasəh prideja gaspodi z Bəlaka pa boma meli ən velək špas, k boja misləl, de je resən kəp na mizi, ən pole jim bom pa pakazov, da je samo namawan. Samu namawat ga moreš pa tako, kakər s ga zej, da se bo kadiwo.«

Mawər je pa reku:

»No, ja, nej bo, samo za n litər vina m bote mogli dati še, to da precé dewa. An tud morəm bit prov sam, k bom mawov, dərgač me tako moti, də na morəm nardit prov vorəng, da b se kadil.«

»No, no, že prov,« je reku Paljanek, »ki namawej, jəs bom ta cajt še na dobra malca pərštimov, pa litər vina tud dabiš.«

An je šu dovta. K je mož ankrət adšù, je pa mawər stopu na miza, hwače dó ən je se prov pašten patepu na sred mize. Tak de se j resən kadil. Čez ən ferkəlc ure je pa šu ən j mu pavedov, Paljaneku, de je že fertik. Paljanek je reku:

»Hoho, bom pa pred pagledov, če je resən.«

An hitro stopi na vrh, pagleda pər durəh ən resən, na mizi se je že kadil. Strašno je bil kəntənt ən je še mawerja dobro pastregu, žen pa naroču, de more bit cimər zaklenjen, de ktir na bo kej spacov na mizi, zakledər na pridejo bəlaški gaspodi.

»Oh, Katra, boš vidwa, to bo smeha, k jəm bom pakazov, kako je noter namawan kəp na mizi.«

No, nato je mawər adšù ən Paljanek je že težk pərčakvov nedelje, de sa pəršli gaspodi z Bəljaka, k sa hadilə na jaga na Paljana. V nedelja sa resən pəršlə ən Paljanek jəm je praju, de bo njem pakazov ana vlika kənšt. Peljov jəh je v cimər ən pakazov, kəgà je na mizi. Gaspodam se je zamav zdewo, da kej taćga treba z njimi. An sa ga zmerjali, kəgà misli s tem, an je pa reku:

»O, gaspodi, lejte, to je namawan tak genav, da se prov vidi, kakər b se kadil.«

Ǝn gaspod pa praji:

»Ja, sej se na kadi samo, tud smrdi, a je namawan tud tok, da smrdi?«

Paljanek je pa stopu k mizi, je pa reku:

»No, zej pa le paglejte! Ǝn zamah, je pa kəp preč!«

Ǝn je ga resən pabrisov, de ga je mov polhna roka, mav pa za rokavam. Poli je šele prov zasmrdel, k je ga vofnov.

Gaspod sa šli ki pa ritənsk nazaj ən sa se kmav paslovli ad Paljaneka.

To že dolgo ve, al je je v fremdu dobu. Nemara jo ve že 50 let.

33 Slikar pri grofu, frizerju in pastirčku

Mawər je pəršu na Karoška ən je se ustaju v ən grajšin pər anmu grofu. Pavedov je, da je brez kšefta mawər, če ma magoče kašən tak dewo v gradu, da b mu an uhkə naredu. Grof je bil leki kantənt ən je dal ta pəru hleve prebajsatə. K je vidu, de je dobro naredu, je mu pa še vəč dewa dal v gradu.

Mov je pa grof ana hčer ən žena ən nek paswov. Mawər je bil že štirnest dni pər grofu. Grof je bil vəs čas bəl kəntənt z njegà dewam, tako de sta bwa prov zwo pərjatwa. K je bil mawər resən zwo zavbər póf, se je grofov hčeri zapadu. Grofici ni bu glih pa voli, de j bwa hči z mawerjem tako zwo pərjazna. Bu je pa glih ana nedelja, k je grof s konjem vən jezdaru ən je pavabu mawerja za sbo, je mu tud dal konja za jezdarti. K sta že nkrət precé deleč jezdarwa z gradú vən, se pa spoln grof, de je rakavice dama pazabu. Pole pa praj mawerju:

»Oh, bod tak dobər pa jezdar nazaj ən reči moj ženi, da nej da moje rakavice.«

Mawər je bil leki v voli ən jezdaru nazaj v grad. K je pəršù v grad, je pa reku:

»Milostljiva grofica, grof je naroču, da me more vsaka petkrat lpu kušənti.«

Grofica je mislewa:

»Ko pa nej zej to pameni?« in ni verjewa mawerju. Je mislewa:

»Če b te že jəst vkušnəwa, b že na rekwa, da b te pa dečwa ukušvawa,« s je misləwa, »to mə pa na gre v gwava.«

Stopwa je pa na prəg pred grad ən zavpiwa na grofa:

»Ja, a resən abe?«

Seveda, grof je mislu, da vpije, a resən abe rakavice nucam.

»Ja, kəgà pa drujga kakər abe!«

Grofica seveda je ga vse ubogawa, grofa, ən ga je resən vsaka petkrat prov lpo vkušnəwa. To je pa n čas gvirawo. Grof je bil že nejevowən. Spodbodu je konja ən nazaj prot gradu zajezdaru, k je glih mawər žena /…/. Grof hitər pategnu pištowa ən je tel mawerja ustreliti. Samo mawər jo je še pravočasno adkuru na pot /…/.[45]

Bil je majhno kasmat že ən je vidu tam anga frizerja, k je pred durmə stal, ən je mislu:

»Najbol, da se abrijem, predən bom v Bljek pəršù!«

Frizer lih ni mu abenga čwaveka za briti, je ga leki pasadu na stol ən začel žefati. Medtem ga je pabarov, kam ma majenga jəti. An je pa reku, da je v fremdu ən da je dobər mawər. Frizer je mislu:

»Boh ve kogà na boš, k se sam hvaləš, kokù s dobər mawər.«

No, nato mu je še pavedov, da j na Paljane na miza tak kəp namawov, de se je prov kadil. Frizer je pa reku:

»To t skorej na vərjamem, da b bil ti resən tak dobər mawər!«

»Ja,« je reku, »pa stajva. Jəst namawam na te taćga mačka pa məš, de bota skakawa pa tebi. Ǝn to pa pred pričam.«

Naredwa sta precé vsoka stava ən je reku mawər:

»Samo bógatə me bote mogli ən vam bom na krajcé namawov. Na n krej mačka, na gunga pa məš.«

Ǝn resən sta zakleniwa dure, frizerjeva žena je bwa pa za priča, da resən je un namawov zada na krajček: na nga məš, na gunga pa mačka. Prot jami je pa cesta zacahnov. Pole je pa ukazov, da more frizer hoditə səm pa tje, z ženo sta ga pa gledawa ən resən pər vsaćmu šritu je skoču nkrət maček prot jami, nkrət pa məš. Tako je stava zgubu frizer.

Mawər je se lpo paswovu, zahvalu za dabljena stava pa adšù. Mislu je, da bo pa hitrejš v Bəlaći, je šu pa ki pa bližənci čez Napoljonviza. Tam je pa

---

[45] Zadnji del povedi »*Spodbodu je konja ən nazaj prot gradu zajezdaru, k je glih mawər žena /.../*« je v rokopisu slabo berljiv, morda piše: »*objemu*« (TZ2: 24). Nerazločen je tudi konec povedi »*Samo mawer jo je še pravočasno adkuru na pot /.../*« (TZ2: 24).

zamerkov anga pastirčka, k je kravo pasu. Pastirček se je agledvov pa bližnjəh hribəh ən premišljevov, kako je Boh svet ustvaru. Ǝn da tud Boh ni mogu ustvarti dveh garù brez daline. V tistem pa pride mawər k njemu ən ga bara:

»No, pobəč, ko pa jo ti gruntaš?«

»Kar bodi,« je reku pastirček. »Ko pa je z vami?« je reku pastirček. »Kam pa vi greste?«

»Ja, jəs səm pa mawər,« je adgavoru.

Pastirček je bil pa tud precé navihan, ga pa pabara:

»A kej znate dobro mawati?«

»To pa, to,« je reku mawər.

Pastirček pa praji:

»Al mi vərjamete al na, da vam jəs nekəj taćga rečem, da vi namawate, k na bote mogli namawati?«

»Lej ga, lej ga,« praj mawər, »ko pa je taćga, da b jəs na znov namawati?«

»No, bote pa vidli,« je reku, »če mate n kos papirja pa svinčnək, pa m namawejte dve gori brez daline.«

Mawər je vidu, da ga je pastirček akol pərnesu, k resən ni mogu namawati dve gori brez daline. Ǝn je bil prov mav asramačən, da ga je ubog pastirček akol pərnesu, medtem k ga birt pa grof pa frizer nisa mogli.

Morda v Škofji Loki dobil.

34 Pehta v Vitrancu*

Vrh Padlesa, k se gre na Vitranc, je Črna wopa. V tist Črne wopi je bwa soj cajt Pehta ən je mewa notre zwo kamot kvartər. Kamnitna pwata je bwa za miza, mewa je tud kamnitən agnjiše ən kamnitne stole. Tama notre je kuhawa ən spawa, vse vkəp. Pa košta je pa hadiwa pa celem Padles pa njivah pa pabirawa kapus, čompe, fižol, karenje n kar je kej taćga pasawo. Mesóvje sta je pa vkəp nasiwa Bédanc ən Škompnjek. Včasəh sta pərneswa tućiga zeca, če se je njema pasrečwo, tud srnjaka al kej padobnega. Tak da je mewa Pehta vəs čas neki za v piskər djati. Kuhava je pa za vse tri ən sa tud vkəp jedli. Kar je mewa Pehta frej časa, je pa nabirawa vsaće sorte karenine pa smowa ən je vsaće sorte žavbe za arcnije kuhawa. Precé vsoko v Vitrancu pod anim zwo velikim starim štoram sa ble pa ta divje bučele, tako de sa blə tud s strdjó zažihranə. Strd je pa panavad nosu Škompnjek vkəp, zato k mu bučele nisa mogle v živo, da b ga ble apikale.

Bu je ankrət mesenca junija, k je pasu vrh Padlesa pad Vitrancem an pastirček kazé. Ki nankrət zamirka precé vsok ta gori ana črna pašast. Mav se je ustrašu ən je mislu:

»Zej je pa pa mé, to je pa gvišna medved!«

J že tov uteči, k zavpije Pehta na njega:

»Hej, pastirček, ko pa si tako ustrašən! Nəč se me na boj, jəs səm Pehta ən mam vse ta pridne atroće rada. Le bliže pride!«

Pastirček ji pa ni preveč vərjel in se je j bal. Ščasam je pa le vidu, da mu menda Pehta resən na bo nəč nardiwa, ən je šu prot nji ən prosu, de nej mu nəč hədgà na nardi. Pehta je rekwa:

»Kako pa t je ime?«

»Matevžək,« je reku póf.

»No, Matevžək, ki za mno pede, bom jəs dobra malca dawa,« ən ga je pa peljawa prot Črni wopi. Pastirček je mu za sbo malho ən v malhi kos čərənga kruha za malca. Pehta je ga barawa:

»No, kəga pa maš v malhi?«

Pastirček je reku:

»Mav kruha.«

»Čaj, dej sam krəh, bom jəs strd namazawa gori.«

Pastirček se je bal ən skor ni upov dat kruha. Mislu je:

»Mogoče m pa taka smowa gor namaže.«

Pa vseglih je j pamolu krəh ən Pehta je mu namazawa precé na dbel strdi gori.

»No, zej pa le ugrizni n pakusi!«

Pastirček je resən ugriznu ən je vidu, da je ta strd še velik bolj, kakər pa k je j dama jedu, zato k je bwa ad ta divjəh bučel. V tistem pa glih Bédanc pərvleče na ramnah anga zwo lepga mrtuga srnjaka. Pa praj prot Pehti:

»Glih tle gori v teli šluhtni (graben, da voda teče po njem) səm ga zagrabu nazadnjo. Gorta ni mogu uteči, dó ga pa pustu nisəm. Al mar ni lep? Zej pa le glej, da boš dobra južna skuhawa.«

Nato je djal srnjaka na tla, vzel ta bol nožəč ən ga je začel dreti. Pastirček je bil vəs abdəvján, zato k se j Bédanca zwo bal, k je bil prov strašən za pagledati, sršenaste ači ən dolga skuštrana brada. Bédanc je pa reku:

»No, pobəč, ko pa me tak gledaš? Al se me mar bajiš? Se t na bom nəč hədgà naredu! Ko pa dewaš provzaprov tle?«

Póf se je pa tako bal, da je kuma vən zjeclov, da kazé pase. Na to pa praj Bédanc:

»Kazé səm tle spoda vidu, se lpo paseja ən vem, da nkamər na boja ušle. Ti maš pa lih čas, pa mwad s še, bəl gibčən, boš pa suše drvé vkəp nanosu, da jih Peht na bo treba, boš pa z nama južnov.«

Pastir ni upov abedne Bédancove želje adreči. J bil ləki pərpravljen drvé vkəp nanositi. Samo to je reku, da more biti ab adne s kazám dama, zato k more popoldne v šola.

»No, no,« je reku Bédanc, »to maš še čas.«

V dobre pol ure je póf nanosu kej drvà vkəp, da jəh je mewa Pehta za cel tedən za hacati. Aba sta bwa kəntənt, k je bil pobəč tak pridən, ən je Pehta rekwa, da bo vsak den uhkò pəršù k njema pagledat. Anà mu bo pa večkrat še strd dawa. Tako se je póf že tak pərvadu, da se nəč vəč ni bal. Čez ana dobra ura je bwa župa pa mesu že kuhan, gorev je pa tud tako kakər v paklč, posebən še, k sa ble drvé že fajn səhé. Pole pa adreže Bédanc an lep kos mesa ta pəru pobu ən praji:

»No, zej pa ki hitro pajé, da boš pole damo gnov, da na boš šole zamudu.«

Póf je meso pa župa z veseljem jedu, zato k je bil resən dobər, krəh je jemu pa tak sam za zravn. K je ankrət pajedu, je bil vorəngə sət, pole je mu pa še Pehta dawa za sbo v brinov kohar an velək kos strdi v satovju, de je damo nesu.

»Na,« je rekwa, »to pa še damo nesi mav pakust.«

»Oh, to bo vsewa moja sestərca Jelca, k je bom strd pərnesu.«

»Čaki,« je rekwa Pehta, »za Jelca bom pa pasebe še n kos dawa!«

An je resən še n kos adrezawa za njo. In je rekwa:

»V druga nej pa še Jelca s tbo pride k nam.«

»Ja, če me bo le ubogawa, ja bom pa pərpeljov!«

Nato j pobəč adgnov kazé damo ən dama sa se resən zwo zveselli, k je póf kaj strdi pərnesu ən k je vse pavedov, kako se je mov pər Peht v Črni wopi dobro.

Druj den je pa spet Matevžək gnov kazé v Vitranc. Ǝn je spraju Jelca za sbo. Še sam ni mislu, da ga bo tako rada bogawa. Pehta je pa že na to gruntawa, če pride Jelca z njem, je bo pa treba mav malən pa jagad pərštimati, da bo dekəlca še bəl vesewa. K sta šwa z Jelca pa s kazami prot Črni wopi, jəh je srečov Brinclj ən je reku njima:

»Kam pa ženeta kazé?«

Matevžək praji: »V Vitranc, pol grema pa še k Peht pagledat v Črna wopa.«

»U-huh,« je naredu Brinclj, »sam ki k Peht na hodte, če səm vama za svet. To je ana zwo hdobna baba. Mne b bwa kmav moj ta lep nosek adtrgawa. Lih kaj, da səm ji še ušù. In je rekwa, da m bo brinov čurčəlj namest mojga

lepga noska na ksiht pərtisnewa. O ježəš, kako b bil jəst zgledov, namest mojga noska pa brinov čurčəlj na ksihtu!«

»To pa že na bo resən,« je reku Matevžək. »Lih včera sma se tak dobra meli, an m je dawa dva lepa kosa strdi, anga za mé, anga za Jelca.«

Brinclj je reku:

»No, kakər hočta, če me na bógata!« ən je adšù.

Matevžək pa Jelca sta pa gnawa kazce skor prov za Črne wope. Pehte ni bwo glih dama, sedwa sta pred Črna wopa ən sta čakawa, da Pehta pride. Pa krivmu pwaz dole se pa neki pərplaze. Mislewa sta že, da Pehta pride. Pəršù je pa le Kasabrin, k je mu v Vitrancu kvənke nastavljene, da b se mu tak zec al pa srnjak ujel. K je zagledov, da sedeta pər Črni wopi Matevžək ən Jelca, se hitro pažene prot njima ən zagrabi Jelca za roka ən je za sbo vleku. Jelca je zavekawa ki nankrət, nato je pa zginu Kasabrin z Jelca vred v hosta. Matevžək je zavpu na pomagaje! Kmav nato pa pride Bédanc z Vratnjeka, k je zašlišov, da adən na pomagaje kliče, zagledov je Matevžka vsga abvekanga ən ga bara:

»No, Matevžək, ko pa je hədgà?«

»Oh-oh-oh,« je jamrov Matevžek. »Moja sestərca Jelca! Jelca je Kasabrin advleku v hosta!«

»Na kir krej je pa šu?« ga bara Bédanc. »Boš vidu, kmav ja boma mel nazaj.«

Ǝn ja je ləki ucvəru na tist krej, kakər je mu pobəč pakazov. Ta čas je pa že pəršwa Pehta. V naročju je mewa par zelnatəh gwav ən neki karenja. Zwo se je prestrašwa, k je vidwa, de je Matevžək vəs scagan ən abvekan. Barawa ga je:

»Kəga se je pa naredwo, Matevžək, de s tak scagan?«

»Uh-uh-uh,« je dewov Matevžək, »moja sestərca Jelca! Jelca je Kasabrin advleku. Pa je že šu Bédanc za njem, je ablubu, da je bo kmav nazaj pərpeljov!«

»Ki dó sedi pa patawaž se, jəs ti bom pa mav malce naštimawa.«

Samo Matevžək ni bil prov nəč za malca ən tud jəst ni mogu ad same žawasti, k je Jelca zgubu. Tako da je mogu aponed sam damo kaze gnati. Zravn se je pa še bal, kəga bo dama, k bo brez Jelce pəršu. No, k je póf damo pərgnov ən je vse pavedov, kako je bu, je pa mama začewa tarnati ən prevekvati:

»Koj bo, če na boma Jelce nazaj dabili ...«

V tistem času sa pa že zašlišal, da je oča na dvor pəršù, ən sa mu ləki pavedal, kəga se je zgodwo, da je Kasabrin Jelca ukradu. Nato se je zbral še par sasedov n sa šli ləki na Vitranc iskat Jelca. Vəs Vitranc sa abhadili, Jelce pa Kasobrina nkir dabili. Šele prot noči, k sa pəršli Padkoren v Kawóvrate, sa notər pad ana skawa zašlišal an mil stokanje. Šli sa gledat ən je bwa resən Jelca s sarabotjem vsa prepledena za ana karenina. Kasobrina pa ni bu zravn.

Seveda, Jelca sa ləki rešli, sarabotje parezali ən damo nesli, zato k je bwa srotca tako prestrašena, da še hadit ni mogwa.

»No, da smo le Jelca dabili,« je reku nje oča, »Kasabrina boma pa tud že dabil, da boma abračunal z njim!«

K je Kasabrin pəršu v Kawóvrate ən je vidu, da sa mu Jelca nazaj vzel, je se zwo prestrašu ən je mislu:

»Zej pa najbol, da se jəst v druj krej prekvartiram. Al pa bo po mne!«

Še tista noč je šu na druga stran gore ən se je vkvartirov v pečeh. Pa tam tud ni bu preveč varən, sa vəs čas ldi ta pa səm hadili, tako da ni mogu na jaga haditi, ga b bli ldi ləki izsledli. Šu je na Medvednjak ən skopal pad na vlika brina jama ən je tam naštimov soj kvartər.

»Al b me pustli na gmah v Medvednjek,« sam zase grunta.

Nato se je pa Matevžək precé bal ən ni velik upov aditi na Vitranc past. Jelca pa nkamər vəč ni upawa z njem ití. Kasabrin pa tudi nəč vəč ni upov priti v Vitranc, zato k se je Bédanca preveč bal. Tako je Matevžək rajš gonu kazé na Dərčov Rut past ən ad tistga mav je Pehta le redkokadà natrofu, če je že precé nizk dó na Padles pəršwa pa tak korenje al pa kapus. Vsele je mu pa pərneswa an lep kos strdi, da je damo nesu tud za Jelca.

An den, k je pa pasu na Rut kazé, pa pride Bédanc k njemù, k je vidu, da na Rut pase, ən je mu reku:

»Ko pa da v Vitranc nəč vəč na gonəš kazé? Sej Kasabrin je že, mislem, neće konc vzel, zato k səm že vəs Vitranc abhodu in ga iskov, pa ga še nisəm nkir natrofu.«

Matevžək je pa le mislu sam pər sebe:

»Bol, da gonəm kazé na Rut, kakər pa da b se mogu kje s Kasabrinam srečati!«

Od matere; dal on vkəp.

Pehta

Pehta je bwa zwo šroka, bəl nizke pastave, mewa je vəs zgrban nos, na nos vlika bradavica, precé škilast je gledawa, ablečena je bwa v štrajfast gvant ən s sarabotjem čez pas pavezana. Na gwav pa velik swamnjek.
štrajfast – črtast, rise naglih kokər na zvezku

Bédanc

Bédanc je bil pa zwo plečast pa velək, padočne kasti precé močne sa vən štrlele, precé dolga črna namršena brada, precé dolge moštace, vlike abrvi, črne, skuštrane

wase, palizane (obguljene) hwače z medvedove kože. Malha čez rame, pa prece velək kriv nožəč za pasam. Na gwav je mov prece velək kwabuk na vlike krajce.

Škompnjek
Škompnjek je bil pa zwo nasajen, zwo kratke dabele najé əna raké. Pa vsmu žvotu sršenasta dwaka, sršenaste abrvi, kratka kasmata brada. Zgledov je cel kakər ən atep gareče swame (škomp). Panavad je bil gologlov ən navləft štrleče zmršene wasé.

Kasabrin
Kasabrin je bil pa zwo tenək, velək, suh, podolgastga upadlega abraza, brada zwo redka, kasmata. Ablečen je bil pa v lesenih coklah, hwače samó dó kalena, aguljene, s srnjakave kože, pa prov temən rekəlc. Na gwav je mu pa akrogwa kapa.

Brincəlj
Brincəlj je bil pa bəl mejhən pobəč, špičast nosek je mov, modro ablečen.

35 Stara kri

Stara kri se mora zmerej majat. Če staji, abštari. (Stari ljudje morajo gibati.)

Səm bil še čist mejhən, səm bil pet let star mogoče, pa sem se predstavljov tale Črna wopa, da bo za nas dobər zavetje v slučaj, če bo kašna vojska. An še zej gledam to.
Səm mislu, gor bo dobər, pər Pehti, k səm šlišov pərpovdvati.
Vandot slišal verjetno od otrok ali od mater. V gostilni so zgovarjali.
Lenka: Pehta Krulja so rekli po starem.

36 Jalik žene

V Pečeh so ble jelək žene, da so kmetu prerokvale, kdaj nej seje, pa kakšno bo vreme.

37 Kdor ne pobira

Mati Smerinka so rekli: Kdor na pabira, že astreša.

38 Pehta kaznuje otroke (Pehta)

Če sa bli atroc žləht, da sa ki uštiljal tak pastirji včasəh, de sa take tiče pašintali (mučili), jəh je pa Pehta zasledvawa ən je tiste atroće pa v Črni wopi zaprwa. Ǝn tistəm ni dajawa strd. Tistəm je pa dawa mwade brinave čurčəljne, k sa bli smownati, da so jəh mogli gristi. Seveda, čurčəljni sa se jim zwo upirali, pa sa bli preveč wačni, sa jəh le žvekàlə. Pole pa smerinjeve karenine jəm je dajawa. Pole jəh je pa mewa pərvezane po ne dva, tri dni pər kašən tać karenini s srəbotjem za noga, da nisa mogli uteči. Ankrət je mewa dva karenška atroka. Adən je bil dvanest let star, adən pa deset, tak sa prajli. Ujewa jəh je u Kavšvratəh, zasačwa jih je pa glih, k sta mwade tičke vən z gnezda pabrawa pa sta jəm nojé pa pernice živəm preč patrgawa. Ta stare dva tiča seveda sta ableṭvawa gnezdo – kəga bota boga tiča mogwa ubranti. Nato jəh je zagrabwa pa za sbo vlekwa v Črna wopa. Aba sta cvilwa, vpiwa, ana je pa ki ane par praprot adtrgawa ən je uste jəm zamašiwa.

39 Pehta krade zelje, obišče jo lovec (Pehta)

Petinsendesetga leta, k sa dewal štreka Ljubljana–Trbiž–Bljek, je bwa Pehta na Karenskem polju na nmu zevənku. Ajzənponarsk dewovci, k sa ja zagledal, da je tam na zevənk pabirawa, sa ja abstopli, da je boja ujeli. Anà se je spestiwa v dir prot Kawóvratəm, dewovc za njo s krampi ən wapatami. Ǝn jo je adən z wapata udaru pa desnemu ramenu ən ji je zbù z rok pankelc, k je mewa nabran kapus pa sawata, tako da jəm je komaj ušwa v Vitranc ən je pəršwa v Črna wopa. Tam je j pa pole Bédanc zdraju tri tedne, prednə de s j mogwa z rakó kej pamagati. Dva mesenca pa tistem je ni abedən vidu na taćem polju al na Padlesu.

Nato je pa pəršù ankrət ən jagər za Črne wope. Ad deləč je že spred vidu, de se vən dim kadi, je bil pa ferbčən, kədù haca notre vogenj. K je notər stopu, ləki ad dima ni mogu prov nəč vidti. Tam v kotu je zagledov, k je meva Pehta agnjiše ən je neki kuhawa. Čez čas je šele zamerkov, da je Pehta. Ustrašu se je tako, da mu je skor gver z roke padu. Pehta se ga je pa tud tako ustrašwa, de jə je piskər z rok padu, k je ga tewa na vogenj pərstajti. Tako sta n čas adən v drujga bulwa. Pole se j pa le jagər skaražu, puška pabral ən namiru prot Pehti. Pehta pa strašna štima spesti ən prosi, de nkar streljati, de mu bo lpo pastregwa, če na bo nəč naredu. No, jagər je nato sedu na n kamən lih

pred jama, zato k prov notər v wopa ni upov iti. Pole je je pa barov, če j bwa ana resən pred par meseci na Karenškem polj v zevənku. Pehta je rekwa:

»Resən səm bwa, samo škode nisəm jəs nəč nardiwa. Zato k jəs to nočem, da b ldem škoda dewawa. Abirawa səm resən zevənk, pa samo tist perje, k že tak al tak preč adpade ən zgnije, tako de kapus pole še lepši raste.«

Jagər je pa reku:

»Ja, pa s karenje tud trgawa!«

»Ja,« je rekwa, »tudi, samo kjer je bil pregost, pa ta drobnega vən, da je druj mogu lpo rasti.«

Ǝn je bu resən tako. Kjer je Pehta zevənk abirawa, je bil vəs čas najlepš kapus, ən karenje lih tako, al pa repa, kar je že bu. Ana je samo tisto pabrawa, kar je tak al tak preč šlišal. A tem se je jagər paznejši v vəč krajih sam prepričov, k sa je ldi vidli, da je bwa zvečer v zevənku ən je resən kapus lepu pole dewov. Tako sta se lpo pole vse pagavorwa ən Pehta je ga barawa, če mu sme s čim pastreči. Mewa je gor na skalə – bu je kakər ana palíca – pet koharjev ən v vsaćmu koharju sa ble vse sorte karenine ən rastline notre.

»No,« je rekwa Pehta, »če ste zadavolni, da vam pastrežem, pavejte, kəga vas martra, al ste bolni al kokule (al kako).«

Jagər je pa reku:

»Jəs provzaprov abedne balezni na paznam. Zdrov səm kakər riba, zato k vsaćga gamsa, k ga ustrelim, se napijem frišne gamsave krvi, ən to prov vslé, če ktirga ustrelim. Samo revmatizəm pa mam. Tga pa najbəl čutem v jesenskih dneh, k začne dežvati, me pa trga pa nogah, včasəh pa pa križu, tako se m predewa pa vseh glidəh. Druje balezni pa abedne na paznam.«

Pehta je pa rekwa:

»No, če samo revmatizəm, tga bova pa kmav pregnawa.«

Vzewa je n kohar dó s palice, v tistmu koharju je pa mewa povhən rasic (tiste rdeče mravlje), k jih je mewa s špiritam namočene. Špirit ji je pa pərnesu Bédanc, k je ga dabil ad anga holcarja, k je mu pamagov, provzaprov sam zvleku štoće z anga grabna, da mu jəh je k pot pərpraju, kə b jəh holcar, ibərhaupt b na mogu sam gor sprajti. Dawa mu je po tiste maže, k je mož v papir zavil pa v soja malha spraju. Pole je pa rekwa:

»Zej pa, kjer bo vas pa glidəh trgawo, tam se pa zvečer namažte s ta žavba, dobra notər naribajte pa n močən te papijte, ležte v postel, dobru se adete, tak da se bote fejst prešvicali, pa bote vidu. Če ni prov hud revmatizəm, bote že druj den bole. Če j pa prece hud, de b vas še trgawo, se pa še ən parkrat namažte, bote pa vidu, da bo revmatizəm prov zginu.«

Mož je pač mislu:

»No, ja, sej škodvat m na more, kvečem če bo nucawo. Pole bom pa pəršù, se zahvalu ən t bom jəs špirita pərnesu, al pa če še kej drujga taćiga nucaš.«

Pehta je pa rekwa:

»Veste, kəga b prov zwo nucawa? Če m mav sali morte skamandirati, bom zwo vesewa ən hvaležna vam.«

Tako de sta se prov dobra pagavorwa. Pole je je pa še barov, kako j ki z roka, zato k je jagər vedu, da je je ajzənponar z wapata pa ramen udaru. Pehta je rekwa:

»O, hvala, roka je pa že dobra, nimam abenih balečin nəč vəč ən rama je se tud že zacelwa.«

No, pole je pa bu čez ane par mesencov in je resən jagra prece revmatizəm majtrov. Namazov se je, kakər je mu Pehta naračiwa, ən je ləki čutu, da je bole. Tako da čez an tedən ni nəč vəč čutu, abenga revmatizma. Nato se je pa mož padal spet k Peht. Nesu je po litra špirita ən tri kile sali. Pehta se je zwo zveseliwa, k je pərnesu, n je mu dawa dva precé vlika kosa strdi ad divjəh bučel. Tako da sta bwa prov dobra pərjatwa pole z jagəram. Ǝn jagər ji je za naprej pole še kədər bodi taćga zeca pərnesu ustreljenga, al pa tud srnjaka. Ad tistga mav naprej sta bwa pa z jagəram narbəl pərjatwa. Tud Bédanca je mu pole rad jagər, čeprov je mu kadərbodi taćga gamsa al pa srnjaka zadaju, k je mu Pehta pavedawa, da Bédanc tud ni tok hdobən, kakər zgleda, pač pa mora tud živlenje dabiti. Kar je mogu jagər tud sam pərpoznate, da je resən tako.

Kohar (brinar)

Kohar je bil kos frišne brinave skorje. Sa bli vsake sorte velkosti. Pər an glih sma tako dewali, da j bil 20 cm vsok an 12 za 15 cm pa šrok. Zgora pa pas tud s skoraj, notre vdet za račaj, ən tist pas je bil ane 2 cm šrok. Kohar je bil ta prvo vrezan ane 40 cm dolg blèk an 12 za 15 cm šrok, pole s ga pa pregnu pa daljini, tako da je pəršwo 20 cm an 12 za 15 cm. Ab straneh je bil pa vkəp zašit z anim 3 cm šrokim jermenam ən lih tako s skorje urezan jermen. Šivan je bil pa tako na floh, noter vdet pa spet vən. Kohar se je pa največ mel za jagode noter nabirat al malne al pa črnice. Če daš səšiti čevlje na topwo in nəč ne namažeš z mastjo, gratajo zwo trdi ən ldi še zej rečejo: »Viš, taćə so kakər ən kohar, k jih nis namazov!«

Nuzəlca – bilka, trava; nuzat, jagode gor nanuzat na travo

40 Kmet in trije sinovi I (Kmet an tri sinovi)

Bil je ən kmet, k je mu tri sine. Tə starejši dva sta bwa pametna, ta mwajš je bil pa mav mahnjen. Oča je pa reku:

»Jes bom kmav uməru, zej pa te, k se bo najbəl pridənga skazov, te bo pajerbov za mno.«

In je reku ta starejšmu sinu:

»Bež pa svetu, bom vidu, kako ən ki boš kej pəršužu.«

Ta starejš sin je zavezov punkəlč ən je šu pa svetu. Pəršù je za nga vlikga, vlikga kmeta. Pabarov ga je, če nuca ktirga hwapca. Kmət je pa reku:

»No, glih prov s pəršù! Samo medva se bova pa taklé zgavorwa. Če boš pridən, se bova uhkà zastopwa, samo pagodba bova pa taklé naredwa: če boš ti na mé hud, te bom adrezov po jezka, če bom pa jəst na té, ga boš pa ti mné po adrezov.«

»Dobro,« je reku póf. »Že velja!«

No, druj den se je leki wotu dewa, kmət je pa mislu:

»Zej te pa bom, da bom mov kej nuca ad tebe. Hud na boš smu bit na mé, potem boš pa že mogu garat pa dewati.«

In resən, ane štirnest dni je póf fest dewov, pa vse je bu še premawo. Vəč ki je naredu, vəč je kmet ad njega zahtevov. Pole se je pa póf že mav palenu ən ni tu nəč vəč tak garati. Kmət je to vidu, da tak na bo šwo, de póf le preveč favlenca, n je mislu:

»Najbol, de se te adkrižam, de te na bom zastonj fotrov.«

Ukazov mu je konja napreči, nabasat drvó pa brana pa žakəl žita gori, pa ga je peljov na njiva. Pakazov mu je njiva ən mu je reku:

»Tale njiva morəš vsa zarati, pavleči, žit vsjati, pred m pa na hod damó!«

Póf je mislu:

»No, ja, pa bom,« ən je gledov, kda mu bo ktir ki jest pərnesu. Pa cel den abenga ni bu bliže, tako da je že vsa njiva zaral ən pavleku ən žit vsjal. Tak da se je že noč dewawa, k je bu fertik. Pole je šu pa damo vəs zmartran, wačən ən žejən. K je damo pəršù, je ga pa barov kmət:

»A s naredu, kakər səm ti ukazov?«

»Vse je prov narjen,« je reku, »samó wačən səm pa kakər jagrsk pəs!«

Kmət je reku:

»Zato boš pa zej včerjov!«

Dekwa mu je pərneswa mav kuhane repe v ablicah, drujga pa nəč. Kmət je reku:

»Vidəš, to bo najbol včerja ən žeja te tud na bo!«

Póf je mav godu, kmət je pa reku:

»A t mar ni prov? A s mar hud?«

»Oh-oh, ne, nəč ni,« je reku póf.

Zato k se je bal, k sta mewa pagodba, da mu bo jezək adrezov, če bo hud. Kə se j póf repe natleku, je mav adlil pa v seno zarú se, še rjuše ni mu pa abedne reči. Zjutra pa, predən se je den naredu, je že pərgrmú kmət na štawa, zagrabu pa usmodu pa pobu:

»Ja, lenoba, boš ki spav? Bo vsak čas sonce že gor šu, hitro vstan pa na dewo!« (Veselje med poslušalci.)

Póf je mav godu, vstov, kmət je ga pa spet barov:

»Ja, a s mar hud?«

»Oh-oh, nəč, nəč!«

»No, zej pa hitro naprezi pa boš šu na njiva pa žakəl vzel za sbó, pa vəs žit paberi, kə s ga včera vsjov. Medva sva se ja zmotwa. Tuka notre bom jəs sərk usadu!«

Póf je mislu:

»Saleməš, ta je pa grda!«

Pa vseglih je šu, je mislu:

»No, ja, za no njivo bo že šwo.«

K je pa na njiva pəršù, je pa vidu, da s pabiranjem na bo nəč ən da na abena viža na bo mogu žita pabrati. Šu je damó, preklinjov cewa pot, k je damó pəršù, je ga pa spet barov kmət:

»No, a s pabral vəs žit vən?«

»A, hudiča səm pabral vən! Ki sam ga pabirej, če ga həč!«

Kmət je pa reku:

»Ja, a s mar hud?«

»Ja, kdu pa na bo hud, če takle tribaš z mnó! Če ga ni magoče, de b ga pabrov!«

V tistem je pa že zagrabu kmət nožəč ən je mu adrezov po jezika preč.

Nato je póf damo ušù, oča ga je barov:

»No, kako s kej sužu? Kaj s kej pərsužu?«

Sin je mu pa ki po jezika, je pa ki ple-ple-ple. Nəč ni mogu pavedati. Pole je šele oča vidu, da mu po jezika menka, ən je reku:

»S tbó na bo nəč. Bo mogu le ta druj jeti sužət!«

Druj den nato je šu ta druj sin sužət. An je pəršù lih h tistmu kmet ən se mu je lih tako gadiwo kakər ta prvmo. Pəršù je tud samo s po jezikam damo. K je kmət to vidu, je pa reku:

»Ja, ta mwajš, zej boš mogu pa še ti ití, se ti boš še najbəl gvišno prov brez jezika pəršù nazaj, k si precé pərsmuknjen.«

An resən je šu še ta tretji sin. Pəršù je pa spet lih h tistmu kmetu, kakər sta bwa brata pred. Pagodba je lih tak sklenu z njim kakər pred z njegovəm brati. Dewov je, kar se mu je ljubwo. Pərsilu se ni, tak da je le kmət vəs čas godu. Je ga pa póf barov:

»Ja, pa ste mar hud?«

Je pa kmət reku:

»Oh, nəč, nəč!«

Kmət je pa mislu:

»Čaj, boš pa še ti šov sjat, pole boš pa pabirov. Bom vidu, al bo za té prov al na.«

Druj den je napregu konja, nabasov mu je drvó, brana ən žito. Peljov ga je na njiva in je mu lih tak naroču kakər pred njegovim bratam. K je kmət ankrət damú adšu, je pa póf konja pərvezov h vozu pa lpo v senca legu pa mislu:

»Wačən bom že laže ležov kakər pa dewov wačən. Opone grem pa tak damo južnat.«

K je vidu, da bo pone, je pa vzel žakəl z voza ən je ga za grm zakrù z žitam nabasanga. Pole je pa damo šu, kmət je pa barov:

»No, a s vsjal žito?«

»O, seveda səm!« je reku.

No, pole je mu pa južna dal, pa lih tako repa. Póf je ən cajt gledov repa, paskusu adnó, pa ni tel jesti. Kmət je ga barov:

»No, a ne boš jedu?«

»O,« je reku, »səm že sət!«

Kmət je pa reku:

»Ala, pole pa na štawa pa fotər nareži za žvina, zato k pojdəš jutre spet na njiva.«

Póf je šu na štawa, rezov ni nəč, mav gor ən dó hodu ən kmav je zasledu tam na sen kurje gnezdo. Notre je bu pa pet jajcov ən je vsəh pet papil. Za včerja je bwa pa spet repa. Nato je šov póf leč, zjutra je ga pa spet ab šterih že klicov an je reku:

»No, zej boš šu pa tist žit pabral, kə s ga včera vsjal, pa damo pərpelji. Sva se zmotwa. B bil mogu turšca sadit tam.«

»Že dobro,« reče póf.

Ǝn je šu, konja napregu, vse naštimov, kmət je šu te cajt v hiša, póf je pa še teleta zagrabu, zvezov najé, na voz vrgu, z rjuha pakrù pa adpeljov na polje. Med potjo je šu pa k mesarju ən tam teleta predal, mesar je mu pa

mesarija ən aštarija, vse vkəp. Póf je šu v štarija, k je mu dnar, se j lpo najel ən napil ən poli se j adpeljov na polje. Tam je legu v senca, papolne ankrət nabaše tist žito, k je ga imù za grmam, ən peljov damo. Damo pride, ga pa že kmət bara:

»No, a s pabral vəs žito?«

»Seveda səm ga, se je tle na vozi!« je reku.

Kmetu pa ni bu prov ən je se mu leki zdewo, da ga provzaprov še vsjal ni nəč. Nato druj den spet je mislu:

'S cepcem pač ni nəč!' ən je mu reku:

»Donəs boš šu pa svinje past!«

Mož je mu ane dvanest prešičev, de nej jih past žene. Resən je gnov tiste prešiče past, k pride med potjo, sta ga pa srečawa dva mesarja. Sta ga pa barawa:

»Kam pa ženeš prešiče?«

»Naprodaj,« je reku póf.

»No, sej mədva jəh kupva, če nis predrag. Samo tele adən je pa tak kumərən, tga boš pa damo še gnov, de ga boš še mav apitov. Ga bova pa v drugo kupwa.«

Dobro, vsəh adnest prešičov je predal, zglihal sa kmawo, zato k jih je ki dal, kar sta guna dva panudwa. Samu zgavuru se je, da bo ad vsaćiga prešiča po repa adrezov. Mesarja sta mislewa:

»To na bo abedne škode. Adrež jih, če jih hač!«

No, ən poli je šu póf s tistem kumərnəm prešičem ən tistəh adnest repov naprej. Je pəršù za ne močvirne zemlje, je pa prešiča zakwov, zakopal v zemlja, tako de je samo rep vən gledov, ta drujəh adnest repov je pa v zemlja pataknú. Pole je šov pa prot domu. Mimgrede je še v štarija šu, fejst najedu pa napil, poj je šele šu damu. Kmət zagleda, da pride brez prešičev, ga pa bara:

»Ja, kje pa maš prešiče?«

»Oh,« je reku,« taka smowa! Na n močvirən krej sa m ušli n sa se vsi v zemljo pagrezənli. Samo rep se še mav vən vidjo. Hitte, da jih bova šwa rešvat!«

No, pəršwa sta na tist močvirən kraj, kjer sa bli rep v zemljo nataknjeni, ən sta vačwa repe vən. Vsəh adnest repov sta že zvlekwa, pər ta dvanestmu sta pa potegnewa ta kumərənga prešiča tud vən. Póf je reku:

»Ja, vidte, te k je kumərən, se mu rep ni adtrgov, gunim sa se pa rep patrgal. Jəs na morem kej za to. A ste mar hud?«

»O, hud nisəm nəč,« je reku kmət. »Samo po prešičeh m je hədo.«

Šwa sta damo ən kmət je gruntov, kako b ga zlepa preč spraju. Je mu pa reku:

»Ab svečənc boš tak al tak mogu bandrati, zato k takrat se hwapc menjajo.«

Pole ga pa bara pof:

»Ja, kda pa bo svečənca?«

Kmət je pa reku:

»Kədər bo kukijca pewa.«

Ane par dni je kmət gruntov, kako b naredu. Je mislu:

»Bog ve, kda bo šele pewa.«

Počwo mu je v gwava ən je reku soj žen:

»Bež za štawa, zlez na bəzovc pa kukej. Jəs ga bom pa na štawo paswov, da bo gnoj ćidov. An pole, k te bo šlišov, bo pa mislu: »Zej je pa že svečənca.«

Ǝn resən je bu tako. Žena se skobajsa na bəzovc ən začewa kukati. Hwapəc je pa v štal gnoj ćidov, zašliš kukijca, vrže vile z rok, leti v hiša, zagrab flinta, k je bwa na steni, predno k se je kmət zavedu, že tavən ucvəru za štawa. Pumf – in je kukijca ustrelu. Žena se prekucne z bəzovca mrtva, hwapəc pa noter v hiša pərdirju:

»Alaməš,« je reku, »tako vlika kukijca səm poču! Je vse veje pawamiwa na bəzovcu. Zej bom pa bandrov, zej je pa svečənca tle!«

K je gaspadar ankrət vidu, da je mu žena ubù, je bil pa prov vorəng hud. K je hwapəc vidu, da je gaspadar hud, je ga pa barov:

»Al ste mar hud?«

»Ja, zlodja, kdo pa na bo hud? Za sama škoda s pər hiš, nazadnjo s mi pa še žena ubù!«

Hwapəc pagrab hitro na mizi kruhov nožəč ən je kmetu jezik adsekov preč. Pole je šu pa tavən, konja zapregu, žena gor nabasov, padpəru, da je sedewa na vozu, pa sta jo ubrawa prot ta prvi aštarij. Tam je pa pustu konja na sred ceste, žen vajet v roke naštimov, sam pa noter šu pa pil ən jedu. Ta čas pa pride pa cesti ən druj furman in je ad deleč upu na baba:

»Umaknə se s konjem, da bom mogu naprej.«

Žena seveda je bwa mrtva ən samo padprta. Se ni nkamər zganiwa. Furman skoč s kaza, zagrab gajžovnjək ən je vsmodu žena čez gwawa. V tistem se žena prekucne z vaza, pa že pərleti póf s štarije ən je upù:

»O, križ božji, zej s mənè žena ubù!«

Furman se j prestrašu ən je mu še dobər pwačov, de nej bo tiho, da ga na bo naznanu. Žena nej pa ki sam spraj, kamər hoče. Nato je póf pabral žena, nabasov na voz, ən k je pərpeljov za ta prvga mastù, je v voda prekucnu ən se s konjem prot svojem dom adpeljov.

K je prot hiš pərpeljov, je njegà oča vəs začuden gledov ən ga barov:

»Al je konj tud toj?«

»O, vse, voz ən konj,« je reku, »ən pavrh mam še precé dnarja.«

Adpəru je tošen, pakazov, kaj ma dnarja, oča je bil vesel ən je reku:

»Posestu bo toj, vidəm, da boš prov gaspadaru! Na guna dva brata, k sta reveža brez jezikov, boš pa že mav gledov tudi. Kaj bota že zasužwa, da jəm boš mav jest dal pa ableku jəh.«

Tako je prevzel damačija ən je fletno žvov, aženu se ən skrbu za ačeta, brata aba ən za soja dəržina.

Konec ob ½ 1h po polnoči.

O Brinclju in še kaj ima J. Vandot v zgodbi »Kocljeva osveta«, gl. ZVONČEK XXVII (1926–1927).

23.12.972.

11

Kral Matjaž.

Rokopisni zvezek TZ3 z naslovom Jakelj – 3. Foto: Manca Filak.

ROKOPIS TZ3 (JAKELJ – 3)

41 Kralj Matjaž zaspi (Kral Matjaž)

Bu je že v davnəh časəh, k je bil na zemlji kral Matjaž s soja vojska. Pavsod sa se ga balə, zato k je pavsod zmagvov. Ankrət se je pa zgodwo, de je se vzignu drekt zopr Bagà in je začel preganjat dəhovne in cirku. Vzignu se je s soja vojska na bojni pohod in ga je ačitno Bog kaznovov. Kar nankrət se razgrne čez njega in čez vsa njegova vojska zwo gosta məgwà, tako da nisa vidli nəč vəč naprej ití. Məgwà se je vəs čas bəl gastiwa in trdiwa, tako da se je v par urah naredwa čez cewa vojska ana skorja, prov hrib, gora. Tako je bil kral Matjaž kokər na ana sorta zaprt v gori. Matjaž in vsa njegà vojska je zaspawa, kukər da b bu vse zamrwo vsak na sojem mestu, adni na konjeh, adni, k sa maširali, kral Matjaž je pa sedu za na vlika kámnata miza. Naswonjen je bil na raćé ən lih tak spal kəkər vsə ta druj sovdati. Samù ta razlika je bwa pər njemu, da je soja težká sabwa abesu zravn sebe na stena. Spal sa bugve kaj, stu leti že.

42 Pastirček najde kralja Matjaža in ostari I

Zgodwo se je pa ankrət, to pa zej /…/ pride, da je ən pastirček na tistmo hribo, kukər je spoda Matjaževa vojska spawa, kazé pasu. Ležov je v senc anga grma in se mu je čudno zdewo – kukər da b se bil hrib mav preməknú. Dama j to zvečer praju, seveda, starše sa leki misləli:

»To je bil pa najbəl gvišno mav ən patres.«

Naprej pa abedn ni nəč tenglih djal (nihče se ni za to zmenil). Pastirček je večkrat tam pasu ən ga je včasəh huda ura ujewa ən ga je pašten dəž opleckov. Da b bil mov mav ən zavetje pred huda ura, je skopov pad grmam ana jama, anəh par starəh dil pərvleku ən si naredu mav ana streha. No, čəz čas se mu je že jama mav premihna zdewa, je pa še naprej mav kopal ən je pəršù na – zdel se mu je, kukər b ble ane durə v zemlji zakapane. Kopov je še naprej in resən sa ble prov duri. Pərjel je za kljuka, pa ni mogu adpreti, zato k je bu že vse zarjavewo. Šu je pa n velək kamən n začel tlečti pa kljuki

ən pa durəh. Nato sa se pa dur mav admajále in je vidu, da jih bo le pačasi mogu adpreti. K je ankrət kaj /…/, da je noter mogu zlezti, je zamirkov, da sa kamnite štengle. Svetwobe seveda ni bu nəč, kar se je je pər durəh noter pasvetwo, tako da ni upov naprej ití. Pole je gnov kazé damo in je dama ačetu vse pavedov, kəgà je zaznov v tistmo hribo. Reku je ačetu:

»Vəsté kəgà, jutre bom pa waterna za sbo vzel, da bom vidu, kəgà je provzaprov.«

Oča se še ni kaj za tu brigov ən je mislu, mogoče je ki tak mav ana jama, ən je poba pagumən, da nej se mirka, da se mu ki na gwavo na ućida al pa da ga taka kača na piče.

»O, sej bom mu waterna, sej bom vidu.«

»No, no,« je reku oča, »le mirkej se!«

Druj den je spet gnov kazé kukər panavadi vsak den ən je tud waterna za sbo vzel. K je pəršù spet v tista jama, tapəru je pagledov, če se kazé dobro paseje, da mu kam na boja ušle, pole je pa pəržgal waterna ən je tov pa štengwah jət naprej v jama, ki nankrət mu pa waterna ugásni, zato k je bil ləft tako suh notre. Ane petkrat je mogu waterna pəržgati, predən je mu garewa. No, nazadnjo je pa vselih kaj trepíkava, da je za siwa vidu naprej jeti. Pəršù je za na vlika dvarana. Tam je srečvov saldate, k sa bli na kanjeh, adni sa šli k nogam, samu tu je bu vse pər gmahu kəkər akamnjeno. Pastirček se bal ni prov nəč, mav čudno se mu je pa le zdewo, kəgà nej to vse pameni. Šu je še naprej in naprej ən nazadnjo je pəršù za kral Matjaža. Seveda ən ni prov nəč to vedu, da je to kral Matjaž. Sedu je za kamnita miza naswonjen na roké. Pred sbo je mu ane bukle ən v tistəh bukwah je bu neki zapisano. Seveda ni nəč znov prebrate, samu letənca je pa znov prebrate, k je bwa v številkah napisana. Bwa je pa zapisana lih 200 let že popreh, kakər je pa takrat bu. Matjaž je mu strašno vlika brada, tako da je se že sedəmkrət akol nog mize aviwa. Sabwa je mu zravn sbe na steni, čewada je mu pa na gwavi mav bəl vzateme pamèkljena. Pa je bil glih tako miren in spal kakər vse ta druj sovdati. Póf je gledov ən cajt ən ni vedu, kəgà nej tu vse provzaprov pameni. Nato je začel sabwa na zid agledvati. Bwa je strašnò strašnò vlika ən težka. Stopu je k nje in je je paskusu, da b ja bil z nožnce pategnu. Pa se prov čist nəč ni pərmakniwo. Djal je palca z rok, pərjel za abema rakama in z vsa siwa pategnu sabwa z nožənce. No, pole se mu je pa le kaj pasrečwa, de je j za n prst vən pategnu. K je ankrət sabwa mav vən pategnu, se je pa vse nankrət zbudwo. Konji sa zarezgetali, sovdat sa se v ləft speli ən Matjaž je prov pačas gwava v ləft vzdignu ən pagledov pastirja. Reku je:

Ana Zavadlav, Pastirček pri kralju Matjažu.

»Kəgà nas bədiš z našga spanja? Kəkù pa s ti səm pəršù, al že letajo zuna bele vrane?«

Na to se je pa pobəč prestrašu ən je sabwa spustu nazaj v nožənca. Takrat se j pa spet vse pamirwo ən vojska je napre spawa. Matjaž je pa vzdihno, z gwava zakinkov in še reku:

»Oh, ni še čas pəršù, da bom mogu z moja vojska naprej.«

Nato je pa spet gwava v naročje spustu in zaspal. Pastir je mislu:

»Najbol, da grem ki nazaj, Boh ve, da se m kej hədgà na zgadi.«

Šu j tavən, k je pa vən pəršù, pa ni bu koz ən tist hrib, kir je preh pasu, je bwa na vlika senožet, tam sa senoseki sekli trava ən grablice sa senù abračale. Šu je k njem ən jih je barov:

»Al ste kə vidle mojih koz?«

Senosek sa se ki spagledali ən sa rekli:

»Ja, očka, ka pa vi barate pa kozah, a ste jih mar tukele pasle?«

Pastirčku se j čudno zdewo, da mu prajja očka. Pərjel se je za gwava in je abšwatov, da ma že vlike moštace ən kosmata brada. Təku da se je sam sebe vstrašu ən je mislu:

»Najbol, da grem ki damo, tam m boja že pavedali, kəgà n kaj je.«

Pa na nobena viža ni znov damo ití. Šu je spet k senosekam n jih je barov za ime te vasi, kir je bil ən dama. Pakazal sa mu, kje je ta ves. Pastir je pa reku:

»Kar mənè mete za norca. Soja ves ja poznam, to ni naša ves!«

Seveda, hiše sa ble vse druje ən ane trikrat vəč, kakər jih je bu pa takrat, k je kazé pasu. Strašnó ga je mu ferbec, kəgà nej vse to pameni. Šu je v ves ən jeskov soja hiša. Pa je ni mogu dabiti. Gruntov je, kəgà nej naredi. Šu je naprej pa vasi ən je srečov gaspod fajmoštra. Adkrù se je ən je reku:

»Gaspod fajmoštər, neki b vas prosu. Al b mi vi vedli pavedati, kje je naša hiša?«

»Ja, čga pa ste, očka, sej vas ne poznam.«

Pastirček je mu pavedov, čga da je, nato pa praj fajmoštər:

»To je pa tistale tamle, samù vi niste ad təm dama. Jəs je vse farane paznam. Pete z mnó v farovž.«

Fajmoštər je pa mislu:

»Možiček ni v gwav prov v redu. To bo gotov tak neuk berač.«

Peljov ga je v farovž ən je mu pastregu mav z vinam ən kruham. Pole je ga pa barov, kako se piše, kako je ačet in mater ime. Ǝn je mu pavedov, kirga leta je rojen ən kako je ačet in mater ime.

No, nato je fajmoštər prov zagvišno mislu, da ma anga bebastga čwoveka pred sbo. Zravn je pa mislu:

»Nej pagledam v zgodavinske bukle, kakər je ən letənca pavedov, kdaj je rojen.«

Ǝn pačas je pəršù fajmoštər na tu, da je bu to že pred sto petdeset leti, ən dagnov, da je resən takrət ən rajen bil ən kazé pasu. Barov ga je še, kje j zej hodu. No, in póf je začel vse prajti, će j bil, kəgà je vse zaznov in vidu. K je ankrət vse pavedov, se je pa naswonu nazaj ən pər prič umru, tako da sa pole šele pagruntali, da je bil póf pər kral Matjažu. Preiskal sa vəs hrif, da b bli dabil vhod za kral Matjaževa vojska, pa ga nisa mogli nkir dabiti. Tako še dones spi Matjaž s soja vojska pod Zgornim Pribram ən prajja ledi: k se bo zbudu s soja vojska ən pəršù na den, da bo takrət konc sveta. Amen.[46]

Na vprašanje, od koga je to storjo slišal: »Kral Matjaža səm pa ad mame.«

---

[46] V povedi: »*Zgodwo se je pa ankrət, to pa zej /.../ pride*« sta v rokopisu dve nečitljivi besedi (TZ3: 2), v povedi: »*K je ankrət kaj /.../*« pa je nečitljiva ena (TZ3: 4).

16. 2. 1953

Lenka Jakljeva:
Za sjati, kositi itd. so imeli svoje wose:[47] stalne dneve, določene, da je uspevalo.

Rebenk

Znajden je zdaj svet.

Pesem od misijonarja Pirca, kako je šel v Ameriko. Jakljeva žena jo zna iz glave. Kako je Kranjca težko pustil. Šel na pot. Notri več izrazov domačih: »Sonce záhod gre …«, »Bo šel gorák v nebesa« itn., samo ta pesem je v knjižici.
»POMLADNI GLASI«, več pesmi in igric.
Vitoglav, hči Dragojila, Dragomir puščavnik, Bela kača.

43 Pesem iz knjižice Pomladni glasi

NN je dal ključe,
da jih vestno suče,
... v gozdi,
kjer preganjajo se drozgi.
... Krasa,
huda žena rdečelasa.

Kmete preganja
kakor miši divja kanja.

Ker strupila je pogačo,
se bo spremenila v kačo.

Pod dišečo lipo v travi
stari dedek bajke pravi,
bajke, basni, pripavedke,
davnih časov čudne spletke.

[47] Besede nismo uspeli pojasniti.

Deca pri njem sedijo
in pazljivo vsi molčijo,
da bi čuli o menihi,
ki je bival v koči tihi,
in o grajski ženi hudi ter o Pustem gradu tudi ....

Je ob treh ustov …

44 Krivičen vinar

Preg.: Krivičen vinar 99 pravičnih požre.
(Ko jemljejo, kradejo, ne zadene nič in pripravi, da gre po zlu še, kar je bilo pravično pridobljeno.)

»Boš kej sćoru?« (Boš kej naprej spravu?)
Ko se kdo počasi pripravlja, dolgo, pa nič ni.
ćora = počasnež (tudi ž.), kasán
ćorovc = isto
Ovca je »stórjava«, Peter je pomagal, zato ni mogel biti z mano. Ok. 10^h zvečer pa le pride v hišo. Tudi je še smučke limal in popravljal, da ne bo treba zjutraj. Ko pride v hišo, se oprošča ... Jaz sem pa rad čakal, saj vem, da zvečer P. J. ni zaspan. V miru pripaveduje, ker ga nihče ne moti. Mladi so šli zgodaj spat, ker so še od pustne nedelje zdelani.

45 Kako sta hlapca hudiča lovila I (Kako sa v Rutəh hudiča wavili)

Pər Robič v Rutəh je bu. Je bil ən hwapəc pər hiši, poli pa ən pastir, k sta tam sužwa. Poli je bil pa še n tarbərhər, k je tud ki pər Robič ležov. S hwapcəm sta vkəp ležawa na vrhu. Na n zimšć večir sa pa predle ženšće ən sta bwa hwapəc pa pastir pa tist tarbərhər vsi pər predicah, pa sa soje naumnast uganjalə pa storje prajli. Včasəh je pa še hwapəc šćera bəl robata pavedov, tarbərhər je pa reku pastirju:
»Pobəč, ti boš mogu jət pa leč! Al pa te bo hdobəc pəršù motət panoči.«
Pastir je bil pa precé karažən, je mu pa leki nazaj zabrusu:
»Le glej, da tebe na bo pəršù hdobəc strašt.«

No, poli sa se še n cajt špasal pa soje naumnast uganjali, nazadnjo sa šli pa vsi ležt. Ta nazadne predice sa pa tud šle vse damo. No, hwapəc ən tarbərhər sta bwa že na vrhu v pastelji. Hwapci j bu ime Jaka, tarbərharju pa France. No, n sta ležawa v postəl vkəp. Ki nankrət jih je pa začewo za kotər (odeja) cukati. Takrat pa zavpije Jaka:

»Preklet lump, a na boš dal gmah!«

An je mislu, da njema pastir naganja. No, k le ni bu gmaha, je pa Jaka vstov, pa sveča pəržgov, pa gledov akol sebe, kje j póf. Pa nkir ga ni vidu. Je pa spet nazaj legu. Ǝn cajt leži, jəh je pa spet začel za kotər cukati pa za frcie pər gatah. Nato pa praj spet Jaka:

»Ja, zwodja, a na bo gmaha?«

Je pa še nkrət sveča pəržgal, da bo vidu, kəgà je. Pa spet nəč ni vidu. Pole j mu pa France svetvov, j reku:

»Veš kaj, sveča pust pəržgana pa n piskər gor pakri. Kədər bo spet začel cukat, boš pa brž piskər dó vzel, bova pa vidwa, kəgà je.«

Naredwa sta tako, pa nista dolg čakawa, jəh je pa še bəl začel cukat pa plevenca spod njih vleči. Takrat sta pa prasnəwa vən s postelje, Jaka je brž piskər dó vzel, sta pa vidwa, da je ana senca dovta pa štengwah šwa. Hitro sta jo ucvrwa za njim ən sta misəwa:

»Zej pa morva tega hudiča ujeti!«

K sta v veža pərdrviwa, je pa zavpu Jaka, k je Franceta zgrabu:

»Ho, preklet, France, jəst ga že mam!«

France pa praj na to:

»O, Jaka, se maš le mənè!«

Tako da nista prov nəč mogwa vedti, kəgà je provzaprov bwo. Po sta šwa, rajtam, pa nazaj leč.

na vrhu = pod streho

štibelni so bli

P. J. slišal od matere.

Zvečer ob 11^h, žena zraven plete.

46 Kako je rajnki Hlebanja hudiča pod stezo vrgel (Kako je rank Hlebanja hudiča pad stezó vrgu)

Ta star Hlebanja v Srednjemu Vrhu je šu na vse zgoda že ab adni panoči v pwanina k Hudim hlevam k žvin gledat ən jim je lèk nesu. No, je pa šu ad doma, majhno je una svetwa. Včasəh je je pa abwak zakrù, da je bu mav bəl têmno. K je šu mož že prot Hudim hlevam, stezda je bwa precé ozka, ki nankrat pa zagleda na stezdì dva poka, k sta trkawa. K je pəršù za njəh, pa praj:

»A, hudiča, a boš šu v strana!«

Medtem pa s palca dregne ngà pad vamp, pa ga vrže dovta pad stezdà. Nato pa pok paskoč nazaj na stezdà gori, se pastaj na ta zadnje noje pa zabruha v Hlebanja:

»Pa me še nkrət vrž, če me upaš!«

Nato je pa Hlebanja taka grozda abšwa, da sam ni vedu, kda n kako je pəršù k Hudəm hlevam. Tam se je noter v bajta pagnov pa ki na pograd padu. Grozda ga je bu pa tako, da ni vedu, kaj pačeti. Začel je mav žebrati, pa prov mu ni šwo. Šele čez dəl časa se j pamiru, ən tud zaklédər se ni den naredu, se ni upov z bajte. Pa dni je šele začel prov gruntati, kəgà se mu je panoč zgodwo, tak da ga je bu še prov strah, kako bo nazaj šu. No, pa je mislu:

»Pa dni bo že šwo.«

K je ankrət pər žvin adpraju, je se pa leki naštimov prot domu. K je ankrət pəršù na tist pwəc, kjer je poka pad stezdà vrgu, je pa še mav hitrejš ucvəru tam mimo pa vsa pot za doma je skoz ki žebrov. K je damo pəršù, je se ga žena tako ustrašwa, bil je prov abdevjàn ən vəs bled. Je misəlwa, kəgà se mu je naredwo. No, poli je pa pavedov vse, kəgà se mu je panoč zgodwo. Žena je pa rekwa:

»No, vidəš, vəs čas te apaminjam, da na smeš tak preklinjati. Kaj dolg s preklinjov, de s ga pərklicov!«

No, ad tistga mav pa ni abedən čwovk nəč vəč šlišal, da b bil mož še kda zaklev!

Od mame slišal. Vəč takih »odlomkov« vem, 1937 so bli 82 let. Ko so bli mat mihni, so to slišali.
Lenka zraven.

Mi prajmo lèk: atrobi pa so. Žval liže, včasih so rekli, da palèka. Bo vse palekan. Na boš lekan! (preneseni pomen)

47 Kako je enega Rutarjana strašilo (Kako je anga Rutarjana straŝwo)

An Rutarjan je bil v Kranjšć Gori ən se je precé pozno v noč zamudu pər Tatácu v štariji. Takrat se ga je precè dobər nalezu ən akol ponoči je se pa damo prot Rutam pabral. K je pəršù v Vrh (Log, vas), pa zašliše, kakər b bil adən fejst vriskov dó s Srednjega Vrha.

»No,« je mislu, »te je pa tud zwo vesel!«

Ǝn je še ən nazaj zavriskov, tak da je ane petkrat zavriskov. K je pa pəršù v Vlika jama (z Loga prot Rutam), je mislu:

»Zdej bom pa vidu, kədo gre s Srednjega Vrha.«

Nato je pa zagledov na levmu kraj ceste anga vlićga poka, k je šu vštric z njem pa grap. Ǝn gleda poka, je pa vidu, da mu vogenj z gobca šviga, takrat je pa ad strahu ki trd ratov ən leki streznen. Ubral je je tak hitro prot domu, da sam ni vedu, kda je damo pəršù. Dure je ki pabù noter.

Od matere.

Zvečer po 11^{h}. Žena in hči Marica zraven.

Rutič = travnik ob Savi

Šele pri vojakih me je strah pustu.

48 Medved in volk v pregovorih

Če boš medveda v misu vzel, bo pa nate pəršù.

Če se o volku zgavarjaš, pa pride.

49 Rinka za ladje

Vrh Prisanka sa dabil rinko, železno, v skala vdewana, da so wadje pərklepali. To je rank Španov Jok praju. Pa školjke not v kamnu.

50 Rateški bog (Ratešk boh) I

»Ala, zdej pa boga prašat!«

Svete roke imel, ni vzel denarja, le na hrbtu imel vrečko. Živino zdravil. Rože so se mu priklanjale in grmovje.

Pustni večer, 17. 2. 1953

51 Moja dečva je taka

Moja dečwa je taka
kət judovski far,
ponoč me ma rada,
padni je j pa sram. (Peter)

52 Sem hodil za njo

Səm hodu za njo,
da me nohce boló,
pa ta beštərga pravi,
da moja na bo. (Lenka)

Vse to pri štajrišu. Pol pa se primejo pod roko in grejo akol par za parom. Tri, štiri zapojo, kakər kirmu na misu pride. Pol pa adən zažvižga fest na prste, pa se spet naprej vaje ən štiklc, pa spet poje. Če se pa muzikantu neumno zdi, le predolgo, pa zaigra polka. S tem je pa konc. Štajriš je predolg za muzikanta. Peli smo pa radi, za godca je pa to nerodno.

Peli so še:

53 Ti misliš, ti rajtaš I

Ti misliš, ti rajtaš,
kak lepa si ti,
pər svinšćem karitu
se t gliha dabi.

Če kašən voče piti.

54 Bodi moja

Bod moja, bod moja,
t bom lešnikov dal,
boš tiste potolkla,
t bom druzəh nabral.

Sej nisəm jəst stara
še pedeset let,
da b mogla tebe
za lešənke imet! (Lenka)

55 Moj očka so rekli

Moj očka so rekli:
»Ožen se, moj sin,
t bom kajžo naredu
z arehəvəh ušin!«

56 Moja dečva je v maju

Moja dečwa je v maju,
se suče po kraju,
se suče pa ən rok
kot ribe v patok.

57 Oj, godci, zagodite

Oj, godci, zagodte
zastojn adnó,
səm prəftošəlj pazabu
dama za pečjó.

58 Oj, dečva, ti, ti

Oj dečwa, ti, ti,
tvoje črne oči,
tvoj beli obraz
bo le tavrov ən čas.

59 Sem rajtal študirati

Səm rajtov študirat,
səm rajtov bit far,
pa m je dečwa ubraniwa,
moj fantič, nikar.

60 Dečva, poglej me prav

Dečwa, poglej me prov,
da t na bo potli žov,
da na boš rekwa,
da səm te galfov.

61 Suči jo

Suč je ti, suč je ti,
men se je škoda zdi,
suč je tako,
da je škoda ne bo.

62 Moja dečva je Štajerka

Moja dečwa je Štajerka,
jəs səm pa Kranjc,
ona je šparovka,
jəs səm pa pjanc. (Lenka in Peter)

63 Konjiče imam kumrne

Konče mam kumərne,
pa nisa za furanje,
konče pərdal jəs bom,
za vince dajal jəs bom,
ljubca napivljov bom,
en glažek al pa dva,
to men še korajžo da.

64 Če imam citre

Če mam citre, pa zacitram,
če jih nimam, pa ne citram.
Men vseeno je, men vseeno je,
al mam citre al pa ne.

Če mam ljubco, jo poljubim,
če je nimam, nič ne ljubim.
Men vseeno je, men vseeno je,
al mam ljubco al pa ne.

Če mam vince, ga popijem,
če ga nimam, nič ne pijem,
men vseeno je, men vseeno je,
al mam vince al pa ne.

65 Jaz grem na Dovje

Jəs grem na Dovje
citrat pa pet,
če čəm klobasce imet.
Klobasce so dobre,
moj mož jih rad je,
če jih pa nima,
jih pa ne sme.

Ko pridem na Dovje,
zacitram, zapojem,
se razveselim,
ko klobasce dobim.
Klobasce so dobre ...

Endlic Lenca, žena pastirja v Kr. G. Znala na citre. Pa je šla v gostilno ali kam zaigrat, da je kaj zaslužila. Sama je zgruntala.

66 Razbojniki v mlinu (Ravbarji v mlino)

Ankrət je bil ən zwo bagat mlinar. Mlel je za damač krej ən še dərgod je kəpvov žito, da je vəč za mlet mov. Mov je pa ana sama hčerka. Žena je pa že pred leti umrwa, k je bwa hčerka še atrok. Mlinar je bil pa precé vohərən in je vəs dewo, kar je ga mov v mlinu, najrajš sam naredu. K je hčerka mav parraswa, še k je v šowa hadiwa, je že mogwa ačet pamagat mleti. No, oče je hčerka zwo rad mov ən se je strašnó bal za njo. Tako da če je šu kam žit kəpvat, je rajš mlin zapəru pa je hčerka za sbo vzel, zakledər je bwa še mihna. K je bwa pa ankrət 18 al 20 let stara, je pa v mlinu že sama mlewa, čeprov ačeta ni bu dama.

Ankrət se je pa pərmerwo, je bwa hčerka stara akol dvajst let, da je šu mož tud spet pa kupčijskih apravkih za ne par dni. Hčerki je naroču, k je adšu, da nej se v mlin dobro zapre, pasebno panoči, da na bo ktir noter uwomu. Bwo je pa glih v tistmu času, k sa se čirbodi ldi pərtažvali, da sa bli čez noč akradeni. Bu je pa to takole: ane dve ur preč ad tistga mlina je bwa ana dalina, k sa rekli v Hudičev jame. Tam je bwa pa v skawa ana vlika jama ən v tist jame sa bli pa ravbarji v kvartirju. Mel sa tak fejst narjeno, da abedən pastir ən abedən čwovk ni mogu dabiti vhoda v tista jama. Tist ravbarji sa pa že dolg časa čakal klegnati (klegnat = priložnost (gelegenheit)), kda bo šu mlinar ad doma, da boja v mlinu zravbali. Dewal sa že delj časa na to, da boja pad mlinam skapali luknja, da boja pad podam v mlin uwamil. No, glih takrat, k je mož adšù spet, sa ta prva noč šli v mlin na ravbanje. Hči je bwa seveda sama notre zaklenjena ən je že ležawa. Ki nankrət pa zašliši, da pad podam neki rapta. Leki ni vedwa, kəgà nej to pameni. Poli je pa le pagruntawa ən je rekwa:

»Ježeš Marija, pa ja ne, da b taći ravbarji kapal pad mlinam!«

Raptanje je se vəs čas bəl šlišal ən dečwa je tam gledawa ən je vidwa, da že pa diljah adən tleče. Zej ni vedwa leki, kəgà nej nardi. Na pamoč klicati bi tak nəč ne pamagawo. Arožje abenga ni mewa, tam na steni je pa viswa še

ana stara turška kriva sabwa, k je bwa še ad časa, k je Turk hodu pa deželi. Dečwa je mislewa:

»Najbolje še bo, če se s tole sabwa branəm.«

Ǝn resen vzeme sabwa v roke ən stop tam, ćir je najbəl rəptawo, ćir je že dilja sekov. Bu je pa polhno žakljev moke v mlinu. Ana pa čaka, kəgà bo. Stopwa je noter za n žakəl ən je mislewa:

»Kakər hitro se ktir pərkaže, mu adsekam gwava.«

Ǝn resən ni bwo dolgo, se dilja vzigne ən ən ravbar pamali gwava v mlin. Dečwa v tistmu momentu ga zagrab z ano rakó za wase ən mu hitra gwava adseka pa gor pategne, vrže ta za n žakəl, da ni mu časa ne zavpit pa ne nəč. Kmav nato pride ta druj za njem. In s ta drujem je glih tak nardiwa. Nato pride ta tretji ən je mislu:

»Vse gre fajn pa sreči, dva sta že v mlin,« pa praj nazaj: »Le za mnó, vse gre fajn!«

Tako da je šwo kaj dolgo, da je že ta adnest pəršù. Ta dvanesti je bil pa haupmanravbar. Njemu se je pa mav čudno zdewo, de je vse tak mirno, je pa pačas pakukov, dečwa zamahne, je misəlwa, da mu bo tud gwava adsekawa, je mu pa samó pa vrhu pasnewa wase pa mav kože, zato k se je haupmanravbar hitro admənknu, ən tako je haupmanravbar nazaj ušù.

Dečwa seve ni mogwa nəč vəč spati ən je mogwa ki merkati, če še ktir pride. Pa ni bu abenga vəč. Zjutra, k se je den naredu, seveda, je leki ldi abvestiwa, kəgà se je panoč v mlin gadiwo. Pəršli sa žendarmi ən sa vse agledali, mlin zaprli ən sa čakali, da se je mlinar vrnu. K je mlinar damo pəršù, pole ga je šele skrbewo, kəgà se bo zdej s tga vən naredwo. Pa vse vkəp nəč ni bwo. Tiste ravbarje sa pokapale ən je mniv že ən leto, k ni bu prov nəč novga.

Čez ən leto pa pride v mlin ən mwad póf ən je reku mlinarju, če nuca ktirga kselja. Hči pa ad tistga /…/[48] naprej ni bwa nəč vəč tak zmožna za mletje ən je oča sama prasiwa, nej ga pa vzeme saj na poskušnja, k je bu vlik dewa, da bo v mlin pomagov. No, in tako je astov tist póf že skor ən cel let v mlinu. Bil je strašno priden, tako da sta bwa aba, mlinar in šči, zwo zadovoljna. Mlinarju se je samo to čudno zdewo, k je mu póf na gwave ana mihna kapca, k je ni nkle z gwave dal. Ǝn ankrət je ga pa le pabarov, kaj da te kapce nku dó na de. Ǝn je pa reku:

»To mam pa za spomin ad mojga rancga ačeta, k je bil tud mlinar, ən se tak za njo bajim, zato je nkle z gwave na dam, da b jo na zgubu.«

---

[48] Nečitljiva beseda v povedi: »*Hči pa ad tistga /.../ naprej ni bwa nəč vəč tak zmožna za mletje* ...« (TZ3: 38, gl. sken na str. 126*, zadnja vrstica*).

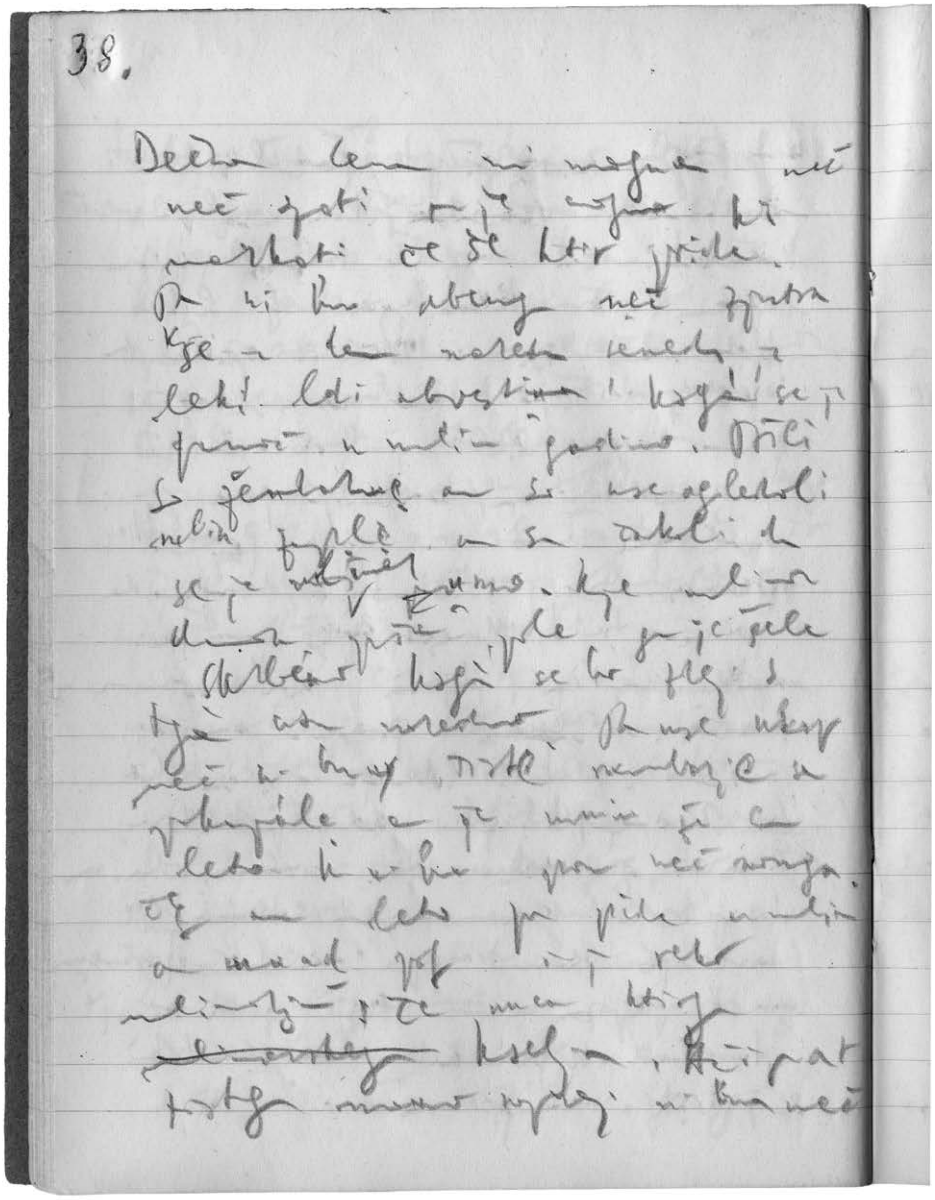

38.

Dedna lena ni mogla nič
več zgoti v je mojna ki
merkoti se še kar gréda.
Pa ti ko obeng nič zgotra
kše a le nareda veneh a
leki. Ldi obvstima i kogà se je
gnoj v mlin godino. Otiči
s ženskmi se še ne ogleduli
mlin fanta a sa oskli d
se je vdinil gumno. Kje mlin
dva pše vole je jela
Skrbéna kogà se ko flej s
tja ob mraku. Ko ne obeg
več v hrup, otič nemudoma a
vbogále a je mimo ju a
leto i vbe pa več nonga.
Oj a leto je pila v mlin
a mend pof i ji rekr
mlinarju i te mu kdaj
~~dvorbej~~ kselna. Hči pat
tatga mnogo mglej v hra več

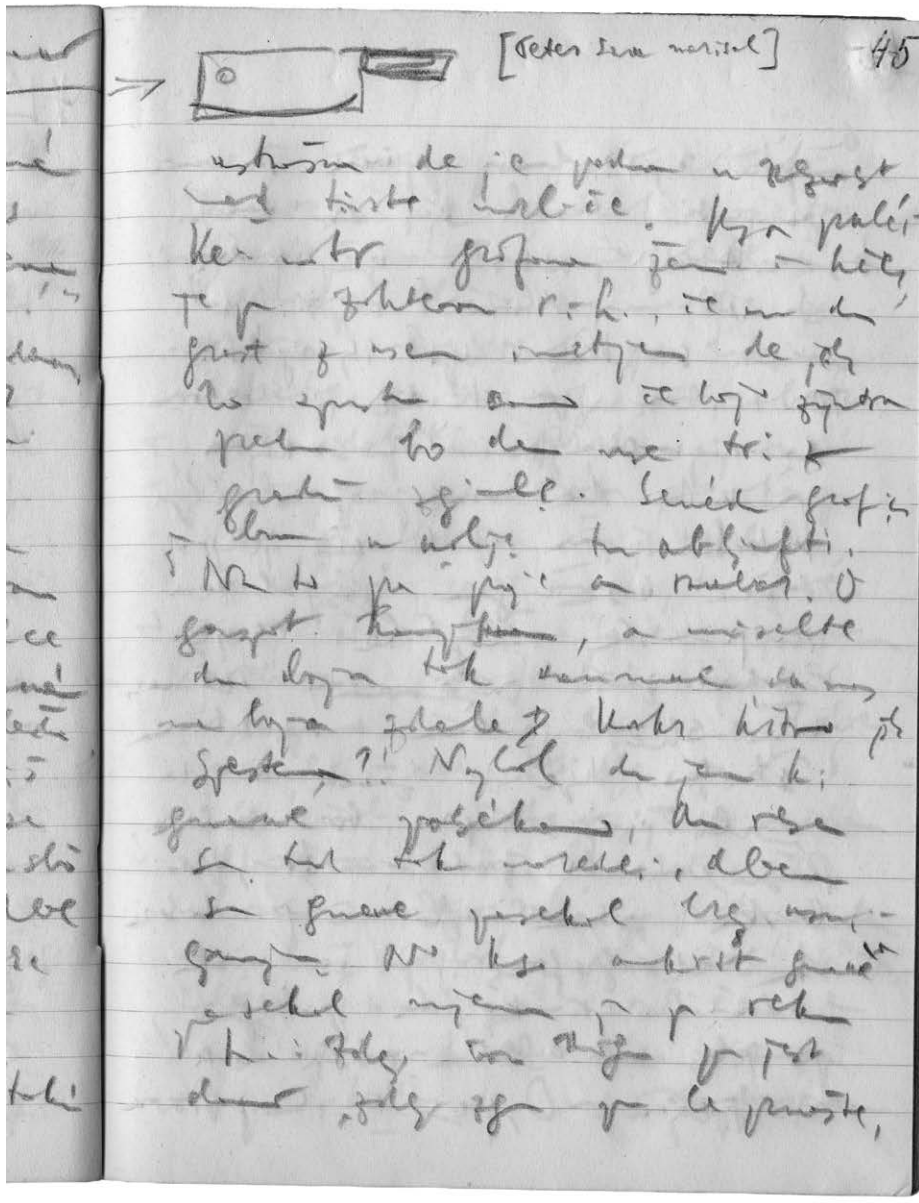

Del rokopisa Razbojniki v mlinu, enota 66 (TZ3: 38, 45).

»No, ja,« je mislu mlinar, »nej pa tak bo.«

An je mu tud vse vərjel. K je bil póf že čez ən let v mlinu, sta se pa s hčerka že prov dobro zastopwa ən tud že mav rada mewa. Kaj dolgo, da je ankrət prosu, če b ga vzewa za maža. Dečwa je seveda ačet to pavedawa, mlinar je pa mislu:

»Póf je resən pridən,« in pravi: »Bomo vidli, namara bo pa le prov, da ga vzameš.«

Seveda, dečwa, k je ga mewa rada, je pa tud zmerom gledawa, kam hodi in kako se abnaša. Šu je včasəh v ves ən je tud tak gləš vina spil, kar abedən ni mov nəč proti temu. Dečwa je pa le nkrət zamirkawa, da je sred noči, akol adnastih al dvanast, šu ad doma ən se šele prot jutru vrnu. Vedwa ni, kaj nej to pomeni pa kam nej hodi. Barat, seveda, ga ni upawa ən je sama pər seb mislewa:

»Ankrət te morem pa le zasačti, kam ti hodəš panoči ən se šele tak pozno vračaš!«

Bu je pa to včasəh clo dvakrat al pa trikrat, da je šu ad doma. Ankrət se pa dečwa skaraži ən je šwa za njem, skrivši seveda, tak da ən nəč ni vedu. Šu je pa naravnost prot Hudičev jami. Dečwa pa ki za njem ən tam je vidva, de j zginu noter v skawo. Ana se je pa zwo zakriwa pa čakawa, kaj bo. Ni bu dolg , pa pride vən spet dvanest ravbarjov. Takrət, k je gunəm ravbarjem gwave pasekawa, je astov samo še ta haupman, k je ga mewa za ljubija. V tmu času pa, k je bil pər mlinarju v sužbi, je pa že druje ravbarje nabral spet vkəp. Dečwa je bwa zakrita v grmovju ən je pošlušawa, kako jəm je naročal, kam nej se padajo, da boja ravbali. Naroču jim je, da nej grejò na grad, ane štir ure ad tam preč je bu ən grad. Ǝn na tistmu gradu je bil ən grof s hčerka pa z žena. Prov dobər je šlišewa, k je reku haupman, da samo hčerka pa žena nej pərpelejo, pole če jih bo tel grof nazaj dabiti, jəh bo sam rad drago adkupu:

»Če pa na, jəh boma pa preč sprajli kakər druje.«

(Adnest zgoni – post oznanja.)[49]

Nato sa ravbarji adšli s haupmanom vred. K sa ankrət adšli, je pa dečwa vedwa, de jih na bo tak hitro nazaj. Ǝn je mislewa:

»Nej pagledam notre, kak majo noter uštimano.«

K je pəršwa noter, leki je bwa kuhnja, pa tak fajn zdewana, kakər v ən grajščin. Naprej sa ble še ane duri, ni vedwa, al b šla noter al nak. Skoražwa

---

[49] Opomba je napisana nad tekstom in podčrtana, Jakelj je verjetno komentiral zvonjenje ure ob 23.00. Ko pripovedovalec omenja sekiro, s katero prašičem sekajo zelenjavo, se v rokopisu nahaja skica tega orodja in zraven pripis: »*Peter sam narisal*« (TZ3: 45, gl. sken na str. 127).

se je, pa gre naprej noter. Je pa bu dvanest postəlj pastwanəh, naprej sa ble pa le še ne duri. Bwo je pa vse tako na po razsvetljeno, mel sa take leščerbe v stenah vdewane, da je na volje garewo. Zej ni vedwa, al hoče it naprej še al na. Je misləwa:

»K səm pa že tle pagledawa, nej še vse pagledam.«

Ǝn resən adpre duri, noter je bwa pa tmà. Vzewa j ana taka leščerba s stene, pa pasveti, je misləwa:

»Je pa taka špajza al kej.«

Ajej, grozda! Kaj je zagledawa! Bil je ən mav menj prostor kakər tuka, ćir sa ravbarji ležali. Na sred tistga prostora je bwa pa tnalca, na njej je pa ležov težək krvav pərtósek (taka skira, k majo za sekati zelenjavo prešičem) in akol tiste tnalce ane pet mrličev brez gwava. V tistmu času, k ona to zagleda, je že tewa zavpiti, pa zašliš zuna rapot ən ravbarji sa se že vrnili. Pərpeljal sa za sbo grofava žena ən hčer. Abe sta abupno vekawe ən prasiwe, da nej jəh spəsteja, pa vse vkəp nəč ni pamagawo. Mlinarjeva hči se je pa tako ustraš-wa, de je padwa v nezavest med tiste mrliče. K sa pərvlekli ke noter grofava žena ən hčer, je pa zahtevov haupmanravbar, če m da grad z vsem imetjem, de jəh bo spustu. Samo če bojo zjutra, predno bo den, vsi tri z gradu zginli. Seveda, grofica je bwa v volje to abljubti. Nato pa praj ən ravbar:

»O, gaspod haupman, a mislete, da boja tak ravnale, da vas na boja izdale, kakər hitro jih spəstema? Najbol, da jəm ki gwave pasekama!«

Ǝn resən so tud tak naredli. Abema sa gwave pasekal brez usmiljenja. No, k sa ankrət gwavé pasekal njema, je pa reku haupman:

»Zej bom mogu pa jəst damo, zej s ga pa le pərvošte!«

Ǝn jim je dal pjače ən za jesti davəlj, kar so teli. Haupman je adšu, gun ravbarji sa se najedli ən napili ən sa se kmav spat sprajli. Te ravbar pa, kakər je svetvov, de nej se gwavé pasekaja, je pa vidu, da ma grofica lepe rinke na rokah. Šu je patišem, k sa gun zaspal že, ən je mislu:

»Najbole, če jəs te rinke zasé vzamem.«

Mlinarjeva hči je bwa v smrtnem strahu, k je ležawa med mrliči, de je bo dabil. Resən nato pride noter, prebrska pər mrličəh ən je dabil roka ad grofi-ce. Je že mislu, da bo rinke dó pategnu, pa jəh na abedna viža dó ni spraju.

»O,« je mislu, »prava reč, bom pa prst adsekov.«

Ǝn resən je zamahnu ən ta najlepš rinka je zletewa mlinarjevi hčeri v nedrje za srajca. Dve rinki je dabil, ta tretje pa ni mogu na abedna viža dabiti. Brskov je n cajt pa premetvov, rinke pa le ni dabil.

»E,« je mislu, »vseglih, se mam te dve.«

Ǝn je šu leč. Seveda, zmartran je bil ən je tud kmav zaspal, tako da sa v ən dobrem ferkəlc ure vsi že fejst smrčali. Takrat je pa misləwa mlinarjeva hči.

»Zdej, če bom upawa vən priti, misləm, da bo najbol prav čas!«

Pačas zleze vən z mrličev ən se pwaz kakər ana senca patišem mim ravbarjev. K je ankrət vən pəršwa na frej, je šele vidwa, da je mewa vlika sreča, da jo je zdewawa. Spolnwa se je, k je rinka adsekov, de je čutwa, de je nji nekej za srajca zletewo. Pašwata se ən resən je mewa rinka v nedrjəh. Misləwa je:

»Tole bo pa še mne prov pəršwo,« ən je hitro šwa proti domu.

K je damo pəršwa, se je že skor den dewov. Pač pa sta še aba z mlinarjem spawa. Šwa je hitro v postelj ən se zakleniwa. Ni bu dolgo, še ni prov zaspawa, k jo je mlinar klicov:

»Vstan, da boš fruštek skuhawa!«

»Oh, ate,« je rekwa, »dones səm pa bolna! Pstite me, da bom mav paležawa!«

Ǝn mož je šu pa je sam mav kafeta skuhov, da sta pole s kseljam pafruštkawa. Kselj, seveda, je pa barov, kje je dečwa, da m ni kuhawa. Mlinar je pa reku:

»Neki bolna je, pa mislem, da na bo hədgà. Ti se le prevəč bajiš za njo.«

Seveda, mlinar o vsem tmu nəč ni vedu, kəgà se je panoč gadiwo. K povne je pa dečwa ustawa, da je južna skuhawa. Oča ja je barov, če je kaj hdo bolna, je pa rekwa, da ni hədgà, da je že bolje. Ǝn mu ni tewa nəč gavariti, je misləwa:

»Vsa reč bom dobra premisləwa, pol bom pa že vidwa, kako bo.«

Pərpravljal sa se že kar za vohcet ən čez ane dni pa tistem je pa kselj peljov moka akol ldi, k sa jo dal mlet v mlin, tako da sta bwa sama z ačetom dama. Nato pa praj dečwa ačetu:

»Zej morem pa vəm neki pavedati. Zej pa vem, zakəgà nəš kselj, moj ženin, na da kapce nkle z gwave. A veste, kdo je ta čwovk?«

No, ən tako je pavedawa vsa zgodba, kar se je tista noč zgodwo, k je bwa pər ravbarjih, ən da je to ravbar haupman. Oča praj na to:

»Ja, zej grem pa leki na žandarmerija, da bom to meldov, da boja ta zalega vsa ujeli.«

»Oh, nak,« je rekwa, »oča! Jəs səm vsa reč dobəra pregruntawa, kako jəh boma najweže vse ujeli, da boja sami v stalca (tiče smo lovili v stalca) pəršlə.«

Pavedawa mu je tudi ən pakazawa rinka ən je rekwa:

»To je pa prov živa priča. Boh var pa, da b vi kej pakazali, de kej vesté a təm! Vohcet boma naštimali ən zravn boma pa žəndarme abvestli, da boja vse zavahtali, da tud adən na bo ušù. Jəh je pa spet dvanest, kakər jəh je bu pred.«

No, tako sa se pərštimal za vohcet. Dečwa je rekwa ženinu:

»Ti pa tud soje ldi pavabi, starše, brate pa še sestre, da boma mel lepa vohcet.«

Ženin j je pa reku:

»Jəst nimam nəč vəč staršev, pa tud bratov pa sestər nəč. Pač pa mam moje pərjatle, te bom pavabu, če jəh smem. De se na boš ustrašwa, jəh je precé, jih je àdnest.«

Dečwa se je pa zasmejawa ən je rekwa:

»Zwo me veseli, magar če jəh je dvajsti! Ki vse toje pərjatle pavabi. Vohcet bo še lepši, če bo nas vəč!«

Seveda, ženin je mu soje namene, je mislu:

»Prov na lep način boma uhko vse zropali na vohcetən den, k sama pavabi vse moje kolegije.«

Ǝn pər tem je astawo. Pəršù je vohcetən den ən resən sa se pərpeljali v treh kačijah njega pərjatli, vseh adnest pərjatlu. Sedel sa že za miza, jedli, pili, ženin in nevesta sta sedewa vkəp, zravn pa na abeh straneh ravbarji. Mlinar je pa tud mov soje pərjatle. Samo sa bli vsi zakriti, to je bu pa dvajst žendarmov. K sa bli že nkrət prov dobre volje, pa praj mlinar:

»Pər nəs mama ta navada, da vsak svat ən tud ženin ən nevesta pave na vohcetən den ana storja al kar s že bodi, da je vohcet bəl fletna.«

Resən sa začel prajti svati vsak pa vrsti ana storja. Nazadnjo j pəršwa vrsta na ženna. Ženin pa praje:

»No, ljuba nevesta, jo boš pa ti pred pavedawa adnó.«

Nevesta mu pa praj nazaj:

»K sa že zej ta prvo vsi mošć pavedli, ja pa še ti adnó.«

No, ženin je bil kantənt ən je tud neki vkəp skwabasaru. No, nato je bwa pa vrsta na nevesti. Nevesta pa praje:

»Jəst səm pa vəs čas ki v mlinu, mama sa m zgoda umrli ən na vem abedne prave storje, k mi jih abedən ni praju. Pač pa uhko vam pavem, kəgà se m je pred 14 dni snjawo.«

»No, ja,« praj ženin, »pa toje snje pavej, sej je vseglih.«

An je zatrdno mislu, da bo kej fletənga pavedawa, da se ji je ad njegà snjawo.

No, anà je pa začewa:

»Zej pa le pašlušite. Sən je sən, abedən na sme bit nəč užaljen ən tud na sme ki hədgà misəlti, a ne, moj dragi, da na!«

»O, seveda na,« je reku ženən, »ki pave, kəgà se t je snjawo.«

»Dobro,« je rekwa. »Mne se je snjawo, da s ti ən ravbar haupman.«

»No, pa sən je sən,« je reku. »No, no, le pavej naprej.«

Praje:

»Men se je snjawo, da s ti ravbar haupman ən tele toj svati sa tud ravbarji. Takle se m je pač snjawo.«

Ravbarji sa se začel mav spagledvati ən sa misləl:

»Vraga, to sa pa čudne snje!«

Anà pa ki naprej. Je rekwa:

»Snjal se m je, da s šu ti panoči v Hudičeva jama ən da mate tam soje gnjezdo. Pa to je le sen, da bote vedli.«

Ženən se je začel mav premikvat ən je kar bled gratvov. Praje:

»Jəs səm šwa pa za tbo. Kəgà səm poli zažvewa! Ti s šu noter, jəs səm se pa mav zuna zakriwa. Kmav nato s pa pərpelju adnest ravbarju vən ən s jim naroču, da nej grejo na grad ravbat pa de nej grofica ən hči za sbo pərpeljejo.«

Ravbarji sa bli prov paf ən nisa vedli, kaj pačeti. Ana je pa še nkrət pavedawa:

»No, sən je pač sən. Tako se m je snjawo, pa da na bote misləl, da se jəs zmišljujem. Takrat k je tist rinka adsekov,« – pakazawa je s prstam lih na tistga, k je prst adsekov – »lih tebe se m je sanjal, de se grafic prst adsekov. Ǝn rinka je pa zletewa lih mne v nedrje, tako da je ni mogu nkir dabiti. Če pa ne vərjamete, da se m je resən to snjavo, pa pakažem ta rinka, k m je zletewa v nedrje.«

V tistem pategne vən z nedrje rinka. V tistem, k se j rinka zasvetwa, je rekwa:

»Vidte, rinka je pa tuka, da sa ble snje resnične.«

V tistmu momentu se je pa že tud v ženinov rok pasvetu revolver, da b bil nevesta ustrelu. Zbije mu ga hitro mlinar z rok, k je bil že na to pərpravlen, ən takoj je skačiwo vseh dvajst žəndarmov s skrivališč ən sa vse ravbarje vklenili ən s tem je bwa vohcet kančana. Ravbarje sa adgnale ən vse na smrt absodli ən tako j bwa rešena vsa dalina ravbarjov. Ǝn čez par let nato je pa resən pəršù ən prav mlinarsk kselj, k je mlinarjeva hči paroču, k je mlinar že pastarov ən ni mogu nəč vəč sam dewati. Hči ən nje mož sta srečno žvewa ən čez neki let sta mewa že par atrok, k jim je mogu vəs čas star oča prajt storja ad ravbarjov. Ǝn ja je prov rad pavedov, k se j resnično gadiwa.

Od ½ 11^h do 12^h.

Od mame slišal. Konec je »pərdjav«, vse drugo je original. Mama so končali, k sa ravbarje absodli, da je blo pol konc.

18. 2. 1953, zvečer ob ½ 9h

67 Pod Mucno goro

Tam pod Mucno goro,
kjer konje deró.

Pod Mucno goro
Škrjancave frajle čeva pero. (Lenka)

Pod Korenom so bile Škrjančeve.

68 Ti misliš, ti rajtaš II

Ti misliš, ti rajtaš,
da rada te mam,
pa mi žihər vərjameš,
za norca te mam
(ali: da druje štemam). (Peter)

69 Hiša je materina

Hiša je materna,
kožek pa očetov,
Tinca je mamna,
žihər paskoči.
(Cimrava Tinca je tako pela.)

70 Oj, dečva, šlek-šlek

Oj, dečwa, šlek-šlek (so kazali tako s prsti, korenček strgali),
boš pa mewa ən drek,
boš pər možu ležawa,
pər pobəh nəč vəč.

O, hudičev /…/![50]

Peter med prvo vojsko bil v Galiciji. Pa študiral, kako je to, da blagoslavja gaspod in odvezo daje vsem, pa pravi, da bojo šli naravnost v nebesa, če bojo one streljali. Na drugi strani pa prav tako. To nekaj ne more biti v redu. On bo tudi odšel v nebesa, če bo mənè ustrelil!

71 Od mlinarja, kovača pa hrastarja (Ad mlinarja, kavača pa hrastarja)

Ankrət je bu ən mlinar, k je mu že napo padrt mlin. Bil je precé močən, šrokoplečat ən se je igrov pred mlinam z mlinskmi kamni, da jih je v luft metal. V tistem čas pa pride ən kavač, k je nesu ámpəs pad pazdəha. Pa praj mlinarju:

»No, se ti s pa še precé močen, boš mogu it z menó pa svetu! Boš vidu, kəgà bova še vse zažvewa. Mlin maš že tako vəs na rite, ni vreden, da se še ki ubijaš, tak na moreš bogvekəgà zasužte.«

Mlinar je bil leki na volji. Vzeme ən kamən pad pazdəha ən gre s kavačem. Tako sta rajžawa že precé dolgo ən sta pəršwa v ən velik, zwo temən bošk. (Lenka pravi: To je pa /…/ Peter: Nej bo, kar hoče, mi smo rekli bošk.) Tam pa zamirkata anga precé vlićga hrusta, k je brine ki z rakam s kareninam vred trgov z zemlje.

»He, čwovk, ko pa ti pačenjaš?« sta rekwa.

»Kəgà?« praje. »Jəs səm hrastar, najmočnejš čwovk na svetu! Če me zjezta, pategnem ana brina s kareninam pa bom vaj apwazu z njo, bota pa vidva, s kom mata aprajti!«

Nato pa praj kavač:

»No, kə s tak môčən, boš šu pa za nama. Midva sva tud precé močna. Boš vidu, kako boma fajn žveli!«

No, hrastar je bil leki v volji, zravn je bil pa ferbčən, kam ga bota peljawa. Poli sa šli pa vse trije vkəp naprej. Pəršli sa že z boška vən ən sa zagledali tam na anmu hribčku ən siwo starodavən grad. Hrastar pa praje:

»Hej, pərjatwa, vesta kaj? Mne že precé pa žewodəc kruli. Ko pa če b šli v tistle grad pagledat? Tam boma gatovo ki za pad zof dabili.«

Gune dva pa prajta:

---

[50] Nečitljiva beseda (TZ3: 60).

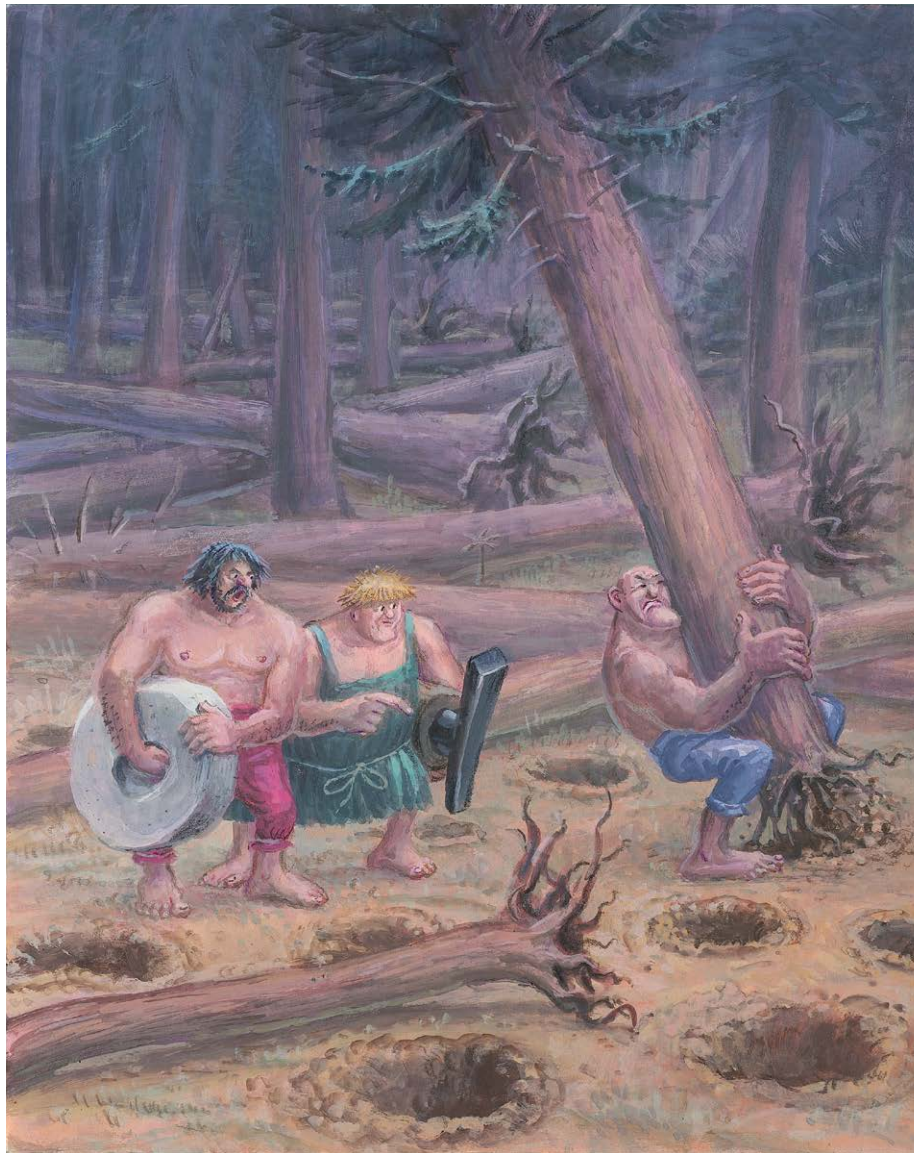

Zvonko Čoh, Od mlinarja, kovača in hrastarja.

»Nama se tud že pajčne dewajo v žewodcu. Se resən, ki bežma! Če na boja zlepa dal, boma pa zgrda pajirali.«

In tako sa šli prot gradu. Na tistmu gradu je bil pa ən grof, k je lih pred gradam sedu na stoli ən gledov pa dalini. Zamirkov je tiste tri, da greja prot gradu.

»No, ko pa se tle za na sodrga k mne vleče?«

Vzel je rešpetin v roće, de je bəl genav vidu, kaj sa to za n ldi. Vidu je, da nese kavač ampəs pad pazdəha, mlinar mlinšć kamən, hrastar je pa na brina nesu čez rame s kareninami.

»Oj, zlodja!« je mislu. »To sa pa dobər hrusti, s takəmle pa ni dobro češnje trgati. Bogve kəgà boja tel pər mne!«

Grof je bil sam precé pərfrigan ən je že gruntov, kako se bo pagavoru kaj z njim. Nato sa pa kmav pəršle prot njem. K sa ankrət pəršli pred njegà, pa prajja:

»Dobər den, gaspod grof al baron al kəgà ste že!«

»Grof səm, grof,« je adgavuru. »Kəgà pa hočte pər mne?«

Pol pa prajja vse tri nankrət:

»Wačnə sma kakər sestradan vəci! Dej nam kaj za jesti.«

Grof se jəh je pa vorəngi bal. Hitro je vzel piska (kakrər majo ajzenponarji) z varžeta ən je pa zapiskov na njo. Kmav nato je pəršù grofov pedentar ən je reku:

»Kəgà zahtevajo milostljivi grof?«

Grof je pa reku:

»Pərnes telem ldem mav jeste!«

»Leki se bo zgodwo!« je reku pedentar ən je adšu. Kmav se je pa vrnu ən je pərnesu precé velək hlebəc kruha pa n bedər srnjakavga mesa.

»Tukajle je!« je reku.

Grof jəm je dal, pa kakər b bil gor pagledov, sa pajedəl tist hlebəc pa bedər. Pole sa pa rekli:

»Ja, maš še kej? S nas samo mav askminov, se še nisma najedli!«

Grof je pa sam pər seb mislu:

»H, pərmejduš, te bo pa težko za nafotrate!«

Mu je še v kevdru po teleta ən je reku pedentarju:

»Pərnes tist kos teleta, pa še ne dva hleba kruha!«

No, tud to je pərnesu pedentar. Nato sa kmav še tistga po teleta ən tejste dva hlebca pasprajli.

»No, ja,« sa rekli, »zej sma se pa že mav za siwa abtešále!«

Grof je mislu:

»Tele zlodje b me pa precé v škoda sprajli, če b jəh imù dəl časa v gradu. Boh ve, al b me tel dewat kej, da b na mu sama škoda z njimi. Najlepš bo, če se jəh s kunštja adkrižam.«

Pole jəm pa praje:

»Kakər videm, ste precé močni, samo misləm pa, da še niste tako močni, kakər səm jəst!«

Nato se pa zakrohota, hrastar pa praje:

»O, ti uboga reva! Veš, da te v pest zmečkam z ano roko, če treba!«

»Dobro,« praj grof, »jəst səm tud za to, da se preskusma, kir je najmočnejši. Če ste vi močnejš kakər jst, bote pər mne astali, bote dobro se meli, če səm pa jəst močnejš, kakər ste vi, pa le glejte, da bote hitro z grada zginli!«

Vsi tri sa bli leki v volje se paskusti z njem, kteri je močnejš.

»Dobro,« je reku grof, »zej boma pa vsak ən kamən vrgli v ləft ən te, k ga bo najviše vrgu, tak tisti je pa mojem najmočnejši. Kamən pa uhkà zbere, kakršənga adən hoče.«

Tud za to sa bli vse tri leki v volji. Mlinar je reku:

»Vidəm, da ste resən precé močni, na bom jəst təgale metov, k mam pad pazdəha, bom rajš anga menjga.«

»No, ja, prov, prov,« sa rekəl vsə, »kakršənga s adən hoče zbrati.«

Hrastar je bil prov v trdni veri, da je ən najmočnejši, ən je reku:

»Bom jəs ta pəru ga vrgu!«

Pabere ən precé dbov kamən ən ga je vrgu, da je ki žvižgu pa luftu. Kamna resən ni bu dobre po ure nazaj. No, k je kamən nazaj pərletu, je pa reku mlinarju:

»No, zej pa ti vrži!«

Nato ga vrže mlinar ən kamən je pəršù še mav pred nazaj kakər hrastarjev.

»Ti s že zgubu,« praj hrastar. »Ala, kavač, zej ga pa ti vrži!«

Nato ga je kavač vrgu, kamən je bil pa že v ən ferkəlc ure nazaj.

»Ti s tud zgubu,« praj. »No, zej ga bo pa grof zabrisov.«

Grof vstane, praj:

»Grem jəs pa moj kamən ta v hiša.«

»Kamər həč pa kirga həč, sej sma naredəl tako vse tri!«

Grof je šu v hiša, vzel je kanalča s fogwaža ən je pəršù vən. Pole pa praje:

»Zej pa le dobər merkite, kda bo nazaj pəršù,« ən je vrgu kanalča v ləft. Kanalč je šu, sa čakal ən čakal, po ure, ana ura, dve uri ən kanalča le še ni bu nazaj. Gun tri sa se začel spagledvati ən sa misəlli, de je resən grof tud kamən vrgu, ən sa mogli pərznati, da je resən grof najmočnejši, k je najdelj kamən vrgu. Mav jəh je bu sram ən sa misəlli:

»Premagan sma, zej bo treba iti.«

Ǝn sa prasil grofa, da b jəm še mav jest pa pit dal, predən grejo ad njegà. Grof je bil vesel, k se ni troštov, da jəh bo na tak furəm (način) na led spraju. Ukazov je leki zakwat še nga teleta ən jəm je dobra južna naštimov, pa še ana bariglja vina jəm je dal, da sa se dobro napili. K sa se nkrət dobro najedli ən napili, sa pa rekli:

»Gaspod grof, zej pa kar na zamerte, vidma, da s najmačnejši ən na morma bit pər teb v sužbe. Zej grema pa naprej. Pa adijo!«

K sa ankrət adšli, pa praj pedentar grofu:

»Oh, milostljiv gaspod, ki pa, da ste kanalča spustli? Tako je lpu pev! A ga ni bu škoda?«

Grof pa praj na to:

»A b bil tele tri cepce držov tle? A na vidəš, da b mi bli vəs grad pažrlə! Zato səm jəh pa s kunštja spraju ad hiše. Le patawaž se, kanalča bova uhko drujga dabiwa, grad se pa na dabi tko uhkò!«

K je mu nkrət vse pavedov, kako se je zaŝwo, je bil pa tud pedentar vesel, da sta se jəh na tak lep način zlosawa. Kam sa gun tri šli pole, to pa jəst sam na vem. Samo to vem, da sta bwa grof pa pedentar zwo vesewa, da sta jəh sprajwa.

Ob ½ 10h končana; od mame slišal, ona pa doma v Rutah.

72 Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal (Kako se je ən špiljevc hudiču zapisov)

Ankrət je bil pa ən holcar. Je bil precé pjanček, tako da je bwo dama zmiram le pamenkanje za košta, k je mož kaj pil, na vse vrhe pa še kvartov rad. Bu je toklé v jesen ankrət, k je sedu v ən štarije. Bil je že precé pjən, pa praj prot birtni:

»No, Jera, pərnes ga še ən gwažək, pole bom šu pa damo, dons tak ni abenga kvartača, da b mav špiljali!«

Kuma to zrače, pa že prideta njegava dva kalegeja, k sa vəs čas vkəp špiljali, pa prajta:

»No, Klemen, a s ki sam? A jo boma dones kaj udarle?«

»Ja, ko pa!« je reku. »Seveda, se səm mislu že damo ite, k abenga ni bu.«

Guna dva sta leki pərsedwa ən sa začeli kvartati. Za galjfat sa blə pa vse tri dobre, adən bəl k ta druje. Tako da sa se večkrat med špiljam skregali

ən preklinjali. Jera je pa sedewa v kot za pečjo pa mav dremawa. Kr sa le prevelik rebeljon meli, je pa rekwa:

»Rajtam, da bote mogli damo, se je že tak pozno, pjan ste pa tud že!«

Pa j bu spet ən čas gmah, da sa mav bəl patihəm špiljali. Ankrət je pa le Klemən ana kvarta pərkrù. Gune dva sta to zamerkawa. Skočta pakonco, da b ga bwa pretepwa. Glih na to se pa adpreja dure ən pər dureh noter stope ən čwovk, k je bil še za na gwava vəč kakər durni bangarji, tak da se j mogu pərkwanite. Mov je zelen rekəlc, pwava kapca, rdeče hwače, pokava brada ən se je tud zasmejal, kakər b bwa koza zameketawa.

»Dobər večer!« praje, »oho, pretepal se pa na boma!«

Stop h mize:

»Če hočte, pa z vam špiljam.«

Ǝn v tistmu čas že zvleče mošnja, polhna dnarjov, z varžeta. Žena se je spet mav predramwa za pečjo, se pərkrižawa ən sama pər seb rekwa:

»To je pa, rajtam, sam bohnasvari.«

Ki nekam trda je gratawa ad samga strahu. Bradač ji je naroču za vse vkəp žganja in sa začel špiljati. Parkrat runda akul zašpiljajo in bradač je vsaka rajža zgubu, tak da sa vse tri že mel precé dabička. Bradač se je pa ki smejov, kakər b bwa koza meketawa, tak de je žena za pečjo prov v muzek prestraŝwo. Nankrət se je pa kvarta abrniwa ən je bradač začel dobivljati. Klemen je bil že skor prov suh ən ni vedu, al b jenjov al kəgà. Bradač je vidu njegà zadrega, mu pašepne na ušet:

»Če həč, t pa jəs pasodəm dnar.«

Klemən je bil leki v volji, pa kar je mu pasodu, vse je sprot zašpiljel. Nazadnjo mu pa že ni tov nəč vəč pasodti, je ga pa Klemən sam začel fehtati, da nej mu pasodi. Bradač je pa reku:

»Če se v naša družba zapišeš. Jəs səm zwo pər ən dobri jagršć firmi, t na bo nkle dnarja manjkawo. Sej jəs tebe dobro poznam, ti s holcar Klemən ən take nucama pər naš družbi!«

Klemən je bil vesel te panudbe ən bradač je leki djal na miza mošnja dnarja.

»No,« je reku, »če t je prov, da se zapišeš, je tale mošnja dnarja leki toja kakər ən foršus.«

Medtem je zvleku z varžeta kos mušave kože ən tam je mu neki načečkan gore pa praje:

»Samo tle se še padpiše, pa je mošnja za dnarjem toja!«

Jera za pečjo je pa taka grozda abšwa, da je šwa leki s štarije vən pa iskawa žegnana voda in se je ž njo vrniwa v štarijo. K pa pride noter, pa ni bu abenga

nəč vəč v hiši. Začewa je pa vse štarij krapiti in zravn roženkranc žebrawa. Smrad je bil pa tak notre, prov pa žvepwo, tak da je mogwa vokən adprete. Nato je uč ugasnewa ən šwa leč. Klemən je šu damo, sam ni vedu, kako in kda je damo pəršù. Kam sa gun vse zginli, prov nəč vəč ni vedu. Zjutra, k se j zbudu, je bil pa tak, kakər b bil vəs pretepen. Gwava ga je balewa ən šele počas se je spolnu, kəgà se je vse gadiv panoči. Medtem je ga žena zmerjawa:

»Ja, al resən misleš vse pažrti, se še kaj nimam, da b mav moće kupwa!«

Poli je pa ustov, k se je abwaču, je pa abšwatov, da ma v varžet polhna mošnja dnarja.

»O, žena, nəč se na boj!«

Je zvleku mošnja na miza ən je dal ən cekin, je reku:

»Zej pa le kup moka!«

»Ja, za božja volja!« je rekwa žena. »Kje pa s kaj dnarja dabiv?«

»Pəršpiljav,« je reku Klemən. Zravn pa sam seb ni mogu vərjet, kar je gavoru. Začel je gruntati:

»Pa ja nak, da b bil jəst samu hədobc moja duša predal!«

Pa bəl je gruntov, bəl je se spomnjal, de je bwo vse to resən pa da se je padpisov tistmu bradač v njega družba. To pa zato, k je vidu, da ma mošnja dnarja resən pər sebi. Bil je jezən pa žawasten, vse abadnəm, kəgà je panoč uštiljel. Reku je prot ženi:

»Dones pa na grem dewat, dnarja mam tak davelj!«

Zravn je pa gruntov, če b šu gaspod fajmoštru za svet barat, kəgà mu je za narditi. Ǝn resən, ableku se je v ta mašən gvant ən je šu v farovž. K sa ga fajmoštər zagledali, sa pa reklə:

»No, Klemən, kəgà pa je tebe dones k menè pərneswo? Al t je mar žena umrwa?«

«Oh, gaspod fajmoštər, še vlik hujš, kakər b bwa žena umrwa!«

Bil je pa bled, tresu se je pa vsemu lebnu. Fajmoštər sa mu stol panudle, da je sedu, ən pole sam ni vedu, kako b začel prajti.

»No, ki koražən,« sa rekli fajmoštər. »Kəgà pa se t je naredwo taćega?«

Pavedov je mu vsa kšihta, kəgà se je panoč zgodwo.

»O, ti nesrečən čwovək!« sa rekli fajmoštr. »Ti s ja toja duša sammu hudiču predal! To bo pa zej zwo težko, zato k hudič na bo tov dnarja nazaj. Ǝn te ma prov pad vsa kamanda.«

»Gaspod fajmoštər, lpu vəs prosəm, kəgà pa m je za narditi?«

Fajmoštər sa pa rekli:

»Zankrət nəč na vem še, pač pa prid jutri zjutra k spavedi in h svetmə obhajili.«

Mož je šu žawasten damo ən zjutra je šu resən v cerku ən h spavedi. Poli je pa tel h abhajili, pa na abena viža ni mogu pred ultar priti. Ǝn je mislu, da gre prot ultarju, je pa le prot durəm zavil ən naglih v štarija h Jeri. Jera se ga je prov mav ustrašwa, k je pəršù, ən ga je barawa, kam je namenjen, da je v tamašnemu gvantu.

»Tapəru ga dej ən frakelj,« je reku, »pole se bova pa še zgavorwa.«

Žena je šwa pa šnops, med tem časam pa pride spet bradač noter. Sede zravn Klemena in se zasmeje prov pa kozje. Pa praji:

»No, Klemən, kako pa se kej maš?«

Klemən se ga je pa tok ustrašu, de je tel nekej reč. Usta je adpru, pa jəh še zapret ni mogu. V tistem čas pa glih pride Jera s šnopsam noter. K je zagledawa, da sedi bradač zravn Klemena, je spestiwa glaž s šnopsam na tle, da se je ubu, ən je ušwa tavən ən na pamoč klicawa. Ldi sa pərleteli, sa

[Nadaljevanje v zvezku 4]

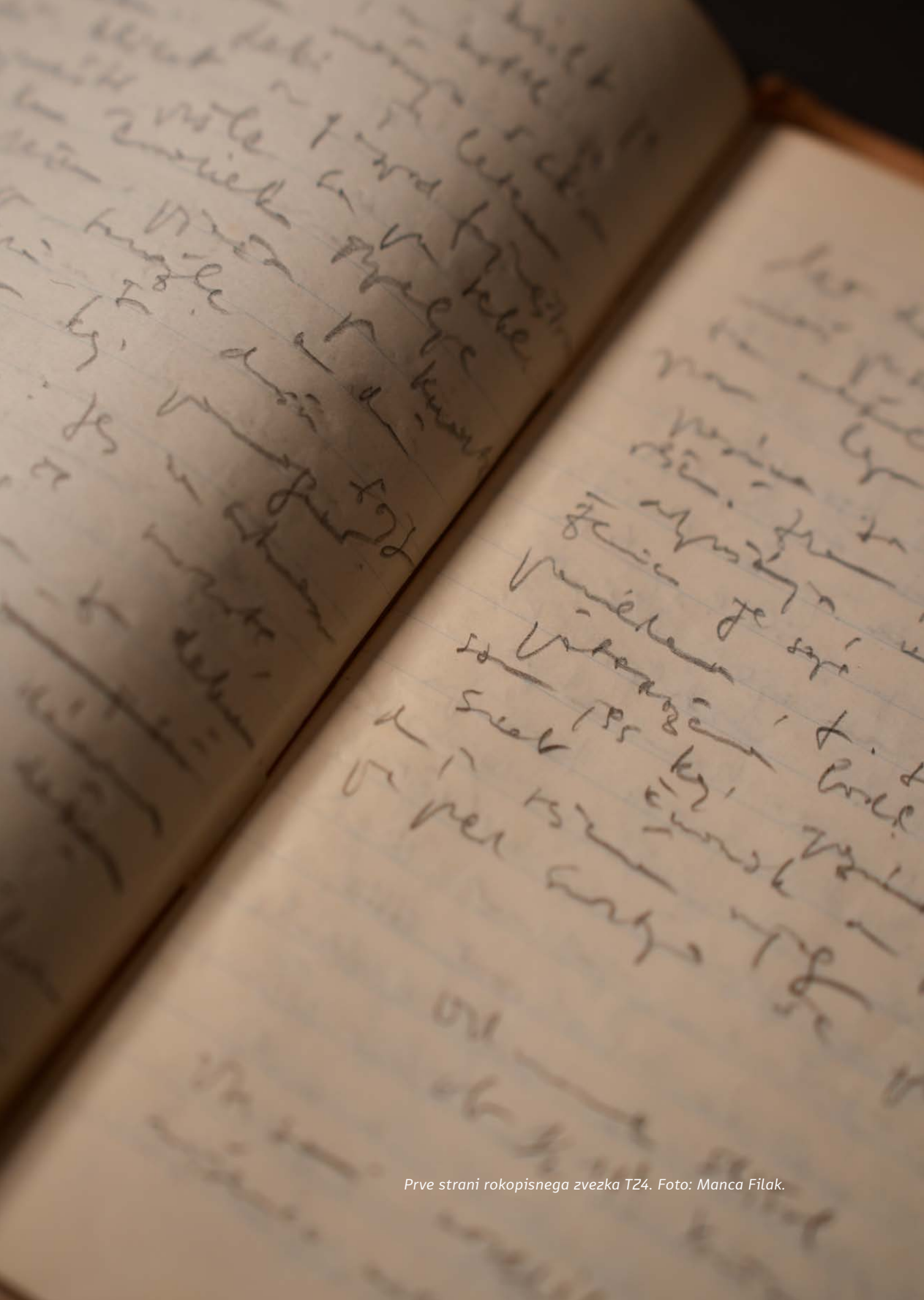

Prve strani rokopisnega zvezka TZ4. Foto: Manca Filak.

ROKOPIS TZ4 (JAKELJ – 4)

18. 2. 1953

[Nadaljevanje zvezka 3.]

misəl, kəga je, al se je hiša vnewa al kəga. K pa pridejo u štarija, sa pa vidle, da sa vsa mize in stol prekucnjeni pa tleh, ad Klemena pa bradača pa ni bu duha ne sluha vəč. Tako je meniv ən tedən, Klemena ni bu ad nekodər, žena je tarnawa in tarnawa, pa ni mogwa nkakər zmisəlt, kam b se bil zgubu. Čez 10 dni pa tistm je bil pa zwo ən swaf den, grmewo, treskawo, dež pa lil kakər s škafa. Žena je mewa neki periwa za passite in ga nkir ni mogwa sšite, je ga pa neswa pad vrh. Oj, grozda, k pride pad vrh: zagledawa je Klemena na šper za vrat abešenga, jezək je mu pa vən na prsa molu, v ksiht je bil pa vəs pwov, v usteh je mov pa tista mošnja s ckinam zatwačena. Leki je letewa ledi klicat ən gaspod fajmaštra. K sa fajmaštər pəršle, sa pa rekle:

»Vidte, kam čwaveka pərpelje ta nasrečna pjača pa kwarte.«

Žena sa pa tawažle ən da nej ki žebra za duša sojga maža, če bo kej pamagawo. Žena je pa rekwa:

»Jəs na astanəm nəč vəč v te hiše. Če marate, gaspod fajmaštər, grem h vam za dekwa.«

Fajmaštər sa bli kantent, zato k je bwa žena zwo dewovna in pridna. Vzel sa ja za dekwa ən je sužwa pər njeh pa vsak jutro je šwa h svet maši ən žebrawa za sojga rancga maža. Čez ən let dni je se j pa snjawo, de je mož pəršù lpu ablečen v ta mašnemo gvanto ən se je žen prov lepu zahvalu, da je kaj prasiwa za njega ən da je zej rešen. Zravn je je pa prosu adpušanja, nato je pa zginu. Ženica je soje snje fajmaštru pavedawa, fajmaštər sa pa rekli:

»Le patawažena bode, zato k Klemena səm jəs kaj paznov, de ni bu swab čwovk, ən prov vərjetno, de je rešena njega duša, da se je pred smrtjo še skesov.«

Od mame slišal; ob ½ 11h končal.

Vse sami naredili, piskre vezali, mišenco naredili ... (o mami).

73 Od enega, ki ga je maknilo I (Ad əngà, k ga je məkníwo)

Začetek ob 11.20.

Ankrət je bu na Frtalj, k se gre v Srednji Vrh. Ta star Frtaljež je ležov po voknu zravn pota. Mož je spal, ki nankrət pa zašliše, patrka adən na vokən pa praje:

»No, al dremleš al spiš?«

Frtaljež je reku:

»Ko pa je? Jəst na dremlem pa tud spim nak! Kdu pa je? Kam pa greste?« je barov.

Pa zašliš adgovor.

»V Kranjska Gora gremo na vohcet!«

Frtalježu se je čudno zdewo, kəga b mewa za na vohcet bite. Šlišov je pa, da sa vazé dedrali mimo hiše in kakər da b bwo šwo polhən ledi mimo. Pa vseh sort štime sa ble. K je to ankrət utihnewo pa mim šwo, je pa Frtaljež spet zaspal.

Druj den je pa zvedu, de je bwa v gradu (v sodniji) v Kranjsći Gori abhodlenga an da je an čwovk pa krivem pərsegu an de je tist čas zginu. Vidli sa pa v Krajnšć Gori nasprot sadnije, k sta stawa dva črna konja vprežena v kačije pred Urbanijeva štarija. Spreda je sedu kačjaž, v abrəz ga abedn ni mogu genav vidti, bil je pa tud vəs črn ablečen. Tist čas je pa v sadniji tist mož pa krivem pərsegu an leki nato je ga neki uzewo, pasadwo v kačije an sa ga adpelali naglih čez polje prot Məkwavnjeku pad goro. Takrət še nəč ni bwo ajzenpona an tud abedne hiše ad Urbanije dovta pa polju. Tam v Məkwavnjek je pa brez sledu vse vkəp zginwo. Druj den pa tistem sa pa dabil v sadniji pad strešna tistga čwaveka, k je pa krivem pərsegu, zadavljenga an je mu jezək konc brade vən visu ən bil je vəs črn.

Jəs səm to šlišov, k səm bil še atrok, k mama senožet vrh gore »na Brwogu«, da se je dolg časa vidu sled ad Urbanije za Məkwavnjeka čez vse njive ən trava, tud če je bil žitu usjanu. Kakər da b bil brinov vrh vleku, taćga, k pamwadi gnoj rušajo ž njem pa seči. To se je vidwo ad osme ure za devete zapona, tud če je sonce sjal. To je rank oče praju.

Gnoj rušajo tako: vseka an prece težak brinov vrh, če sta pa bəl mejhna, pa dva vkəp. Po pa zapreže vowa al pa konja pa vlač tist vrh pa seči, kir je gnoj raztrešen, da se gnoj fajn zdrabi, in pole, ko ga dəž ankrət fest notr upere, pa patrebi z grablam, ča še tak cvek al kamən astane.

Seča se praji tam, kir je košnja, pa se gnoji. V ravnem na polju, akol njiv.
Na seč gnoj paruši.

Votavənca: ta tretje, kar zrase za wotavo. Ta se panavad papase. Ker jo mav poseče za jagnjete (bicek, bicče), k je čist mehka.

Məkwavnjek sa rekli, da se praje zato, k je tistga, k je pa krivem pərsegu, məkniwo (se je zgubu, je zginu).

10 minut pred polnočjo.

19. 2. 1953

Popoldne.

74 Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik I[51]

Pəs ukaže repu.
Sa naša ranca mama rekli, če sa kej ukazali, pa je tisti paswov druzga kəm.

Al boš kej zgnjocav.
Če je počasen kdo.

Vsaka beseda pat templja
Če nazaj zabrusi, zna dobro odgovarjati.

Je zginu kakər kafra.

No, kam pa fəršibaš?
Kam greš?

Kakər je palita, tok bo pabrita.
Sa rekli kosci, ko so sekli, če ni bu dost zabeljeno, so se norca delali.

---

[51] Izraz »*jaroljne*« morda ni ustrezno razbran iz rokopisa (TZ4: 11). Enako zadnja beseda v povedi: »*Jes bom šu pa s Štefletem en gavc*« (TZ4: 12) in izraz »*avkov*« (TZ4: 16). Ena ali dve besedi sta sploh nečitljivi, in sicer v povedi »*Je šu ki pa ku /.../*« (TZ4: 16). Včasih so bili koledniki odrasli, zdaj so otroci.

Pa še v rət me piš ni reku.
Se ni nič zahvalil.

Tak te bom, da boš ta rdeče lizov!

Mav b ga bil akwobov
Pretepu, prebiksov.

Se boš pa pod nosam abrisov.

Če je nimaš v gwave, ja boš mov pa v petah.

Kdur muči, vsem adgavari.

Hudič hod najrajš tota srət, ćir je že veləк kəp.

Atrok je kaj, kakər b hruška atresu.

S zvit kakər kozji rog.

Smrdiš kakər dehur.

Sneh gre, kakər b adre trgov.

Jəs se pa na vse to požvižgam.

Vpr.: Maš že kej držine, atrok?
Odg.: Moj atroci sa pa še pad deža.

Če cepca v rət becneš, pa na miza paskoč.
To se praj, če je družba, pa če če kdo namigniti, naj bo tiho, takrat šele izda!

»Jaroljne i Jera, da b smetana lizov!«
Da je kter praju: »To pa to bom nabil.« Za je mu pa kər odgavoru: »Jaroljne …« Sej ne boš dosegel – računi brez krčmarja.

Kam greš?
Kamər gre cesar h nogam.

Ta je pa fufnja.
Nič ne drži besede, vse pofufnja, vse pave.

Če maš hudiča za strica, pa uəhko v pəku prideš!
Če imaš koga, ki ti pomaga v službo.

Pa le fedrej!
Le hiti, da boš hitro nazaj.

Kar ne se praskej, če te na srbi!
Ne vtikaj se v tuje.

Jes bom šu pa s Štefletem en gavc.
(Štefletni = bote)

Taka je kakər astra. = razdražena, naježena ženska

Se te pa še plenica rit drži!
Še otrok.

Napré rajtenga rada fali.
Če naprej kdo računa.

Ja ke pa so z rajtenga!

Pavedov sem te, zdej pa sam prežvekuj. (premišljuj)

Svet se pef …!

Koza kaj doh koplje, da na trdu leže!
Komur prav nič ne paše, izbira, izbira, nazadnje zbirek pride.

Petər na bo smole jedu, zakledər bo mu drujga kej. Je prefrigan.
Oče meni rekli, ko so vidli, da sem prefrigan.

Tud mrdnu na bo nəč vəč. (ganil)

Ta se je pa namrdawa.

Se ji zamav zdi.

Kar na bod taka, da na boja ljdi marnje prajli.

Če pa ti tak misleš, ja, bova pa dərgač zarawa.
Če mu niso besede štimale.

Te je je pa s tavlika žlica zajemov.
Pamet, če se kdo hvali, kako je kunšten.

K səm mu ankrət pavedov, je pa šu prov patepen.

Ad kod se je pa ta pərtepu?

Te j pa tək velək, da b uhko raz peter swama jedu.
Peter je na štali najviš pod streha, kir je seno al slama.
Raz peter – s petra dó.

To je pa glih taka, kakər b v ana roka pəzdu, u adnó pa srov.
Vse vkəp nəč ni s tistga dewa.

To pa zwo lindek teče. (gladko)

Tak je k ən cwandər. (zanemarjen)

Poli je bil pa tásək.
Če so koga ukrotili, da je bil miren, ukročen.

Ka pa govžaš. (godrnjaš)

Taka je bwa, kakər b bwa na krapive sedwa. (če je zwo jezna, huda)

Te je pa zwo fərbežen. (prevzeten)

Ti s ga pa na boš z mno avkov al pa pajsov. (norca dewov, zaničvov)

Tak te bom, da boš umare pavedov.

Je šu ki pa ku /…/: gledal, da je čim prej preč šu, če mu ni pasalo, če je kdo kaj rekel.

An cajt se je še uganavljov, poli je pa pagnov.
O teletu, če ga zvežejo, en čas se giblje, da bi se oprostil, potem se pa umiri.

Revež se je kaj dolg grimov, de je umәru.

Ta t pa ki tak flankira akole. (postopa)

Se boš pa, rajtam, ki vode napil!
Pod nosom obrisal; če se kdo kaj trošta, ne bo dosegel tega.

Na čvekej takәh traparij.

Ko pa kaj dolg bərkljaš. (dewaš)

Na sred ceste se me je ánov. (lotil)
Če bi bil pa to vedu, b se ga pa na bil anov.

Pole sma pa ki zdrfljali dovta s sənmi al z vozam.

Se me je ki tak afərnjažu. (okoli prenesel)

Teti je pa precé čez les. (mav naumən)

Kar na se kaj ...
se se boš ašnjov.

A te te j pa voreng ubreju. (okoli prenesel)

Padrž se že nkrət.
Če je že nadležen, pa bi rad videl, da bi šel enkrat.

Ki mav je napwatu pa səm leki vedu, kəgà misle.
Ki mav mu napwate.

Tuka səm se pa vorengi vrezov. (zmotil)

To popoldne po južni me je poklical, da si je še marsikaj zmislil. Dopoldne, ko je delal v delavnici, si na listke uredil zamerke, da bi ne pozabil spet. Pregovore in besede.
Ko pride ženska iz vasi, nekaj hoče od njega. Pravi, naj počaka. Pa je nastrpna in sprašuje, če bo kmalu. Peter se pa obregne: »Mav pačaki, če se t mudi, pa naprej pedi. Ne moti me zdaj ...«

Peter pravi: »Ko sem zaslišal Bedanc, se mi je zdelo, kakor da bi me kdo po glavi.«

Kaj je stalca, etnografski opis Stalca je iz okroglih šib, na vogaləh ana na druga naskriž in skəp vse pərbit v spodnja deska, ki služi za dno, tako da zgleda kakər ana škatwa. Pokrov je pərtrjen z žico na gorenjo palčco, da se lahko adpira in zapira. Notre je pa na predzadnji paličci ravno čez sredino pərvezana deščica, malo manj ko za polovico, od tam pa naprej s špago na drujem koncu. Pole se da na deščica pod pokrov palčco, da drži pokrov adprt. Na dno se potrese malo žita. Tič pride, sede na rob stalce, vidi žito in skoči noter zobat žito, in če se le malo dotakne deščice ali špage, se ta premakne in sproži dol pokrov. Tič ne vtegne uteč, pa ga maš.

75 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl II (Ad tistga, k je na britaf areše tleku)

Ankrət sta bwa pa dva kselja, adən šoštaršć, adən pa žnidaršć. Njema ni bu vlik mar za dewo, pač pa sta zwo rada v gwaž pagledvawa. Seveda, k nista vlik dewawa, je pa njima dnar vəs čas zmanjkvov, tako da sta še dostaljkrat wačna bwa, rajš sta ga mav piwa, kakər pa da b bwa jedwa. Mav sta fehtawa akole, zravn pa še kej pakradwa, če ni bu dərgač. Zgodwo se j pa ankrət, k sta bwa v an vese, sta že bəl pozno pəršwa v ves an sta zamerkawa tam na nmu gabno polhno nabasanəh žakljov. Pa praj šoštar:

»Kaj te morjo tle mət v teh žakljəh? K se bo tma nardiwa, veš, kəgà jo jəs gruntam? An žakəl bom sunu, nej že bo noter, kar hoče. Kamnje vem, da ni!«

Žnidar je pa reku:

»Veš, kəgà pa mam jəst v grifu? K səm šu tamle səm prot vəsì, səm pa vidu noter v anmu hlevčku anga fletənga muša. Zej, če boš ti žakəl vkradu, ga na bova mogwa samà nasiti, bom pa jəs muša vkradu ən bova hitro adkurwa tle preč z žakljam pa z mušam.«

No, ən pər təm je astawo. Kmav se je začel mračiti ən šoštar praj:

»Veš kəgà, kolega, ti tle mav na vaht stoj, da bom jəs uhko žakəl vzel, če bo pa kej fərdektih, pa na rahwo zažvižgej, da me na boja vidli, da žakəl z gəbna nesem.«

No, njima je šwo vse pa sreči. Žnidar je na vaht stal, šoštar je pa flənk prasnu na gəbno ən žakəl je bil že tle. O, preklet, bu je težak. Kəgà če bət notre, k je tok tərdó? Šwatata ən cajt pa praj žnidar:

»Čaj, bežva tele na britaf z njem. Tam bova še najbəl gməh mewa, bova vidwa, kəgà j notre.«

Ǝn resən, k prideta na britaf, žakəl advežeta ən sta vidwa, da je puhno arehov.

»Ho, to bo fajn, te bova pa uhko v dnar sprajwa. Ǝn je morva še dons panoči adkurti dərgəm. Jəs grem zej pa hitro pa muša, ti pa tle pačaki. Tle te prov abedn na bo motu, zato k zej panoč na britaf prov gvišna abenga na bo.«

No, žnidar je brž adšu, te je pa təm na sred britafa pər križu sedu zravn žaklja. Mav je mu že dolgčas gratawo, k je šoštarja čaku. Vzeme ana pest arehov ən jih začne tam pər križ z anim kamnom tlečti ən grizti. Lih nasprot britafa je pa stanvov mežnar. Lih v tistmu času pa pride mežnarjeva žena pa gank na skret. Z ganka se j pa glih na vəs britaf fajn vidwo. Samo bwa je pa lih kaj tma, da žena ni mogwa prov razwočti. Šlišawa je ən tud mav vidwa, da adən təm pər križ neki tleče. Žena se j tək prestrašwa, da je vse pred aprajwa, še predən je na skret pəršwa. Hitro je acvre noterta ən pave mežnarju:

»Oh, križ božji, dones pa na britaf straši. Lpo te prosəm, bež hitro pa fajmoštra, ana duša nima gmaha, da je boja rešli.«

Mežnarja je bu tud mav strah, k je šlišov nabijanje pər križu. Pa vseglih je šu prov hitro vəs astrašən v farovž. Tam trka na vokən, se je pa kuharca agwasiwa:

»Kəgà pa je?«

Vəs prestrašən je pavedov, da ana duša nima gmaha na britafu, nej greja hitro gaspod fajmoštər, de ja boja rešli.

»Leki jəh bom paklicawa,« je rekwa kuharca.

Kuharca gre k fajmoštru ən jim pave, kəgà je. Fajmoštra je bu pa tud strah panoči na britaf iti. Se j mož spolnu, je pa reku:

»Pavej mu, da me tak noga bali, da na morəm s postelje. Bova pa zjutra to adprajwa, k bo den.«

Mežnar pa ni upov nazaj iti ən je le prosu ən prosu, da nej grejo. Je reku:

»Če že ni dərgač, gaspod fajmoštər, bom pa vəs nesu.«

Mežnarju je bu pa ime Janez. Žnidar je bil pa tud Janez. No, fajmoštər sa pa mislli:

'Če je pa že tmo tako, nej pa bo! Se če me boš nesu, če boš ušu, boš mənè za sbo nesu.'

»Ja,« so rekli, »hitro se bom napraju pa grema.«

K je bil mož ankrat ablečən v mašni srajci, vzeme ta črne bukle, mežnar jəh nabaše škuperame ən sta šwa prot britafu. Šoštar je pa še ki naprej tleku arehe. K sta pəršwa za britafšćəh dur, pakuka prov abdevjano mežnar na britaf s fajmoštram na puklji. Ni vedu, al b bil šu naprej al nak. Fajmoštr sa mu pa dajal karajža:

»Janez, ki naprej!« Dur sa se adprle, mav zacvrkale, tok da jih je šoštar šlišov. K je šoštar vidu, da mežnar fajmoštra nese, je pa mislu, da žnidar voswa pərvleče, k sa bli fajmoštər v srajci ablečeni. Pa zavpije:

»Ho, Janez, a ga že maš? A s ga vseglih pərvleku?«

K fajmoštər to zasliš ankrət, je pa mislu:

»Ti preklet tičə, a sta padgavarjena, da me boš səm pərnesu?«

Astrga se mu z ramena ən je je ucvəru nazaj prot farovžu. Noga ga ni nəč vəč balewa. Mežnar se sam ni vən spaznov, kəgà nej to pameni, ən je je tud za fajmoštram ubral. Takrat pa zavpije šoštar:

»O, preklet, Janez, a t je ušù, tak drž ga, drži!« in je tud za njima ubral, da b bil pamagov muša ujeti. Drli sa naglih prot farovžu. Fajmoštər je dur ki noter pabù, mežnar je bil tud tok abdevjan, da je tud ki naglih v farovž za fajmoštram dəru. Takrat se j šele šoštarju pasvetwo, kəgà je provzaprov, da to ni muš, da je le fajmoštər, ən je šu hitro nazaj na britaf. Tist čas je ga pa že tam čakov žnidar z mušam. Pavedov je mu vse, kəgà se je zgodwo, žnidar ja pa reku:

»Zej je pa ta zadenj čas, da se ad tle preč zgəbeva.«

Napokawa sta žakəl z areši na muša ən sta hitro adšwa dərgəm.

8.20 - 8.55

Ne ve, od koga je slišal. Doma, ko sem bil majšen, sta bli dve dekli pa hwapec pa so vsi ktero pavedali.

Te, k je bəl pobožən, reče /…/.[52]

/…/[53]

---

[52] Morda *peknat* ali *peknet* (TZ4: 29).

[53] Morda *preplét* – ni razumljivo, na kaj se nanaša (TZ4: 29).

20. 2. 53

Dekle so se menjale ob svečnici. Dobila je en hleb kruha pa eno klobaso.

Tri kralji hodjo:
Včasih so bli veliki, zdaj otroci.
Predlanskem so še šle velike. Dobili so denar. Iz hiše v hišo.

Koledniki iz Trente so prišli za božič.

76 Koledniška iz Trente

V vašo hišo smo prišli,
smo veselje prinesli
gaspodarju, gaspodinji
in vsej hišni družini.
Glorja in excelsis Deo,
tako angelci pojejo.

Smo sveti trije kralji,
smo romarji možje,
smo Jezusu darvali,
potroštali smo se.
Ena zvezda gori gre
proti Betlehemu,
Gašper, Miha, Boltežar
smo sveti trije kralji.

ašljávən = trepast, naumno gavari in se tudi nič ne zna zrihtat
atərhvávən = neroden
žev̄čen = to mi je žev̄čno: če bi kje videl jed, ki mi je ljuba, pa je že dolgo nisem jedel
žev̄čen, obrnjeno v slabo: tak s žev̄čen

77 Tona Anton

Tona Anton
je hodu zastonj,
je Barba plesawa,
je puku kazawa. (Lenka)

Kukijca poje, kodər ni vəč /…/.[54]
Na hlev ki poje, kədər ni vəč sena.
Jelen me liže = zebe me

78 Tako govorijo v Kranjski Gori II

A je toja tista ćiklja, k ma taće vliće rdeče piće?
V ćevdru pər ćetni pa šćera leži.

Popoldne 20. 2. 53 sem se pri Petru poslovil. Najbrž za čas do jeseni. Da bi tudi medtem napravil kak »zamerk«, sem mu pustil zvezek. Če bo tako priden kakor 19. t. m., se bo nabralo precej. Pregovore in besede s str. 9–19 je napisal namreč sam na listkih, ki sem si jih izgovoril.
Zvečer 18. 2. in dopoldne 20. 2. sva s Petrovim sinom Fricom prebrala zgodbe od 1–12 (razen št. 4). Tudi tiste, ki sva jih že prej s Petrom ali z Marico. Fric je veliko boljši za to kot Marica, bolj natančen in neprizanesljiv. Največ je bil zraven tudi sam Peter, ki se ni dolgočasil, ampak je poslušal in se smehljal, tu pa tam tudi kaj potrdil ali dodal. Užival je nekoliko, da je zadnja inštanca, na katero smo se obrnili v dvomih.

Petra vabijo še zdaj na ohceti, da gode. Predzadnjo pustno nedeljo je tudi bil. Prej večkrat, v Ratečah in drugje. Podkorenom ga dobro poznajo, tudi po njegovem pripavedovanju. Ko sem vprašal, če imajo koga takega, da bi znal storje, so dejali: »Ne, mi ne, pač pa je v Kr. G. Peter Smerinjekov.«
(Gl. v zvezku pri Čošeljnu.) Sam dela tudi za Podkoren. Ravno 19. 2. je nesel tja ploh za kruh.

---

[54] Nečitljiva beseda (TZ4: 32).

To, kar sem prej izvedel od drugih, da namreč zamoti tudi matere, ki bi prišle iskat zvečer otroke, je tudi sam pavedal, zadovoljno. Da to nalašč naredi.

Zdajle v smučarski sezoni precej zasluži s popravljanjem smučk. Skoraj izključno to dela, vmes pa kake ploščice z nagrobnimi napisi, križce za truge (da ima pripravljeno, če bi kdo umrl). Zmeraj kaj dela, večno miga, nikdar ni pri miru.

Zgodbe od 13–20 prepisal že v Kranjski Gori pred odhodom 20. 2. Te bodo prišle v »popravilo« prihodnjič.

Pri zgodbi št. 20 sem kar čutil, kako je Peter dobro razpoložen! To se pozna zgodbi sami. Dialog je izredno živahen, tudi šlo je tako gladko kakor redkokdaj prej. Kar imel je pripravljeno, nič ni postajal. Ko sem mu potem prebral Maričino, je to in ono potrdil, da je res tako pravil, a zdaj izpustil (npr. da je ta, ki je čakal na britafu, slekel lajbəč in ga narobe obrnil).

17. 3. 1955 zvečer

79 Jurček s Podgore

Jurček s Podgore
ma pisane vole,
je vole prodal
je z mačkam arál. (Julka)

80 Kvartopirci

So prajli, da je bwa resnična. Zdej pa, al je bwa al ne, glavən, de je storja tle.

To je bwo pa na Deželi. (Dovje še ni »Dežela«. Od Jesenic naprej, Žirovnica itn., je vse že na Deželi.) So pa kartali ldi. Zvečer sa se zbrali pobi v far pa sa gruntali, kam n kako b šli, da b se mav paveselili. Bwo je pa med njimi precé taćəh pobov, k sa radí kvartali. Pa prajja:

»A, boma kvarte vrgli!«

»A, boš zlodja kvarte vrgu, k pa pavsod nas zasledujejo, de na smeš nkir kvartati.«

Ǝn gvišən tuhta pa praje:

»A, jəs pa že vem, kam boma šli, da boma uhko kvartal brez skrbi, da nas abedən nəč na bo motu. Hoho!«

»No, pa pavej,« prav, »kam pa misləš, da b šli?«

»Veš kəgà,« praj, »v totənkamra bežma, tam na bo abenga zlodja, de b nas motu.«

»A,« praj ta druji, »to na bo držawo. Veš kaj, v cerku bežma, tam gori večna uč, tam mamo razsvetleno zastonj, pa boma kvartal, zakleder se bo nam ljubwo.«

Začneja gruntati, kako bo to šwo, pa resən koncam koncov sa se vštimali, da pridjo v cerku kvartat. Pridja v cerku, se ləpo vštimaja, de boja začeli kvartat. Bli sa pa sami tri. Prov ta prav kvartopirci. Nastavli sa pwac za kvartanje in se vsedli. An čas kvartaja, anmu je šu bəl swabo, anmu mav bolji. Ki nankrət pa zamirkaja, de je bil pər njəh še ta četrt kvartapirc. Mav pastran sa ga gledali, ad kod je ta pəršù. Začel sa kvarte mešati in ta četrti je pa zastaju na srečna kvarta prece dnarja ən je banka pategnu. To je šwo ən čas tok akol, de sa zamerkali, de ta četrt špiljovc včinama dabi. Začel sa se mav spagledvati, pole pa le adən mav bəl pagleda vstran pa spesti ana kvarta na tle zravn. K je je pabirov, abšwata, de ma ta četrt špiljovc na noje namest čevlja kapito. (To so čudne reči.) Mav je ga pretreswo, je pa gruntov, kəgà b to mogwo biti. Ǝn kmav nato je reku:

»Jəs morem jət na strana.«

In resən je adšu tavən ən ga ni bu nazaj. Tako de sa špiljal samo še tri. Gunem je pa tud že mav čudno se zdewo, kaj de tga nazaj ni. Ǝn sa začel gruntati, kəgà b mogwo biti. Kmav je ta druj špiljovc pagruntov, da tuka neki ni vorengi. Pagledov je na tle in je vidu, da ma ta četrti špiljovc resən kapita namest naje. An je tud adšu tavən. Tok de sa nazadnjo tam še 3 astali. Špiljal sa naprej ən pole je pa spet se ta drujmu čudno zdewo, kaj da gunəh dveh nazaj ni. Je pa še ta tretji pagledov, kəgà more biti. In je vidu, d ma resən namest čevlja kopito. Ušu je še ta tretji, tok de sa nazadnjo samo še adən ən hdobəc astawa sama. K je pa ankrət ta zadnji vidu, de je tuka hdobəc namest čwaveka, se je pa na dbel prekrižov ən je mu pa cerkle ušù, na kor ən pa /…/[55] krog dovta pa štengwah, hdobəc pa za njem. Na štengwah sa pa druj den sledili kapito v kamnitni štengli vsekanga. Ǝn tist, k je pred njem ušù,

[55] Nečitljiva beseda (TZ4: 42).

je pər cerkvenih durəh padu ən je na mest bil mrtev. Tako de se še dandanes sledi kapita v štengli.

Od rance mame slišov.
Prisotne Marica, Breda /…/.[56]
Končal ob 9.15.
Sa bli pa trije štədenti, k sa swaba izdelovali šowa ən se nisa mogli nkamor, de bli in kašn[57]

81 Od smrti*

Ankrət je pa žvov an šoštar, aženjən ni bil nəč, pil ga je vəs čas pa maləm rad, preklinjov je pa tud, kakər b bil lešənke grizu. Ankrət prideja gaspod fajmoštər k njem pa prajja:

»Ja, ko pa bo s toja duša? V cerku na greš vəč, k spaved tud nəč, na vem, kəgà bo s tbo.«

Šoštar je pa reku:

»Gaspod fajmoštər, star səm že davelj ən tud vem, kako se more žveti, šenka m abedən nəč, morem vse trdó zasužti. Me pa ki na gmah pəstite z vaša cerkvija ən z vašəm kamedjami.«

Fajmoštər sa pakimal z gwavó ən sa misləli:

»S təm čwavekam se na bo dawo nəč narditi,« ən sa žawastni adšli.

Šoštar je pa sojo pot naprej šov, pa malem pil pa šivov, če mu pa ki prov ni bu, je pa tud hudiča na pamoč klicov.

Ankrət se je pa zgodwo, de sa se v paklù na šoštarja spolnli ən je Lucfer reku:

»Pa šoštarja bo treba itì, zej je že davəlj zrov.«

In druj hudič sa pa rekli:

»Mi sami na mormo pa njegà, ta pəru more jət Smrt pa njegà. Pol ga boma šele mi v roke dabili.«

Ǝn resən nato sa naredli, da bo šwa Smrt pa njegà. Smrt je vzewa na ramena tista soja skrhana kosa ən je šwa prot šoštarjevmu dom. K pride k šoštarju, patrka na duri, šoštar zavpije:

---

[56] Še nekaj nečitljivih besed (TZ4: 43).

[57] Nedokončan stavek (TZ4: 44).

»Kdo pa je?«

Smrt se pa agwasi:

»Hola, šoštar, zej pa gremò, zej je pa konc tojəh kamedij!«

Šoštar pa praj nato:

»No, noter pedi, da bom vidu, kədù si in pa kəgà hač ad mne.«

Smrt pride noter. Šoštar se je je precé prestrašu pa misli:

»Huha, zej bo pa druga, zej gre pa zaresən,« zravn je pa gruntov, kako b se je znebu. Pa praj:

»No, kəgà pa hač?«

Smrt pa praj na to:

»Pa te səm pəršwa, Boh oča me je paswov. Hitro papokej, pa z mno greš.«

Šoštarja je prov mav strah gratawo, pa praj:

»Ja, tele čevlje mam še za patempljatə, pol grem pa uhkò s tbo.«

»No, no,« praj Smrt, »bom pa kaj pačakawa.«

Te cajt pa praj šoštar:

»Zlez na tale hruška pa pərnesi n par dobrəh hrušk, da se jih bom pred najedu, predən bom šu s tbo.«

Hruška je mewa pa taka moč, če je kter na njo zlezu, da ni mogu dole, če šoštar ni ukazov. In je pa resən zlezwa na hruška, da b adtrgawa an par hrušk za šoštarja. Kmav jih je mewa ane par utrganəh, pa nəč vəč ni mogwa doli. Šoštar je pa reku:

»Aha, zej səm te pa le spoku. Zej pa ki na hrušk pačakej pa nga drujga šoštarja iši, da ga boš za sbo vzewa!«

Smrt ni mogwa s hrušće, bwa je vsa scagana ən je začewa šoštarja prasiti, de nej je vendar spesti s hrušće, da nkle vəč na bo pəršwa pa njegà. Šoštar se je pa ki smejal ən je reku:

»Kakər hač. Ane par dni le na hrušć bodi, da boš zamerkawa, kda s pa me hadiwa.«

Šoštar je naprej žvižgov pa šivov, Smrt je pa na hrušć čepewa dva dni. Tiste dva dni ni abedən čwovek na svet uməru. K se je šoštarji vse vkəp naumno zdewo, je je pa spustu, Smrt, s hrušće, da je adšwa. Smrt je bwa vesewa, de je bwa rešena, in je se tud zaklewa, da pa šoštarja nkle vəč na pride. Pər təm je astawo ən šoštar je naprej šivov ən se starov. Nazadnjo, k je bil pa že kaj star, de je že swab vidu, b bil pa že rad vidu, da b bil uməru. Al na žalost Smrt ni pəršwa pa njegà, k je se zaklewa, da ne bo pəršwa vəč pa njega. Šoštar je bil že vəs abnemogu ən je bil že vəs scagan, kaj bo naredu, če na bo mogu umreti.

V tistmu času pa patrka adən na vokən. Pa praj:

»Šoštar, adpri!«

»Kdo pa si?« praji šoštar.

»Toj pərjatu səm,« se agwasi zuna. Zravn se j pa tok zasmejal, kakər b bil ən kozu zameketov. Šoštarja je prov mav strah spreletu, pa vselih je duri adprù. Noter pa stop ən mwad čwovk v jagršć ableki pa praj:

»Šoštar, šlišov səm, da s se življenja naveličov. Če hač, pa z mno pədì.«

Šoštar ga aglеduje, je pa vidu, de je mav bəl fərdéktih, k ni mogu krempljev na rokah zakriti. Je pa leki mislu:

»Aha, to bo pa hudič. S tbo pa tudi na grem.«

Ǝn je ga leki pabarov, kam hoče ga peljati. Hudič je mu na vse sorte ləpo abljubvov, kam ga bo peljov. Šoštarju pa nəč ni šwo preveč v gwavo. Spolnu se je, da ma še pər hiši mav žegnane vode. Hitro je vzeme, je pa hudiča pakropu. Takrat je pa zagrmewo. Hudič je padəru dur tavən ən je zibnu. Šoštar je pa vəs astrašən pagledov, kəgà je, ən se je zavedu, da je hudiča pregnov.

Poli je pa začel gruntati, če b se sam padal na gun svet. Papokal je vkəp soje stvari ən se je napotu prot nabesam. Ad deleč je ga svet Peter zagledov.

»Aha,« je reku, »te je pa tist šoštar, k noče met s hudičem apravka, pa s Smrtjo tud na. Te pa tud v nebesih na bo mel prastora.«

Trusk durco (hitro vrata) ən šoštar, k je pəršù k nebešćəm durem, je bu vse zapahnjeno in zaprto. Patrka na dure pa praje:

»Adprite, ana duša je tle, k je željna pačitka.«

Svet Peter pa adpre stranska linca pa pagleda tavən, kdo je. K je vidu, da je šoštar, pa praj:

»Aha, za te pa ni prastora, kar spokej se.«

Šoštar je še n čas čakov, k je vidu, da vse vkəp nəč ni, se je pa prot pəklí padal. K je romov prot pəklí, sa ga pa hudič že ad deleč zagledali pa praj adən, tist zmed treh krumpljəstəh hudiču:

»Aha, to je pa tist šoštar, k je mov Smrt na hrušći. Tga pa tud v pəkù nočma.«

Zabrlizgov je na ta drobna piska ən vse hudiče vkəp sklicov, da sa dure v pəkù tišal. Tišal sa jəh pa tako, da sa jəm kremplji skoz dur pagledali. K je šoštar pəršù pred peklenšće duri ən je vidu, kako mu hdobci dur tešijo, je pa vzel prece ən dbov kamən ən jəm je vse kremplje, k sa skoz dur gledali, nazaj zakrivu, tok da hudič nisa mogli dur spestiti. Še je reku:

»Adijo, vsi hudiči vkəp!« ən je šu prot uni. K je prot uni pəršù ankrət, je pa zagledov, da na uni že sedi kavač, k je pajerbov že pravica, ən je že vəs scagan prosu kavača, nej ga vzeme k seb na una. Kavač je pa reku:

»Dobro, te bom vzel, samo če boš dobro meh gonu.«

Ǝn je še dones kujeta šoštar ən kavač tam gor na uni.

Ob 10.15 uri.
Najbrž od mame slišal.
Ga je una nosiwa.
Za pusta v žensko oblečen speljal 2 dedca in enega v kurnik zaprl. »Z Jesenic səm pəršwa!« Potem so ga šli reševat. Spremenil glas. Imel 18–19 let takrat.
Kwamast mož = star, betežen, brez spomina, otročji, ni vəč pri pameti
abəru = brv
kopiceljni = kupčki; vəč Francozov, pokopanih v enem grobu

82 Deklica z laternico

To je bu v Rutəh pər Brinarju, je pa šwa ana dekəlca, 4 leta stara, na strana ən je mewa waterənca pa sveča notre. V tistem je je pa volk zgrabu, k je tam aprezvov, je je pa adnesu prot Tabram. Dekəlca je zavekawa takrat, ldi sa tavən šli pa vidli že delеč prot Tabram, k je učca garewa, k je je dekəlca v rokah držawa. Druj den sa pa pol dabili damo čeveljčke pa noge v čevljih pa waterna, ta drug je bwo pa vse snedeno.

83 Sedem gospodarjev

V Srednjem Vrhu je vsega vkəp 7 gaspodarjev. Od tistəh 7 gaspodarjev jih je šlo pa 6 žvina iskat, ta sedmi je pa boln bil in je sojga hwapca dal. Ǝn tam se je pwaz vtrgov in je vsəh 7 zasu, tako da je samo eden astov.

Pər en hiši je pa šlišov ən atrok, da ovce pridejo, in je reku materi:
»Naštimajte hitro tiste krepe, bičce že greja!«
Nazadnjo pa vse vkəp nəč ni bu, jih je samo plentawo.

V jeseni je blo, zgoden sneg zapadel.
Pol so ble pa pastavljene za spomin table s slikam, pa se še dones reče Pər srejščəh tabrah.
Pod Križem (proti Mojstrani) so tudi Tabre. Francošće tabre.

zorne maše
Spominki:
V kopo padel in zgorel od Ančnika, ko sem prideš.

Sredenjške table je obnavljal Peter, ko je bila Marica otrok. Jih je bilo 7, kolikor vseh gaspodarjev. Potle rekel, da jih bo vse …

Župan Lavtižar je hotel dobiti Petra, da bi obnavljal. Ko je bila kriza.

[Odstavek o slikanju, povzetek objave v Slovencu, natančna vsebina ni razberljiva (gl. TZ5: 59).]

84 Trije propadli študentje

Bli sa tri tak faliran štədentje, sa akol se patepal pa svetu. Seveda, dnarja je jim vəs čas menkawo, pa prideje k anmu bəl gasposćəm čwaveku, k je bil prece ən flanznar. Prasil sa ga, če b mogu ka pomagati, da boda waže žveli. K sa se ankrət voreng pagavorli, kako n kaj sa, je pa ta sprevidu pa praje:

»A, uhkó vam pomagam, samó če m ablubte, da na bote cel leto drujga gavorli, kakər bom vam ukazov.«

»Ko pa taćga?« sa rekli štədentje.

Ta pərumu je reku: »Ti na smeš pad abena viža drujga gavariti kakər: *mi tri*.«

Ta drujmu je pa reku: »Ti pa drujga nak kakər: *za dnar*.«

Ta tretjemu: »Ti pa drujga na smeš kakər: *tok je prov*. Če bote to držali skoz cel leto, vam bom dal tavžent goldinarjev ən skoz bom vas zakladov. Če bote pa to prewomili, pa veste, da bom vas vse tri pastrelu kakər pse.«

»Dobro,« sa rekli štədentje, »drži! Samo po dnarja boš nam napré dal, po pa pole, k bo let mniv.«

Ǝn resən je vse štimawo. Petsto goldinarjov jəm je adštov, pol pa sa adšli. No, ta prve dni sa se kar dobro imeli ən resən nisa drujga vəč gavorli, kakər sa mel zgavarjeno. Ldi sa jəh mel že mav za pərfrknjene, sa se pa med sbo tak zgavorli, da rajši na boja prov nəč gavorli vəč ən se boja ki mutast naredli.

Pəršli sa v an hribovsk krej ən sa se v an aštarij kvartirali. Dnar sa meli ən sa prov dobra žveli. Pəršù je pa čas čez ane dobre 3 mesence, da je v tist štariji prenočvov an prece bogat žvinski hondlar. Tisti je čez noč v ti štariji zibnu. Začel se je povprašvajne, kama je te čwovk pəršù. Seveda, ta pəru sa birta pərjeli, birt je pa reku:

»Jəst na vem nəč, če tele tri kej veja, k sa pər mne že skor 4 mesence. Nje barajte, če kej vejo.«

Seveda, abwast je pole te 3 vse pərjewa in zaprwa. Začel sa jəh zbrkwati, če kej vejo a tmu čwavek, k je čez noč zibnu v štariji. Štədent sa n cajt ki dbel gledal, se zwo prestrašli, seveda, sodniki sa pa misləli:

»Najbəl gvišna sa tud uržəh.«

Pərjel sa jəh precé štrenk ən sa jəh leki barali:

»A ste ga vi ubili?«

Štədent sa se spagledval, sadnik je pa reku:

»Najbole, če ki paveste,« ən je ta pəruga precé šarf pagledov, an je pa mislu:

'Sej drujga reč na smem kakər …'

»Mi tri,« je reku.

»Aha,« je reku sadnik. »Ja, zakəgà pa ste ga?«

Je pa pagledov ta drujga, ta druj je pa reku:

»Za dnar.«

Kakər sa bli pač zgavarjen, da drujga gavarit na smeja. Pole pa še ta tretjega bara:

»Ja, al se vam prov nəč ni smilu?«

Ta tretji je pa reku:

»Tok je prov!«

»Aha, če je pa tok prov, bote zej pa vsi trije abešeni. A misəlte, de čwovək ubit je tok, kakər b təm ana muha posu!«

Nato sa sprevidli, de sa že narobe vse naredli. Pa nəč vəč ni pamagawo. Zaprli sa jəh zankrat, da bodo še pazvedvanje naprej meli.

Čas je se vleku naprej tako dolgo, da je bu že skor let akoli. Nazadnjo sa bli absojeni vsi tri, da boja abešəni. Tist den, k sa jih pərgnali, de jih boja abesli, je šlo pa grozno vlik ldi gledat tole, kako jih boja abešali. Zravn sta bwa tud te birt in žena njega, k sa bli štədent pər njima na kvartirju. Študent so pa misləli:

»Sej tak nəč na pamaga, če pa pravic pavema. Bo nas tako gun pastrelu, kakər mama pagodba z njim narjena. Smrt je tak smrt.«

An sa se ki vdal v to.

K je že ta pəru stopu pad gavge, da ga boja abesli, pa nankrət zagledaje, de pərjezdari na belmu kojnu an čwovək, k je mahov z bewa rutca. Sa pa misləl:

»Pačakejma, kəga je.«

Pərjezdaru je tist čwovək, k se je ž njim pagavoru, de na boja nəč drujge gavorli cel leto kakər prvi: *mi tri*, druj: *za dnar*, ta tretji pa: *tako je prov*. K je ta pərjezdaru, pa praji:

»Stojte! Tuka mam pa jəst beseda. Zej pa vas advezujem, smete gavariti, kakər hočte. Vidim, de ste bli precé trdni in zavedni soje pagodbe.«

Štədenti sa bli prov nenaden in sa sprevidli, da smeja gavarit. Leki sa pakazal na birta in njega žena, k sta bwa tud tama, ən pavedali, da sta tedva umorwa tistga hondlerja. Bli sa leki aproščeni ən sa pole birta n žena namest njəh abesli. Pol je bu pa konc.

(od rance mame)
Brali so mati veliko!
V kamni na britafu, municijo v totənkamri varoval 1909, z Beljaka dol, Kr. Gora, Trenta, Sv. Lucija, /…/.[58]

18. 3. 1955 zvečer

85 Žebljar

Bliz Bleda je bil ən žebljar, k je žeblje predajov na drobno po hišah. Skoz gor pa cel Dalin. Jəst səm ga paznov. Ankrət je pəršù k nam v Kranjska Gora, k səm bil še dama, ən je pər nas spal, pər Smerinjeku. Pol səm ga pa jəst začel zbrkvati, ad kod je dama ən če je aženjen tudi.

»To pa, to, aženjen səm pa.«

Pol səm ga pa barov, če se z ženo kaj dobro vštimata. Pa je začel prajt vse doživljaje, koku je bu, k je bil še ledək. Je mu anakrət ana dečwa, sta se pa sprajwa v an čoln, da sta se pa vod peljawa. An je mu pa žeblje za sbo ən jəm je reku, žebljem, žbice. V tistem, k sta se peljawa pa vodi, je pa začel tist čoln vəs čas hitrejši iti, voda je zwo dərwa, tok da sta že aba bwa prov scagana in sta mislewa:

»Kam bo naj zaneswo?«

Póf j dečwa ki tawažu ən je praju:

»Se nəč na bo hədgà, samo da b jəst moje žbice srečno rešu, pol bo že na na viža.«

Na dečwa še ni kaj mislu. Največ mu j bu za žbice. K je pa tist čoln mav bəl h kraj voda zaneswa, je pa mož zagrabu tist punkəlč, k je mu žbice notre, ən se je pagnov, da bo vrgu žbice na kopno. V tistem je ga pa pategnəwo in je štrbunknu v vodo. Dečwa je zacvilwa, pa je tud ki za njem prasnewa v voda. Pole jih je neswa n cajt ən je se zagrabu za na karenina, dečwa je se

[58] Dve nerazločni besedi (str. 66).

pa njega držawa, tak da poli s ta velika siwa sta se rešwa. Za žbice pa nəč ni vedu, kje sa. Pole je pa reku:

»O, hvala Bagu, da sva se le rešwa. Kaj žbice, nej boja, kir hočja!«

Mokra sta bwa, de je ki cərljawo ad njiju, k sta se nkrət mav atreswa, je pa reku:

»Zej bova mogwa jət pa kam, da se bova mav pasušwa pa mav toplega za papiti dabiwa.«

Adšwa sta v ano ta bližnja hiša pa prašawa, če b se mogwa spreableči, da boja pasodli mav gvantov ta cajt, de b se ta pasušu. Pole sta pa vse pavedawa, kako se je njem gadiwo in da sta vse žbice zgubiwa. Kmav na to se ga je pa dečwa naveličawa ən je ana druga paiskov ən se tud aženu z njo. Tista je bwa pa precé trda ən je ga mewa zwo pad kamanda, če j kej preveč pil al pa špiljov (gl. str. 74; k je tud rad), to se prav, da sa fucali (metali h kamnu), pole sa pa v luft vrgli. Mož m je tok praju:

»Jəs səm mu pa ən krajcar tok narjen, da je bil na aba kraja vodlar (orel), da nkol cifre ni bwo.«

Tako de k je v luft vrgu, če nista bwa aba na wodler, adən je bil gvišno. Tako da mož ni mogu zgəbiti. Samo to mu ni šu dolgo, zato k sa ga kmav pagruntali, kaj ma za na galfija. Nato sa ga zgrabli, pretepli pa še vəs dnar pabrali. K je pa revež damo pəršù brez dnarja, suh, je ga pa še žena nabunkawa. Pa tistmu cajt pa nkle vəč ni špiljov. Je se prov zaklel, da tud na bo nəč vəč špiljov.

Tam, ke jih je voda pabirawa, je pa začewa ana vekati, an je je pa tawažu ən reku:

»Tih bodi, se ja viš, kako je grè.« Saj veš, kako je gre fest!

86 Ptiček

Je pəršù k Smerinjek, je mov pa anga tiča štingəlca. Mož je ga mov tako tle notri pər trebəh, po səm ga pa le barov, zakaj de ga ma, je pa reku:

»Zato, de ga na zebe!«

Jəst səm pa reku, nej ga pakaže, je pa reku, da ga na upa, da mu na bo ušu. Jəst səm bil le ferbčən, tak je, je pa začel prajti:

»Rdeča gwava ma, sej ja paznaš štingelca, kakšen je.«

Je bil n star čwovk, Kropar smo mu rekli, Kropar je pəršu.
Kupval smo jəh za cokle pa za čevlje.

H kamnu smo metal, fucal, krajcarje metal. Te, k je bil najbliže, tej ta pəru v luft vrgu vse, kar jih je bu. Kar je bu gwav, je pabral, cifre je pa tist metov, k je bil za njim ta najbližji. In je spet pabral, kar je bu gwav. Če sa ble pa vse cifre, je mogu pa lih tok vse oddat naprej, ta tretjem. In tako naprej je šwo.

Kropar je pa praju vodlar. Ta zadnji je pa pabral, kar je cifer astawa, če jih je kej, če ne, pa nəč ni dabil.

K səm bil jəst atrok, pa nismo imel dnarja, smo pa za knəfe tak špiljali: an sa h kamnu metali, je mov pa vsak za sé enga zvo pərpravənga, precé velikga, da ga je weže bliže vrgu, ən tistmu knəf sma rekli šemba. Če nis vlik knəfov, pa da s vse zašpiljov že, jih je pa kter kar sprot ad hwač parezov, seveda, k je damov pršu, je pa ad mame dabil biksica. (Smo prov rekli tako.)

87 Rateški bog II

An Ratečan je bil, pa je že sto let ad tega, k sa mu rekəl ratešk boh. Bil je precé prefrigan. Naštimov s je zada kakər ən kapuc, da sa mu ldi tam dnar metali. An je reku, da dnarja na sme v raké vzeti. Dajal sa mu pa ldi dnar, če jim je ktera vlika dobrota naredu. Ktermu je žvina zbalewa, je je azdraju, ta drujmu je bwa vkradena, je spet pavedov, če je. An tok naprej. An je mu anga sojga pomagača ən tist je panoč šu pa je s hleva vzel teleta al pa taka ovca al koza al kaj taćga, pa je nekam zapeljov, v bošk. Tam je zahamatov noter velik vej v an tak trnjev grm, da se žvina ni mogwa vən rešti. Seveda, kakər je mu boh ukazov. Zjutra je pa šu tisti, k je mu žvina panoč zmenkawa, leki baga barat, da b mu pavedov, kam je njegà žvina zibnəwa. Če ni mu dnarja, je mu pa nesu kwabase al sir al mesovje, da je dal bogu kak won. Boh je mav gruntov pa reku:

»Ki patawažən bodi, predən bo polne, boš ti soja žval nazaj dabil.« Pol je pa reku:

»Do sedi, pa prov na gmah morəš sedeti, jəst bom pa te cajt pagruntov pa genav pavedov, kje je toja žval.«

Kterga je pustu čakat ana ura al pa še dəlj, kakər je mu pasawo, de je vəč ad njega dabil za won. Pole j mu pa praju:

»Zej pa vzem roženkranc pa skoz ən skoz ga žebraj pa bež ta ən ta.«

Seveda je reku tok, kakər je mu gun zakrita žval. Je pa adšu ən resən cel čas žebrov, k je pəršù na tist mesto, je dabil soja žval. Adpeljov je damov ən pole pa bogu se šu zahvalt ən pa pwačat.

Azdraju je pa tud na vse sorte. Žvin je kej taćga noter dal za pajesti njegà pamagač ən pole seveda žvina je bwa bolna, boh je pa spet pa sojem dajal tele arcnije, da je to naprej pagnawo ən žvina je bwa zdrava. Ldi so mel pa strašən zaupajne v baga ən spoštvajne.

Včasəh je pa šu pa polju, sa se mu pa rože pa veje pərkwanjale. Seveda, vsele je tok šu, da sa ga ldi vidli ən abčudovali, da sa se pa rože mogle pərkwanjati pa veje, je mu pa pomagača v grmu, je bil zakrit tok dobro, de ga abedən ni mogu vidti. Pa sej ga bog tud ni pustu, abenga, tok v bližina priti, k je praju, de je ta svet krej. Pomagač je mu pa na cvirnastəh nitəh, veje pa mav na močnejšəh nitəh pərvezane, ən k je se kdo pərbližov, jəh je pa vlaču, da sa se prot bogu pərkwanjale. Ldi, k sa ad deleč to gledali, sa na kalena papadali ən strašnó vnet žebrali. Tak je bil njəh zaupanje vəs čas hujši v baga. Zej, kako je bu konc z bogam, pa jəst na vem, al sa ga kej pagruntali, pa nisəm šlišov.

To so ranca mama prajli, seveda jəst səm bil še mwad. Zbarov nejsəm, vem pa nak.

Platnica TZ5 z naslovom Peter Smerinjekov. Foto: Manca Filak.

ROKOPIS TZ5 (PETER SMERINJEKOV)

88 Ko je žito zmanjkovalo

Moj star oče, ves čas je mu s stoga panoči ka zmenkvawo, tak žito al pa tud seno. Mož sa pa šli ankrat, sa se pa v stog v detelja zaril hitər, k j bwa abdjana v stogu. Ǝn resən je pəršù panoči z rjuha, da bo detelja nabasov. Je pa lih tam basov, k sa bli oča notri zakrit. Tak da jih je za noga zgrabu. Una je svetwa ən oča sa ga dobro paznali, kdo je. On je se zwo ustrašu ən dó pakleknu pa za božja vola prosu, de nej ənkomur ne pavejo, kdo je bil, ən da tud na bo nəč vəč pəršù krast. Kar je tud resən naredu. Oča sa bli tud tiho.

89 Mrtvi hodijo ponoči okoli

To so prajli ranca mama, da če ponoč greš pa pot al pa cesti, da moreš ves čas tak na gwas peti stopot, da se šliši. Zato k če greš patišem, trčiš ab mrtvega, k hodjo panoč akol. Sej čwovk na čuti, ta mrtvega pa tak hudo zdéwa,[59] kakər b se ana gora tə na njegà zvaliwa.

90 Kdo si upa na pokopališče

To sa prajli, k sa lumpali nek v ən štariji, sa se pa barali med sbo, kir b upov jəti na britaf pa žebəl v truga zabiti. (Na britaf sa ble ves čas pa ne dve, tri truje vnaprej narjene, nəč pərštimane sa ble v totənkamri. To sa mel taka navada, pa ana otroška pa n par ta velikih, če se je kašən panesreču. To sma še prej dewal, zej pa ne vəč.) Ǝn sa se prov stajli, sa rekəl:

»Zjutra, k bo den, bomo šli pagledat, če bo žebəl v truj zabit.«

Žebəl sa pa zacahnali, da bo ja glih tisti. Adən se je pa agwasu, je reku: »Jəst se upam jəti, če m bote resən dal stava.«

---

[59] Težko čitljiva beseda (TZ5: 2).

K je bwa ura po dvanajsteh panoči, b bil mogu pa itì. Ǝn tud resən, vzel je kwadvo pa žebəl pa šu na britaf. Mav narodno mu je že bwo, zdravn je ən tu pa za stavo /…/,[60] da ja bo dobil. K je pəršù na britaf, je ga že mav zgrozdawo, k je šu prot totənkamri. Ǝn je mislu:

»Nej bo, kar hoče, ta žebel bom hitər zabu pa brž adkuru jo.«

Pakleknu je zdravn truje na ən kaleno, nastaju žebəl na trugo, hitro 7x udaru, seveda, mav bəl temno je bu, pa htel je ən je pa nasreči na konc lajbəč co pərbù. Hitər je tel, da b adšu, pa k je gor paskoču, da bo tavən skoz dur prasnu, je pa truga za sbò pategnu, k je bil pərbit zravn. Tako se je tak prestrašu, da ga je lih med durmi kap zadewa ən je bil pər prič mrtu. Zutra sa ga pa dabile, k je bil na truga z lajbəlčəm pərbit pa mrtu.

Dabiš, kar həč.
Zdej pa vzem, kar həč.

V četrtek nova obleka se ne sme ablečti.
V Pečeh na Brdah sa ble jebək žene. Pa sa kmetu svetvale, kdaj more sjati.
Otava se na sme kositi, kadar je mwada una, da žval potle dere.
lajbəč – rekelc
puštəh – vestja

91 Preoblečeni tat

Moj ranjk voča sa bli star ane dve let, pa sestra je bwa pa še mwajši. Vsi starš ən vsi sa šli v cerku k deseti meši. Ǝn atroka sta bwa samà na peči, je bu zimski čas. K je bu nekašno sred meše, se pa adprejo dure, je pa pəršwa ana pərkazən v hiša. Mewa je cepin v rokah pa v rjuha zavita. Atroka sta se ustrašwa, zavekawa. K jih je ta pərkazen zagledawa, vzdigne cepin pa praje prot njima:

»Jest sem Pehta.«

Atroka sta se na peč tišawa v kotu, Pehta je šwa pa prot umarci, k je bwa vzidana v steni. Umarca je bwa zaklenjena, Pehta pa ki s cepinam dur gor utrga, pabere dnar vən ən ga vtekne v varžet ən pər durəh tavən pa še nkrət zagrozi na peč:

---

[60] Dve nerazumljivi besedi (TZ5: 3).

»Jes sem Pehta.«

Pa je adšwa. Atroka sta bwa tako prestrašena, da nista še dó upawa s peči. Kaj dolgo, da sa starš ad meše pəršli. K sa rank voča – to pa moj tastar voča – stoplə v hiša, sa leki zagledali, de je umarca gor utrgana, ən sa rekli:

»O, tavžent! Moji dnarčki sa šli!«

Atroka sta pa vekawa ən pavedawa, da je bwa Pehta tuka ən da je s cepinam utrgawa omarca gori. Pa nəč nisa mogli zvedti.

92 Koledniki so hodili pa so peli

Kalednik sa hadil pa sa pel:
V vašo hišo smo prišli,
smo veselje prinesli
gaspodarju, gaspodinji
in vsi vaši družini.

Sa rekli, da sa s Trente k nam hadil. Tudi našemljen sa bli.
Hlebcu zbirati na vernih duš.
Sa pršli hl. zb.[61]
V Srednji Vrh so jih celo reč spekli!
Maškare za pust v Ratečah sa pršle s šibam.

Na pustna nedelja sem šu pa v pondiljek ostal, pa pusta pučaku. /…/[62] je bilo vəč, sem pa šel v Rateče. H Kajželjnu sem hodil igrat, smo bili mav v žlahti. Smo igral na hodnik pa sem še /…/,[63] brat Lovrenc je pamet storu.
Sem šele v sredo pršu. Zgoraj so ga pa carinik dobili, da bi /…/,[64] da bi me imel dokaz, ali kaj jim je moral zrufrati, se je branil. V prste je zeblo še bolj v časih, sredi igrat za silvestra šel!
Na ohcet gre tudi večkrat igrat.

---

61 Okrajšano: hlebce zbirati.

62 Dve težko čitljivi besedi (TZ5: 9).

63 Nerazumljiv del povedi (TZ5: 9).

64 Nerazumljiv del povedi (TZ5: 9).

93 Svete Višarje

V Žabencəh je bil ən pastir, k je ovce pasu. Jəh je pa gnov na vse kraje ən jih je taku tud pasu, kukər sa svete Všarje. Avcé sa pa pəršle, je bil ən grm, ən avce sa pa akul grma vse klečale. Pastirju se je pa čudno zdewo, kaj da ovce klečejo pər grmu, je šu pa gledat, je pa zamerku notre v grmu Marijina štanta. Pastirc je pa dama pavedov, koga je vidu. Gaspadinja je šwa pa fajmoštru prajt, fajmoštər sa pa naročli, da nej pastir Marijo dó pərnese. Ǝn sa je djal doma v farna cirku.

Druj den nato je pa pastir spet gnov ən je Marija bwa spet ta gor v grmu. Nəč nisa mogli vedti, kədu je je gorta nazaj nesu. Še nkrat je nazaj pərnesu an Marija je pa spet nazaj ta gor bwa. Tak sa rekli gaspod fajmoštər pole:

»Marija hoče bit ta gor češčena.«

An sa na tistmu mestu sezidal cerkva ən sa ji dal ime Marija na svetih Všarjəh.

to so mama

94 Peter se je v Malko napravil

Jəst sem hodu k Mogru, sma bli stara žwahta pa Malka sa imel. Je pa mat njena rekwa:

»Lejta, da na bota pazabwa, da sta še mav v žwahti!«

Zej sva se pa nkrət ən večer tak fletno pagavarjewa z Malko, kəgà b še jəst ušpiču, de b bu mav heca. Malka pa praji:

»Veš kəgà, v moj gvant se ableci pa k Peternevcu beži.«

Peternevc je pa stanvov pər Jernejcu v kamri. Peternevc je bil pa ən samouk, je ure rovnov pa men vèlčicov,[65] k je bil še mwajš.

No, ən jəst sem se resən ableku v Malkin gvant pa še na korpca sem vzel, sem pa šu h Peternevcu. K sem noter pəršù, sem pa reku:

»Dobər večer, gaspod Peternevc, a b mogwa tukej pər vam spat? Pəršwa sem z Jesenic, jutər mam v sadnij apravk. Zej pa na vem, kam b šwa spat.«

Peternevc me pagleda pastrani, k je lih ure rovnov, pa praji:

»O, ki tamle na moj pograd se uležte.«

---

[65] Nerazumljiva beseda (TZ5: 12).

Je mu ki z dilj zbit vkəp ən tak ležament. Jəst səm sedu na pograd pa čakov, če bi Peternevc kej tamglih djal. Mav sem ga agovarjov, an je pa reku:

»Ki pačijte se, jes bom ure ravnov naprej.«

K sem ankrət vidu, da vse vkəp nəč ni, de mož ni tamglih ne de za me, sem pa vstov, sem pa reku:

»Ja, mav morem še vən jet pagledat.«

Pa səm šu. Pridem vən, Malka se m je smejawa, k nisem mogu Peternevca v skušnjava sprajti. Pole pa grem gorta na cesta, tam səm pa dabil rancga Učka pa rancga Pintarjevga Janeza. Aba sta bwa mav ćinkljena. Stopəm k njema pa prajem:

»Šlište, a b mogli pavedat, kje b mogwa jəst spat? Jutər mam na sadniji aprajt.«

Uček pa praji:

»Ja, če nkamor nimate, greste pa uhko z meno.«

No, Janez j bil pa tud te majenge, da b šu z njim. Zej pa nisem vedu, h kirəm b šu. Sem pa z vsačəm ən cajt gavoru, da bom šu. Janez m je že panujov galinar, če b bil šu z njem, pol sem se pa le adwoču, da pojdem z Učkam. Barov sem ga, kje ma hiša. Mne je bu seveda vse znano, pavedov je kraj, de je hiša na Pažarju. Šwa sva mim lipe čez Kancav dvor, tam je bu pa mav bel temno, sem pa reku:

»Jest na morem nəč vəč naprej.«

Začel sem ga nagovarjati, če bova šwa noter v tista štawa, k sa ble kure notre. An je bil seveda leki kantənt, jəst sem ga pa nagovoru, nej gre an naprej. An gre noter, jəst ta dur, ko pa /…/[66] gore, pa cvek noter vteknem, tak da je bu zaprt notre. On je pa reku:

»Kurba, adpri!«

Jəst sem bil pa ki tiho pa pošlušov, kaj bo. Ǝn čas je še krementirov, pole je pa vse utihnewo. Notre sa pa kure ble, je bu vse pasrano od kur, nəč na vem, kako se je mu notre. Jəst sem šu pa h Mogru, pa sem Malk pavedov, da mam Učka v kurnik zaprtga. Sleku sem Malkin gvant, da sem šu h Urbaniji v štarijo, pavedov sem pobam, da mam Učka zaprtga. Poli je bil prav halo. Sma ga šli pa adpirat ən jes sem ga barov:

»Ja, kdo je pa tbe noter zapəru?«

»No, prekleta kurba z Jesenic.«

Jest sem mu vse pa pravic pavedov, da sem ga jest zapəru, da sem bil pərblečen v Malkin gvant, pa misəlte, de me vərjevl? Sej m še verjel ni, da

---

66 Nečitljiva beseda (TZ5: 15).

je bwo tako. Pole sem ga spraju k Urbaniju, sem mu pa še za mav šnopca dal, pa taku al taku nəč ni bil hud na me.

Če ga je hecov kdo druji, je zameril, Petru pa ne: »Ja, Petra mam rad.«

95 Pesem za Učka

Ko so hišo popravljali,
so tud Učku malo djali:
»Daj nam pomagati ti,
če ti Minca res diši!«
On pa ne gre blizu hiše,
rajš Podkoren jo pobriše.
rajši, kakər pomagov bi,
pri Koncovi Urški Podkorenom sedi.

Pəršù je koroški pob,
k je bil za šustarja /…/,[67]
on je Minca mu prevzel,
Učka hud je srd obšel.

(Učku je zložil pesem.)

96 Otroci so pod oknom stali

Otroc so pod oknom stali
in so Kolbəlca občudvali,
k sta se z Minka noter mewa.

Potle je župan pəršù
jen so jo vzeli.

Imel napisano in bral.
Pregovor:

---

[67] Nečitljiva beseda (TZ5: 17).

97 Vsaka nit

Vsaka net, če je še tako tenka, enkrat pred tkavca pride.
(= Vsaka lumparija pride enkrat na dan.) (Lenka)

[Od tu dalje (TZ5: 21–37) sledijo kratke sprotne zabeležke o kontekstu, minutaži, posebnih narečnih besedah ipd., ki jih je Milko Matičetov brez posebne sistematike zapisoval ob dokumentiranju pripovedi z magnetofonom v letu 1958, 1962 in 1967. Ta del zvezka TZ5 je prepisan v prilogi *Sprotne opombe Milka Matičetovega*.]

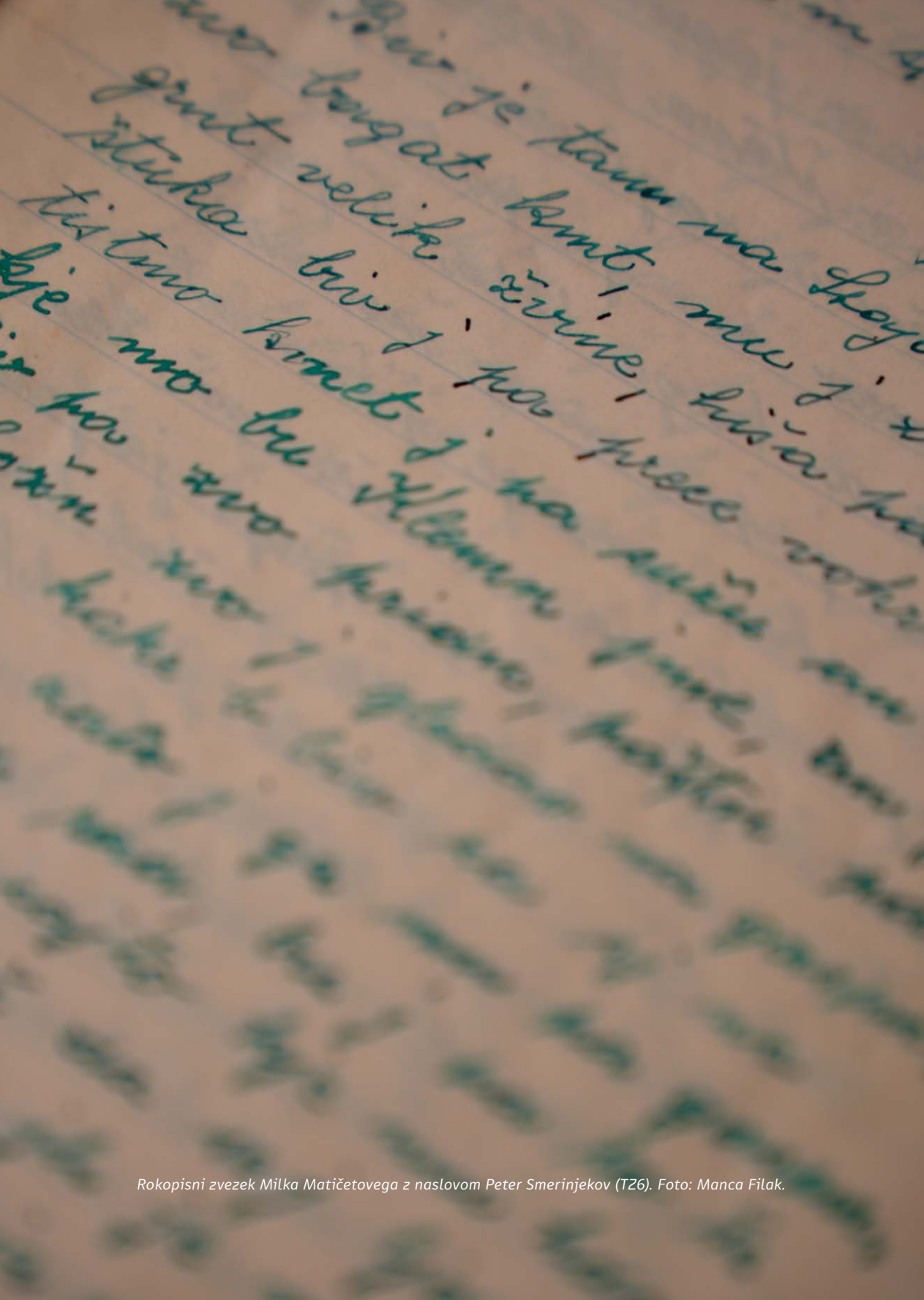

Rokopisni zvezek Milka Matičetovega z naslovom Peter Smerinjekov (TZ6). Foto: Manca Filak.

ROKOPIS TZ6 (SMERINJEKOV PETER – LASTNOROČEN ZAPIS)

98 Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik II

Prazen varžet deva cagavga maža.
Tis žiher rt in gvava vn vržeš naboš tga naredu.
An cajt je paštakvav tam akole pole j pa ki zibnu (se zgubil).
Kopa že kaj brkljaš? = Kaj pa že delaš tako dolgo?
Te j pa zvo navštavten. = Ta je pa zelo neokreten (neroden).
To s se pa ti sfulu.= To si se pa zlagal (ti izmislil).
Kaj že kaj gonžaš?= Kaj že toliko godrnjaš (godeš)?

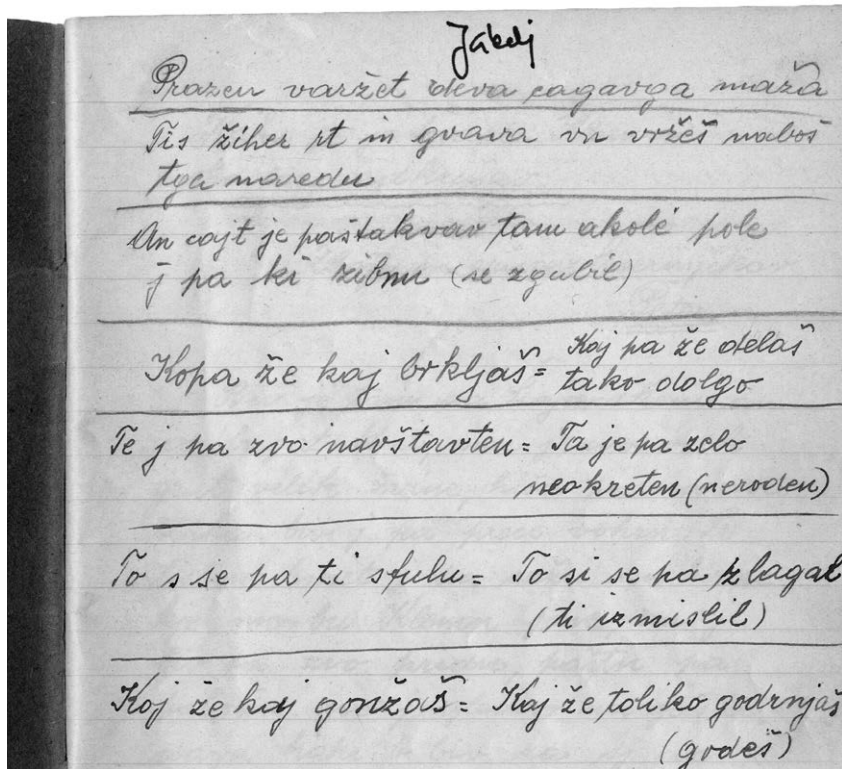
Jaklj
Prazen varžet deva cagavga maža
Tis žiher rt in gvava vn vržeš naboš
tga naredu
An cajt je paštakvav tam akole pole
j pa ki zibnu (se zgubil)
Kopa že kaj brkljaš = Kaj pa že delaš
tako dolgo
Te j pa zvo navštavten = Ta je pa zelo
neokreten (neroden)
To s se pa ti sfulu = To si se pa zlagal
(ti izmislil)
Kaj že kaj gonžaš = Kaj že toliko godrnjaš
(godeš)

Prva stran lastnoročnega zapisa Petra Jaklja v TZ6.

99 Kako se je hlapec Klemen hudobca odkrižal (Kako se je hvapec Klemn hdobca adkrižal)

Zložu in spisav Smerinjekov Peter[68]

Biv je tam na Štajarsḱem an zvo bogat kmt, mu j zvo velk grnt velik žvine, hiša pa na dva štuka bil j pa prece vohrn. Pr tistmu kmet j pa sužu an hvapc kje mo bu Klemn jme, an j bil pa zvo pridn, paštn pa pabožn zvo j gledav na gaspadarja kakr b bil za sj nc devav, zato j ga mu pa gaspadar tud rad, bu j pa to še v tistmo cajto kje mu hdobc š taka moč da sej ljdom prkazvav in jh je veže zapljvav pa na soja roka spravljav. No in ankrat sj pa zgodvo daj hdobc pršu prot večero že blj v mrace k Klemeno v štava kje glih žvina fotrav. Hdobc je bil ablečen v jagrstmo gvanto, kje v štava stopu kje ga Klemn zagledav sej ga zvo zavzev en ga pabarav no gaspod kaga b pa vi radi, hdobc s j pa mav namuznu én j reku jerprge jišm ab mogu bit pr vas čz noč. Klemn jga pagledav pa praje ja gaspod vi ja na bote tle v štal ležal kakr js, vi greste ja vhko v ana štarija leč pa bote mu fanj postelj v štal vem da niste navajené kakr js bo vam ja prevč smrdevo. Hdobc pa praj nato, veš kaga Klemn prav rad bom tle pr teb čz noč, js tebé dobr paznam s ti me namara naḱ, tis zvo dn dobr čvovk, js mam tle pr vas jaga v štant, s sam le mav kdá pridm sm, l najvč moj jagré zj sm pa mislu najblj č sam ankrat pagledam mav blj na skrivšé kaku j kj z žvadja v boško č ma kj zvo gmah préd bildšice, dam jh na boja prvč pakradlé glih zato sm pa tle k tef pršu rajš kakr b pa šu v štarija, da na boja vedlé da sm tle. Klemeno kje bil pašten čvovk sj to prav zdevo, én je bil lki kantent da bo gaspod vhko pr njemo čz noč, pole pa prajé ja gaspod č j pa vam prav pa č hočte tle pr mné astat čz noč bote pa vhko vi v mojmo pograd ležalé bom pa js v jasle pastvav za me, s svama j frišna én ja mama davelj ja bom pa še an škəmp prnesu se pole k se zmene ja pa tak žvin nasteljm, hdobc j bil zvo kantent kje bil Klemn tak prjazn z njem mo pa praje k boš ankrat afotrav se bova pa mav pagavorva, ta cajt t bom pa pačakav. Klemn j hitro afotrav pole pa prajé zj grem pa včerjat ča greste namara š vi z mno č ste kej vačné, ki bež sam js nism vačn sm že pred jedu én tud gaspadarja dobro paznam da j zvo vohrn, pa tud nočm dab vedu da sm tle, hvapc j kmav pavčerjav pa nazaj pršu šu j še pa an škəmp svame pole pa praj no gaspod če hočte greste pa vhko leč če ste zmartrané zmartran pa prav nč

---

[68] Prepis ohranja izvirno obliko brez redakcijskih posegov.

praj hdobc sedva mav do na pograd rad b se stbo nekj pasebnega pagavoru pa vsak ana cigara bova zasmodva zvleku je z varžeta srebrna škatlca kje mu cigare notre adno j dal Klemeno adno j pa sam pržgav no zj me pa l pašlušej Klemn, kakr sm t reku js tebe že doh paznam kaku s ti pridn, zravn pa navumn da za ta druje kaj šintaš, nimaš pa nč ad tga ta boga košta pa mav pagalaj-dranga gvanta gledaš pa ki za gaspadarjav nc. Klemn je pa že mav mislu s gaspod ma prav, zravn j pa reku ja ksm pa že tak navajn dam nč tšk ni, kaku pa navajn seveda kna veš dab bil vhko gaspod, dab dobro žvu, veš koj Klemn k mné pd v sužba glih zj nucam anga forštnarja ti s pa v bošk navajn pvača boš mu dobra deva pa nč. Klemn j mislu sj to b pa na bu prenavumno pa čb še js takle jagrstj gvant nosu tob bu fanj pa vseglih je reku, jo ko pa bo ga-spadar reku č bom pr njemo sužba papustu pa s me tud pustu na bo. Pole pa praj hdobc veš kaga Klemn pustu te resn na bo rad zato ks pr paštn pa k mo tak garaš pa skor zastojm čb pa an vidu, da nima prfita s tbo fte pa že davno sam spodu ad hiše, le mne pašlušj boš pa vidu da j resn tako, le čaj k boš bovn, da na boš mogu tak devat kaku mo boš pole na poto pr mne boš mu pa vsga davelj dnarja in vsga kar boš tev. Klemn je začev gruntat sj j pa resn to kakr m gaspod prajé, samo to ni vedu kaku b se ad kmeta preč spraju, hdobc kje vse to vedu kaga mo raji pa gvavé pa praj veš kaga Klemn ti mo nasmeš nč vč tak devat zravn pa glej da mo boš l taka škoda naredu s t bo pa kmav naveličav pa t bo sam spodu, pole s bova pa mdva zglihava da boš pr mne v sužbé. Ja gaspod pole bom mu pa js greh če bom kj takga naredu oho greh prajš al j to greh če ti vhko bolj sužba dabiš in za se gledaš da na boš na stare lete tle v štal konc vzel, an ma greh k takle deva s tbo pa naḱ ti js t l dobro hočm k sm smilš. Klemn je spet gruntav ja sj resn tako, gaspod ma prav, kje hdobc vidu da ga j že prece na soja roka dabiv pa zvleče z var-žeta mošnjca cekinav na tole t dam za ara č boš tak naredu kakr sm t nasve-tvav, Klemn š vs sj žvljenje ni vidu kaj dnarja in j mislu o čb mu pa js te dnar b bil pa resn bagat ín s mo je cekinav uštavo, hdobc pa praj no a s za to č se pa tle padpišé da sm t dnar dal in zvleče z varžeta kos mušove kože na prga-mnt vdevane in končk železne špice hitro pabucne Klemena v živa na leva roka da j bva kaplja krvi na špicé pa praje no č hočš hitro padpišé s soja krvjo zato k to blj drži kakr vsaka prsega č pa naḱ pa š naprej garj zastojm tojmo vohrnko Klemena sa cekin tak preplental kje mo jh je hdobc pad nos tišav zagrabu j za špica in sam ni vedu prav kda sj padpisav k sj pa ankrat padpi-sav sj pa stresu in j mislu rajtam da sm narobe naredu. Hdobc j prgamnt hitro v kp zviv v varžt spraju in šu pr durh ta vn md durmí pa š praj no Klemn zj pa že vlja zj s pa l kmav ad kmetavzarja preč spraj da boš pr mne v sužbe

zasmjav s j kakr b bil an pok zamktav tak da j Klemena ki mrzu pot abljiv tev j š nekj zavpit za njem pa hdobca ni bu vč. Klemn vsa noč ni nč spav ki gruntav j kaga j prav za prav naredu, pa ja naḱ dab se bil sammo peklenščko padpisav mošnjca cekinav je ležava zravn njega na pogrado in Klemn j sprevidu da sej resn sammo hdobco zapisav paskušav j žbraté pa na abena viža ni mogu ceva noč s j tresu tak da j zjutra kuma s pograda zlezu ən[69] šu v hiša. Kmt je s ga vstrašu tak j bil pa vsmo žvot sj tresu vs bled ən prepadn, kmt praj, ja za božja volja Klemn kaga pat jə das tak als bovn. Klemn j kuma s sebe spraju ən gaspadarjo pavedav kaga s je panoč gadivo. Pole pa praj kmt najbolj nardiš č greš k gaspod fajmoštro ən jm paveš vse pa pravicə, Klemn ni mogu nč jestə samu mav varjenga mleka j papiv, pole sj pa naštimav ən j šu k gaspod fajmštro, kjə pršu v faravš sa s ga gaspod tud vstrašlə tak j bil, pavedav jm jə vse kaga sej zgodvo pa noč z njem. Gaspod fajmštr sa s zvo prstrašlə ən reklə na to, Klemn, Klemn toj pa huda reč kar s ti naredu, navem kaku s bo to paravnavo, pač sa ga pa patroštal, da nj ki v Baga zavupa ən pridno žbra, ani boja pa tud žbral za njga dal sa mo škapalər kje bil ad samga papeža žegnan ən sa reklə tga vs cajt na vrat nosə, v nedelja paponav pa prid spet k menə, da bova pregruntava kaga j za narditə, tako j šu Klemn mav blj patavažen damo. Klemn j že zvo tšk čakav nedelje, v nedelja j pa spet šu k gaspod fajmštro. Fajmštr sa pa reklə. Klemn veš kaku sm ja js prgruntav, sam Boh mjə dal ta misu. Hdobc j tebe s kunštja vjev, tak s ga boš moga pa tud ti s kunštja adkrižatə, pršu bo zej gvišno včkrat k teb ən bo pajerav, da boš vzel sužba forštnarja da t bo mu blj pr rokah, ti mo pa reč, dobro sj grəm samu 3 reči m morš š narditə pole pa vlja da t bom sužu, al pa vse v kp na velja nč ən t ara dam nazaj. Ta prvo: Na vrh hudih peči m naredə taka lepa hiša na tri štuḱe s 50 mt vsoḱem turnčkam vse s srebram akavano, da bom vhko pa vsmo bošk vidu, k bom notre stanvav, ən to m morš čež noč nardit predn bo sonce zjutra gor šu, zravn pa taka cesta, da s bom vhko s kačija gorta peljav. Fajmštr sa reklə pakazat mo morš pa ta najhujš ən najviš skava k je stena ki na glih gorta. Č bo to naredu pa reč druga j pa ta: Kse bom js gorta prekvartirav, more akol pa vsh skavah rast sama ta najbolj pšenica, pa brinah pa pa msesnh pa pamaranče pa fije ən sam ta bolj južn sadje n to more bit zjutra tud predn sonce gor pride že ta gor za me prpravljeno, vse pažeto ən sadje abtrgano, pa vse že v hiš spravljeno. Če bo š to naredu pa reč no zj sm pa kantnt s tbo, zj pa šə tretja: No zj ksm pa pr teb v sužbe na bom nč vč

---

[69] K *ə* kaže puščica z opombo: polglasniški e.

v cerku hodu ən žbrav, pa tud tgale škapalerja na bom nč vč nosu na vrato tga bom pa zj teb dal pa ga morš ti na vrat nasitə pa dobro merkej, da ga na zgbiš, kakr ga na boš nosu, al pa zgubu pa najn hondl na vlja. Če bo resn vse naredu, to pa gatov na bo dab hdobc žegnan škapaler na vrat nosu, ən na ta viža s ga boš adkrižav. Klemn je bil strašno vesev fajmštravh nasvetav, ən j šu vs patavažen damo. Čz ane par dni pa tistm pa resn pride spet hdobc k Klemeno v štava barat ga kaku j kej z njem, al j že adpavedav sužba kmeto. Klemn pa praj glih prav da s pršu, če bom šu k teb v sužba, s morm pa resn mav blj kamot met, seveda, seveda, praj hdobc, vse t bom naredu kakr boš ti tu metə, no dobro praj Klemn samu 3 želje mam še, čm te spouš s lki prekvartiram k tebə, če pa naḱ pa najn hondlj nč na vlja, pa ara nazaj dabiš. Ko pa taḱga praj hdobc, pavedav mo je ta prva kakr sa ga gaspod fajmštr naučlə, hdobc j ki ad veselja raḱe pamncav ən zjutra predn j sonce pasjav j bva že na najviš skal lepa hiša s turnam in cesta, ən vse kakr j bu naračeno. Druj včer j spet pršu hdobc ən reku no vidš dat vse vstrežm kar pajeraš ad mne, al š kj hočš Klemn? Klemn pa praj zvo sm kantent, Zj pa še druga ən j mo pavedav kaga b š rad mu, tud ta druga želja mo j hdobc genav naredu kakr j bu naračeno. Tretjé večer spet pride hdobc barat Klemena čej kantent, o seveda sm zj pa vidm praj Klemn, da s ti resn dobr moj gaspadar. No zj ma pa š ana želja ta pa na bo tak tška, veš hvaležn sm t zvo k me resn bogaš dam vse vstrežš. Pavedav mo j š ta tretja ta zadnja želja. Kje pa hdobc to šlišav, da bo mogu an škapaler na vrat nasitə, je pa tak zarju, da s j vsa štava stresva, hitro pagrabu mošnja cekinav kje ležava na pogrado, pabu dur v štal ta vn ən arju prot hudim Pečem. Tista noč j pa tak grmev kakr b s bil svet padərav, zjutra pa kje Klemn pagledav prot hudim Pečem ni bu na Pečeh nč vč lepe hiše s turnam in lepe ceste, skale sa ble pa vse skapane in azdjane, tak da sa ljdi pole reklə tistm skavam hudičave peči, kakr jm š dons prajja, ən Klemn sej pa hdobca za vs čas adkrižav.

Zložil in spisal Smerinjekov Peter
Kranjska gora 18. / II. 55.

100 Čevljar Urh (Šoštar Urh)

Zložil in spisal Smerinjekov Peter.

Na Dolenjskem v an vasic bliz Novga mesta j žvu an šoštar kje mo bu Urh jme. Njega mat j meva ana mihna lesena hišca, kje ja pa sojma oč pajerbava. Kje bva Urhava mat še mvada j za dekva sužva, in j zraven še Urha prsužva, meva ga j zvo rada in ga vs cajt lpu včiva. Urh j mama š ki prece bogav ən začev v šova hadit tud ni bil pr včenj glih pr ta zadnjh, tak daj ga bva mat ki kantent, ən j mo vs cajt prajva k boš ankrat z šole ven, te bom pa dava nekj včit, da boš veže žvv na svet pa k mnə na boš vč mu. Kje Urh ankrat z šole stopu, ga j pa dava nat šoštarsk včit. Urh sj šoštarsk prece dobro včiv ən s tud zuču da j bil za kselja ən j prece dobro zasužu, mat j pa tud pole veže kak galinar na strana djava, daj meva za hde cajte mav dnarja pršparanga kje pob že sam zasužu. V tisth čash sa ljdi zvo na božje pot romalə na Brezje ən na sv. Všarje. Ankrat sa šlə z Dalenjsko k nogam na sv. Všarje romarje, j šva tud Urhava mat z njemo ən j tud Urha spravljava nej gre z njo, pa Urh ja ni bogav, mat j bva žavastna k ni šu, j pa rekva Urh bom pa š za te žbrava, da boš mu sreča. Urhu pa ni bu glih vlik mar za v cerku pa za žebranje, j le rajš v štarija hodu pa na muska ən s je pit navadu. Kje mat pršva z Višarj damo j pa prnesva za Urha an lep patanošter pa ana tašca kje bil sv. Urh gori, tašca j na patanošter zapeva pa abojno Urhu dava pa rekva to me za spomin ad mne, pa dobro shranə pa l glej, da boš večkrat žbrav na njəga. Pa pot ksa na sv. Všarje hadil sj pa Urhava mat zšvicana mrzle vode napiva, pole j pa zbaleva pa kmav na to vmrva. Urh j astav sam bil j zvo žavasten patanošter je spraju v kosten v pridav,[70] pa š blj žačev pitə astav j sam aženu s tud ni astav j ledk. Urh j bil drgač zvo dobrga srca samu piv j prveč, prekljinav pa tud kakr b bil lešnḱe grizu, Cerku pa žbranje j pa prav papustu. Vorenǵe ni mu nč prave, kuhav j le na svete cajte kej, pa na vad tak kafe al pa te, pa vsele j prece šnopsa djav noter. Včash je pa cele nači šivav, pa pamalem piv zravn, kder j ga pa prjevo j pa tud dva dni v kp v štarij sedu pa piv pa navad takrat ni nč jedu. Ljdi sa ga mel š prece radi kj dobro šivav kder j bil strezn, pa kj bil drgač dobrega srca, pasebno stare ženice taḱe k nisa mele kj prida pad pavcam kjem jə daveljkrat ki zastojm kj malga zablikav, samu to s jm pa ni zapadvo k Urh ni nč žbrav pa v cerku hodu. Včash j mo

[70] Beseda *pridav* je napisana nad prečrtano besedo *ladlc*.

pa htera ženica rekva, Urh škoda za te k stak fest čvovk pa dobr, samu mav prvč pjš, pa k v cerku nč na greš, koj bo s toja duša? Urh j pa reku, koj bom hodu v cerku j babe hodja k maja cajt js pa na vtegnm moja duša bo pa, pa moj smrt tud neḱe mav pvaca dabiva, č ga na bo v nebesh, ga bo pa v pkvo. Kdr je Urh kj taḱga taḱ ženic pavedav sj pa začeva križat ən rekva, ja al t ni nč strah pred hdobcam? Urh pa praj na to, mne pa strah oh š na misu m na pride samga lucfarja s na bajim, s bom pa gunh hudičav bav, pa č zj lki hťer pride k mnə. Šoštar Urh j žvu tak soja pot naprej ən s pačas starav, fajmštr sa ane parkrat pršle k njemo dab ga bli sprajle na prava pot, pa j bu vse zastojm, abedn čvovk ga ni predjav. Urh s j že prece pastarav ən j gratav blj svaf, nekj ad pjače, ad starast pa š košta j bva l blj leberna, da tud šivat ančvč ni tak mogu kakr pred. Takrat sa se pa tud v pkvo spoule na Urha. Lucfar j sklicav vse hudiče v kp, pa praj, and bo mogu jte pa šoštarja Urha zj j pa že prece zrvza peku, najbolj bo, da gre ta mvajšh adn pa njga, da bo pršu k njmo za kselja. Lucfar j zbrav prav anga mvadga hudička kje mu š ki mihne maštace, pa kradka kozja brada, ti boš šu pa njga praj Lucfar, al garje tə č brez njga pridš t bom za kazn pustu v vrelmo volj kuhat. Hudičk sj prstrašu, bogat j pa mogu, hitro sj naštmav ən šu pa Urha. An večer že blj pozno kje Urh glih ane čevlje tmpljav pa prece j ga mu že pad kapa tak da sj mo skor vsak ta druj cvk zvomu, j prekljinav prav na križ preklet cveḱi hudičav al na pdste notr, pa patrka zuna na vokn and pa pakliče, šoštar adpri. Urh pabara kdu pa j tak pozn, ko pa hač? Adpri s agvasi spet zuna štima. Urh j vstav pa šu adpirat, notr pa pride an mvad prece lpu ablečn čvovk, pad nosam mihne maštace pa mihna kasmata bradca. Urh ga pabara, no kaga b pa ti rad tak pozno. Na zamerte ksm blj pozn, šoštarsk kselj sm, dev jišm č bme vzel za kselja. Urh kj bil že prece čivkljen tak da mo dev ni šu ad rok, pa praj, no prav čs šoštar pa tele preklete škarpete v krej padtmpljej mne dons na gre več. Dobro praj mvadenč pa bom ən s lki prpraj sede na stav pa kakr b bil gor pagledaav sa bli čevlji padtmpljané. Urh j ki dbev gledav, kj bil tak hitro fertik, nato pa praj kselj al mate š kj deva, leč sm na mdi b š rad mav devav. Urh pa pakaže na šalabedre pa praj lej cev kp jh j še č st ljub pa jh ronj js bom pa mav do legu. Urh j legu pa kmav zasmrčav, zjutra ksej zbudu je pa vidu, da sa že vse čevlji paravnanə, zvo j bil kantent in j pahvalu kselja, zravn j pa mislu sj skor ni magoče, dab kaj an čvovk naredu ki čz noč, mav čudn sj mo zdev ta kselj. Nato j Urh skuhav kafe k sta pa pafruštkava pa praj Urh, dva para novh grifarjav mam š za narditə č sjh kj navajn? To pa, to, da sm jh navajn, ki začniva jh vsak an par. Začeva sta vsak an par, pa Urh jh š na po ni mu nared soje par j mu kselj soje že fertik pa lpu zdevane, nato pa praj

kselj Urhu djte sm bom js š vaše hitro naredu Urh j mo jh dal pa kakr b bil mignu j bil druj par tud fertik. Pole pa praj Urh kseljo, ja kaj boš pa ti vona pajerav, k kaj nardiš s t š pvačat na bom mogu. E vona pa nč na bom pajerav za tot devo, samu z mno bote šu v naš berštat šivat, k bova tle ankrat padevava kar š mate. Urho sj začev čudno zdet ən gaj začev blj genav agledvat zamerkav je, da ma zada pad hvačam kakr b mu an svitk stvačen notre, k sj kselj do prkvonu daj nekj pabrav na tleh, je pa Urh vidu daj mo zgora pr hvačah gledav konc repa vn kj ga mu pad hvačam v kp zvitga. A tako s j mislu Urh to j pa sam hudič, mav j ga grozda gratav, pa s je kmav zbrihtav, hitro j stopu k kostno adprv pridav vzel vn tist patanošter ksa mo ga ranca mama dalə ən kj bil na sv. Všarjah žegnan, pa začev vdrihat pa hdobco z njem ən vpitə paber se hdoba pa sam šivj v tojmo berštat. Hudiča j vsak žvak kamr j prletu prav asmodu k j bil patanoštr žegnan. Hdobc j začev prasit Urha nj ga jenja pretepat sta gareča gajžva, al šoštar j pa š blj vdrihav pa njmo, tak da hdobco ni drujga kazav daj mo mogu vtečə. Urh j pa za njem vpu, č pa š ankrat pridš t pa na bom ki s ta gareča gajžva, t bom pa š s ta gareča vado paljiv. Hudič j ja vcvrv na glih v pku ən pavedav, da ni mogu šoštarja prpljat, da ma na čudne viže huda gajžva, kj ga z njo tepu kazav j žvaќe ksa bli vsə asmajenə. Lucfar sj azjezu ən j ga vkazav v vrev volje vršté, Že vidm, da bom mogu sam jte pa šoštarja j reku Lucfar, taklə kazarepcə tak nč na znaja cev tedn sj prpravljav ən gruntav kaku bo šu md šoštarja, nazadnje pa brez njega prkrevsa. Kje Urh ankrat hudiča adgnav j pa začev gruntat, kopa čb js tale kšihta fajmštro pavedav. Druj den sj naštimav pa šu v faravž, fajmštr za glih pa vrt španciral pa ane bukle bral, ksa zagledal, da gre Urh prot njm sa se prav zavzel, koj hoče in sa misll, prav prjazn morm bit z njem bo š najblj zalegvo, kje Urh ankrat k njem pršu jh je najpred lpu pazraju pole jm j pa pavedav kaga sj mo naredvo daj sam hudič pršu k njmo ən kaku ga j prgnav. Kj Urh ankrat vse pavedav, sa pa reklə gaspod vidš Urh Boh s j te še prav cajt vsmilu, js sm davlj žebrav za te, dab se spakoru ən pršu na prava pot, bil sm resn vslišan, zj pa č hač s pa vhko spaveš pa z Bogam sprajš, vidš daj tak najbolj prav, star s tud že ən te vhko že dons al jutre Boh k sef pakliče. Urho sa prav suze v ači pršle ən j bil tud leki kantent da sj spavedav, pole sa pa rekle gaspod fajmštr zj pa l patavažn bod pa žegnana voda t bom z s bo dal č skušnjava š pride, da ja boš veže adgnav. Urh j šu vesev damo čez ane dni pa prkrevsa pa cest an zvo star strgan berač, čevlje na nogah j mu ki s špaga v kp zvezane tak j mu strgane šu na glih k šoštarjo noter, pa praj šoštarjo, oh prav lpu b vas prosu č b m mogle tele čevlje mav zašite. Urho sj berač smilu ən j bil lki v voljé dab jh mo zašu, kj pa do sedu, dab bil šivat začev j pa vidu,

da ma berač taḱe doje prste ən čudne nohte blj krempljam padobne, pa začne gruntat, kopa čb bil to tud magoče hdobc vzel j žegnana voda ga začev krapitə, berač j začev tulte pa pr durh ta vn, šoštar pa ki za njem krapiv kj ga ankrat pregnav j šu pa nazaj j bil pa tak smrad v berštat da j mogu vokne ən dur adpret za dve vure da sj mav skadvo, pole j šu pa spet k gaspod fajmštro ən jh prosu, da sa vsa bajta prežegnal. Ad tistga časa j mu pa Urh gmah prad hdobcam, hodu j vsaka nadalja k meše vcash pa š v devavnk ən sta bva s gaspod fajmštram ta najblj prjatva. Fajmštr sa mo pa reklə vidš Urh ad zej za naprej boš mu pa gmah pred hdobcam Boh j pa lə všlišav moje prošnje.

Kranjska gora 20. / II. 55

Trak ISN 4. Foto: Manca Filak.

ZVOČNI POSNETEK ZP1 (TRAK ISN 4)

QR koda z zvočnim posnetkom ZP1 (trak ISN 4).
https://hdl.handle.net/20.500.12102/A2.6419

Matičetov: Zdəj pa nemara, da bo.
Smerinjek: Al pa j mrzu?
Matičetov: Ja, ne vem, morda se mora tud ogret al kəj takega.
Smerinjek: Ja, ja.
Matičetov: Zdej pa bo. Zdej pa bo.
Smerinjek: Verjetno, da bo to vplivov tud, da se ogreje.
Matičetov: Zdəj bi pa lahko slišali tistole, kako je blo, je bla s təm, k je orehe tleku na britafi.
Smerinjek: Ja, ja. A jo m pravu?
Matičetov: Ja, ja, lahko.
Smerinjek: No, štima, pa bom. Zdəj še ne snema?
Matičetov: Zdəj poskušamo, vi kər povejte. Nəj se vrti, pol bomo pa vidli, kaj bo. Bomo probali.
Smerinjek: Nəč ne bo zato, kəne? Po jo m pa kər začel.

00:51

101 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl III

Smerinjek: Ankrət sta bwa pa dva falirana štədenta, k ni se njima ljubu dewat nəč, abedne ərči. To, same lumparije b akol zganjawa. Sta pa hadiwa akol pa svetu, takle pa sejməh, sta se panujawa za məšêtarje n vse sorte, ne. Dobro.

Ankrət pa prideta v ana vas, v ana vas sta pəršwa. Tam sta jo pa gruntawa, kəgà bota ušpičwa. Sta pa pəršwa k anmu kmetu, je pa vidu adən, da majo arehov polhən skədən.

»Dobro,« je reku, »čaki, an žakəl arehov bova zməkniwa. Bova pa že na na viža se prəribawa.«

Ta druj je pa šu, je pa pər anmu kmet vidu pa ənga voswa, de ma ənga voswa, je pa mislu:

»Vsə hudirjə! Voswa bom sunu pa bova arehe nabasawa. Pərmejkaštrun, pa zgineva kəkər kafra, pa tud naj na boja usledli.«

Tako sta se zgavorwa. Ja, tej j pa reku:

»Zgavorwa sva se uhkò, ampak kako pa bova mədva speljawa? Kje pa se bova dabiwa, ti z voswam, jəst pa z arehi?« Je reku: »Arehe bom jəst kmav mov, ampak voswa na vem, kako boš spraju k rokam.«

»Ah, to nej te nəč na skrbi. Veš kako?« je reku. »Jəst bom šu, arehe bom nesu na britaf. Tam živga zlodja na bo k nama, pa bom arehe təm mov pa pačakov te. Ti pa z voswam ta pridi. Pole nadalje ja bova pa že pərštədirawa, kako bova napokawa arehe, pa ja mahneva.«

A, dobro. Sta se zgavorwa.

»Samo da boš pametən!« je reku. »Da te na sledeja, da te na boja vteknilə.«

»Ah, ne, na boja!« je reku tej, k je šu pa voswa.

No, jo pa resən maha proti tistmu /.../, k je mu voswa. Ja, boh, žvina je bwa še vsa pakonc. Hwapəc je še futrov, tako də nəč ni upov blize štale. Tej z areham je pa, k je pa arehe vzel, je šu pa že na britaf z njimi. Čaka, čaka tam s tistəm žakljem, kda bo pəršù. Ime je bu pa gunmu France, kakər je šu po, po voswa. Da bote vedlə, kako pride kamedja vən. No, dobro [*smeh*]. Zej, to je bu zares.

Tama pər br-, tama na britafu, glih na sred pər križu sedi, grunta, kəgà bo naredu, dolgčas je mu že bo. Čakal je že tak dolgo. A, pa praj:

»Mal jih bom jedu tə cajt, m je dolgčas.«

Žakəl adveže, po je pa pagrunta, je mislu:

»E, če bom kar takle sedu – najbol, de lajbəč akol abnəm.«

Znotra je pa mu pa mav bəl taka bewa po-, po-, podableka, no. Je pa lajbəč nakol abrnu, pa akol sebe, pa arehe začel tleč tam na anmu kamnu. Pa jedu. No, to je šwo vse v redu. Al pole, teatra! Akraməš!

Mežnar je mu pa glih ad britafa majhno təm pa stanvane, taka hišca mihna. Pol je bil pa n hodnik, k se je šu na straniše, in təm skoz tist hodnik se je pa točno vidwo na britaf. Vse prov. Mežnarjeva žena pa slučajno, sevede, je šwa pa tud na straniše. Je bu že takle pozno, okul enajste ure zvečer gre na straniše. Pa šliš zbijanje tam na britafu. Šliš, da adən tolče. Pa le pakuka. O, hudirja! Ga pa zagleda tam pər križu. Lajbəč je akol abrnjən, je misləwa:

»Tole je pa na duša, k nima pakója.«

Jej, jej, žena nəč ni utégnəwa na straniše. A, ki! Ni govora! Frrrk, nazaj hitro!

»Jejžeš, bejž brž! Bejž brž,« mažu praj, »bejž brž pa gaspod fajməštra! Ana duša nima pakója!«

A-je-je-je-jej! Zej j mu pa pavedawa kšihta, kəgà je. Mežnarja pa strah. Pa ni upov.

»Oh,« je reku, »Marjana, jəs na morəm!« je reku. »Me tak noga bali. Pa trga me,« je reku. »Sej še s postelje na morəm.« [*Smeh.*]

»Ja,« je rekwa, »jəst pa pər teb na astanəm, jəst na, jəst tole na prənesem! Moreš it pa fajməštra!«

Kaj dolgu j əngavwa, štacnawa pa štacnawa, no, nazadnjo je pa lə šu. Pa hitro v farovž! Pride v farovž, patrka na dure: ən cajt nəč. Poj j bu pa zvonc tam, pa pategne za zvonc, də je vse vkəp adtrgov. Je zagrmov tist zgonc, je zaraptal, takrat se pa že župnik pakaže pər voknu, vokən je adpəru:

»Kəgà pa je, kəgà pa je? Al je kašən abhajiv al je smrt al kəgà?«

»Oh,« je reku, »gaspod župnik, lpu vas prosəm,« je reku, »na britaf nima ana duša pakója! Če b šlə, de b tole uredwa.«

Župniku j pa tud mav narodno hadil. Maža je bu tud mav – misləm, de ga j bu mav strah, to je. Je pa kar pagruntov, je reku:

»Uuuh, se na morəm, me tak trga! Pa noga me tak bali! Sploh na noga na morəm stopti.«

Mežnar je štədira, kəgà bo zej. Hudirja, damó ni upov brez fajməštra, pa le praj:

»Ja, gaspod fajməštər, veste kəgà? Če res na morte itì, bom pa jəst vas na hrbət nabasov pa bom vas nesu,« je reku. »Jəst na smem brez vas priti!«

Hə, fajməštər je štədira tud, kako, pa je mislu sam pər sebe:

'Če me boš nesu, sej se te bom držov, bo pa že šwo.'

»No, ja, bova pa paskuswa,« sa rekli, »samo knjige nej še poišem, tiste ta črne, da bova tole uredwa.«

Mož vzeme tiste knjige, brž tista srajca gor čez. Ga pa nabaše – njem je bu pa tud France ime, da bote vedli, tmo mežnarju. Ga pa nabaše, fajməštra, na puku, ga pa nese prot britafu.

No, un tleče tam arehe naprej, arehe tleče, pa je, uš, j tok zamišlən sam v se, tedva pa gresta prot vratəm. Pa lə pakuka ankrət fajməštər na britaf, ankrət mežnar. Tam pər durh sta se pa ustajwa pa nista upawa naprej. Akraməš! Takrat jih je pa zagledov gun, k je arehe tleku.

»Aha,« je mislu, »no, hvala Bagù! Vəndər pride ənkət s təm preklemanəm voswam!«

K je mu seveda fajməštra na hrbət nabasanga, fajməštər pa tista srajca, j pa prov v trdni veri bil, da j, da j vosu. Je pa zavpù:

»No, France, a ga že maš?«

Ja, sakraməš! Takrat je pa župnik mislu:

»To sa pa padgavarjena, de me bo səm pərnesu.«

H, ja j pa ucvəru s hrbət dó pa damó. Pol je pa šele gun upù, k je arehe tleku:

»Ja, France, a t je ušù? Drž ga, drž ga! Ja, hudirja, a t je ušù??!«

Je j pa tud za njim ucvru. Sa se pa jagal co za fajməštram, za, za fa-, za župnišča al pa m-, farovž, no, prajma mi. Akraməš! Tam j že fajməštər dur ki padəru noter, mežnar še damó ni vtegnu, tud ki za fajməštram noter. Potlej se j šele gunmu zbrihtawo, kəgà je na təm, de je le fajməštər bil. O, vsə hudirjə! Je pa šu nazaj na britaf, ta cajt je pa te že resən z voswam tam čakov.

»Ja, kje pa hodəš?« je reku.

Ho, vsə hudirjə, je mu pa pavedov ta kšihta, je reku:

»Zej pa nəč se na múdva dolgo,« je reku, »dərgač boja pa naju pagruntalə.«

Pa resən nabašeta tiste arehe mu, tistmu voswu, na puku, sta je pa ubrawa v druga ves kar naprej, to j bu magoče ane dobre po ure. Sta v druga ves pəršwa, tam sta se pole na n skədənj zategnəwa, da sta prenočwa. Ki sama, brez baranja sta šwa na tist skədənj. Zjutra pa spet z voswam kar naprej. Pa prideta za ne kavačənce. Akraməš! Kavač je tam kaval, j pa mislu, k z voswam prideta, də ga kavat peleta. Pa praj:

»No, kam pa gresta s təm voswam?«

»Ja, pərdawa bova tole. Na morva, dnarja nimava pa nucava dnar. Al ga pa namara kupəš?«

Kavač je pa mislu:

»Sej če b bwa prava cena, b ga pa tud kupu.«

Je pa resən pa tistga voswa kupu, poj guna dva sta pa adšwa naprej. Ni bu ana ura, že prideja žəndarji. Je bu že vse alar-, alarmirano. Akraməš! Pa sa pa vidəl, de j tam ən vosu stal pər kəvačənci. Ga pa bara ta žəndar:

»No, ki pa si, ko pa j to za n vosu?«

No, kavač, sevede, j pa vse pavedov, kako j bu, de sta ga pərdawa ən to, pa brž za njim in sa jih dabil v an štariji, k sta piwa. Seveda, dnar sta mewa. Sta bwa že aba precej pjana. No, tam sa jəh potlej zgrabli in zaprli. Pol je bu konc kamedije. H, h, h! [*Smeh.*]

09:51

[*Posnetek je prekinjen*.]

10:01

102 Kmet in trije sinovi II

Smerinjek: Anakrət je bil pa ən kmetič, tak bəl srednji, ni mu glih vlika kmetija pa tri sine je mov. Zej, adən je bil bəl tak, ta, ta mwajši, je bil mav bəl hapljen. Una dva sta se pa strašnó dewawa kunštna pa modra. Kmət je pa vəs čas štədirov pa gruntov, kirmu bo dal, da bo naslednik, da bo kmetija prevzel. Je mislu:

»Najbol, če jəh paskusəm, ker bo najbəl zmožən za taka reč. Sej to, to je ana stvar, kə je je treba premisəltə!«

Dobro. Pa praj ta pərumu:

»Veš kəgà? Ti boš mogu itì v sužba, da bom vidu, če boš ti za gaspadarstvo ta pravi. Če na boš, tak na boš dabil hiše pa moje kmetije.«

Pobu se je pa uštawo, seveda, da bo kmət pastov, je se pa resən adwoču, j pa reku:

»No, prav, prav, bom pa šu! Pa bote vidəl, da bom jəst dnar damov pərnesu!«

Kmət je reku:

»Ja, če boš se dobərga pakazov, da s zmožən za to, poli že bo. Dərgač pa na bo s tbo nəč.«

No, ni bu dolgo, je pa šu v sužba. Sužba iše, ənkir mu ni prov pasawo, pa pride k anmu precej vlikmu kmetu. Vid, vse sorte ma tama, arodje, njive vlike, je se mu pa ki zapadwo tama.

»A,« je mislu, »pabarov bom, če me vzeme v sužba.«

Tist kmət je bil pa zwo vohərən pa natančən pa zvit kakər kozji roh. Pa praj:

»Veš kəgà? Jəs te bom že vzel, samo pər mné je ta navada, da hwapəc ənklé na sme bit hud. Če bo pər košt al kar hoče bitə, hud na sme ənklé bitə. Če se bova pagodwa, da boš pər mne, če boš hud,« je reku, »tak t bom pu jezika adrezov.«

»Ja,« je reku, »ko pa, če bote vi hud?«

»Ja, če bom pa jəst hud na te, ga boš pa ti mné,« je reku. »In konc leta te bom pa dobro pwačov.«

»Prov,« je reku. Je mislu: »Bom pa že zdržov. Pa ni bil zlodij, de b me ti našravbov.«

Prov. No, poj sta se vdinjawa, je pa sužu pər njemô.

Druj den je mu pa že ukazov, je reku:

»Zej boš pa vole napregu,« pa žit je mu nabasov, je reku: »boš pa tamle,« njiva j mu pakazov, ktera, de je more zarati pa tist žito vsjati.

»Kədər boš fertik, pa damó pridi.«

Ja, njiva j bwa pa zwo vlika. Seveda, an je začel arati, je mislu:

»Preh bom fertik, bol bo.«

Vsjal, cel den dewov, abenga ni bu bliže. Jest nəč, ni bu južne, ni bu malce, nəč. Na tišem je že ki sam pər seb pərklinjov, je reku:

»Pəklensk! V kozji rog me pa le na boš vgnov.«

Pride damov, ga bara:

»No, kako pa j bu? A s vsjal pa zaral?«

»Ja, vse v redu!«

»No,« je reku, »a s kej nejevolən?«

Kmət je mislu, če bo kej jezen, mu bo pa jezək adrezov.

An se j pa ki v dobra vola naredu:

»Hoo, vse v redu, ko pa!«

»A s ki hud?«

»Oh, ko pa bom hud,« je reku, »hvala Bagù, de j narjeno vse.«

No, poj je bwa še včerja mav bəl pičkava, tak da, da ga j že vorəng jezwo. No, pol druj den mu pa spet ukaže, je reku:

»Donəs boš pa prešiče pasu.«

»Ho, hudirja!« je mislu. »Prešiče pasu? Ja,« je reku, »na bom gnov prešiče past,« je mislu, »bom pa spet cel den wačən.«

»Ja,« je reku, »a s pa mar hud?«

»Ja, kəgà na bom hud,« je reku, »hudirja! Zej bom pa prešiče pasu pa spet wačən cel den.«

No, kmət pa nəč, pərfavl nožəč səm pa mu je po jezika šapnu preč pa je bu fertik [*smeh*]. Je pa, je ga pa spustu damov. Pride damov, nəč vəč ni mogu gavarit, je bu pa ki:

»Pla, pla, pla.«

Je barov:

»No, a s kej zasužu?«

J dev:

»Pla pla.«

»Ja,« j reku, »norc! Ti s ...«

Pol j šele vidu, da ma jezək adrezan. No, je vidu, da z njim nəč na bo, j pa ta drujga:

»Ala, boš šu pa ti!«

No, ta druj gre sužət, pa glih k tistmu kmet pride, je glih tak natrafiwo. Je bu pa lih tako, na bom panavljov, kako. Glih tak je ga spet skušov, tak da j mu, nazadnjo še gunmu pu jezika adrezov. Pride spet ki damó, žawastən, brez dnarja, brez vsga.

Ga bara:

»Ja,« je reku, »zej vidəm, de vədvà nista za to, ta mwajš nej gre!«

Ta mwajš, seveda, je bil pa čez les, je bil glih prov čez les. Je pa šu pa tud natrof k tmo kmetu. Pride k njemu, praj:

»Taklé ən taklé je pər mne,« kakər je undvema pavedov.

Te j bil, j pa mislu ta sojo, j pa zjutra vzel vole, pa nəč ni na njiva šu. Kam! [*Nizko zategne.*] Mimgrede je s tistmə vol pačas ćinkov ta pa cest naprej. Prideta dva məsarja, ga pa srečata.

»No, kam pa greš?«

»Ja,« j reku, »arat grem tele na tale njiva.«

»Ja, a sa toj voli?«

»Ja, ko pa?« je reku. »Seveda sa moji.«

»Ja, pərmejdun!« je reku mesar. »To sa pa fest volički. A jəh pərdaš?«

»Ja,« je reku, »na vem, a b jəh dal, a b jəh na dal. Ja,« je reku, »kako pa bom pol voz peljov?« je reku. »Anga pa pərdam, če glih hočta.«

Je pa pərdal anga vowa, z gunəm je šu pa na njiva. Kaj d je tist žit ta zapeljov. Pride na njiva, ja grunta, kəgà bo zej.

»Ooo,« je mislu, »zej arat tak na morəm, pa tud se m na da.«

Je pa v senca legu, žit je mu ki na voz nabasan, vol je se pa mav pasu tam akol njive. No, pol, k je pa ankrət se vse vkəp že naveličov, je pa napregu pa damó. Tista, tist žit je pa noter v njiva zakopal, ki z žakljam vred vse vkəp. Pa damó. Ga bara kmət:

»No, a s zaral?«

»Səm.«

»A s vsjal?«

»Səm, vse v redu.«

»No, dobro,« je reku.

Pol mu j dal mav včerje, mav kisuga mleka pa, pa mešte mu j dal.

»E,« je mislu, »tole j swabo, pa že bo!«

Pol ga j šele barov še ankrət:

»Ja, a s mar ki hud?«

»O, ko pa bom hud? Sej j fajn pər vəs,« je reku.

Dnar je pa mu, seveda, k je vowa pərdal. Hə, te zlodij!

Polej druj den je pa spet kmət grunta, je mislu:

»Čaj, te bom že ufurmov.«

To pa še pagrešu ni, da vowa ni, de j ki n vol v štali. Poli, zvečer je šele vidu, de j ki n vol v štali. Gre v štawo gledat pa vid, de je ki n vol, j pa reku:

»Ja, kje pa maš še ənga vowa?«

»Ja,« je reku, »napajov səm ga, je pa ušù,« je reku. »Se bo kmav nazaj,« je reku, »ni deleč.«

No, poli kmət se ni kaj brigov, druj den je pa reku:

»Zej boš pa šu pa boš tist žit pabral, zato k vowa ni. Zej Boh ve, kam je zbəzov.«

»Na, ja, bom pa šu.«

Pa napreže ki gunga vowa samga pa gre. Pa na njiva pride, je pa spet ki dó legu. K je se naležov davəlj, pa skoplje tist žakəl vən, ga pa damov pərpelje, prav:

»No, zej səm pa pabrav.«

Prej je pa še mav prsti noter v žakəl namešov med žito, kakər da b bil žit pabirov.

Praj:

»A s vsgá pabrav?«

»Ja, sej vidte, da vsgá. Še mav prsti je. To boma pa prerešetál,« je reku, »sej bo prst vən šwa.«

Kmət je gruntov:

»Ja, kako pa je zej to magoče, da j nazaj pərpeljov žito? Vid ga, zlodja! Boh ve, a je aral al pa na. Bo pa dobro pagledati.«

Pride gledat na njiva kmət pa vid, da ni nəč zaran bu pa nəč.

»Aha,« j mislu, »te j pa zanikərən pa še pərfrigan zravn,« je mislu, »s təm pa na bo se vlićga za špasati.« Je ga pa djal, je reku: »Boš pa gnoj ćidov mav.«

Polej, zgavarjena sta bwa pa tako: kər bo svečənca, da bo bandrov. To sta mewa že tərmin narjən tako.

Je mislu:

»Čaj, zlodij ni bil, da b te na zjezu.«

Kmət je s ga že naveličov, taće štikəlce mu j špiljov. Ankrət je mu neki jarcov pərdal ən takle je mu kmət ki škoda z njim. Seveda, kmət je ga swab futrov, an je pa mislu:

»O, se bom že sam pafutrov!«

Je pa ki kej pərdal, kar je bu. Vse, kar je šwo, je šwo ad hiše. Seveda, kmeta je pa že jezwo vse tole, jezav pa bit ni smov, k sta bwa tak zgavarjena, da mu bo an jezək adrezov. Pa ni upov pakazat nejevole. Dobro.

Ankrət je pa spet gnoj ćidov. Hə, je mislu:

»Kda bo svečənca?« Pa ki jena ćidat pa gre noter pa praj:

»Ja, kda pa bo svečənca?«

Un je pa reku:

»Kər bo kukijca pewa.« Kmət je tak adgavoru.

»Aha,« je mislu, »je že dobro.«

Pol je pa kmət štədirov, kəgà b vštimov z njim. Un je gnoj ćidov, ćidov [*zakašlja*], je mislu:

»Zej bo treba sprajt ga ad hiše, tgale zlodja.«

Pa gre pa praj soj ženi, je reku:

»Veš kəgà? Bejž tavən za štawo pa gor na bəzovc zlezi pa začni kukati. Zato k sva, k səm mu pavedov, da kər bo kukijca pewa, bo bandrov.«

»No, dobro.«

Žena se spwaz gor na tist bəzovc. Sedi gor v bəzovc ən cajt pa začne:

»Ku-ku, ku-ku, ku-ku!«

Un ćida gnoj, pa le pagleda te ne parkrat tavən na bəzovc.

»O, hudirja!« je mislu. »Taka strašna kukijca! Taće še nisəm vidu,« je mislu, »sej səm že vidu kukijce, pa ta j pa čudna. Pa koj za na štima ma?«

Akraməš! Nəč je ni gruntov dolgo, pa ki noter ta v hiša hitro leti. Tam je mu pa kmət ən star gver, k je včasəh taće zêce pa ləsjaće streljov. Pa pagrab tist gver, pa tavən. Kmət nəč ni vtegnu gledat, kam leti. Bumf [*nizko in poudarjeno*], je vstrelu v žena! Akraməš! Žena se pərkucne dó, jo j glih v gwava trofu, je bwa hin. Ho, takrat je mu pa kmət tud davəlj. Vsə hudirji! Pa pakoncu! Ga j pa začel, da ga bo akwaftov pa to.

»Ja,« je reku, »a ste mar hud?«

»Ja, kaj na bom hud,« j reku, »k taće špiljaš!«

No, kəgà je bu? Je pa hwapəc kmet jezək adrezov! Poli je reku:

»No, adijo! Zej, kukijca j že pewa, zej bom pa bandrov.«

Je pa šu damó.

21:00

[*Posnetek je prekinjen.*]
Matičetov: Lahko.
Smerinjek: A lohkə?
Matičetov: Ja, ja.

21:17

103 Ciganova jetra II

Smerinjek [*se močno odkašlja, sliši se nalivanje tekočine*]: Ankrət je bwa pa ana mati, k je mewa anga sina. Le tist sin je pa, je bil stər taklè, ane osəm let je bil stər. Je pa vəs čəs taklè se rad mav patepal, mat je pa vəs čəs rekwa:

»Ja, če boš bogal,« je rekwa, »boš mu fletno,« je rekwa. »Zej boš drvé nanosu, pol boš voda nanosu, pol boš pa mav frej, pol boš pa uhkò šu kam.«

Seveda, pobu j se pa uštawo le druš-, drušna, pa ga je pač vən držawa. Te sa pa fucali. Pər na-, adni prajja fucal, adni pa h kamnu metal krajcarje. No, dobro. Je pa včasəh, kər dnarja ni mu, je pa ki šu noter v omara, k je vedu, kje maja mama dnar, pa jim je vən pategnu ana par krajcarjov pa jih je zašpiljov. Včasəh je pa tud dabil. Na vse kraje je bu.

Anakrət se j pa tud pərmerwo, je pa mat rekwa:

»Zej, k boš drvé nanosu pa voda, k bo vse, pol pa boš šu še k məsarjo. Səm naračiwa tam ane jetre, boš pərnesu. K bo ača damó pəršù, da m mu včerja skuhawa.«

Dobro. Póf ja grunta, je mislu:

»No, ja. Se to bo kmav, pol bom pa frej.«

Je mu pa dawa dvajst krajcarjov. Je rekwa:

»Zej pa beži! Jetre sa že naračena, k bo teleta zakwov. Pol pa le hitro damó pridi.«

Póf gre, pa glih vid tama, k sa fucali njegà, tist njegà pərjatli, k sa vəs čas metal krajcarje. Se j pa ki co pərdružu. Sojga dnarja pa nəč ni mu, samo tistəh dvajst krajcərjov za jetre. Se pa spraji pa vrže h kamnu. Akraboltnamol! Je bil pa ta prve, jih je pa dabil pet za v ləft vreči. Vrže v ləft: pet gwavà pa na cifra. Je bu pa tako: kar je bu gwavà, je bu pa njegà. No, je mu štir že prəfita azirama tri prəfita s sojem. Druga rajža spet, spet tak šwo, da j mu sreča.

Je spet ana dva krajcarja prəftirov, tak da je mu nazadnjo že sedəm krajcərjov prəfita. Pole pa jenjat ni mogu. Je pa že na jetre pazabu, je mislu:

»Boma pa še naprej!«

No, se mu je pa spet ane parkat spakedrawo. Tak se j abračawo, ankrət je dabil, ankrət zgubu. Nankrət je pa zamerkov, da ma še ki mav drabiža, pagleda, je mu pa še ki pet krajcarjov. Pa jetre pa še nəč šu.

»Ho, jejžeš, ko pa bo zej! Ja,« je mislu, »nazaj morəm dabiti!«

Je pa kaj dolgo metal krajcarje, kaj dolgo, kaj dolgo, de j še tiste zašpiljov. Pol je pa že na pósada prosu. Seveda, kdo pa mu bo pasodu! Un sa bli kantənt, də sa dabil tiste krajcarje. Njega j pa začel skrbeti, ko bo zej. Je pa vekat začel. Ja, Boh! To vse vkəp nəč ni pamagawo.

Pol je vidu, da nəč na pamaga, je pa letu pa letu. Je mislu – nəč na vem, a je provzaprov ki mislu al nəč –, ki letu, pa noter v bəšk pride. Təm je pa vidu, vetər je začel vleči, ana brina, təm na brini j pa nekej məgljawo. Pa le gre zravn, je bil pa cgən abešən. No, tist cgən je bil pa na smrt absojən, je bil pa zaprt. Tu j bu glih pred tə den. Je pa ušù. Druj den bi mogu bit ustrelen, zato k je strašne lumparije našpiljov: neki je ne atroće pamoru, pa na vem, pa pakradu kəgà je vse, tak da bi mogu pač ustrelen bitə. Gre zravn, gleda. Je bu pa glih takle gor na vi-, na brina je bil abešən z anim štrikam. Seveda, cgən je mislu:

»Me bote vi strelal! Se bom pa rajš sam fentov.«

Pol je bwa pa na veja smrekava, k je se abesu, je ga pa glih za trebəh zagrabwo, mu pa vəs trebəh pərparjawo, tak də sa šli pljuči, jetre, vse vkəp, črevo, vse vkəp vən viswo.

Póf gleda cgana ən cajt, se j še vse kadil, tist drobovje. Pa zagleda jetre, ja, pa ki mav štədira:

»Vsə hudirjə! Ko pa, če b tmule jetre adrezov? Dnarja nimam, da b šu jetre kəpvat.«

Pa resən, klink vən, pa šapne tistmu cganu jetre preč. Cgən je mu pa noter v varžet še mav ən nešən cajtənge, əne stare. Tisto vən zvleče, jetre zavjè v cajtənge pa leti damó.

No, damó pride, mat je rekwa:

»Ja, kje pa hodəš kaj dolgo?«

»Oh,« je reku, »mama, mama! Kaj dolg səm mogu čakat, je šele teleta zakwov. Je reku, da morəm pačakat kaj dolgo.«

»No, da s jəh le pərnesu!«

Polej poba je ki mewo, mewo. Nəč, tak je bil, nəč ni bil ta pravi. Žena je rekwa:

»No, ki pačaki! Se boja kmav jetre, jih boš pavčerjov.«

»Oh, me tak gwava bali neki,« je začel prajti, »jəst bom šu ki v postəl.«

No, žena je tiste jetre tam pərštəmváwa za maža, k bo damó pəršù. Póf pa v postəl pa leč. Pa tud ni mogu ležat na, spat na, nəč. Ki mešal se mu j notre pa gwavi. Nankrət pa zagleda, de se j vokən adpəru, je pa zagledov cgana pər voknu. Je mu pa vse adpeto, čreve sa mu visle, srce, pluče, vse, jetər pa ni bu. Cgən pa praj:

»Moje jetre nazaj!« [*Počasi, z globokim glasom.*]

O, jejžeš! Póf pwane vən s postelje, prasne, začel nareti. Žena pride noter, ja, mat njegà, praj:

»Ja, ko pa je?«

»Hu, hu, huh,« je dewov, je bil, po-, pol, v tistəm je pa že mož tud damó pəršù. Seveda:

»Kəgà je z njim?«

Je rekwa:

»Tamle maš jetre narjene, pajej jəh! Pobu je swabo! Pa pa dohtarja brž, zravn pa še pa fajməštra!«

Je misləwa, če bo kej pobu. Póf je bil prov narčov, seveda, k je ga tole brihtal. Vedu pa bedən ni, kəgà mu je.

Pride ta prvo dohtar. Dohtar je reku:

»Ja,« je reku, »v gwav ni prov, neki se mu əngav.«

»Ja, je kej nevarno?« je barawa žena.

»Ja, seveda. K spovdi – le puste ga previdti.»

Pa kmav resən fajməštər tud prideja. Zej, seveda, se j pa póf spavedvov pa spavedvov. Fajməštər sa rekli:

»Ja, še kej?«

To pa nəč ni pavedov, kəgà je provzaprov, kəgà ga martra. Pole nazadnje je pa fajməštər le vidu, da mu j še neki.

»No, ki pavej!«

»Ja, se na upam,« je reku.

»Nəč, ki pavej, kəgà je!«

No i se j spavedov, kəgà je všteljov, de j dnar zašpiljov. No, vse točno pavedov, pa de je cganu jetre adrezov.

»Uuuuu,« je naredu fajməštər. »To j pa gro-, strašansk velək greh. To pa še jəst adpəstit na morəm.«

Seveda, k je fajməštər vən pəršù, sa ga baral, kəgà je. Fajməštər na sme pavedati, kəgà s je spavedvov.

»Ja,« je reku, »bom že vam pavedov čəz ane par dni, kəgà bo.«

Fajməštər gre damó v farovž, tama napiše na škofa pismo:

»Zej, tole ən tole se j zgodwo ...«

Ad škofa je dabil kmav adgovor, da to mu tud na more, da mora sam za papeža itì. Da ga bo tam, če bo ki mogu uredit tale reč.

Dobro. Žena je skrbewo, kəgà je s pobam, póf je bil ki tak vəs, vəs zmešan je bil, no. In nazadnjo je pa le pavedal župnik, je reku:

»Ja, more it v Rim k fajməš-, ə, k škof-, ə, k papežu.«

Dobro [*zakašlja*]. Póf se j naštimov. Pride k papežu, tam se j vse spavedov, kəgà j bu ən kako j bu, papež je pa reku:

»Dobro! Zej boš mogu pa ti jət damó in boš vsak den mogu itì k meši zjutra. Najbolje pa, če se ti pər fajməštru udinjaš, da boš za məs-, məstəderavca, pa še za mežnarja, za vse vkəp, boš najweže pər meš vsak den. In to skoz cel letu. Ko bo pa let miniv, poli bo pa že, bo pa že bol,« je reku, »se bo že na n način vsa reč nardiwa, da bo prov.«

Resən, póf pride damó. Dama nisa nəč vedli, kəgà ən koj. Póf je ki reku, da bo v cerku hodu pa da b bu, da b bu rad, mežnar rad bil pa tak naprej. No, ja, mu pa tud nisa branli.

Pol je pa resən bil v cerkli dobər məstə-, məstront al məstəderavc, prajma mi. Pa za mežnarja je bil. Anakrat je pa bu, takle že kmav k je let akol šu, j bu že akol anga leta. Je bil pa sam noter v cerkli, pametal neki tam pər spovdnicah, tam akole. Pa zašliš, də adən pride pər durəh noter. Bu je pa že takle pozno, mračno, včer. Je mislu:

»Še avemarijo bom adzgonu, pol grem pa damó.«

Pa pagleda, kdo pride, je mislu:

»Nemara pa taka ženica pride.«

Je pa cgana zagledov, tistga, k je mu jetre adrezov. Je pa pəršù noter, pa lpu ablečen cgən, v fraku pa cilindər. Pride ta, póf si ga je mav zavzel, mav bal, s je mislu, kəgà bo. Takrat pa pər-, spregavari cgən pa praj:

»No, vidəš,« je reku, »zej səm pa jəst rešən ən ti s rešən,« je reku. »Zej je pa vse adpušeno,« je reku, »zej s pa davəlj pakore naredu.«

In tak je bil póf pole rešən.

31:50

[Posnetek je prekinjen.]

104 Smrt in čevljar

Smerinjek: Tam na Notranjšćəm je pa žvov an šoštar. Je mov ana mihna lesena bajta, seveda precej strgana že, pač pa kaj, da je mu stanvane, da je noter mogu šivat pa spat, ja, pa kuhov je tud ki noter, vse abednəm. No, bil je pa dərgač dobər šoštar, samo pil je ga pa strašnó rad. Brəz šnopca ni mogu shajat na nabena viža. Zravn, če je včasəh šivov, če ga j kak del jezu al kej drujga, da mu ni šwə ad rok, je pa pərklinjov, kakər b bil arehe grizu. Tako da ldi sa ga, adni sa ga mel radì, ženice pa, ni zapadwo starəm ženicam, v cerku nəč ni hodu, klel pa na vse viže, če ga j ki zjezwo. Včasəh je bil pa pjən, takrət spet nəč ni bu z njim, na vse kraje.

No, k je le pərklinjov ankrət, k je neki taćga dewov, pa le pərklinja, pərklinja, je pa pəršù pa hdobəc k njemù. Patrka na vrate.

»No, kdo pa j spet?«

Hdobəc pride notre, j ga pa šoštar leki paznov, de j s pəkwa pəršù pa njegà.

Pa praje:

»No, kəgà pa me kličəš, kəgà pa b rad?«

»Kəgà, jəst səm tebe klicov?« je reku. »Se te ni abedən nəč klicov,« je reku, »mene tle del naganja pa mav preklinjam. Bom pa ja smov kleti v soj hiš, sej bajta j moja.«

Hdobəc je reku:

»Ohoho, zej s me klicov, zej se bova pa pagavorwa, kəgà b rad. Pa z mno boš šu,« je reku, »mne j Lucfər naroču, da te morəm kmav pərpeljate, da s že precej zrov za to.«

No, šoštar jo grunta mav, kəgà bo zej, pa pravi:

»Dobro! Bom pa šu s tbo, samo ta prvo se bova paskuswa, kir je mačnejši. Če s ti mačnejš, bom šu s tbo, če pa na, pa glej, da ja hitro adkurəš.«

Hudič je bil pa s təm kantənt, je mislu:

»No, dobro, bova, se bova pa udarwa!«

Je pa šu tavən pa na dolga prekla pərnesu noter. Je mislu:

»Zej ga bom, nejweže, de ga bom namahov!«

Šoštar pa je samó kneftra vzel pa ta v kot stopu.

»Ala,« je reku, »zej se pa dejva!«

Polej, hudič pa praj:

»Ja, mav bliže prid, na sreda!«

Jelka Godec Schmidt, Čevljar in smrt.

Šoštar resən pride mav bliže, j ga pa začel udrihat s kneftra. J mu še tist kavkəlj ki gor, ta železni. Je pərgrmewo na hrbet ən na gwava, kamər je bu. Hudič je ga pa s prekla tu. Kakər je se zasukov, je se mu prekla zatakniwa nekam, v strop, ankrət ta v stena, tak da nəč ni adpraju. Da ga j šoštar fest namahov. No, k je bwo ankrət tga konc, da ga j nažvižgov, je reku:

»Zej vidəš, de səm mačnejši!«

Je pa hudič, ni bil kantənt. Je reku:

»To je galfija! To je lumparija! Se morva tamle zuna na frej!« je reku. »Tle ni nəč, tle noter,« je reku, »je premal pwaca.«

No, šoštar je bil pa tud kantənt, je mislu:

»Pa se zuna,« pa nasmejal.

Hudič je pa mislu:

»Aha, spet me hoče, da me bo zgalfov.«

Je reku:

»Samó da m boš dal tist kavkəlj pa tista toja, toja pərklemanska, ə, ané, kəgà maš,« je reku, »kneftra al kako se že praji,« je reku, »pa ti boš kol mu.«

Dobro, sta pa šwa tavən. Je se pa pastaju hudič, da ga bo namahov. Takrat pa šoštar s tista prekla začne mahat, da nəč ni bliže pəršù. Je ga pa spet namaju. Tako da, da nəč ni hudič adpraju pər njemù.

»No,« je reku, »sej vidəš, de s zanəč,« je reku. »Zej pa glej, da se m pabereš, da te nkle vəč na vidəm.«

Hudič je mogu sramotno itì, pa v pəkù, pavedov, kako j s šoštarjem, Lucfər je ne parkrat dbel pljunu, je reku:

»Ah, ga boma že dabil k rokam.«

No, dobro. Šoštar je naprej šivov, Boh Oče j pa tud gledov na njegà, kako se ma tele šoštar. Je pa le ankrət mislu:

»Tele taka pahušənga dewa ən to, tga bo treba sprajti. Nej pride k nam, da ga boma absodli, kam pərpada: al v pəkù al kam, də ga boma patisnəli.«

Pa praj Smrt:

»Zej boš pa šwa pa njegà. Pa kar paber ga pa pərpel ga.«

No, Smrt je šwa. Pride k šoštarju, patrka na vrate, je pa glih neki šivov pa praj:

»No, kdo pa je spet?«

Pa Smrt noter pride, praj:

»Zej boš šu pa z menó, Boh Oča me j paswov, da moràš z menó itì.«

Šoštar je mu pa zuna pər bajt majhno an zelen vrtiček, kaj da je mu za sawata, pa na vlika hruška. Tista hruška je bwa pa tak vštimana, če je hter na njo šu, da ni mogu dol, zakledər šoštar ni ukazov. Dobro. Se pa spoln pa praj:

»Ja, bom šu s tbo, samo tle mam taka dobra hruška. A b bwa kaj dobra, da b me, ane par hrušk me vtrgat šwa na tale hruška? Pole t bom pa ki bogal.«

Smrt nəč ni hudga misəlwa. Pa resən, se pa spraj na hruška pa vtrga ane par hrušk.

»No,« je rekwa, »a jih bo davəlj?«

»O, davəlj,« je reku pa ki noter ta šu šivat.

Smrt pa ni mogwa dó s hruške. Seveda, k je bwa hruška za-, začarana al zacoprana, ka b reku, pa ni mogwa doli. Šoštar je ki naprej šivov, Smrt je začewa pa vpiti, da nej vən pride, da ji bo pamagov, da bo dol zlezwa. Je reku:

»Se nəč nis mewa ta gor aprajti! Ko pa hodəš na hruška?« je reku. »Pa če, če m pa abljubəš, da nəč vəč po mne na boš pəršwa, no, pole t bom pa že spraju doli!«

»O, nkle,« je rekwa, »nkle vəč na pridem,« je rekwa. »Bom šwa kakər zludij,« je rekwa, »nkle vəč, se tud na menəm nəč vəč za té.«

No, pol je pa šoštar resen ukazov, da žihər dó gre, Smrt je pa adšwa. Je pa pavedawa Bagù, kako je. Boh je mav zamahnu z rakó:

»E,« je reku, »bo že! Pa ki pustma ga, se bo že naveličov!«

Dobro. Šoštar je prəstaròv, je bil vəs čas bəl nadležən, vəs čəs je teže delov. Nazadnjo bu pa le treba, da bi uməru al pa də b bwa Smrt pəršwa. Smrt pa ni tewa prit pa njegà. Grunta, kəgà bo naredu.

»A,« je mislu, »bom šu pa sam prot nebesam.«

Pride prot nebesam pa patrka, svet Petər pa bara:

»Kdo je?«

»Jəst, šoštar!«

»O, o,« je reku, »ti pa na boš nəč pər nas adpraju, pər nas te že paznamo!«

»No, dobro,« je reku, »bom, kam pa pol hočem iti?«

»Ja,« je reku, »me nəč na briga.«

No, to j pa Boh Oča šlišov, de je šoštar, je ga pa tud ki adpraju. Praj:

»Ti na šlišəš dərgam ko v pəkù. Dovta se spraji!«

No, šoštar se napoti, jo pa prot pəklə maha. Zej pa ankrət sa ga hudobc zagledali, da prot pəklə pride, sa ga pa tud že paznali, k je totga tako sturmov pa pretepu. Sa pa, je pa zavpù adən:

»Alo, vrate tišat! Tga pa na smema noter spəstiti! Nej ga maja, kir ga hočja!«

Pride k vratam, sa pa tak držal vrate, de sa jim kremplji vən pagledal skoz vrate. Ǝn vid, kako sa tišal vrate, pa vzeme ən kwadu tam, jim je pa kremplje kar zakrivu, da nisa mogəl spəstit. Je reku:

»Dobro, pa jih držte!«

Pa je šu. Pol je pa štədira, kako bo, kam b ja mahnu. No, je pa šu spet prot nebesam. Ta gor se mu je pa že vidwo, de sa vse zapiral, de na bo mogu noter. Je pa na una paskoču. No, je pa še dones na uni. Če adən genav pagleda, ga vidi, kako fletno sedi gor na uni.

Otrok: Jəs səm ga tud vidu.
Smerinjek: A?
Otrok: Jəs səm ga tud vidu, ga večkat vidəm.
Smerinjek: A ne? He, he.
Otrok: M-hm.

40:08

[*Posnetek je prekinjen.*]

40:20

Smerinjek: No, otroci, če bote pridni, bom pa pavedov ana lepa storja. A bote pašlušalə?
Drugi otrok:71 Ja. Tista ad grada pavejte!
Smerinjek: Ad grada?
Tretji otrok: Ah, ača, rajš tista pavejte ad Pehte, k je bwa v wopi.
Smerinjek: Se maš prov. No, bom pa ta pavedov. A nej?
Drugi otrok: Ja.
Smerinjek: Prov. No, bom pa ta pavedov, k je bwa Pehta v wopi tle v Vitrancu.

105 Pastirček se spoprijatelji s Pehto

Smerinjek: No, tle pa, v Kranjsć Gor je bwa, pər Ivancu se je rekwo, je bu ən Lojzək, rekəl sa mu pa Kravžəlnov Lojzək. Kravžəlnov sa pa zəto rekli, k je bil že oča njega vəs, skravžane wase je mu, Lojzək pa tudi. Zato sa pa rekəl pər Kravžəlnu pa Kravžəlnov. Jəst səm maža paznov, k səm bil jəst še mihən, səm bil šest let stər. Mož je cokle dewov pa taće reči. Səm ankrət šu k njemù, sa me paswal mama, sa reklə:

[71] Med otroškimi glasovi na posnetku je težko jasno ločevati. Ker je tukaj jasno, da gre za drugega, kot smo ga slišali prej, naj števnika *drugi*, *tretji* služita predvsem kot opozorilo, da je otrok več.

»Bež pa ane cokəlce nej ti vmeri!«

No, pa resən səm šu k njemù. Maža še prov dobro pomnəm. No, zej pstima maža, zej pavejma, kako j bu.

Mož je mov ane dve kozce ən tiste kozce je Lojzək pasu v Vitrancu. E, pa pase tiste kazé, včasəh jih je na Vratnik gnov, včasəh pa səm prot Črni wopi. Ta gori v Črni wopi je bwa pa Pehta v kvartirju. Pehta je bwa pa tak vštimana: če sa bli atroc pridnə, jih je mewa zwo rada. No, če sa bli pa mav bəl naródni, jih pa tud ni, ni bwa pərjatu z njimi. Tako da se tist, k sa bli žləht, sa se jo bali, tist, k sa bli pa pridni, jəm je pa še včasəh kej dawa. No, Lojzək pase ta gore. Anakrət pa le gleda gorta prot wopi, koze sa že gorta pəršle, je šu pa za njimi, je pa vidu, də se mav kadi pər wopi, də je ən vogən. Je mislu:

»Nemara pa tak pastir pase al kej drujga.«

V tistəm je pa že zagledov, je bwa pa Pehta pred durmi təm pər, je mewa ane taće dur narjene.

Otrok: Kəgà je pa kuhowa?

Smerinjek: Ja, je kuhowa za Bédanca, južno je mogwa skuhati za Bédanca. J ga mewa na košti. O, sta se zastopwa! Bédanc je pa nosu kaćga srnjaka al pa zêca, tist je pa na kvənk wavil. A veš, kako j to, na kvənk? To ma tak, z drota je mu narjena taka kampa, da j nastaju, poli k je noter zêc stopu al pa ləsjak, je se pa zadrgnəwo, j ga pa zagrabwo za noga pa nkamor ni mogu. O, je bu mož pərfrigan. No, dobro. Pehta je kuhowa pa Lojzka zagleda, da gre gorta. Lojzək je se jo pa bal. Šlišov je že prajt ad Pehte, se je pa vseglih mav bal. Pehta ga pa zagleda, ga pa pakliče, praj:

»Hej, pobəč! Ped mav gori!«

Hə, Lojzək je ən cajt gleda, je mislu:

»Boh ve, kəgà hoče, m bo pa še kej nardiwa.«

Je reku:

»Ja, k se tak bajim,« je reku, »k se bajim, se na upam itì.«

A b se bil ti ki bav?

Otrok: N-n.

Smerinjek: Nəč? Hə, vidəš, Lojzək se j je pa le mav. No, poli je pa vseglih se skaražu, je pa šu gorta. Pride gorta pa praje:

»Čga pa si?«

Je reku:

»Kravžəlnov Lojzək.«

»A Kravžəlnov? To j pa ti tle spoda.«

»Ja, ja,« je reku.

No, pol je pa barov:

»Kəgà b pa radí?«

Je rekwa:

»Ja, če boš pridən, nekej t bom dawa. A maš kej za sbo kruha, malce? Kej, ko pa maš za malca?«

Je mu pa revček ki n kos čərənga kruha.

»Ja,« je rekwa, »nimaš nəč drujga zravn?«

»Ja, nəč,« je reku. »Krəh. Sej j dobər krəh.«

Otrok: A je mu poj strd dawa?

Smerinjek: Ja, strd. Kako pa veš? Ja, s jo že dostkrat šlišov. Je mewa bučele, ta divje bučele je mewa. No, dobro. Bučele je mewa pa ki notre v skali. To sa taće divje bučele. Pa strd je vlik bol kakər pa navadna strd, kakər je maja ta druj bučevarji. Dobro, pa praj:

»Čaj, dej səm krəh!«

Mu je pa namazawa za ən prst na dbel strdi. Ho, to j bwa dobra. Je rekwa:

»Zej pa ki jej!«

Póf je se strdi najedu, o, je bil tak vesel. Pol se je pa nəč vəč ni bal, Pehte. Pol je pa reku:

»Ja, rajtam, da bom mogu kmav damó gnati. Polə papodne morəm pa v šowa,« je reku, j pof v šowa hodu.

Pehta je bwa, j rekwa:

»Veš, kəgà b te prasiwa? Reč mami, če maja mav sali.«

Veš, Peht pa j sol, sol ni mewa. Mesa je mewa davəlj, k je Bédanc nanosu, sali j pa le menkawo. Je rekwa:

»Bom pa jəst mav strdi dawa, de ja boja patica naredli, je strašno dobra v patici.«

No, resən, pobəč je reku:

»Bom pa pabarov, vem, de ja maja sali davəlj.«

Je pa šu, je mu pa dawa, je mewa pa tak kóhar, sma rekli. K səm jəs pasu, sma vəs čəs, sma jih samí dewali. A veš, kak je kóhar?

Otrok: Ja, a taćga, kakər ma tetica?

Smerinjek: O, na, to je zej kóhar, na tmu kuhaja. To je bil pa le kóhar, takle z brina, veš, brina, k raste, vlika brina. S pa adrezov na štir vogle vən skorja frišna, vən adrezov pa dol alupu z brina, pole s ja pa vkəp pərgnu, takole, veš, kakər an žakəlčək al kakər varžət, no, na ta viža. Pol s pa skozi, s pa ən jermən urezov s skorje tudi, pa jamce dewov, s pa skoz ən skoz pər abeh straneh pəršivov. Veš, ki takle gor s pər-, pərangavu, pər straneh s pa zašu. To sma rekli kóhar, mi sma jagade nabiral, vəs čəs, k səm jəst pasu še, jagade sma noter nabiral. No, Pehta je pa mewa tud taće kóharje. Mu pa

povhən kóhar strdi nabaše. Seveda, kóhar je bil pa že suh. Ni bil smowən. Je bil pasəšən, de se ni strd pərjewa. Dərgač na bu dobro. No, mu nabaše, praji:

»Zej pa pridi jutər polə, pa pərnes mav sali,« je rekwa, »t bom pa še strd dawa.«

Póf vesel, nese damó tista strd pa kazé gnov.

»No, pa adija,« je reku, »jutri bom že pəršù!«

Pride damu. Mama sa pa mislәl, de le jagade nese, k sa vidәl, da j mu kóhar. Sa pa reklə:

»No, ko pa maš, Lojzək?«

Je reku:

»Veste, kje səm bil dones? Ta gor pər Pehti [*vrata se odprejo, sliši se korake in otroški glas reče:* Dober dan], v Črni wop səm bil, pər Pehti,« je reku.

»No, ko pa s ta gor dewov?«

»Ja, gorta me j klicawa, səm pa šu. Səm pa šu gorta. No, pole, dobro,« je reku, »je pa strd dawa, da ja bote za patica meli. Samo neki je prasiwa: če b vi dal mav sali. Sali ji menka.«

»O, ja, sol bom pa dawa.«

Je reku:

»Jo bom jutri polə gorta nesu.«

Resən, druj den póf je že komaj čakov, da j šu. Je pa žena precej velik piskrčək vzewa, pa polhən piskərčək sali. Žena je misləwa:

»Sej j prov, jəs ji bom sol dawa. Vem, da bo spet strd notre nabasawa nazaj grede.«

»Če bo noter basawa, da bo tewa strd dat, reč, de nej ga mav umije, de na bo strd swana.«

»Ja, ja, bom, mama,« je reku.

No, pa resən druj den pride gorta. Pehta ga j že ad deleč zagledawa, je pa že ki zavpiwa:

»No, Lojzək, a maš kej sali?«

»O, mam, mam!« je reku.

Sta bwa pa aba kantənt. Lojzək je pa že vedu, da bo spet še strd dabil. No, j mu pa nabasawa strdi, pol, k je ankrət sol vən pabrawa pa fajn umiwa piskər. Póf j tak vesel gnov damó. Damó pride, j pa pavedov, je reku:

»Sa pa prajli, kako j huda Pehta. Jəst səm se j pa bal leki,« je reku. »Zej pa vidəm, da j dobra. Pa veste, kəgà m je še abljubwa? Je rekwa, da bo pakazawa, kje je frata, k sa sekal, j pa polhno maln. Bom jəst ankrət kangwəco vzel za sbo, de bom malne natrgov. Je rekwa, de bo anà pakazawa. Vəstè, anà vəs čəs hodi notre pa hosti pa karenine nabira, m je vse prajwa tole,« je reku,

»kako dewa, pa kəgà dewa, vse, karenine, pa rože. Poli pa s tistəh karenin pa z rož pa arcnije kuha. Veste, kəgà jo bom jəst prosu? Praj, da ma taće arcnije tudi, ata, k maja revmatizəm, k jih tak martra, de se boja namazal z njim. Maja taka žavba, skuha.«

Otrok: Mi sma tud ad Trentarjov kupli zdravilne rože.

Smerinjek: Ad Trentarjov?

Otrok: Ja.

Smerinjek: Ja, to maja, veš, to paznaja tele rože, k rasteja gor pa, pa nim. To sa za arcnije. Sa vse, vse arcnije sa za neki, za vse, hočəm reč, vsaka roža je za neki. Pa vse arcnije sa z rož narjene pa s strupov. To je vse, to je naravna reč, kar v apetit dabiš. Samo bol sa pa še ki taće damače rože al taka reč. Šəntjanžəv vole, kər, naša ranca mama sa ga vəs čəs mel, vole, pər hiš. Pa totrav volje, a veš, za kaj je totrav volje?

Otrok: N-n.

Smerinjek: Totrav volje je pa za žvək, pa to j zaprt žvək. Veš, to je zaprt žvək, je tak, če se ti udarəš pa maš pwava roka al pa noga, kamər se udarəš, da ni vofən, veš, de je ki pwavo, nəč ni rane. Boh vari! Če b bwa rana, b na paše.

Otrok: A če s-?

Smerinjek: Kako?

Otrok: A če se apečəš, tudi?

Smerinjek: Na. Veš, zakəgà je tisto dobro? Če se pa apečəš, morš pa kapus.

Otrok: Ja.

Smerinjek: Tak frišən kapus djat pa gor. Tist je najboli. O, to j vəč taćih damačəh arcnij. Za, za rana ja pa arənka. To sa pa spet druje rože, taće rmene, s tistəh pa arənka kuhaja, tist je pa za, za rane pa táko. A to, to sa vəs čəs ldi, stari ldi vedli pavedat pa to. No, zej, Lojzək je pa resən polə spet, k je večkrat ta gor gnov kazé, je pa prosu Pehta, je reku:

»Oh, našga ata tak, tak martra revmatizəm, tak jamraja, raće jih baléja. A mate kej taćih arcnij, de b jih dali, de b se namazov?«

»Ja, ja,« je rekwa Pehta.

No, mu je pa dawa spet notre tak kóharčək pa polhno taće žavbe. Taka žavba je imewa, k je vkəp kuhawa. Je rekwa:

»S təm nej se namažeja, pa na topwa, pa na topwa ruta čez, volnasta, pa dobər zavit pa v postl. Leki bo vən pategnəwo.«

Pa j resən pamagawo. Tak je póf tiste arcnije pərnesu, sa bli ata veseli pa póf je bil vesel. Pa vəčkat je gorta hodu, pa vəčkat je mu taka strd dawa, tak da sta bwa zwo pərjatwa s Pehta.

51:20

[*Posnetek je prekinjen*.]
Otrok: A je Lojzək pol še kda šu gorta?
Smerinjek: Kam?
Otrok: K Pehti.
Smerinjek: O, še.

51:42

106 Bratec in sestrica pri Pehti, Kosobrin ugrabi sestrico

Smerinjek: Lojzək je mu ana sestərca, zej sestərca je pa, je bu pa tist, Jelca ji je bu ime. Je pa rekwa, Jelca je pa tud strd jedwa, k je Lojzək damó pərnesu.

»Oh,« je pa rekwa, »Lojzək, kər boš past gnov, bom še jəst s tbo šwa ankrət. B jəst pa tud tista teta Pehta rada vidwa, če m na bo kəj nardiwa.«

»Ooo,« je reku, »nəč na bo nardiwa. Boš pa šwa! Samo mama pabari, če te boja pustli.«

No, dobro. Jelca pa:

»Mama, bom jəst šwa tudi k Pehti z Lojzkam?«

»No, no, boš pa šwa, k bo, k bo lepa ura. Dərgač na, k bo sonce sjav.«

No, dobro. Anakrət sta pa šwa, je pa šwa pa z njim Jelca. Jelc sa pa pasebej dal noter v an škrnicəlčək mav sali, sa rekəl:

»De boš ti sama dawa!«

»Ja, če ja bom upawa.«

»Hə, boš pa ja upawa, boš ti dawa. Se ni nəč huda Pehta.«

No, sta pa resən gnawa tiste kozce. Ženeta, ženeta, Jelca sa pa že najé začele balet, k je bu precé strmo. Je rekwa:

»Oh, a j še deləč?«

Je reku:

»Lej, ta gorle j tistale Črna wopa,« je pa pakazov.

Je se pa prov mav bawa.

»Ja,« je rekwa, »təm je pa tak kakər ən pəkù.«

»Oh, ni pəkù,« je reku, »to se le vid č-, k je črno noter, k je tma.«

Otrok: A je takrat kej kuhawa?

Smerinjek: Takrat glih ni kuhawa, pol je šele pərkwadawa. Je drvé nabirawa. K sta gorta pəršwa, je ni bu ta gori. No, pa prideta s kozcam gorta,

dekəlca j tak astrašən gledawa, kje bo Pehta zagledawa, Pehte pa ni bu. Je pa barawa:

»Ja, kje pa j tista teta Pehta?«

Lojzək je reku:

»Ja, jəst na vem. Boh ve, kam je šwa. J pa, namara taće rože nabira al pa karenine. Mal pačajva,« je reku, »pa tle dó sedva.«

Sta pa sedwa pər wop tama doli, pa gledata dol na Kranjska Góra. V tistəm pa zašlišta zgora pa host neki, an, ana hoja. J se pa ustrašwa:

»Jaš,« je pa rekwa, »ko pa če medved pride?«

»Oh, oh, trepša! Medved bo pəršù!« je reku. »Kar na se boj!« je reku. »Medvedov ni tle pər nəs.«

Dobro. Pa pagleda, je reku:

»Lej, lej, lej! Zej pa pride, Pehta pride!«

Je mewa pa polhən naročje taćəh sušəh drvà, veje pa taćəh səhó. J pa drvé nabirawa, zato j ni bu. Pride, j pa že ad deləč zagledawa, da sta sedewa tama pər, prəd jama, prəd tista wopa. Pa zavpije:

»Ho, Lojzək! A dones maš pa sestərca za sbo?«

J že ki uganiwa.

»Ja, ja,« je reku.

Dekəlca se j pa tak bawa, j se pa Lojzka takle pərjewa za roka.

»Oh, Lojzək,« je rekwa, »bežva damó, bežva damó!«

»Trepša!« je reku Lojzək. »Ko pa se bajiš? Se nəč na bo nardiwa. Ti morš ki sol dati, k bo pəršwa.«

No, Pehta pride s tistmi drvámi, jih vrže doli təm na tle. Dekəlca pa:

»Te-, teta, te-, te-, teta Pehta, nate, mav sali səm pərneswa.«

Joj, kako j Pehta poli vesewa bwa, je rekwa:

»Pridna, pridna dekəlca.«

No, pol je bwa pa karažna dekəlca. Pol se j pa ni bawa.

»Zej pa ki mav pačajta,« je rekwa.

Pa šwa noterta, je mewa taće lep-, spravljen gori, je mewa prov palice, samo s kamna, vse s kamna, kamnata miza, kamnate, namest stowov sa bli tać kamni. Je mewa strašnó fajn, pa prov pastiljano. Noter pa tak fajn pesək pasut kakər na podu, veš. Prav ləpo, je mewa zwo čedno dərgači. Samo kuhawa je pa le zuna, zato da se j ni notre kadiwo, vəs čəs zuna pred jama. Če j bil pa dəž al pa de je bil grd vreme, je mewa pa taka pwahta, ne stare kovtre vkəp zašite, k jəh je dabiwa pa nabrawa vkəp. Je pa tiste abeswa, veš, kakər ən firənk, de je bu zapərto. Pol je mewa pa ən mav ən ror, pa ki z əngà, s skorje, veš, te, takle, k brina pasekaja. Vem, da s že vidu. No, pol ja

pa amajja. Pole sa pa taće skorje vkəp, da je tak ror. Tist ror je mewa pa vən napeljan, se j pa təm vən kadiwo, de se ni notre v jam kadiwo.

Otrok: Kje j pa dabiwa ror?

Smerinjek: Təm sa, k sa mel holcarji, sa brine padiral, oh, je bu kaj tist ané, tist skorje. Veš, s ka-, veš, kako to dewaja? K brina pasekaja, pole pa frišna amajja, tiste skorje pa pole zvozja, jih panucaja za le-, tam k ledrarji, pravjo, koža abdewujeja, panucaja za čreswo. Za to tiste skorje vse prədaja. No, j pa prasiwa Pehta holcarje, je rekwa, taće, ə, adne sa bwe taće fajn prov kakər gor takle za šporhet, veš, k sa rori, samo to sa železni. Je rekwa:

»An par takəh rorov b rada, də bom mewa za to.«

Je pavedawa, zakəgà bo nucawa.

»Hooo,« sa rekli, »kar jih hač! Ki naberi, kakršne hočəš!«

Zato je mewa poli tak fajn vštimano.

No, dobro. Pehta je poli pa vogənč nardiwa zuna. Takrat je zuna kuhawa. Je pa rekwa:

»Zej bo pa Kasabrín pəršù dones. Bédanc je ga pavabu, bota zêce pərneswa, boma zêce pražli.«

A veš, kako j to pražli?

Otrok: Ja.

Smerinjek: Ja, no, kako pa je pražti?

Otrok: Na ražən se ...

Smerinjek: Na ražən, ja. To sa mel taka navada, sa pa ki dva kowa takle, dve ragavili, pol sa pa vogən spoda zadewali. Zêca sa seveda ta pəru adrli pa spucali, poli sa ga pa mav z mastjo namazali, je mewa včasəh, al pa z wojam, ad gamsa woj, kakər je bu. Pa gor na ražən sa pasukal pa pekli. No, dobro. Resən, ni bu dolgo, vogənč je tama že goru, vse je bwo naštimano, ja pa pərmaha Bédanc. Joj, dekəlca pa v cviv. Dečwa se j pa Bédanca bawa. Ja, je bil grozən. Kasmat, črn, vəs črn, tak kakər ta divji mož, lih na ta viža je bil. Kasabrín je bil pa bəl kumərən, pa tako gledal. Kasabrín je se pa mav všawov, se j mav bal, koj bo. Bédanc je ga pa ki əngavu:

»Ho, koj pa se boš bal? Ki pedé! Sej naša Pehta strašnó zna dobro kuhat pa peč, vse,« je reku. »Se boš fajn najedu!«

Otrok: Kje j pa dabil Kasabrína?

Smerinjek: Kasabrín j ga pa že pre včasəh prosu, je reku, k ni znov zêcov wavit, kako jih an wavi. Bédanc je mu pa pavedov, da jih na kvənk wavi pa to. Ja, jih je pa revež wavil, pa ni znov. Ni znal kvənk naštimat, ni benga ujel. Včasəh je se mu pasrečwo, da je tako kterga ujel, ampak mavkda, mavkda. Pol j ga pa pawabu, je reku:

»Boš pa pər mne ankrət, šu z mno na kasiwo.«

Otrok: Kəgà je pa pol jedu Kasabrín?

Smerinjek: Ja, Kasabrín, veš, de včasəh, k je bil zwo wačən, de je povže tudi, ki srove, srove povže al pa jih je mav v vogən na-, zakuru, pol k je bwa pa žerjajca, je ga pa noter. Kədər je bil pa prov zwo wačən, pa še to ne, pa ki srovga. Seveda se j slinu, vəs se j slinu.«

Otrok: Kje je pa vžigalice dabil?

Smerinjek: Vžigalice? Veš, kako je kuru? On je včasəh, je pər Peht šu, je mewa vəs čas vogən, Pehta je mewa žerjajca. Če pa ni mu, je pa na soncu vzel an bukov, an bukov kos lesa, veš, de j bil gwadèk, pol je pa še məhćga, taćga pa prov zwo məhćga. Je pa kaj dolg dərhov. Pa goba j mu, veš, taka goba, kakər, kakər sa mel star ldi za fajfa pəržigati. Je pa kaj dolg dərhov, je kaj dolg dərhov, de j smrdet začel, de s je vnewo, in skoz to vogən dabil. Včasəh je pa Pehta prosu. Pehta je mewa pa tud špičce, samo ne taće, kakər jih maja dones. Sa ble taće špičce na žvepwo, de j bwa kapca pa žvepwo, veš. Včasəh jih je dabiwa Pehta. Je pa tud sfehtal včasəh, de m je špičce dawa, kədər je bil dəž, dərgač ne bi mogu vogna narditi. No, dobro. Sta pa pəršwa, Pehta je hitro naštimawa. Je reku Bédanc:

»Nəč na boma dərgač,« je reku. »Donəs boma zêca pekli. Hitro na ražən.«

Sa ga pa pekli. Dekəlca je tak gledawa pa ki spravlala Lojzka:

»Bežva damó, bežva damó!« je rekwa.

»Ja, koj, zej pačajva še mav.«

Pehta je rekwa:

»Nəč se na boj!«

Jelca seveda se j bawa, no, pole je pa le vidwa, da j abedən nəč na bo naredu. Zêc je bil kmav pečən, je ga adrezawa an kos. An kos ga je adrezawa Kasabrínu, pole ga j Bédancu, potlej ga j pa še dekəlc dawa pa Lojzk mav pakusti. Al je bil dobər! To je, prov prata je bwa, veš, taka prata, kakər ja mama spečêjo. Prov vorəng prata je bwa. No, k sta se ankrət najedwa, je poj pa Pehta rekwa:

»Zej bom pa še strdi vama nabasawa.«

Je pa nabasawa jima strd, da sta je damó neswa, da sta strd damó neswa. Potle k prideta damó, sta pa bwa tak vesewa ate pa mama, k sta kaj strdi pərneswa. Je pa barawa mama Jelca:

»No, a t je ki Pehta nardiwa? A je bwa ki huda?«

»Ooo, nəč, strašnó dobra. Pa məsúčək je dawa. Pa tak fajn pečən, tak fajn je bil. Na vem, a j bil kočkov al kaj je ta meso.«

Lojzək je pa pavedov:

»Oh, oh, kočkov!« je reku. »Ad zečka. Zečka sta pərneswa Bédanc pa Kasabrín. Pol ga je pa pekwa, sma pa jedli.«

No, mama sa rekli:

»Zej kər bota pa še šwa, bota pa še sali v druga neswa.«

No, zej sta pa spet ankrət gnawa past. Jelca je pa bwa bəl karažna pole gratawa, k je bwa že, k je vidwa, da nəč ni hədgà. Je šwa pa spet z njim. Takrət je pa Lojzək reku Pehti, je reku:

»Teta, veste, kəgà ste gun den ablubli?«

»Ja, kəgà pa že? Aja, ja, da bom malne pakazawa,« je rekwa, »da bom frata pakazawa, kje malne rastejo. Dobro,« je rekwa, »čajta, bom jəst tle še adprajwa.«

Je mewa anga taćga mucka, je mewa. Fletənga mucka. Mucka j mewa pa zato, da je jedu, če j, kar je astawo, pole pa, če je taka miška pəršwa, je ujel, d ni noter pa wop letawa pa pabirawa pa med jedi ušwa.

»No,« je rekwa, »boma pa šli.«

Pehta je vzewa – ana taka matikca je mewa, mihna matikca, kakər maja za v greda. Je mewa dva rogəlča, veš. A veš, zakaj je mewa taka matikca?

Otrok: Zakaj pa?

Smerinjek: Zato, da je karenine vən kapawa, k je bwa taka, oné, vsəh sort karenine nabirawa. Pole pa, tista, na vlika taka kangwa je mewa. Pa tam noter je nabirawa. Vsaka karenina j paznawa, pa rože vse. Jəh je pa peljawa. Precé deləč sa moglə gorta še itì. Ta gor je bwa pa resən frata, pa vse pasekano, samì štarì. Sa pred holcarji vse pasekal že. No, poli čəz par let, a ne, pa tama, kjer pasekaja, pa jagade začneja rasti pa malne, kəkər je. Jagade n malne n taka reč raste. Je bu pa vse rdečo, vse rdečo. O, Jelca je pa rekwa:

»O, kaj je jagad!«

Pehta je pa rekwa:

»O, to pa nisa jagade.«

To sa bli pa tač visoć grmì, sa ble malne, sej veš, taće sa malne, vsok rastejo.

»No,« je rekwa, »to sa pa malne.«

Akrabolt! Sa pa začel nabirat malne. No, Pehta je šwa naprej, je rekwa:

»Zej bota, sej bota samà znawa zej nazaj itì.«

»No,« je reku, »sej se vid dovta k wopi, sej se fajn dovta vidi. Bova že. Hvala, k ste pakazali.«

Mewa sta pa vsak ana taka korpca za sbo pa sta nabirawa malne. No, dekəlca jih je ən cajt jedwa, ən cajt nabirawa, pobəč je mu že polhno malən, je pa reku:

»Zej pa tle mav pačaki, ki nabíri, bom jəst pagledov, kje sa kozce. De na bom kazé zgubu.«

No, j pa šu. Jelca je pa ən cajt gledawa, pa še nabirawa. V tistəm pa, veš, kdo j pəršù?

Otrok: Kasabrín.

Smerinjek: Kasabrín, ja. Kasabrín je bil pa zgora, je vidu, da dečwa jagade nabira, je pa mislu:

»Tle se bo pa dal nekej nar-, zasužti.«

Mislu s je, da bo dekəlco ukradu.

»Če boja dobro pwačali, ja bom dal nazaj, če ne, ja bom pa mu pa ki zakrita. Bom pa ki takle reku: 'Jəs vem, kje j dekəlca. Dekəlca je edən ukradu, ma zakrita. Če kajle dastè, ja bom pa nazaj pərpeljov.'«

Tak j je Kasabrín pagruntov, veš. Je pa šu, pa prov patišem pride. Jelca je tam nabirawa, nəč ni hədgà misəlwa. Ja j pa zagrabu pa ana cota je notre v usta stwaču. A veš, zakaj je cota?

Otrok: Zato, da vpiwa ni.

Smerinjek: Zato, da vpiwa ni, ja, zato je cota zatwaču. Dekəlca j prasiwa z rakam, de j nej psti, de nej jo psti, nej jo. Nəč ni pamagawo. Je pa ki za sbo vleku, pa vrh Vitranca, pa čez Vitranc, pa v Mawo Pišənco noterta. Tam je mu pa ən kvartər noter v skali. Je mu tud tako kvartər kəkər tle Črna wopa, samo tama je bwa pa vəč jama pa bəl adpərta. Da včasəh, če ga j zebwo, j mu taće kože stare ad gamsov, k jih je pwaz pabù. Je pa vse adəru, pa tiste kože na sonc palet pasušu, pol je mu pa fajn noter pastwano. To je bu pa v Mal Pišənci. No, pa dekəlca ta pərpele, dekəlca, pol j je pategnu tista cota vən, b se bwa kmav zadəšiwa. Je bwa že vsa pwava v abrəz. Pol je pa prasiwa, de nej ja psti, de nej ja damó pəsti. Bédanc[72] ja je pa pərklenu. J mu pa ana ćetna, ja pa za noga pa co k an brin pərklenu tama noter v wop, da je bwa kaj, de j uhkò noter v wopa šwa, v tista jama, pa vən, dərgam pa ni mogwa vteči, k je bwa pərklenjena. Tak je vekawa n vekawa.

»Ǝ,« je mislu, »zej pa le veči, tle te abedən na bo šlišov.«

Je mu pərklenjena. Pol je pa šu, se j pa ki zgubu. Dekəlca je ən cajt vekawa, vekawa, kaj dolgo, de j prov abnemogwa. Je pa akol padwa pa zaspawa. Je pa zaspawa, se je pa tak, ne čudne sne imewa. Tak je se čudno snjawo, de j je Bédanc gwava adrezov pa raće parezov pa na ražən j je natəknù. To se j

---

[72] Pripovedovalec namesto Kosobrin reče Bedanc.

je ki snjawo, veš, zato k je preh vidwa, k sa zêca pekli. Pole, k se je zbədiwa, je pa vidwa, da ni res. Je bwa pa spet žawastna. Je misləwa:

»Zej, kəgà bom jəst tle, a bom tle umrwa al koj le?«

No, Be-, Kasabrín je pa šu, je pa pavedov Pehti, je reku:

»Zej morəm pa v Kranjska Góra iti,« je reku. »Če kej nucaš, bom pa pərnesu.«

»Ja,« je rekwa, »pa pərnes ane špičce al kej, če maš, kej taćga, al pa salì, če boš kej taćga dabil.«

Bédanc, ə, Kasabrín gre v Kranjska Góra, je pa pəršù pa glih mim Kravžəlna, mim Ivanca tama, ne. Teta sa pa mel an pranje tam prəd durmə, pa vsə abvekan sa bli. Lojzək je bil pa že dama s kazámi. Provzaprov, kazé dama, Lojzək je že v šola šu, to je bu že popovne. Pa praj:

»Teta, kəgà pa, da tak večete?«

»Jelca se j zgəbiwa, Jelca se j zgəbiwa,« je začewa prajti. »No,« sa rekli, »tak səm žawastna. Gorta v Vitranc je šwa z Lojzkam, sta kazé gnawa, zej se j pa zgəbiwa, ja pa nkir ni. Lojzək ja ni dabil, zej pa nəč na vəmo, kje je.«

Je pa šu pa na ušet pərščetov, je reku:

»Teta, mne se pa mav zdi,« je reku, »jəst səm pa vidu, k je j Škompnik nesu. Na ramən je mu žakəl, je pa nesu, pa tak se j šlišov, kakər də b bil ən vek noter v žaklu,« je reku. »Pa najbəl gvišno jo je Škompnik pabasov,« je reku. »Veste kəgà …«

Otrok: Kdo je on?

Smerinjek: Škompnik j je vzel, Škompnik, ja. Škompnik j je vzel. Naj prov lepo pabara, če na ve. No, dobro. Pa prajə:

»Jəst se ga pa mav bajim, Škompnika. Samo, če me pa pwačate,« je reku, »bom pa reskirov,« je reku, »bom pa šćira vzel pa tjə med njegà, de bom jəst Jelca mu preč vzel,« je reku. »Jəst morəm pačakati kaj dolg, da bo an ad doma šu.«

»Ja, kje pa je Škompnik?«

»Ho,« je reku, »te j pa deleč notre,« je reku, »veste, kje j konc Male Pišənce gor?« je reku. »Še više ta gor,« je reku, »prov gor v ənəh sedwah,« je reku, »ma jama.«

»No, ja,« teta sa rekli, »jəst, če je nazaj pərpeleš,« sa rekli, »veš, kəgà t bom dawa? Kaj, da na bo treba nəč vəč sali fehtati, kaj sali boš dabil.«

No, pol je bil pa Kasabrín kantənt. Je mislu:

»To se bo pa fajn zasužwo, bo pa fajn. Salì bom davəlj dabil,» je reku, »pa še dnar m bo dawa.«

Je pa šu, je reku:

»Teta, bote vidlə, če bo prov, ja bom še dones nazaj pərpeljov.«

»Oh, le jo, le jo! Strašno b rada vidwa.«

Škompnik[73] je pa šu. Teta sa pa pavedal stricu Kravžəlnu, kako je bu pa kəgà je reku. Eee, stric sa pa rekli:

»Jəst pa Kasabrínu nəč na zaupam. Te je falot. Če je le sam na bi vzel?«

Sa pa reklə:

»Čaj! Dej mə brž majhno ən kruha pa ən kos špeha.«

Pa mav, na flašca žganja sa vzel, pa noter v malha, pa sćira, sa šli pa v Vitranc. Prideja gorta v Vitranc, pabaraja Pehta tama, k je bwa pred durmi, sa reklə, če kej veja, kje j Jelca pa to.

»Ja,« je rekwa, »zapone sta jagade trgawa, pole sta šwa pa te, ə, malne, ne jagade. Pol sta šwa pa tle gorta,« je rekwa, »no,« je rekwa, »nazaj je pa pobəč pərvekov, je pa reku, de se j Jelca zgəbiwa. Pa da j vidu tam gor anga maža, pa nəč ni vedu, kdo. Aha,« je rekwa Pehta, »to je bil pa, najbəl gvišno, da j bil Kasabrín. Če j dečwa zmenkawa, Kasabrín je pa navihan, najbəl gvišno je je vzel.«

Stric sa pa rekli:

»A ti kej veš, kje Kasabrín stanuje, kje ma jama?«

»O, dobro vem. V Mal Pišənc ja ma, v Mal Pišənc. Tam greš notre ta prot anem, pa ta zgornji stəzdè, tam je na vlika jama, tam, tam ma jama.«

»Ho, pol bom pa dabil, tam m je pa znano.«

Je pa mož šu, pa ki čez ané, tota čez, čez ané, no, čez Vitranc dovta pa čez voda, veš, pa na gun krej, de j pa gunmu kraj gorta šu v Mal Pišənc, pa ta levmu kraj, če greš noterta, de j səm na tej krej gledov, na ta prav krej. Je mislu:

»Zej, če tle gorta grəm, ja bom pa zakrù.«

Pa šu, pa gledov. Pride glih tak deləč noterta že, da j tista jama vidu, tista wopa, veš, kakər j bil notre Kasabrín.

Otrok: Ja.

Smerinjek: Je pa ad deləč zagledov, k je bwa dekəlca na ćetni pərvezana.

»Aha,« je mislu, »zej sma pa vkəp! Zej bo pa le tak dəržal, kakər je Pehta pavedawa, de j je sam ukradu.«

Otrok: Kje j pa Kasabrín?

Smerinjek: Kasabrína takrat ni bu še dama, ki dekəlca sama vidu. Je reku:

»Zej je že dobro.«

---

[73] Pripovedovalec imenuje Škompnika namesto Kosobrina.

Je šu pa dovta, pa spoda pa ta spodnji stəzdi, zato k noterta gresta dve stəzde. Adnó j ta stara, adnó, ta garenja, j pa nova. Pa ta spodnji stəzde, pa prov pačas gorta pərleze glih pred jama. Dekəlca pa vekawa, vekawa, zdəhvawa təm. Je pa zavpù:

»Jelca!«

O, takat, k je zagledawa, d ata prideja, je bwa pa vsa vesewa. Je mu pa vse pavedawa, kako j bu. Da je je Bédanc[74] pərklenu pa to, je vse pavedawa. Oče je pa reku:

»Čaki, zej pa ki tih bodva!«

J je adklenu, ćetna ki pərsekov, k je mu tak zaklenjena co k brini, pərsekov. Je reku:

»Zej se pa ki noter zakrijva v wopa pa pačakiva, da pride Kasabrín.«

Kasabrín je pa tist cajt šu, da bo dekəlca nazaj peljov h Kravžəlnu, ane, da ja bo damó zapeljov, da bo pole sol dabil. Pa čakata ən cajt. Kmal sta zašlišawa tam pa šodru, pa pesku: krəmp, krəmp, krəmp, k je mu taće cokle, vse padkavane, taće vlike žəble notre. Pa pride.

»Aha,« je reku, »zej pa že pride.«

Je pərškù Kasabrín. Sta bwa pa notre zakrita pa j že ad deləč vidu, de j ćetna pərsekana.

»O, zlodja!« je reku. »Zej m je pa dekəlca pa ušwa, zej je pa ušwa, zej ja pa na bom mogu peljati.«

Takrat pa paskoč Kravžəl vən.

»Kəgà ušwa? Kle je! A, ti falot, ti!«

Je ga pa zagrabu. Kasabrín ni bil močən, neki tak ko n tərənk, suh. Je ga pa zagrabu, pa rake mu na rit zvezov, pa ga gnal v Kranjska Góra pa v arest. Sa ga pa zaprli, Kasabrína.

Otrok: A je pol konc?

Smerinjek: Ja, pol je konc tga, j konc pole.

73:11

[*Posnetek je prekinjen*.]

[74] Pripovedovalec pomotoma imenuje Bedanca namesto Kosobrina.

107 Pehta v priporu

Smerinjek: No, zej bom pa naprej pavedov, kako j bu s Pehta. Pehta pa je vəs čəs tiste karenine nabirawa pa tole. Anakrət je pa misləwa:

»Mal kapúsa b bu dobru.«

J je pa ta čez mahnəwa čez Vitranc, pa na Padkorən gorta.

Otrok: Zakaj je pa šwa?

Smerinjek: Ja, le čaki. Bom pavedov. Anà je misləwa: tam gor maja fajn kapús, veš, kapúsave gwavè. De bo kapús narezawa, tak, sawata kapúsava.

Otrok: Aja.

Smerinjek: Je se pa navadwa, je že preh vəčkrat hadiwa gorta pa kradwa kapús. Zej, oberpavərji sa pa təm na štrek dewali, sa pa vidli, de Pehta vəs čəs gorta pa Kawóvratəh hod, pa notre pa kapúsu [*otrok v ozadju slišno pritrjuje*: mhm, aha]. Potlej je pa ankrət ən oberpavər reku:

»Koj k je tole za na baba?«

Pehta j bwa šroka, taka šroka pa grdo napravljena, taće ...

Otrok: Ojejs! [*Smeh.*]

Smerinjek: Taće stare cote je mewa, je bwa čudna. No, pa hod gorta, je pa reku:

»Ja boma, ankrət ja boma pa zasačli pa ujeli, de boma vidli, kdo kapús krade.«

Otrok: Zakoj pa?

Smerinjek: Ja, nazadnjo, nazadnjo smo pa, s boja pa misləli, de ga mi kradema, no, zato. No, dobro. Potlej pa samo, pərvəč m na smeš abrəkvati, dərgač pole težko gavarim. Morəš mav pəstit, da bom gavoru. Dobro. Je pa, ankrət sa ja pa zasačli pa, notre j pa kapus štəmnawa. Je mewa že tri gwave notre v ən cot zavite. Pa paskoč adən, pa akol letu, da b na bwa mogwa Pehta v hosta vteči. Pa akol gre, je j pa zada ja zagrabu. Pa preh je že pavedov, je reku:

»Kəkər ja bom zagrabu, hitro pridte na pamoč, de ja boma, de j bom gvavtək, magoče ja na bom. Baba bo prece močna, kakər vidəm.«

Pa resən. Je j pa zagrabu zada, Pehta je zavpiwa, v tistem sa ja pa zgrabli pa zvezali. Pol sa je pa baral, kəgà tle dewa pa kdo j je ukazov kapus.

»Ja,« je rekwa, »se səm ga ki mawo.«

»Kəgà ki mawo!«

Je pa že po zevənka menkawo, kaj je ga znasiwa že. Seveda, k je vəčkat hadiwa pa njega. Pole sa ja pa vlekli pa v Kranjska Góra. Zej, v Kranjsć Gori je vekawa, prasiwa, sa je zapərəl noter v arest. Sa j mel ən cajt zaprta. Pa nisa mel še takrat aresta. Ki tam pər Bofku sa mel, sa rekəl šubərca. A veš, ki je šubərca?

Otrok: N-n.

Smerinjek: To je bu tako, če sa kterga zapərəl, de j pəršù, sa ga pa čez noč zaprli. Poli, če je bil z drujih krajov, sa ga ta paswal nazaj, če j bil pa damačin, poli sa pa sodli, kəgà je naredu. J pəršwa pred sadnika. Pol sa pa pavedal, d je kradwa, no, sadnik je pa reku:

»An tedən ja zaprite, pole bo pa gməh. Se bo že advadwa krast pa tle pa polj škoda dewat.«

Zato k je vəs čəs kradwa pa polj, pa sərk, pa takle hadiwa dó krast, pa gorta nasiwa.

Zej Pehte ni bu nazaj, sa ja mel zaprta, Bédanc je nosu zêce, je mu že cel kəp zêcov.

»Ja, kam je pa Pehta zginwa?« je gruntov pa gruntov.

Pehte ad nikodər. Pole anakrət je se pa le napraju, je šu pa tud na gun krej gorta v Padkorən, k sa holcarji holcvali tama. Je pa reku, če sa ki čutli, de b bwa taka Pehta tle akol hadiwa.

»Ja,« sa rekli, »kar se spaminjama, bo že ən tedən kmav ad tga, k je tle pəršwa. Sma je vidəl tle spoja, pol je šwa pa dovta na polje. Pole se pa nisma brigali.«

»Aha,« je mislu, »zej sa ja pa gvišna ujel tele, najbəl gatovo.«

Je pa gruntov, kako bi tole zvedu. Je šu pa ki nazaj. Je pa čakov, kda bo Lojzək spet ki kazè tam pasu, da bo Lojzka pabarov. Pride nazaj gorta k Črni wopi, je pa glih spoda pad wopa Lojzək sedu. Pa ni bwa Jelca, nəč ni bwa z njim, takrət je bil ki sam, pa na taka piska je mu pa piskov na tista pišu. Je piskov, ga pa pakliče, ga j že paznov. Lojzək, k je ga zagledov, se pa tud nəč ni bal, k je bil, sta bwa že navajena. Pa praj:

»Ko pa je, stric Bédanc?«

»Čaj,« je reku, »gor pede. Te bom neki pabarov!«

Lojzək, seveda, se ga ni bal. Je pa ki šu. Je reku:

»Ko pa je?«

»A s ki Pehta vidu?«

»Oh,« je reku, »že ne par dni nəč,« je reku. »Nəč na vem.«

»Ja,« je reku, »zginwa je. Pa sam na vem, kje je,« je reku. »Zej morəm ki srov jesti al pa morəm sam kuhat, če hočəm, da jem.«

Póf je grunta ən cajt.

»Ja,« je reku, »čajte, stric! Bom, če ja bom vidu, bom že vam pavedov.«

Bédanc je pa reku:

»Veš kəgà? K boš damu pərgnov, reč mami al pa ati reči, de nej pabaraja, mne se tak zdi, nemara je maja pa zaprta kje v Kranjsć Gori.«

Pa nəč ni pavedov, zakaj misle to. An je vedu, če j kradwa, de sa je najbəl gvišna zaprli. Prov, pobəč je damó gnov. Kazé damó pəržene.

»Mama,« je reku, »zej pa nəč ni, nəč vəč strdi.«

»Ko pa je?«

»Ja, Pehta je zginwa.«

»Ja, zginwa? Kam pa?«

»Ja, ko pa jəst vem! Veste, kdo? Bédanc je me barov, je reku: pavej dama, da Pehta je zginwa. Če b mogli vi zvedti, če j namara kje v Kranjsć Gori, de j bwa namara zaprta.«

»No, ja. To bom pa uhko nardiwa. Se bom šwa glih zej ta na, na ves, v štacuna grem neki kəpvat,« je rekwa, »bom pa pabarawa.«

Je pa pəršwa, pa glih pred Bofkam. Stric, Bofkal stric sa bli pa tam na klopc sedel pred durmi, pa fajfa sa rauhal tama, zato k sa glih z Vršəč doli, sa ane turiste peljal gorta. Pa praj:

»Stric Bofkov!«

»Ko pa je?«

»A kəj veste, če maja kterga noter v šubərc zaprtga?«

»Ja,« je reku, »adən je pa zaprt, pa na vem, kdo. To pa vem, da adən je notre zaprt, k mu vəs čəs nosja mav čərənga kruha pa voda. Sej drujga mu na daja.«

»Oh, stric! A b bli tak dobri, da b pagledal pa pabaral, kdo j notre.«

»Ja, to pa uhko. Bom pa ki ta k lin stopu.« [*Zasliši se bitje ure – dvanajst udarcev.*]

Tama j bwa pa ki taka lina noter v šubərc. Nəč ni bu vokna, pa ki jama, kakər tle v štali, veš, k maja taće line. Vem, de s že vidu. Maja pər Smerinjek tud taka lina. No, pa stop tota k line pa praji:

»Ho, kdo pa j notre?«

Je pa zašlišov notre ən smrčanje: hrrrr, hrrrr [*potegne skozi nos*].

»No, a j medvəd al ko?« je reku Bobək [*otrok se posmeji*].

Takrət se pa zdram Pehta. Je pa spawa, veš, spawa, srota. J bwa zmartrana, je bwa, wačna j že bwa tudi, pol je pa zaspawa. Je pa smrčawa. Pol se j pa zbədiwa pa praj:

»Oh, oh, kdo pa je?« [*Reče s slabotnim glasom.*]

»Ja, jəst, Bobək. Kdo pa s ti? Kdo pa j notre?«

»Pehta səm!«

»Ja, ko pa not, ko pa s uštiljawa, de te maja zaprta?«

»Oh,« je rekwa, »ane karenine səm nabirawa ta gorle v Vitrancu. Sa me pa ki zgrabli,« je rekwa, »mal bəl tlele spoda. Na vem, koj sa bli za n dewavci, sa bli ájzənponar al koj?« je rekwa. »Sa me pa tle səm pərvlekəl, zej sa me pa zapərəl, pa sama na vem, zakəgà.«

Veš, ni tewa pavedat, de je kapús, a ne. A, je bwa navihana, ni tewa pavedat, de je kapús kradwa. O, pole, Bobək je pa šu pa pavedov. Je reku:

»Zaprta maja.«

Seveda, druj den, k je pobəč spet gnov [*zasliši se trkljanje lesa*], Lojzək kazé gorta … Pust fajfa na gmah pa pašlušej! [*Smeh.*] Praj, res, je pa pəršù pobəč gorta, ga pa bara Kasabrín:[75]

»No, a s kej zvedu?«

»O, səm ja zvedu,« je reku. »Mama sa šli k Bofk barat. Sa pa lih stric, sa bli dama, sa pa pagledal noter. Pehta je zaprta, v šubərc ja maja.«

»Ja, zakəgà pa?«

Sej Bédanc je takoj vedu, zakəgà.

»Ja,« je reku, »mama sa rekəl, de j rekwa, de je ane karenine kapawa, sa ja pa ki zgrabli pa zaprli.«

»Ah,« je reku, »bom šu pa sam pa njo.«

Zej Bédanc je pa gruntov, kako bi naredu. Je mislu:

»Če se sam pərkažəm, boja pa še mne vteknili.«

Bédanc je bil pa močən, Bédanc se pa treh ni ustrašu. Treh! Na, pa na, da b se anga bal. Je se pa naštimov panoči, k je bu ankət tma. Vse j bu zaprto. Pa gre pa prot Bofku ta v Kranjska Góra. Pride k Bofku, pa ki noter v šəp. Je pa šwatov tama, pa šup šwatov, če bo dabil taka sćira al kej. Tama sa ble pa sćire, krampi, cepini, vse sorte [*začne kašljati*]. No, mav mə kašəl naganja, pa nəč ne de. Je pa šu dovta, pa k lince. Pa pasluša ən cajt. Je bu vse tiho. Vse ki tiho. Pa mav pagleda, tma je bwa, vidu nəč ni. Pole pa prav, bəl, mav bəl patihəm reče:

»Pehta! Pehta! Pehta!«

»Uuu, uuu,« je bu notre [*jokaje*].

Zej pa, j spawa, se j pa zbədiwa.

»Ko pa je?« je rekwa.

---

[75] Pomota pripovedovalca.

»Tih bodi! Jəst səm, Bédanc!« je reku. Je reku: »Te bom adprl, bova šwa! Dobro,« je reku, »samo ki tih morš biti.« [*Šepetaje.*]

Pa gre nazaj pa vzeme krəmp tam v uti, tam v šup noter, k sa meli, cepin pa še sćira. Je pa šu. Ta prvo je spoda s krampam dure paskusu, če jih bo mogu vzigənti, da na bo preveč raptawo. Če bi tleku, bi šlišali. Nəč ni mogwo biti. Nəč ni bu, nkamər se ni premakniwo. Zato k sa ble dur takle v folc, veš, da jih ni vzigənt mogu. Nəč nisa šle. Pol je pa gruntov, kəgà bo naredu. Je pa pər špranj preda, kir je bwa ključavənca, pa s cepinam noter šu. Tud ni šwo. Je bil pa pərdbov. Pol je pa sćira takle noter pər ključavənc, noter v vrate patisnu, v tista špranja, pa pačas napenjov. Kaj dolg je napenjov, da je tist krəmp noter vtəknù. K je ankət krəmp noter vtəknù, je pa ki tišov. Močən je pa bil: hresk, hresk, hresk [*jakostno stopnjuje*] sa dewale dure [*smeh*], hresk. Akrabolt! Takrət je bu pa: rruk! Sa se pa dure adprle. Je pa, Pehta je pa že ki pər durəh čakawa.

»Oh,« je rekwa, »oh, dobər, da s adprl.«

Je j pa ki za roka pərjel:

»Zej pa ki patihəm!«

Sta ja pa mahniwa ki ta čəz Kavcal dvor, čəz Kavcal dvor, pa na polje, pa čəz polje gorta, pa v Vitranc nazaj gorta prideta.

Gorta pridet. Druj den, Bobək gleda, dur sa ble adprte.

»Akrabolt!« je reku. »Ko pa je dones, de j vse adprto?«

Je pa šu pa pavedov, je reku tama županu, je reku:

»Taklé ən taklé je,« je reku, »edən je dur utrgov. No, je pa Pehta vən ušwa,« je reku.

»Eh, prava reč, čeprov je ušwa,« je reku. »Se j bwa davəlj dolg zaprta.«

Sta pa gorta pəršwa Bédanc pa Pehta, v Črna wopa. Je pa reku:

»Zej se morəš pa ahtati, da na boš padní, če boš ki krast šwa, morəš it le panoč, beži, če boš šwa, kapús al pa ane. Če boš kapus vən vtrgawa, morəš vse štrekəlne ən vse mav nazaj zatwačt, da se na bo paznawo, če boš hadiwa, de te na bojo spet vəngavli, ujeli.«

Pole pa tistəm je pa Pehta bəl previdna bwa. Je pa hadiwa včasəh čurčəljne ad sərka, je pa ki cewa swama vən pategnəwa, de se ni slediwo. Je pa vse vkəp neswa, swama ən čurčəljne ən vse. Pa tam je zatwačwa, veš, da se na njiv ni kaj paznawo. Dərgač b bli pa ki vedli. No, pa v sərku, v sərkəh jih je še včas zmotwa. V sərk sa misləl, de j jazbəc. Ankrət sa skobəc nastajli, lih kaj, de se ni ujewa, k je bwa noter pa sərk lezwa. Lih kaj, da je ni zagrabwo. Skobəc je paskoču, za kikla ja je zagrabu. Poli je mogwa s siwa kikla adtrgat, de j ušwa. Pol je pa bwa mav bəl previdna. Je bəl ahtawa se.

[*Dva otroka nerazločno potiho postavita vprašanje.*]

Ja, seveda, je pačas šwa co. No, pol je pa Pehta hadiwa skrivš vəs čəs takle pa njiv. Bawa se je pa vəs čəs mav, de ja ne bi ujel. Pa tistəm je pa nisa nəč vəč dabil.

86:28

[*Posnetek je prekinjen.*]

86:35

---

108 Od Rezijana, ki je vozil piskre I

Smerinjek: Zej bom pa pavedov tista, kako je Rezjan piskre s Karošk vozu tle səm v Kranjska Góra. To je bu pa še preh, predən je bil tle ájzənpon. Ájzənpon, kda pa j biv? 1875. leta je šele ájzənpon steku. Preh je šwa pa vsa furənga čəz Paljana səm. V breg sa ta vazilə, nazaj sa pa spet, kar sa tam nakupli. Sa nucal metle ən moka ən vse sorte, sa pa səm vazili.

No, ən Rezjan je pa s piskri hondljal. Je mu pa taka karêta, seveda, ni mogu met žvina. Je pa s tista karêta vozu. Karêta j mewa pa, če j bu v bregu, zada ən tak velək kávkəlj lesen polə na kraj, spoda pa kavana špica. Če j pərhdó šwo, je pa karêta ki preda v ləft vzignu, zada j pa kavkəlj zagrabu, je pa bremzawo. Je pa šwo bəl pačas. Pole pa praji:

»No, ja, bom pa peljov.«

Je pa nabasov tam nećje na Karoškəm precej ənih piskrov. Karêta j bwa težkà, je pa vleku, vleku tiste piskre gor v Stərmc. Sej j vam znan, kje je Stərmc?

Ženska: Ja, ja.

Smerinjek: No, tam gor je pa strmo bəl k ad tele strani tota, ne. Dobro, pa pelje tista karêta. Tak je bil že zmartran. Ni šwo, ni šwo, pa se j vpenjov, je pa začel vse svetnike klicat na pamoč. To je bwo pa gorta prot Muti. Tam je š-, spoda gorta je še šwo, prot Muti je pa hud kwanc. Pa vse svetnike kliče na pamoč, da b bli pamagal mu karêta tišati. Dobro, resən, mav bol je šwo. J mislu:

»Zej pa le, sa pa svetnik le pamagali.«

Pole pa pride na vrh že. Je pa že tamle pa ravnəm tje že prot Paljan, k je ankrət peljov.

»No, ja,« je reku, »zej pa ni treba nəč vəč tak tišati,« je reku.

An je se s svetnik glih tak zgavarjov, kakər se mi tle zgavarjama, no. Dobro, karêta je vəs čəs lepš šwa.

»No,« je mislu, »takle bo pa že šwo.«

Al pole, k je se dole abrnu, prot Kranjsć Gori, prot Korenu! Akraməš! Karêta vəs čəs hujše.

Ženska: B ja bu kmav pabrawo!

Smerinjek: Ja, seveda, sej to se j mož bal. Karêta je vəs čəs hujše šwa, je pa začel:

»No, zej pa po svetnikov nej gre ki preč ad karête!«

Je mislu, de mə tišejo še. Nəč ni pomagawo. Karêta j šwa ves čas hujše! Je se za wase grabu pa vpù:

»Vsi svetnik nej grejo preč, pa pstejo nej! Bom že sam peljov!«

Ženska: Ja, ko pa jih je pred klicov?

Smerinjek: Ja, Boh pamagi! Tam gor je bu strmo, je moral klicat jih na pamoč. Tukej je pa pərhdó šwo! Tukej je pa pərhdó šwo. Pole pa, seveda, je pa əngavu, gruntov, kəgà bo naredu. Kəgà bo naredu. Pa karêta vzignu, pa pre-.

Ženska: Je tista špica spet drajsawa.

Smerinjek: Ja, premza, se j mu zada premza narjena. No, pa tista premza je, ən cajt je dərhawo, de je mav vdržal karêta, mav bəl nazaj. No, j šwo. Kjer je pa v grapa taka pəršù, veš, k maja takle grapa, de se voda adteče, tam je bu pa ki trrh, je pa ki na cel zaaral, No, tam je ga precej nazaj zaruknəwo, da je spet bəl pačas šwo. Dobro, to je šwo. Mož je vorəng švicov, tkaj je mogu držat nazaj pa premzati.

Ženska: Vem, de se j brisov!

Smerinjek: O, sej se ni vtegnu! Kje se bo brisov! Le čaj! Pole, k je pəršù dó, a t je znan namara, kje j pər Štoku? K je kwanc Štokal.

Ženska: A Padkorenam? Ja ja.

Smerinjek: Podkorenam, k je že dó v Padkorən pəršù. No, tuka doli, akraməš, tist Štokal kwanc je pa najhujši. Je pa strmina huda. Tuka je ga pa pabrawo, maža. Pa nəč vəč ni vdržov. Tud tista rajsa zada nəč vəč ni pamagawa. Pa naglih dovta v Kabical karito, veš, spoda pər Kabic sa mel karito. Veš, tak karit je bil, sej, na vem, zej ga nəč vəč ni, karita, tama. Pa ki noter v karito! Mož je notre v karit prasnu, karêta j sicer šwa, piskri noter v karit, tak de j bu vəč k po piskrov drobnəh.

»O, maladunej!« je reku. »Tle sa zej moji piskərci!« je reku.

Mož je mislu, Boh ve kako bo dobro zasužu. No, nazadnjo je mu pa piskre tam drobne. Pol je pabral, kar je bu celga, je pabral, pa dovta k Čošəlnu.

Tam je šu noter v štarija. Je skor vekal mož, pašteno. Tam je mav, ən šnopc je pil. Pole sa ga pa baral, kəgà de j tak žawasten pa to. Je pa začel:

»Hee,« je reku, »maladunej!« je reku. »Še ni taćga bu,« je reku, »kar se j Boh radil, da b se mə tak swab gadiwo, kakər se m je dones!«

»Ja, kəgà pa j bu, oča?«

»A kəgà j bu?« je reku. »Moji piskərci sa drobni,« je reku, »gor pər Štoku,« je reku, »gor pər Kabic,« je reku. »Po jih leži tam akol karita drobnəh.«

No, pol je bu konc s tistəm. Mož je šu z drugəm piskərcəm ke naprej. Je pərdal. Seveda, pərfita ni mov, je mov le rajš zguba, kar jəh se mu pabiwo. Pol je bu pa konc.

91:35

Ženska: Ješ, stric, a še ćira storja veste?

Smerinjek: Ja, zej, za dones nej bo davəlj. No, bom pa jutre pole spet pavedov.

Otrok: Stric, še na dejte, k jih kaj znate!

Smerinjek: Ja, znam jih, ja, samo ...

Drugi otrok: Še na fletna.

Smerinjek: No, bom pa pavedov še na bəl špasna, no. Ankr-. Ad ənga pastirja bom pavedov, ad ənga pastirja. No, dobro.

91:50

109 Ovce in most II

Smerinjek: Ankrət je bil pa ən pastir, k je pa jarce pasu. Kakər tle pər Agarju, k sa mel trop preh včasəh. Pa pasu jarce. E, je pa gnov, je bu pa most pa voda zwo široka tama. Tak da j bil most precej širok. Pa čəz tist most žene ovcè. E, vsə hudirjə! Ta prva na most pride pa j mav trumpawa [*zvok, kot da z nohti torklja po mizi – oponaša ovce na mostu*].

Otrok: Je se pol most padəru?

Smerinjek: O, kje! Ko pa se bo padəru most!

Otrok: Aja.

Smerinjek: Je bil močən most. Samo, zej pa pačajma, a ne, k je ankrət na most pəršù. Most je bil pa dolg pol ure. Zej pa pačakima, da sa čez pəršle. No, pačajma kaj, de sa avcè čez pəršle. Pov ure boma pačakali.

92:34

Ženska: Ja, to j pərdolgo še. Vmes pa še na fletna pavejte.
Smerinjek: Jajžəš, jəs ... Sej me že jezək bali, vas pa, vem, da že ušet baleja!
Več prisotnih: O, nəč! O, nəč!
Smerinjek: Ja, ja. No, pole bom pa pavedov še, še ana taka smešna, taka bom pa pavedov.

92:51

110 Od gospe in kužka

Smerinjek: No, dobro. Ankrət je bwa pa ana gaspa. Tista gaspa je mewa pa ənga taćga fletənga kužka. Tak fletən kužək je bil. Tistmu kužku je bwo pa ime Taksəl. Taksəl. Tak je ga mewa rada. Pa vəs čəs na špancər hadiwa z njim. Anakrət je pa šwa na špancər z njim, je pa pəršù ləsjak. Je šwa takle skoz hosta, pa ləsjak pride zada. Hop! Pa zagrab psa pa j šu z njim. Žena j vekawa, pəs je bil hin, je ga, k je adnesu, ləsjak je ga adnesu. Žena pa brez psa ni mogwa biti. Je pa ənga drujga naštimawa. Tistmu je pa tud gruntawa, kako b mu dawa ime.

»Oh,« je pa rekwa, »Taksəlna səm že mewa.«

Je mu bu pa Jenji ime, Jenji, tistmu kužku. No, je pa šwa s tistəm kužkam naprej spet, hadiwa na špancər pa tole. Anakrət, ki nankrət je se pa kužək zgubu, ga pa ni bu. Pol je ga klicawa, ga klicawa, je pa pərletu spet, ga j pa spet mewa. Je bwa pa spet vesewa, je šwa pa spet naprej. Pole pa ən furman pride, anga furmana srečata tama. Je pa vidu, de tist kužək leta, no tist, k, kako mu j bu že ime? [*Vprašanje podpre s trkom ob mizo.*]

Otroci: Jenji!

Smerinjek: No, bom pa jenjov!

[*Glasen smeh med poslušalci.*]

94:13

[*Posnetek je prekinjen.*]
Matičetov: Lahko.
Smerinjek: Boš pa ti gava- .
Ženska: Kər začnite, no.

94:33

111 Od kožuha in uši II

Smerinjek: Ankrət je bil pa ən mož. No, tist mož je mov pa ən kožəh. Seveda kožəh kasmət, je bu vorəng kasmət. Tist kožəh je mov pa uši. No, zej, kožəh je mov uši, vse polhno uši je bu notre. Pole sa ble pa ankət ane uši nećje, tiste uši sa mele pa kožəh. Jasno, tako da j mu mož kožəh pa uši, uši sa mele pa maža pa kažuha. No, atroc, le pašlušite, ta j fajn. No, ankrət je bil pa ən kožəh nećje zavržən, pad streha gor nećje ... [*Posnetek je prekinjen*.]

Trak ISN 5. Foto: Manca Filak.

ZVOČNI POSNETEK ZP2 (TRAK ISN 5)

QR koda z zvočnim posnetkom ZP2 (trak ISN 5).
https://hdl.handle.net/20.500.12102/A2.6420

00:00

112 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl IV

Marica: Ankrət sta pa bwa dva lumpa. Adən je bil France, adən je bil pa, rajtam, Miha. Sta se pa zgavorwa, da bosta šwa krast arehe pa muša. France j šu pa muša, Miha j šu pa pa arehe. Zdej, da b jih pa lədi na bli pagruntali, sta se pa zmenwa, da se bota sešwa na britafu. K j lədi strah, gotov abeden na bo tam hodu. Tist, k bo ta prvi, bo na britaf pačakov, gun naj pa za nim pride, pol bota pa plen razdelwa. Dobro. Sta šwa vsak na svoj krəj. Miha j kmav tiste arehe ukradu, j pa šu na britaf pa čakov, da bo France pəršù. Dohčas mu j gratawo, topo j bu, je pa na ən grəf sedu pa arehe začel tleči. Zdej, da bi pa bəl strašnó zgledal, je pa sleku lajbəč pa narobe ga ableku. Rokave vən, je mislu, če bo ker mim šu pa pagledov, bo pa mislu, da j strah na britaf, pa na bo upal bliz priti. A, pa sedi na enmu gróbu, pa tleče tiste arehe, pa se aglejuje proti durəm. Franceta pa ad nkoder pa ad nkoder.

Mežnarjeva žena se pa zbədi panoči, je blo glih skol ponoči, k je bwa mežnarija təm zraven, pa pakliče mežnarja, praj:

»France!« [*Glasno zašepeta*.]

Mežnarjə j bo tud France ime.

»Na britaf neki kavljà, bež, paglej, ka je.«

Zej, mežnarja j bo pa strah, Franceta. Je reku:

»Oh, Urša, ki ti paglej.«

Urša pa gre k voknu pa firənke adgrne pa pakuka ta ven pa praj:

»O, jəžeš, France! Ana duša nima pakója! Na grof sedì, ja vidəm. France, bež pa gaspoda fajmoštra, da ja boja nazaj sprajli. Da ja boja pažegnali.«

Zdej, Franceta j bo pa strah. J pa Urša gonu, da nej gre Urša. Urša j rekwa:

»Ja, to boš pa že sam šu.«

Urša j bo tud mav strah, ampak vseglih je misləwa:

»Ki sam nej gre, zakəga pa j mežnar.«

No, potlej se j pa vseglih mežnar spraju pər ta stransćih durəh tja ven. Pa gre v farovž. Po pa klinka, j pəršwa kuharca adpirat v juntər pa to.

»France, za božja vola, kam pa morja gaspod iti?«

»Oh,« je reku »ki tiho, Marjana.« Je reku: »Na britaf ana duša nima pakója.«

Pa pakličeta, fajməštra zbədeta. Mož sa bli kər nekam dobre vole, vstaneja, pa sem pa ta.

»Ko je, France, kam pa morva itè?«

Pa praj mežnar:

»Gaspod, na britaf ana duša nima pakója.«

Zdej, gaspoda j bo pa tud strah. Pa mežnarjə nisa preveč zaupali, sa se pa za noga pərjel, pa praja:

»O, glih zdele m je revmatizem v nóga skoču.«

Da jəm na bo treba iti na britaf. Ja, France j pa reku:

»Če ni dərgači, vas bom pa nesu.«

No, pa nabaše fajmoštra, pa gresta prot britafu. Un pa tleče, na gróf sedi, Miha pa tleče pa tleče pa se aglejuje, kda bo France z mušəm pəršù. Ja, Franceta ad ənkoder. Po pa le, una dva nista upawa hitro ite, počas se pərbližujeta k duram, mežnar pa župnik. Župnik kar nezaupljiv gledaja, da ja boja dərhnəl s hrbta dol, če bo nevarno. Takrat pa pride mežnar za dur, tma j bwa. Gun se pa mav agleda, je pa mislu:

»Zdej pa France muša pele.«

Se pa abrne akol pa praj:

»France, a ga že maš?« [*Smeh med poslušalci.*]

Takrat sa pa fajməšter s hrbta doli, jəh pa nəč vəč ni revmatizem, pa nazaj. Zdej, Miha j mislu, da j muš ušu, pa vpije:

»France, ujem ga, dərž ga, drž ga!« [*Še naprej glasno hahljanje med poslušalci.*]

Fajmoštər sa letel, France za njem, k je ga bo strah, pa aba v farovž. Ki z ana sapa. Tama sta se šele zgavorwa, kəga j bu. Župnik sa rekli:

»Ko pa s mov za ən miš maš?«

»Ja,« j reku, »jəs nəč, jəs nəč ne vem, kəga j to.«

No, pole sta se šele mav k sap pəršwa pa addahniwa, da sta sə upawa mav agledat, ven pa nista upawa, sta misənwa, zdej sa pa razbojnik na britafu.

No, potle gun čaka, čaka, pa pərjamra čez ene pol ure France, ves pretepen.

»Ja, kje pa maš muša?«

»Hə!« j reku. »Je pa petelən zapel, pa kure sa se spwašle, se j pa hwapəc zbudu, me j pa z viwam pretepu, zdej sem pa takle.«

»E,« j reku, »zdej jo pa ki brž pabrišva, da naja še hćer druj na bo. Da guna dva nazaj ne prideta.«

05:05

[*Posnetek preskoči.*]

05:06

113 Ženitovanjsko dogovarjanje

Marica: Ǝnšie, botra, bi htela našga potrkôna?[76] [*Z visokim glasom.*]

Ǝnšie, boter, ga nečem. [*Z nizkim glasom, še nekajkrat se oba glasova izmenjata.*]

Ko bi, da ne? Ima k plenčič posjana, ušesano jara ən šolc za blazina.

Ajši, boter, ga nečem.

Ko bi, da ne? Ima hrinte.

Nima hrinte, uši so ga kulbale.

/…/ [*beseda v posnetku preskoči, nadaljuje z običajnim glasom*] pa boter se pagavarjata. Boter prav Trentarci, če bi htela njegovga potrkona, to j sina. Ona pa prav, da ne, da ga ne mara. On pa prav, zakaj da ne. Ma en plénk posjanja, ušisəren, to j tak, zanikərənga jarca in šolc za blazino, k nima nəč pod sé za djat. Una pa spet prav, da ga neče. Pa prav, zakaj da ga nečeš? Pa prav, ima grinte. Ona pa reče, nima grinte, on [*se popravi*], uši sa ga abgrizle.

[76] *Ǝnšie* je v bovščini členek z vsestransko funkcijo, tukaj ima npr. zvalno. Marica je v tej enoti oponašala bovško govorico, a je ni bila vešča. Zapis torej sledi njenemu govoru, ne predstavlja pa verodostojnega zapisa bovškega govora.

06:03

[*Posnetek je prekinjen.*]
Matičetov: Pa ti povej to, Peter.

06:07

114 Od kokoši, ki je šla na božjo pot

Vnuk Peter: No, ankrət je bwa pa ana pipica, k je šwa na bóžja pot. Je pa srečawa jajčka. Jajček jə j pa barov, kam gre. Je pa rekwa:
»Na bóžja pot.«
»A grem žihər s təbó?«
»Ja, se boš pa v kəšen graben zavalu pa naprej na boš mogu.«
Je pa reku:
»Sə se na bom.«
Pol je pa rekwa:
»No, polə pa pejva.«
Sta pa šwa, sta pa srečawa šivanka. Šivanka j pa rekwa:
»Pipica, kam pa greš?«
Je pa rekwa:
»Na bóžja pot.«
Pol je pa srečawa muška. Mušek je pa reku:
»Kam pa greš?«
Je pa rekwa:
»Na bóžja pot.«
»A grem žihər s təbó?«
»Ja, se boš … ja, boš pa še kapit kam zataknù pa naprej na boš mogu.«
Je pa reku:
»Sə ga na bom.«
Poli sa pa šli naprej, sa pa srečali kuža. Kuža j pa reku:
»Pipica, kam pa greš?«
Je pa rekwa:
»Na bóžja pot.«
»A grem žihər s təbó?«
»Ja, boš pa kremple v tlə zasadu pa naprej na boš mogu.«
Je pa reku:

»Səj jəh na bom.«

No, pol sa šlə pa naprej. Sa pa srečali mucka. Mucek je pa reku:

»A grem žihər s təbó?«

»O, žihər!«

No, pol sa pa šli naprej. Pa greja naprej, sa pa srečali pətəlinčka. Pətəlinček je pa reku:

»Pipica, kam pa greš?«

Je pa rekwa:

»Na bóžja pot.«

»A grem žihər s təbó?«

»No, pa pridi.«

Sta pa šwa, je bwa pa že tma. Pa nisa vedli, kam b šli spat. Sa pa ad deleč zagledali ena učca. Tam noter sa pa šli k tist lučci, tam je bwa pa ana žena dama. Je pa rekwa gunmu … je pa rekwaa … [*Zategne, kot da išče nadaljevanja, nekdo mu prišepne:* ravbarji.]

»Kle sa pa ravbarji dama, pa na morte spati.«

Pa j rekwa:

»Sej se boma skrili.«

Sa pa dal južna, tam, k sa pəršli. Mušek na gnoj, kuža za vrata, pipica v brisača, jajček na miza, na miza v pisker, maček v peč, kuža za dure, pipica [*drugi otrok skuša dopolniti:* šivanka, šiv-], pipica pa pətəlinček pa za dure. Panoč pa prideja ravbarji. Sa pa barali:

»Mat, a maš kej včerje?«

Je pa rekwa:

»Ja, ja, mam. Na miz je pa en jajček. Na miz je pa en jajček.«

Ǝn ravbar pa paskoč, pa hit noter v piskər, se mu j pa jajc zmečkov, se j šu pa v brisača abrisat. Je se pa pabúcnu, je pa zavpu, je se mu pa … ne, je se mu pa unle, pipica v usta pakakawa, pole j šu gledat, če j kej žerjajce, ga j maček apraskal, je šu ta ven skoz dur, je ga, je gaaa … kužek ugriznu, pole ga j mušek bəcnù, nazadne j pa pərletu h tičku na ragé. Hə, hə [*se veselo posmeji, muzanje med poslušalci*].

10:30

Matičetov: Kje s pa to slišov ti, Peter? Kaj? Kdo ti je pravil to? To, kdo ti je pravil tole?

Vnuk Peter: Ǝəə, ača.

Matičetov: Ača?

Vnuk Peter: Aha.
[Posnetek je prekinjen.]
Matičetov: Ki povej.

10:47

115 Drvar in povodni mož

Božidar: Ankrət je bil pa adən drvar, k je šu v hosta dər sekat. Zraven hoste j pa glih voda tekwa. Je mu pa skira v voda padwa. Pol je pa, je pa ki na breg legu pa začel vekati, zato k je mu skira v voda padwa. Pa pride vun z vode pavoden mož, ga pa bara:

»Kəgà s pa naredu?«

J pa reku:

»Skira sem zgubu.«

Je pa šu pavoden mož nazaj, je mu pa srebrna sk-, zwata skira pərnesu. Je ga pa baral:

»A j tale tvoja?«

Je pa reku:

»Ne, ni.«

Je pa pavoden mož nazaj ja nesu, je pa srebrna nazaj pərnesu. Je pa reku:

»A j tale tvoja?«

Je pa reku:

»Tud ta ni.«

Pole j šu pa še ankat nazaj v voda, je mu pa njegova pərnesu. Je pa reku:

»A j tale tvoja?«

Je pa reku:

»Ja, ta pa je.«

Zato k je bil pa tak priden, k je za vse prav pavedov, je mu pa vse tri skire dal. Pole j šu pa damó, pol je pa dama vsem bratəm pavedov, kəgà se mu j zgodwo. Edən je bil pa favšən, je pa skira [*nekdo šepne:* počasi], je pa v voda vrgu. Pole je pa … je pa začel se vekat tud an. J pa pavoden mož pəršu. Je mu pa srebrn-, zwata skira pərnesu. Je ga pa baral:

»A j tale tvoja?«

Ǝn je pa reku:

»Ja, tale je.«

K je pa narobe pavedov, mu pa nabene vəč ni dal.

12:36

Matičetov: Kje s pa ti to storijco slišov?
Božidar: S čitanka.
Matičetov: A s čitanke?
Božidar: Ja.
[*Posnetek je prekinjen*.]

12:46

116 Popotnik je kašo kuhal

Breda: Ankrət je pa šu popoten, papoten čwovek. Je pa pəršù da hoste, se j že mav noč dewawa. Zej pa ni vedu, kam b šu leč, je pa v daljav zagledov ana bajtca. Je šu pa ki tota, je pa pəršù noter, j pa vidu təm an agnjiše, pa une, kaša, j bwa zraven, poj pa misu: bom ki skuhov, k nobenga čwoveka ni bo. Pa skuha kaša, kej na ən čas pa začne v raufənku:

»Padu bom! Padu bom!«

Tist čwovk je pa reku:

»Ki padi, samo da v kaša ne padeš.«

Je pa začev: dr, dr, dr, dr – bumf! J pa padwa ana noga doli. Poj je pa … Po j bo ki tih, po j pa še naprej kuhov kašo, po je pa rekwo spet v raufənku:

»Padu bom!«

Dr, dr, dr, dr, dr – je pa štrbunk naredwo, se j pa ta druga noga pakazawa. Pole j gun še ki naprej kuhov kaša, se nəč ni zmenu za to, pole j pa spet začev:

»Padu bom!«

Gun je reku:

»Ki padi, samo da v moja kaša na.«

Je pa spet padwo: dr, dr, dr – se j pərkazov trebuh dole. Gun se nič ni zmenu, j ki naprej kuhov. Pa spet:

»Padu bom!«

Poli j pa reku:

»Ki padi, samo v moja kaša na.«

Je pa padwo … Še roke sa dó padle. Gun se še nəč ni zmenu, ki naprej j kuhov kaša, pa v kaša bil zamišljen, kako bo dobra. Pole j pa spet:

»Padu bom, padu bom!«

Gun je reku:

»Ki padi, samo da v moja kaša na.«

Po j pa: dr, dr, dr, dr, dr – bumf! Je pa še gwava dó pərletewa. J pa cel čwovək bil. Je pa stopu pred tistga popotənga čwoveka, je pa reku:

»Kdo pa s ti?«

Je reku:

»Ja, jəs sem tak revež, nimam nabenga svojga pa nəč doma, sem pa sem pəršù pa misləm včerja skuhate.«

J pa reku:

»Ja, mi sma bli tud taki, smo pa … Nabenga nisma tel, da b ga prenočli pa kej. Zato sma pa zaklet bli zej in ti s nas rešu. Zdəj, k s nas pa rešu, t bomo pa hiša dal pa vse.«

15:03

Matičetov: Od koga s pa ti, Breda, to slišala?

Breda: Ad starga ata.

Nekdo od odraslih: No, vidiš.

[*Posnetek je prekinjen.*]

Matičetov: Stric, kter pa so ta stric? Jəst jih nimam če nəč.

Smerinjek: Murən.

Matičetov: Murən?

Smerinjek: Murən, ja. Aja, to sa ga un snemali.

Smerinjekov brat: Star petinsedənset let.

Matičetov: Pa … žlahta?

Smerinjek: Moj brət.

Smerinjekov brat: Brət.

Matičetov: A brat? A brata sta bila?

Smerinjek: Ja, sva igrawa skəp, jəs harmoniko, on pa bas igra.

Matičetov: Aa, godca! No, kero boste pa vi pavedali zdej?

Smerinjekov brat: Jəs vam bom pa pavedov ad Smolarja. Kako sem mu zmeram povsod smola, kamər sem pəršov.

15:47

117 Od Smolarja

Smerinjekov brat: Se čudən mə na svetu zdi,
se smola zmerəm me drži.
Storiti hočem dan si lep,
pa sežem v kak tuji žep.
A glej, žendar me prec ima
in pred sodnika me peljà.
Vprašam vas, al nisem mar
pošten, nedolžen jaz, Smolar?

[*Posnetek je prekinjen in presnet s kratkim dialogom v nadaljevanju.*]

16:10

Otrok: Zdej povej tisto od Rezke, dej.[77]
Drugi otrok: Najbolj všeč mi je Jezka,
vsakdo se vanjo zatjeska,
očke kot ogenj žajijo,
fantje za njo vsi nojijo.
Zanjo sem se že odloču.
V pustu se bom z njo pojoču,
nihče vəč mi je ne vzame,
Jezka, ja, ti si za mé. [*Strumno deklamira, verze začenja visoko in končuje nizko, ne zna še izgovoriti r-ja.*]
Matičetov: Zdej pa dej, Matejček, tisto od pet otrok. Kako je?
Matejček: Pet otjok je v hiši,
cvilijo ko miši.
Mati pjavi: »Kaj bo to?«
Oče pjavi: »Bo že šlo.«
Matičetov: Kaj pa … tistale: ihaha?
Matejček: Ja?

[77] Gre za besedilo popevke *Rezka* bratov Avsenik.

Ženska: Ki pavej.
Matejček: Ihaha, samo /…/ [*nerazločno*], nəč mesa [*tišina*].
Eden od drugih otrok: Sej ne zna.
Matejček: O ja [*užaljeno*].
Matičetov: Pa ja, de zna [*nekaj nerazločnih besed in tišina*]. Žena …
Ženska: … žito …
Matejček: … žanje. Mož pa snope veže …
Ženska: Ciciban …
Matejček: [*Nerazločno nadaljuje.*]
Ženska: … z nožem … [*Otrok spet nerazločno nadaljuje, del posnetka, ki je presnet, se konča, nadaljuje se pesem* Od Smolarja.]

17:40

Smerinjekov brat: … nekoč sem pisemce od moje drage Katrce.
V tem pismu draga piše mi,
nej čakam jo na sred vasi.
In ko na sred vasi dospem,
pri voknu lučco že zazrem.
In ko … [*išče nadaljevanje*] vprašam vas, al nisem mar
pošten, nedolžen jaz, Smolar.
Zvečer podal sem se na vas,
med potjo žvižgal, pel na glas,
in ko na sred vasi dospem,
pri oknu lučco že zazrem.
Pristajəm lojtro, pa ojoj!
So fantje od vasi za menoj.
»Kaj iščeš tukej?« pravijo
in me pošten nadrihajo.
Jaz jo kar domov cedim
in nazaj pogledam,
lučica v daljavi je umirala.
Vprašam vas, al nisem mar
umisljenja vreden jaz, Smolar?

18:40

[*Posnetek je prekinjen.*]

118 Oslova jajca

Smerinjek: Ankrat je pa bil an Karošəc, k je pa vozu buče s polja damó. Povhən voz jəh je mu nabasanəh, ga pa sreča an tak čwovk, k je bil mav, mav hapljen, mi prajma naumən. Pa praj:

»No, očka, ko pa vi to furate?«

Un pa prav:

»Ja, to sa pa mušave jajce!« Pra-, pravi: »Pa voswave jajce.«

»Oho, voswav jajc, to pa še nisem šlišov, de b mu osu jajce!«

»Hja, bote pa zdej šlišov,« je reku, »s tga jajca se t zvali mušək ta mwadi.«

»Mušək?« se j začudu.

»O, sakraməš,« je reku, »a b pradal vi men en tak jajc?«

Pa praj, un kmət je pa reku:

»Ja, ga ja predam, samo prece drah je.«

No, pol nazadnje sta pa le shondljava za tist jajc. Je pa barov, je reku:

»Kako pa se mora to valiti?«

Zvonko Čoh, Oslova jajca.

»Hja,« j reku, »to moraš it pa ti v bréh pa se na njega usesti pa kaj dolgo sedeti, da se mušək zvali ven. Seveda,« j reku, »ən cajt boš sedu na njemu, ana ura al kej, ga morš pa abrniti. Dərgač se bo pa spaček zvalu ven. Bo pa tak, da na bo prav padoben mušku.«

Dobro, sta zglihawa za jajc, ga kupe, je šu damo, sedu gor v en breh, precè strmo j bo, pa sedi. Zraven je pa fajfa nabasov pa rauhov. Ǝn čəs sedi, se j pa spolnu, da mora jajc abrnite, seveda, j pa buča premaknu, da ja bo akol abrnu, takrat mu pa buča zdrsne pa pa breh dovta! An gleda, kam buča leti, spoda j bil pa an grm leskav, lih pred grmam je bil pa en precè, ən star štor pa še trst dərgači. Buča trusk! V tist štor, se j razletewa. An kos je j odletu noter v grm, noter je pa zèc spal, pa v tistga zèca. Zèc se j zbudu, ja jacvəru za žive ən mrtve ta pa pol letu, Karošc je pa vpu za njim:

»He! He! Čaki, sej sem jəs tvoj tati!« Hi, hi. [*Hahljanje med poslušalci.*]

21:03

[*Posnetek je prekinjen.*]

Smerinjek: Zdej ja bom pa še ad kral Matjaža pavedov. Zdej pa le pašlušite, atroc, samo da bote pər gmahu! Dərgač pa na bom … pa motte.

21:20

119 Otrok reši kralja Matjaža

Smerinjek: No, to j bo pa že pred vəč, vəč leti, je pa kral Matjaž imel glavna beseda, svoja vojska j mu. Je pa napadal, Turk j branu, če sa pəršli, da Turk nisa zasedali. No, in je an se ankrət zaklel, da bo vse pamoru. To ga j pa Boh štrafal, je pa ki megwa poswal čez nega vojska vsa, se j strdwa, tako, da j bwa cewa góra. In kral Matjaž je bil pad tisto garó, kakər zaklet notre. Vse j izumrwo, drujga nis vidu, kakor góra se j vidwa. Star əldje so vedəl prajti, sa rekli:

»Kle notrə, v telə gor je pa kral Matjaž.«

Ednì sa verjel, ednì sa pa misləl:

»To se j en neki spomnu.«

Anankrət je bil pa en drvar, je bil pa le prece, prece ferbčen, al je kej resnice na tem. Je sekal lih tam na tistmu hribu, kakər je bla kralja Matjažava vojska notre. Pa gre pa začne kapàt spoda pər vznožju góre, koplje, koplje, so rekəl:

»Ko pa ti koplješ tle?«

Nisa ga maral, seveda, se jim je čudno zdevwo.

»A,« j reku, »pa ruda išem.«

Pavedal pa nəč ni, an je pa le kral Matjaža iskov. Pavedal pa ənbenmu ni, kəgà iše. In resn, je kópal, en dober teden dni je kópal. Ha, ki naprej noter v góra, kóplje, kóplje, pa j pəršù do enəh železnəh dur. Sa ble železne dure.

»Aha,« je mislu, »tukale bo pa res neki, kakər so prajli ldi.«

Pa začne s krampəm pa durəh tleči. Vse mav admeval je, drujga pa nəč ni bu. Vse j bo že zarjavet notrə, vse zarjaveto, vrata – nəč ni mogu tista dur apreti. Nabija en cajt s krampam, nazadnje j pa le pər pantəh nekej papustwo in sa se dur majhno adprle. Dobro. Zdej pa grunta, a b šu naprej a b na šu. Tma j bwa notre, je pa šu ven pa po waterna damó. Fajn waterna urihtal pa še enkrat nazaj. Tam ja j pa pəržgal pa gre noter v tista jama, kakər sa ble dure. Noter pride, j bwa pa cewa dvarana notre. Sa bli pa, polhno saldatov je bo, ednì na konjəh, ednì sa … Pešci, cewa pač, cewa Matjažava vojska j bwa notre.

Otrok: A j bil Matjaž tudi?

Smerinjek: Ja, Matjaž tud, čaj, sej bom naprej pavedov, kako j bu! An je šu pa ki skoz tista vojska naprej pa pride, tam je bil pa en velək prostor prov pasebe, tam noter je bwa pa miza in pər tist mizi je pa swonu kral Matjaž. Naswonjen je bil na miza, brada mu j pa že tak dolg zraswa, dolga, da j bwa že sedəmkrat akol mize avita. Zdej, an noter pride, gleda, gleda tistle, pa vse spawo. Matjaž spal, vsa vojska, kakər da b bo akamnjeno vse. Na steni, təkle, j pa zagledal ana sabwa. Vlika, təžka sabwa. Pa grunta, ko j tista sabwa.

»Aha,« j reku, »to bo pa Matjaževa sabwa, najbəl gvišno. Boh ve, al je taka, k je?«

Je bil pa ferbčen, je pa šu pa pərjel za račaj pa pategne sabwa za ene dva centimetra ven z nožənce. Kakrə je sabwa za dva centimetra ven pategnu, v tistem je pa zaražljawo, se j pa vse prebudwo notre. Kral Matjaž gwavo vzigne pa praj:

»Kuga me motte v mojmu spanu?« [*Z globokim, mogočnim glasom.*]

Te se j pa ustrašu, j pa sabwa pa nazaj spustu. Kakər je sabwa nazaj spustu, je pa spet vse skəp na gmah bo. Zdej je pa gruntov, kəgà bo zdej. J pa spet kakrə preh vse spawo. Matjaž je nazaj zadremov, j pa vse spawo. Pa gre, štədira en cajt:

»Ja, a grem ta ven? Kəgà hočem narditi?« Fənt je mislu: »Pabarat pa le morəm, kda bo tole konc, kako j tole za lešt pa to.«

Pole pa še enkrət pategne sabwa, j mislu:

»Bom pa Matjaža pa pabarov, kəgà je.«

Prime sabwa, ja pa spet mav rukne ven, mav bəl, kakər ja j preh. Takrat pa Matjaž že pakonc vstane, stal, gun s koni sa že začel rezgetati, sovdat sa se že pərpravljali, da boja šli naprej. Pa praj, te se j skarajžu, te drvar, pa praj:

»Šlište, gaspod kral, kakù pa j s tale vaša vojska? Al bo tole kda rešen al kakù le?«

Kral ga pa pagleda žawostno pa praj:

»Bo rešeno, ampak rešen bo šele takrat, k boja bele vrane letale po tmole hribu, kakər smo mi notre zakapani.«

Pol ga pa še naprej bara:

»Ja,« j reku, »ad kod boja pa pəršli tiste bele vrane?«

Je reku:

»To j pa še dolgo.« Je reku: »Donəs še les raste. Tist les bo pasekan, k ba les pasekan, se bo pasušu, boja pa zibuka naredle. K bo tist čwovk rojen, tist pobəč, bo v tisti zibəlk ležal,« je reku, »k bo nas pa on adrešu. O,« j reku, »to bo še dolgo, dolgo šwo, preden bo to zrastwo.« Je reku: »Zdej pa najbolj, da greš pa da nas pəstiš,« je reku, »vojska še ni pərpravljena na to.«

No, poli pa si j mislu, zdej je najboli, je pa spustu sabwa nazaj – ja j ves čas ki držal, ta cajt, drugači ne bo mogu gavarit z njim –, sa pa spet vsi paspali. An je pa vzel waterna, je pa ta ven šu, ta ven šu, je pa mislu:

»Ee, tole bo pa najbole, če b jəs sam pasekal ena taka brina. Pa da b zibu naredu, pol bomo pa vidl, ćer bo v njej ležov.«

Pa resən, j pasekov, k je ves čas holcaru akoli, pa paseka ana zwə dbewa brina. Tista brina paseka, pa j djav dile zrezat, sa dile zžagale, po j šu pa k tišlarju. Je pa reku:

»Ana zibu b nucal.«

»Ko pa boš z zibu? Ja,« j reku, »sej nimač nəč atrok.«

»Ja,« j reku, »se jəh bom pa nemara mu.«

»Ǝ,« j reku, »dobro, jo m pa naredu.«

Pa je naredu zibu, tisti mu je pwačal, je pa vzel zibu, ja j pa damov nesu. J mislu:

»Zdej bomo pa vidli, ćer bo ležal v teli zibuki.«

Dobro, zibu ma dama, gor padstrešna, anakràt pa pride en cgan k nemó, k drvarju. Je ga pa prosu, j reku:

»Oh, kle mam,« je reku, »žena za sbo, mav je bolna in tək naprej,« je reku, »naprej ne morva, a b mogwa pər teb bit čez noč?«

Drvar je pa reku:

»Ja, jəs mam ki mav pwaca,« je reku, »gor na vrh bota pa uhkə ležawa,« je reku, »če hočta.«

No, sta pa šwa na vrh léč. Zdej, ležeta ta gor, preh jim j še mav večerje dal, cgən pa cganka sta šwa pol leč, ta se zahvalvawa, sta pa zaspawa ta gor na vrhu. Zjutra, k se j pa drvar zbudu, pa zašliš na vrhu:

»Eee, eee, eee!« [*Z visokim glasom.*]

J pa en pobič vekal.

»Oho,« je reku, »ko pa zdej?«

Pride gorta, pagleda, je pa cganka mewa enga mičkenga pobča. Tak mičken, pa v tist zibli ga mewa. Tama j mož mu shranena. Je ga pa zibaw, pa zibawa ta pa sem, pa cgan.

»Oh,« je rekwa, »aprastite,« j rekwa, »anga pobča mam tle, koj bo zdej z njim?«

Takrat ja pa začne gruntat drvar, je mislu:

»Te bo pa tist, k bo rešu.«

Dobro, jəh dol spraje, k sta ustawa, fruštək je dal. Pole sta pa tewa it naprej, cganka j tistga atrokca zaviwa. Cgan majo navada, ki grejo, ki punkəlč na hrbət atroka zavije pa bota šwa. Drvar je pa reku:

»Čajte, mav pačajte, jəs mam vama nekej za pavedati.«

Cgan je bil ferbčen, kəga bo drvar nekej pavedal, je pa reku:

»Takole je,« je reku, »jest sem precej skušen čwovk, jəs precej vem,« je reku, »tele vajin póf,« je reku, » bo še vlika zasluga naredu.« Je reku: »A vestè, kəga bo an? An bo kral Matjaža rešu. Ohoo, an bo kral Matjaža rešu.«

Že cgana sta ankrat slišawa mav ad tistga Matjaža prajti.

»Ja, ja,« j reku, »lih te jəh bo rešu!« Poli j pa reku: »Veste kəgà, atroka kle pusta, pər mné.«

Cganka j rekwa:

»Ja, sej ga na morem.«

»Ja,« j reku: »sej bote še vi astal ta cajt pər mne, da bo atrok kaj zrastu.«

Dobro, in resen, cganka j bwa təm, cgan mu je pomagal mav drvarti, tako da j pobəč zrastu, da j bil že pobəč ene dve let star. Poli cgana, seveda cgən je težko v enmu kraju. An cajt je, pol mora pa spet bandrat dərgam. To majo že cgan navada taka. Sta pa rekwa:

»Ja, mədva greva pa zdej pa svet naprej.«

»Ja,« j reku, »a, vesta kəgà, uhko, če gresta, ampak pobča m le pusta, bom jəs skrbel za njega.«

Ǝn pobəč je astal pər tistmo drvarju. Je astal pər drvarju, cgana sta šwa, jəh vəč let ni bu vidti. Čez ena leta sta pəršwa nazaj pagledat, k je bil pobəč že dvanajst let stər. Je že pasu pər kmetəh akol pa takole, da j mav zaslužu, dərgač je pa drvarju pamagal. Drvar je ga mu pa zwo rad, sta se zwo zastopwa. Pa póf

nəč ni vedu, de j cgan, de j an cganske krvi. An je mislu, de j drvar njegov oča. Pole mu j pa praju, je reku, ves čas ad tgale Matjaža pa ad Matjaža, ki tak je mu kakər storja praju. Póf je pa tak rad to pašlušal, tak je rad to pašlušal, je reku:

»Boh ve, ko je, al je resən kej ali ni?«

Je reku:

»Ja, resən! Neće, v en gori,« je reku, »spi kral Matjaž.«

Póf je bil pa le ferbčen, je pa:

»Ja,« j reku, »ata, a boste pakazal, kje j tista góra? Jəs b pa rad Matjaža vidu, tak je.«

»Aa,« j reku, »zəj s še premihən.« Je reku: »Veš, kda ta bom pakazal? Kədər boš ti na tist góri,« tam na tist gor je pa pasu póf avcè pa krav, kakər je bo. Je reku: »Kadər boš təm na tist gor vidu bele vrane letati,« je reku, »takat mi pa pavé.« Je reku: »Takat mi morš pa pavedati.«

Póf je ves čas gledal, kda bo, vrane so ble ki črne. Vrane ves čas ki črne, krokarji črni, nəč ni bo. Anakrət je pa le pasu, pa gleda, je pa tiste, tiste /…/ [*nerazumljivo*] gledov, pšobe, k maja bele perənce. Je pa reku:

»Ača, dones sem pa vidu vrane, so že mav bele.« Je reku: »Rajtam, da boja prav bele gratale.«

»He,« j reku, »magoče, pa ne verjemem rad.«

»Ha,« j reku »resən.«

In təm se j kaj zaredwo tistəh pšob, pa sa ble prov bele, pol so gawob prəšli, enì sa bli sivi, enì sa bli bəl belkasti.

»Ja,« j reku, »ves čas so bəl bele.«

Pol je pa le štədiral, voča, al mu pavedov al na. Tist vhad je pa pred, kakər je ven šu, nazaj zadewov, tak da nəč ni bu vidti, da ni nihćjer noter mogu iti. Pole mu j pa pavedal, je reku:

»Tukale notri v te gor sa, Matjaževa vojska.«

»Ja,« j reku, »kako pa to vi vestè?«

»Ja,« j reku, »jəs vem. Čaj, bova kapawa.«

Seveda, to j bo že let, vəč let. Tam je bo že zarašen, kakrə je pred an noter šu, ən čez leta sta pa začewa pole na pa frišno kapàt tama. An je že vedu, će j kopov preh. Je reku:

»Zej bova pəršwa do enəh vrat.« Je reku: »In te vrate bova uhkó adprwa,« j reku, »zato k je že vse dərjé snedeno.«

Seveda, vrate j takət an adpəru, pol jih je pa ki nazaj pərswonu. Je reku:

»Te vrata bova uhkó adprwa,« je reku, »notri je pa vsa vojska Matjaževa.« Je reku: »Ustrašt se pa na smeš,« je reku, »nəč, abenga bati,« je reku, »na steni, v ta zadni sobi je pa Matjaž, na steni gor,« je reku, »ma pa sabwa.«

Je reku: »To j od njega sabwa.« Je reku: »Samo na vem, če ja boš ti gvavtək ven pategniti.« Je reku: »Tista sabwa morš do konca ven zdreti pa bo Matjaž rešen.« Dobro, póf je reku:

»Ja, a j kej težkà?«

»A, sevede j težkà!«

Pole mu j pa pərbližen dal tam ən kamen. Ta pəru ga j sam vzignu, pole ga j pa pobu dal, da ga j paskušal.

»No,« j reku, »kədər boš kaj močen, da boš tele kamne vzignu, boš pa tut kaj močen, da boš sabwa uhkó ven pategnu.«

An je pa čutu ən vedu, kaj j təžka. Dobro, póf je pa hodu vsak den, tist kamne j mu ki tam pər durme, pa hodu, kamən paskušov vzigvati. Ha, nakrət pa pərleti noter.

»Ača, zdej ga pa že vzignem!«

No, dobro, j pa šu gledat, a ga bo vzignu, ga j pa resən vzignu. Tak, da ga j na kalenu vzignu.

»A,« j reku, »boš mogu še mav pačakati.« Je reku: »Pole boš mogu pa dva, tri dni bit prov na gmah, da boš spačit, pa dober se boš najedu, pol boš pa šu noter.« Je reku: »Sej bom šu jəs s tbo,« je reku, »samo noter boš šu pa sam.«

Prov, póf je bogal. Pole j pa resen ene tri dni dama astal, da ni ənkamrə šu, da se ni nəč zmatral pa nəč. Je pa šu, pa ga je strah, oča pa z njim. Prideta, j reku, pakropu ga j še z žegnano vadó, je reku:

»Zdej pa le bejž noter, pa kər sem t naroču. Sabwa pa pategni, kakər ja morš, na mah ven!«

Dobro. Póf je šu noter, un je pa zuna čakal, kəga bo. Pride noter, gleda, tist saldat sa bli na konjəh, vse kakər akamnjeno, pride do za zadne dvarane, tam je pa zagledal miza pa tista brada tam sedemkrat avita akrog mize – akol noh. Tak je mu že rastwa, tak dolg je bil že noter Matjaž. Pole pa gleda ta na sabwa, prece težka je vidti, vlika. Je mislu:

»Boh ve, a jə bom gvavtək a jə na bom.«

Je pa šu, j pa tam vzel ena taka dila pa padwožu, da j mav bəl gor visok pəršu, pa pərjel za sabwa. Je pa ruknu mav, je pa še ki precej šwa. Kakər je ruknu, je pa začel žvenketati. Je pa mislu:

»Zej, če ja nazaj spəstim, bo faljeno.«

Je se pa upəru, je pa izdəru sabwa, je pa zletewa mu takle čez rame ən se je vznak zvrnu, glih takle je mahnu gor po en noji pər mizi, kjer je Matjaž ležal, in tam je brada adsekal preč, k je bwa takle zrašena, da j tista, kar je bwa avita, vsa astawa, s tista sabwa mu brada presekal. Takrat pa Matjaž skoči pakonci, ga j pa patrepljal:

»No,« j reku, »ti s ta pravi,« j reku, »zdej s pa rešu nas, cewa vojska.«

Akratkonu! So tam sovdati, to j bil tak žur, kakər da bə na vojska se pərpravljali. Matjaž je vzignu, tista sablja j pol Matjaž vzel, ja apasov, je reku:

»Zej boš pa šu z menó,« je reku, »zej boš pa ti moj najbolj pərjatu,« je reku tistmu pobu. Póf je bil že takrat že prece /…/ [*nerazločno*], kaj da bi bil. Je ga pa za sbo vzel pa kamanda dal:

»Vsa vojska naj se pripravi za odhod!«

Akrabolt, trampete sa zapele, k sa bli, k sa bli trampete, da sa klical, signale dajal, to, vse zapewo. Saldat tiste kanistre, kar sa še mel tam, pabral, puške vse, da sa mel vse razdelane. Pa zdej še enkrat vzigne meč:

»Naprej!« zavpije.

Takrat je pa zagrmewo: Buwuwuwuwu!! [*Eksplozivno, globoko.*]

Je pa ki tako grmel, da se, se j ki an ané šlišov, pa kadiwo, je se pa vsa góra nazaj spremeniwa v tista megwà. Pa grmewo, grmewo, je pa stawa vojska na sred polja. Teda j pobəč, k je bil pər Matjažu, je ga Matjaž gor na kona zraven sebe djal na sedež, je pa vzignu sablja, sa ja pa ucvrli. Je pa šwo pa polj, da se j ki kadiwo.

Gun, oča njega, kakər je bil pa tam pər hribu čakal, je šu pa … Ki vidu ən cajt ni, se j za ači zagrabu pa zavpu, k je vidu, k je bwa tista məgwa. Samo en dəm je vidu. Nankrət je zagledov, pa ni bo nəč vəč. Ni bo vojsće, ni bo Matjaža, ni bo pobča nəč vəč nazaj. Je pa bil tak žawasten. Tam, k je bwa góra, je bil pa polje, kakər je preh bil, k je Matjaževa vojska se zaklewa.

No, pole j pa mnivo lete, leta, mož je bil žawasten, poba ni bo, pa pride, cganka pa cgən sta pəršwa. Kje ma njega atroka, pa tako, da zdej bo že precej velik, da b ga radà mewa. Je pa vsa zgodba pavedal pa vekat začel. Je reku:

»Resən je bo, kakər sem prerakval. Rešu je, vsa vojska j rešu Matjaževa. Ampak,« je reku, »vsa Matjaževa vojska se j zgəbiwa.« Je reku: »Paglejta, tamle je bil tist hribek, k je dones sam polje, kakər je bwa Matjaževa vojska noter v njemo.« Je reku zdej: »Poba pa tud ni. Na vem, kam je zginu. Ga ni.«

No, so pa čakali, čakali, leta sa tekle. Je pa mnil lih sedem let. Lih sedem let je mnil točno, kakrə je sedem let brada rastwa, akol je bwa sedemkat avita, je pa pəršù an gaspod. Nobel napravljen, je bil, ne vem, še mwad. Seveda, je bil pa te pobəč, kakər je bil, kakər je vojska rešu. Pa pride, patrka tistmu drvarju na vrata. Pa praj:

»Dober dan. Na vem, a sem prov pəršù a nisem prov pəršù.«

»Ja, kəgà pa hočte?«

Je reku:

»Tistga drvarja, kakər je kral Matjaževa vojska pavedal, kje je. Jest sem pa tist, k sem vojska rešu.«

»Oho, a pole s ti tist čwovk?« je reku, ga gleda en cajt. »Sej te na morem paznati.« Pole ga j pa šele spaznal.

»Aa,« j reku, »Ludvik, ti si.« Ludvik je bo pa pobu ime.

»Oo,« j reku, »to bo mama vesewa, če bo zvedva.« J reku: »Samo zdej je spet ni,« je reku, »sej bo v kratkem prəšwa. Zdej mə pa pavej, kako j bu s ta vojska. Kam ste šli, kam je vse zginwo?«

»No,« j reku, »ni nič bo,« j reku, »jəs sem pər Matjažu sedu na konə. Matjaž je me z ano rokó držov, z eno rokó pa vajete ad kona.« Je reku: »Šlo je pa v takmu galopu pa čez strmine, čez grabne,« j reku, »to j šwo ki na glih.« Je reku: »Čez vade in čez vse ki pa luft je šwo.« Je reku: »Sam nisem vedu, kda sma se ustajli. Naakrat sma se pa ustajli,« j reku, »pa Matjaž zavpije, da se nej ustajéma. Sma bli vsi mirni, vsa vojska j bwa mirna, pole pa dol zleze s kona, mne pa pele noter v tist grad. Noter m je pa pavedal, je reku:

»Tele grad, tole j bil moj. K sem bil jest še mwad, grad je bil mojga ačeta in pa ačet sem ga jest pajerbov.« Je reku: »Zej sem pa jəs kaj napredvov, napredvov, da sem bil vojskovodja. In k sem ankrət vajskavodja bil,« je reku, »sem bil pa kaj prevzeten, da sem se zaklel, da bom vse pamoru tam akoli. Sem mislu, da sem jəs gaspadar celga sveta.« Je reku: »Boh je me pa kaznovov in je nas z megwà abdal in megwà se j stərdwa, j pa gratov hrib.«

»No,« j reku, »to sem že šlišov, mi j že oča praju, kako j bwo to.«

»No, ja,« j reku, »vidəš, če veš.« Je reku: »Zej s pa ti, k s moj rešitelj, s pa zasužu,« j reku, »je pa tele grad toj.«

To mu j Matjaž gavoru. Je reku:

»Tele grad je pa toj zəj in ti razpalagaš z njem, kakər hočeš, jəs moram pa z moja vojska naprej.«

Je reku:

»Nisem utegnu gledati, kam je šu. Samo zašlišov sem dovta pa štengwah, k je šu, po ta kamnitnəh. Zuna j pa konj zarezgetov, Matjaž je sedu na kona,« je reku, »sa se pagnali,« je reku, »vojska j šwa spet naprej,« je reku, »pa spet v daljav se j zgubwo. Samo drujga nisem vidu kakrə mav dima, nazadnje se j pa še dim zgubu pa ni bo abenga.« Je reku:

»Sem pa bil v gradu. V tistmo gradu pa gledam notre stene, table,« je reku, »nad njimi je bo pa napisan gori ime ad ačeta kral Matjaža. Je bil pa tud Matjaž ta star, oča njega, ad Matjaža. No,« j reku, »poj sem še tam gledal, abenga čwoveka, abenga ni bo,« je reku, »sem gledal, pridem tam v ena soba. En tak cimərčk je bil pa pisalna miza tama,« je reku, »tama sem pa

vidu bukle, k je bo noter vse zapisano.« Je reku: »Zəj pa nisem znov prebrati. Napisan je bo pa vse noter v tistəh bukvah. Sem bil pa ferbčen, kəga je.« Je reku: »Pa vzemem tiste bukle, sem pa šu v ta bližən mesto. Pridem noter v mesto, sem pa tole vse pavedal, da tele grad in tako, kako j šwo, da mi ga je kral Matjaž dal.« Je reku: »Sa pa vsə zjali, pa nəč nisa vedlə, kje j grad. No,« j reku, »boma pa šli gledat, kje j grad.«

Sa pa šli, da jəh je peljal. Pa prideja v en tak skalovnat krəj, preh je bwa samo skala pa tak. So vidəl, je bil pa tak lep grad. Je bil pa tud tist grad zakrit ta cajt, je bil lih tak zakrit. No, pole prideja noter v grad, sa pa dabil tiste, sa pəršel taćk, k sa znal brati, sa pa prebral tista zgadavino, kako j blo z gradəm ən da te, k bo rešu, de vse njemo prepada. So mu pa čestitali, da j to grozən premažene ən to, pa vse, ən je vse tisto pajerbal. Pol je pa reku, da b rad damó pəršov, kjer je bil rojen. Zdej, seveda, nəč ni vedu pavedat, s ćerga kraja je. Je baral tukaj, təm baral, nćir ni mogu zvesti. Pol pa, ankrət pa pride ana stara ženica. Je pa tud … Tista j pa vedwa pavedat, je rekwa, da j bwa ena Matjaževa vojska neće v enmu kraju, je rekwa:

»Mav se m zdi,« j rekwa, »će b mogwo to biti.«

»O,« j reku, »mamica, če vi to veste! Lepo vas prosəm, jəs bom vas drago pwačov!«

Seveda, tam je bu velək premažene pajerbov. Je reku:

»Samo če to veste pavedat, kje j bil tist Matjaž.«

»Ja,« j rekwa, »na vem prav točno, sem bwa še mihna,« je rekwa, »k sa prajlil, da j tam. In sem tud že tam hadiwa, ampak na vem, a b trafiwa al na b. No, pa paskuswa.«

Je pa vzel kanjiča, seveda je imel noter v gradu vse na razpalaga, konje pa žvina vsa. Pa napregu kačija, sta se pa peljawa. Žena mu j pakazawa, kam nej pelje. Se pa pərpeljeta, je pa ad deleč že mav zagledov tist polje dolg, k je bo ravən polje, k je góra stawa, je reku:

»Nemara bo tle prov.«

No, in tak je pəršù k tota, na tist dom. Zuna j mu konja, ženica je pa ki noter v kačiji bwa. K noter pride, k je tole vse pavedov, kako bo, k je ačeta dabil.

»Ja,« j reku, »ženica, zdej bote pa tud ki pər nas astali.« Je reku: »Jəs bom šu na grad, če me bo ata bogav …« An je ves čas mislu, də je ata njega … Da je to njegà ata, tə drvar. Drvar je pa reku:

»Ne vem,« je reku, »stər sem že.«

»Pač,« je reku, »ata, vi morte z mano iti,« je reku, »gor je grad,« je reku, »gor je grad, gor je fajn vse, bomo fajn se meli.«

Ana Zavadlav, Pastirček pri kralju Matjažu.

Cgən, ə, ne, drvar je pa reku:

»Ta pəru moram še pačakati,« je reku, »bota še cgan pa cganka prəšwa.«

»Ja,« j reku, »ko pa, ko pa bomo s cganəm? A u jo cgan šli z nami?«

No, tam mu je šele pavedal, je reku:

»To j toja mama, cganka, ən cgan je pa toj ata,« je reku, »jəs sem samo tvoj rednik bil.«

»Ja, ko pa da niste preh to pavedali?« je reku. Je reku: »Jəs mam vas za ačeta in vas ne pastim!« pa tako, seveda ga j bil najbəl navajen.

Ǝn drvar je pa reku:

»Ja, če b jəs preh pavedal, b se tole na bo vse tək stekwo, kakər se je,« je reku, »zato j bo pa bol, da sem molčal.«

Po pa resən:

»Ja,« j reku, »kje pa bova zdej dabiwa mojga ata pa mama?«

»Oo,« j reku, »to boja pa kmav, kmav … Kmav tle.«

Pa resən, je pa dal noter v cajtənge, te drvar, da če kter cgən če, naj se pər njemo ogwasi. Da bo dober sprejet. Pa j resən druj den že pərkrevsal edən s citrami. Brenk, brenk, brenk, brenk, brenk [*mehko*] – je pəršù, citral tama. Praj:

»Šlište, vi, a paznate tgà ən tgà?«

Je pa, to j pa vedu, kako se tist cgan piše. Je reku, pa ana stara cganka, sta ba, sevede, že aba prece stara:

»O,« praj, »to smo žwahta!«

Sevede, cgan so zwo žwahta edən z drujim. Je reku:

»Sej j moja žwahta,« j reku, »ta sa zej na Dalenjsćem!«

»Ja,« j reku, »a b jim mogu pošta paswati?«

»Uhko,« j reku, »čez par dni boja pa tle.«

No, in resən, čez tri dni sta pa pəršwa tist cgan pa cganka. Pol je bil póf vesel, še rajši j mu pa skor tgà drvarja, k je bil … še za aća ga mov, kakər pa cganka pa cgana. No, mov je vse tri rad! Ampak strašnó je bil na drvarja navezan pa njemu hvaležen, k je ga da taćga bagastva pərpraju. Pole sa se pa zgavorli, je pa drvar tista kočca, j reku:

»To adnəmu šenkite,« k je mu taka mihna hišca. Je pa tam enmu bogmu čwovek dal, k je bil tud tak, bəl reven.

»Na,« j reku, »tole t šenkam, jəs sem zdej srečen,« j reku, »bo Ludvik za mé skrbov.«

Pole sa se pa napotli pa v tist grad, tam sa bli pa veseli pa ce-, pajedna meli pa vse, pol je pa reku Ludvik. Je reku:

»Veste, koj …«

Sevede, so šli vse! Cganka, cgən, drvar in guna ženica j zapeljav, so bli vsi na gradu. Pol je pa reku:

»Zdej se bom pa ženu. Pər ta pəru pərložnost,« je reku, »m je dolgčas zdej sammò.«

Je pa hodu akol pa iskal neveste, pa nəč ni pravga dabil, nəč ni pravga dabil. Pol sa hadil v grad pamagvət takle žensće, mošk palet pər sénu ən tak naprej. Je bwa pa ana, ana taka gráblјica, ženica, je mewa hčerka, je pa tud z njo šwa pamagat grabət, tak je bwa pa le boga ženska. Sta pa strašnó pridno grable. Cel den, k sa mel senu, sta grable. Zdej, Ludvik je pa ki gledal tista dekəlca, se mu j pa zapadwa. Je pa pavedal cganki, mater njegà. Je reku:

»Tale se m pa zapade. Ta j pa pridna, ta b bwa pa prava.«

Cganka j pa rekwa:

»Oh, ta bo ja prerevna za té.«

»Mama,« j reku, »veste kəgà – revna. Revna, sej ni treba, də b bwa bagata. Jəs nucam ana taka, da j prava ženska,« j reku, »ta se m pa zdi, pa pridna je,« j reku, »ni treba bagastva, mam sam davəlj.«

In tako sa se zgavorli, jə je pa ki pabarov zvečer, k sa farant meli, je reku, be b pər njəh astawa. Je rekwa … Ko ad kraja gavoru, pol je šele pavedal, da b ja rad za žena mu. No, in kaj dolg se j tole əngawo, da ja j nazadnje za žena vzel. Je pa še mat nje v gradu astawa. Lədi sa nucal davəlj, sa nucal dekle, sa nucal vse sorte ldi, da sa dewal v gradu, je pa še ta ženica astawa. Sa mel pa vohcet, so pa pil pa jedli cel teden vkəp! Pa muskali. Pjače je bo dawvəlj, dnarja j bo tud davəlj, jest tud dawəlj, sa pa srečno žveli. Pole pa na vem, kako se j nazadnje zgodlo z njimi.

51:22

Matičetov: Vi pa niste na vohcet pəršu?
Smerinjek: Nəč, na vohcet pa nisəm bil, nisem bil tam.
Ženska: Ti bi mogu rečt, da s šu glih mim …
[*Posnetek prekinjen.*]

51:26

Trak ISN 112. Foto: Manca Filak.

ZVOČNI POSNETEK ZP3 (TRAK ISN 112)

QR koda z zvočnim posnetkom ZP3 1 trak ISN 112).
https://hdl.handle.net/20.500.12102/A2.6421

Ženska: Če uš kəj pozabu, bo pa star tata pavedov, a ne, Peter?
Smerinjek: Ja.
Matičetov: No, kər povej, kər povej zdej.
[*Eden čez drugega, da naj začne, smeh*.]
Ženska: Dej ga pod mizo den.
Smerinjek: Ki na gwas. [*Še nekoliko govorijo eden čez drugega*.]

00:19

120 Ciganova jetra III

Vnuk Peter: Ankrət je bu en póf, k ni bogov. Je bil zmeram žləht pa se j patepov. Ankrət mu j pa mama rekwa, nej gre pa jetre. Tist póf je pa šu, təm na vej je vidu abešenga cgana. Pole j pa vzel nôžəč pa mu prerezal trebəh pa vən adrezov jetre. In tiste ... In tiste jetre je pole, je pol spraju pa šu k drugam atrokəm fucat. Tam je fucov pa tist dnar za jetre, k b jih mogu kupte, zafucov pa pərnesu damó tiste cganave jetre.

Pole je pa tiste jetre mama spekwa pa jəh je tata pajedu. Pole je … je mu bo pa žov in je … je se pa čutu, da bo umrl. Pol so pa … pol je pa pəršù, k je ga bo strah, se j pa čutu, da bo umrl. Pole j pa pəršù župnik, da se je sp-, spavedov, pole tist greh, k je ga mu še ta zadənga, je ga pa-, je pa župnik že vedu, da ma greh, se j pa matrov, pa ga ni pavedov. Pol je pa pavedov tist greh, je pa reku župnik, da bo šu k županu. Tist póf je pa šu k županu peš tam deleč v dlin. Tam je bil župan in k tota-, k tistmu županu je pəršù pa je

pole tistmu župənə se spavedov, tako da mu j bil greh adpəšen. Pole je pa tist póf bil pridən pa hodu v cerku, in pole ankrət je pəršù v cerku, je pa šlišov, je pa šlišov v svojəh misləh, da je pəršù k njemu tist cgan pa mu je reku, da nej mu da jetra nazaj. Pole je bo pa tistmo pobu žov in je bil skos še bəl priden. [*Zajame sapo, a ne zna nadaljevati*.]

03:47

Smerinjek: A j že vən?
Vnuk Peter: Ja.
Smerinjek: Ja, pa mav medu s jo, medu. [*Pridružijo se še drugi glasovi, nerazločno*.]
[*Posnetek je prekinjen*.]
Matičetov: Ne temu tle noter, to samo posluša.
Smerinjek: Kər začnem?
Matičetov: Ja, ja.

04:10

121 Ciganova jetra IV

Smerinjek: Anakrət je bwa ana mat, k je mewa anga, anga pobča, anga sina. Je bil zwo navihan, z vsmi žavbam je bil namazan. Təko də ga j bwa sama lumparija. Za del mu ni bu vlićga mar. Mati ga j zmeram kregawa, je rekwa:

»Ja, kəgà boš? Ti boš prov leni Jakec! Za bedən del nis! Same lumparije ti greja pa gwav!«

No, pol je mogwa zmeram mu neki dati, de je voda pərnesu al pa drvé, je že zahtevov neki plačila za to. Pol skoz to, seveda, če je dabil taće krajcarje, takat sa bli še krajcarjə, je pa šu, sa pa mətal h kamnu, mi prajma fucat, ne, pa v ləft. No, dobro. Je pa, je pa včasəh mu zmenkawo dnarja, mov ga ni, vedu j pa, kje maja mama, sa mel taka štədélca notre v gredenci, je pa tam bil dnar notri pa, je pa kar mav neki vən pabral. Tako da mama nəč ni vedwa, pa še pagrešiwa al ki nəč ni. Seveda, dobro, póf je bil, se j pa navadu tole, fehtov pa še mav kradu, kakər je bu.

No, ankrət je pa rekwa:

»Ti, ata bo pəršù damó, mu bo treba mav, pastreč mav, a ne. Mal boš šu k məsarju pa jetre, səm že naračiwa, boš pərnesu. Pa morəš kmav priti. Tle maš pa dvajst krajcarjov, pa hitro pridi!«

Póf je svet ablubu. Dva krajcərja mu pa, ja, mu j pa še pavrh dawa, j rekwa:

»To j pa tojo.«

No, pa gre pa dabi tiste soje pajdaše, k sa se zmeram vkəp igral pa to pa fucali, sa pa že tam metal krajcarje h kamnu. A, je bil leki zravn. Akraməš! Kmal je tiste dva krajcərja zašpiljov soja, k jih je mu mat dawa. Zej je mislu:

»Nazaj jih morəm dabitə!«

Je pa še naprej metal h kamnu. Pol je pa že mav dabička mu.

»A,« je mislu, »še mav morəm, še mawo!«

Tako se j pledwo: ankrət je vleku, ankrət je zgubu, tako de j nazadnje vsəh tistəh dvajst krajcarjov zašpiljov, pa damače rečeno. De j bil suh, k je mu za jetre kupvat iti. Jej, je póf začel naret pa gruntat, kaj bo zej, k more jetre, pa hitro more pərnest jetre damó. Pol jih je pa začel prasit:

»Dejte m dnar nazaj! Te dnar morəm met za jetre kupti!«

»Ja, pa b na bil špiljal, pa b bu pa dobro.«

Mu nisa tel dati.

Je bil pa prov trepast ratov, pa letu, letu noter v hosta, vəs prov naumən je bil. Divjov tam pa hosti, je pa vidu, də neki bənglja tam na ni smreki. Akraməš! Gleda. Gleda, gleda, je pa vidu, da j adən abešən, pa ni vedu, kəgà je. Vəs scagan je bil, pa le še, ferbčən pa tud, kəgà j tama. Je pa šu gledat, je bil pa ən cgən abešən. Se j sam abesu. Tist cgən je pa na vlika lumparija všpiljov, sa ga pa zaprlə, ə, an je bil pač pa pol absojən na smrt. Je pa mislu:

»Madrejši, da se sam fentam.«

Je pa v arestu skoz straniše dovta ušù, tako da j bu še vəs umazan, pol je ušù pa v hosta, tam se j pa abesu. Je pa tiste cajtənge dabil, je prəbral še preh, k je bu že notre, də sa ga, də sa ga, də bo abešən pa to, j pa prov trdna vedu, da bo abešən, cajtənge j mu pa še v varžətu. Se j pa abesu, se j pa tak nesrečno, de s je še trebəh pərtrgov vəs, de sa mu čreve ən pluči ən vse vkəp, de sa mu vən, k se j ankrət abesu, j pa gor za na veja ga pərjel za trebəh, mu j pa vse strgal vən. No, zej póf gleda, k je cgən gor visu, k je ta pərletu k njemù, je pa vidu, de ma še čreva vse zuna, pa jetre j zagledov. Takat je mu pa šinwo v gwava:

»Aj,« je mislu, »dnarja ni, tele jetre bom vzel. Jetre sa jetre, sej j vseglih, nej boja pa cganave, na, kdo b vedu, de sa le čwaveške!«

Pa vzeme pipəc vən, adreže jetre cganu. Pol je pa vidu, de ma tiste cajtənge v varžetu, brž zavil pa letu pa damó z jetri.

Pride damó:

»Ja, ki pa s hodu kaj dolg, de te ni bu?«

»Ja,« je reku, »mama, veste, səm mogu čakat, je šele teleta zakwov. Səm mogu pačakati, je reku mesar, nej mav pačakam.«

Pa nəč, vse vkəp nəč ni bu res, ne, seveda, k je mu cganave jetre. O, mama j ga mav kregawa, j rekwa:

»Ja, falot si! Vəs čəs nəč na bogaš!«

Pol je se pa ki patuhnu, pa, pa ki tak medu je bil, strah je ga bu mav, na vse kraje je mislu, kaj bo. Mama hitro tiste jetre štima, k bo ata pəršù, de jih bo jedu. Je rekwa:

»Mal pačaj, boš pajedu!«

»Ooh, me tak gwava bali!«

Je bil vəs trepast, prov fəntəzirov je. Seveda, najbrž ga j bu strah, no. Dobro, nəč ni pamagawo.

»Mama, jəst bom šu kar spat, na bom jedu jetər.«

Je pa šu pa resən leč v postəl.

Mož je pəršù, tiste jetre jedu, j reku:

»Ko pa, de se tak svetja, a s cukər djawa namest sali?«

Zato k čwavešk meso j pa res, sevede, k mav na sladko vleče.

»Aa,« j rekwa, »na vem, da na-.«

»Ja,« j reku, »tak sa špasne, sej tak čudnih jetər pa še nisəm jedu.«

Pol se m je pa, mažu, začela vzdigvat, tak da j čez metal, tiste jetre čez vrgu.

Póf pa notre taka patalja mu, je se mu, je pa ležov že v posteljə, je pa vidu, je bu k an privid, de j cgən pəršù k voknu, je pa reku:

»Moje jetre nazaj! Moje jetre nazaj!« [*Počasi, z globokim glasom.*]

Takat je bu pa poba taka grozda, de je vpit začel. Mama pride, j mu pa vročina, kar pene j že tišov ad sebe. Pa hitər dohtarja pa župnika. Je misləwa, zej, gatov bo smrt, ne.

Zej pride ta pəru dohtar, je reku:

»Fənt se j neki zwo ustrašu. Neki, al je prov naumən!«

No, pol je ga pa župnik pa spavedov, je pa vse pavedal greše, kar je vedu, seveda, to pa ni pavedov, kəgà je z jetri naredu, kaj ga je najbəl balewo, de j cgan jetre adrezov. To pa nəč ni pavedov. Župnik ga gleda:

»A maš še kej?«

»Ja, ə, ja, ə,« kar təko məncov pa məncov.

»No, le kər pavej!«

»Ja, se na upam.«

No, pol je pa reku, ja, nej le pave, je pa pavedov. Župnik, seveda, more bit tiho, kar se spave, more tih bit, na sme nəč pavedat abedənmu. Pač pa j reku:

»Boš pačakov, adveze t na bom dal,« je reku, »bom jəs naprej, bom že čəz ane par dni pəršù.«

Póf je bil tak, də sa mislәl, da bo znoru. Zej župnik je pa hitra, seveda, pošta dabil, je djal na škafija, kəgà je za na reč z njim, sa pa, j pa pəršwo nazaj, de nej, more sam v Rim za papeža itì. Bu j pa k sreči tam za nim, bəl blizu, blizu j bu, də ni bu tak deleč. Pa je mogu it peš, čevlje pa na ramə no-, na ramen nesti k papežu. Ta pride, se j vse spavedov tole, kəgà ən koj je bu, papež je pa reku, da nazaj nej pa le se pele uhkò, če, če bo dabil kašənga furmana al kej, de bo pərsedu uhkò, de ni treba skoz peš itì. Pa naroču mu je, da mora vsak den ən let skoz cel leto zjutra k meš itì pa za cgana more žebrati.

No, dobro. Póf pride damó, je pa mislu:

»Zej, vsak den k meši pa tole. Najmadrejš, de se z župnikam zgavarim, de bom za mežnarja.«

No, župnik sa bli pa tud kantənt, je pa bil pa mežnar v cerkli, to j bil pa nejwaže vsak den pər meši. Pol j pa le bil že cel leto, cel leto je bil že, pa vəs čas ad cgana žebrov.

Ankrət je bil pa sam, k je paspravljov v cerkli, pa šliš, de nek pride noter. Pa gleda, gleda, gleda, kdo je, je pa vidu, pa cgən pəršù. Pa cgən pride:

»No,« je reku cgən, je samo tole spregavoru, k je pəršù, je reku, »zej sva pa aba rešəna. Ti ən jəst,« je reku. »Zej bom, zej səm pa, no, zej sva pač rešəna.«

An pa tistəm, mož je pole, zej, póf je še pol vəs čəs mežnaru ən vəs čas da smrt, poli j se paboljšal, se je bil še, k je v cerku pa to, poj j bu pa konc.

12:40

Matičetov: A so vaša ranca mati to prajli?

Smerinjek: Ja.

Matičetov: Od nje ste vi slišov?

Smerinjek: Ja, od mame, stare mame. Ne, od nje, stare, od moje mame, moje mame. Sej sem jo že pravu, rajtam, ne?

Matičetov: Ja, ja, samo sem jəs pisov na roko. Ne pa tako, da bi jo, da bi jo pavedov na to.

/…/ [*Posnetek je prekinjen*.]

13:05

Matičetov: … če se domisəlte kej.

Smerinjek: Se ne spomnem prov. /…/ Za kar je pərjel …

Matičetov: Kako de j blo?

Smerinjek: Za kar je pərjel, tist je pa bil potlej.

Matičetov: Kdo, za kar je pərjel?
Smerinjek: Otrok, k so mu dal.
Matičetov: A prec, ko je na svet pəršov?
Smerinjek: Ja, ja, k j bil mejhen, pa so mu tam, pa kar je pərjel. Ampak ne vem, kuko j že blo. Na ta način.
Matičetov: Kakšne stvari so mu dali?
Smerinjek: Igrače, kəšne taće reči, loh so mu dal žlico al pa nož al pa kar so … Jes ne znam to.
Matičetov: Se ne domisəlte.
Smerinjek: Ne, ne, se ne domislem. To sem pa šlišov, ja, da tako nekošən je bo, da kar je pərjel, al za obrt al kuga j že blo, čevelj … Ne vem, ne morm prov prov spomənt.
Matičetov: A to pa ni blo kokrə ene storije, tako da bi pravli. Je pol blo, da so ankrət pər eni hiši, da so pəršli, pa da j en berač poslušov pod oknom pa j slišov, kaj so te rojenice pavedale, kaj bo ta otrok, pa da bo očeta ən mater ubil. Tega ni …?
Smerinjek: Čak, se bom počas spomnu, kuko j že blo. K je blo, da ga je strewa ubiwa. Ampak se morəm šele spolnt. Ne da b se jəs spolnu, morəm nazaj pomiselt. K so se tako bale zanga in so ga nek zidal, al prov nekje eno klet, da b ga ne bwa ubiwa …
Matičetov: Kər kevder rečte, po domače j kevder.
Smerinjek: Ćevder, ja. Cewa festənga so naredl, ampak je ga vseglih, lih tam ga ubiwo. K je mu blo namenen, kəne. Ampak ne vem tiste točno že. To pa vem, ko so pravli. Zato k sem bil še preməjšen, da bi prov zamerkov.
Metičetov: So tud mama a kdo drug?
Smerinjek: Mama, mama so pravli. Ampak ne vem, pomanjljivo, kane. To vem, da sem se, to sem najbəl zamerkov, k sem se bal. So rekel, da so se bal za nega, k je bil ta pəru sin, al je bil sam tist otrok, ne vem vəč toč-, točən, kuko je blo. To pa vem, k sem tist že gruntov, če bo pa noter tuko globok v ćevdru, se mu pa na bo mogu nəč nardit. Ja, pa glih trešu v ćevdər, pa ubil ga je.
Matičetov: Pa da je blo prej, da so že rojenice to napavedale?
Smerinjek: Rojenice, mati je že vedwa, mati j vedwa, zato so ga pa, na vem, al so ble prov leta, k bo sedem let stər al kuko, da ga bo strewa ubiwa. Sej pravm, to se … Nekəj je bo taćih …
Matičetov: Kako je pa mat vedwa, kako je mat to zvedwa, ne veste?
Smerinjek: Ja, mat je pa verjetən tud od pred šlišava, kəne. Naša so grozən, k sem bil takle atrok, ampak kar je takəh, se na zmisləm.
Matičetov: Ne, ta mat, od təga otroka misləm.
Smerinjek: Aja, mat je pa, pod vóknəm so ble rojenice. Pod voknəm sa se zgavarjale.

Matičetov: Aja, je ona kuj slišala, kaj se zgovarjajo.
Smerinje**k**: Ja, so se zgovarjale. Pa mogoč sem slišov od tistəh rojenic, da so pravlə, kəne, ta bo to, duhovən, al eno al drugo … Ampak sej pravm, sem bil preməjšen. Začel vse skup, nəm otrokəm pravəl. Naša so čist zmerəj šival al pa storje pravəl nam. Velik səm jih pa, pol k sem bil mav vəč, səm jih pa zamerkov bəl.

16:51

[*Posnetek je prekinjen*.]
Smerinjek: … taka delomərzneža sta bwa ...
Matičetov: Delomrzneža pa včasih niso rekli.
Smerinjek: Aja, viš, bom po starem pavedov.
Matičetov: Kər po domače, po starem.
Smerinjek: Aja, ja, že me mot tole, no.
Matičetov: Kər s kraja, kər s kraja.

17:13

122 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl V

Smerinjek: Sta pa bwa ana dva taka poba, v šol sta se swab učiwa, vse sorte lumparije špiljawa, kar je njima na misu pəršwo. Seveda, v šol sta dabiwa samo adhodənca, je bu, tak sa rekli, spustənca. ∃n tedva sta pa samo adhodənca dabiwa, k sta bwa že davəlj stara, da ni treba nəč vəč v šola hadit njima bu. No, pol ste je pa štədirawa, seveda, del njima ni dišov, to j bu vse zastonj, de b bwa za del pərjewa, za to nista bwa. Sta se pa, seveda, treba je pa bu žveti, jesti, pa še-, šele dobro b bwa rada jedwa. Ni drujga astajov, de sta ćirbot kej zməkniwa, pa damače rečeno ukradwa. No, dobro. Sta pa takle akol se patepawa, včasəh sta bwa še kaznavana ad ablasti, zej, ankrət tapəru še jih je župən ankrət zapəru neće v ən, tista šubərca, sa rekli. Ni bu tako arest kakər dənəs. Šubərca. Jih je mu tam notre za čez noč, zutrej jih je pa spustu, je reku, če bota pa še ankrat, jih boda pa žəndarji prov v arest djali. Ja, Boh, to nəč ni pamagawo. Tedva sta šwa pa naprej pa v druje kraje spet.

Sta pa pəršwa k anmu vlikmu kmetu. Zej, tam sta pa gruntawa, tle bova že mav dabiwa za jesti, pa še mav za, pa se bo, če se bo pa dal pa kej sunt tudə, ne, na vse kraje sta štədirawa. Sta pa prasiwa kmeta, če b mogwa čez noč tam bit pər njemó. [*Odpiranje vrat, nekdo vstopi v sobo.*]

»Ja,« kmət je reku, »uhkò, samo zutrej bota šwa pa pamagat, boma listje napravlal za stelja.«

[*Ženski glas se nerazločno predstavi.*]

»Bova stelja napravla za zjutra.«

Dobro. Sta pa mogwa kar ablubti. Hočeš, nočeš, morəš. Zej, je rek, sta pa barawa:

»Kje pa bova ležawa?«

»Ja,« je reku, »zebe na, bota kar na štali.«

No, dobro. Je šwa dekwa pakazat, kje bota ležawa, sta pa vidwa, də je tam bu polhno žakljov.

»U,« sta misləwa, «ko pa je kle notrə?«

Sta pa začeva šwatati, sa bli pa areh notre. O, vsə hudirjə! Zej pa, tele arehe b bu dobro, če b jəh an žakəl sunwa. Gun je pa reku, da, adən je pa reku izmed tistəh dveh, je reku:

»Čaj, jəst səm pa ənga muška za-, za-, zaznov təmle, tisga muška, mədva na bova žakəl neswa. De bo mušək nesu arehe.«

No, je šu, je reku:

»Hitro bejž pa muša pərpeljə!«

Dobro. Te je reku:

»Jəst bom pa arehe. Oh,« j reku, »nəč. Na bova tle. Bo naji kmət pagruntov, zanesva jəh nekam prəč.«

»Ja, kam pa?«

Je reku:

»Veš koj, na britaf jih nesva. Ta pa abenga na bo. Pol boš pa šu pa muša, de bova ki zbandrawa naprej.«

Dobro, sta zavlekwa tiste arehe na britaf, tama je, k tə križ pride, sta arehe dó djawa, te j šu pa muša, gun pa čaka. Čaka n cajt, pa lajbəč j akol abrnu, de j mu narobe ablečənga, pa začne arehe tleči. Arehe tleče, tleče arehe. Gun pa ni mogu muška hitro pərpeljati, hwapəc kaj dolg spat ni šu pa futrov še, je pa čakov pərložnost, kda ga bo, kda bo muška sunu. Tej pa arehe tleče tama.

Kankrət nankrət pa pride mežnarjeva žena təm na gənk pa šliš tlečenje na britafu. Pa gleda, gleda, j pa vidwa, de je ana pərkazən pər križu. Seveda, k je arehe tleku pa lajbəč je mu narobe abrnjən. Pa hitro mežnarja kliče.

»O,« je rekwa, »Jože, vstan, vstan brž! Na britaf ana duša nima pakója!«

Jože pa, ga j bu pa mav strah, pa mav zanikərən, pa vse vkəp, pa favljast:

»E,« je reku, »na morəm, me tak noga bali!«

Zej, mežnarjeva žena j bu strah, seveda, koj bo.

»Ja,« j rekwa, »nəč, morəš, morəš!«

No, pol je pa vseglih vstal, je šu pa fajməštra klicat. Je rekwa:

»Pa fajməštra bejži, da ga boja sprajli, ta duša, k pakóju.«

Pride k fajməštru, patrka na vrate, se j kuharca agwasiwa:

»Ko pa je? A j kašna smrt al kəgà? Al balezən?«

»Oh, še hujš, še hujš! Hitər nej greja gaspod, ana duša na britaf nima pakója!«

Jej, jej, je pavedawa gaspod, župnika j bu pa tud majhno strah, pa panoč, pa nerodno. Sa reklə:

»Reč mu, da me noga bali, da na morəm. Bom pa jutri zjutra pər maš se spomnu tiste duše, de je, de se bo upokajiwa.«

Ja, žena mu j pavedawa. A, mežnar ni dal, ni papustu, je reku:

»Na grəm damó!« je reku. »Morja itì!«

»Al zastop, de jih noga bali,« je rekwa kuharca.

»Nəč ne de, jih bom pa nesu!«

No, pol je pa pavedawa.

»Ja, gaspod župnik,« je rekwa, »če na morte hadit, bo pa mežnar vas nesu.«

No, dobro. Župnik s je mislu:

»Če me bo pa nesu, pol bo pa že šwo, pole pa na bo hədgà. Če bo pa hdo, bom pa ušù.«

No, dobro, mož se napraje v tista srajca, kakər more fajməštər, pa tiste ta črne bukle vzeme, Jože ga papoka gor na rame, sta ja mahawa prot britafu. Te je pa čakov tama, k je arehe tleku. Akraməš! Zej ga j bu pa aba strah, fajməštra ən še unga mežnarja j bu strah. Pa pačas pakukata na britaf, k je gun ki tleku, kaj dolg, de j gun ki se abrnu, de je vidu, de je neki tama pər durəh. Je pa mislu, de j, de voswa vleče, tistga muška. Je pa reku:

»Jože, a ga že maš?«

Ho, malora! Takat, k je fajməštər to zašlišov [*se smeji*], je pa mislu, de sta zgavarjena z mežnarjəm, da ga bo ta pərnesu – fajməštra. Fajməštər raz hrbət dó pa ušù nazaj. Pol je pa šele upù uni:

»Drž ga, drž ga! A t je ušù, Jože, a t je ušù?«

O, vsə hudirjə! [*Se smeji.*] Sta se pa dərviwa čist do farovža. Tam je fajməštər dur ki pabu noter. Pol je šele te pagruntov, mežnar – mežnar je notre nekam se tud v drvarənca al kamle zarù – pol je šele pagruntov, kəgà j bu, de j bil le župnik. J šu nazaj. Ta cajt je ga pa že un z muškam təm čakov. Pole sta šwa naprej še tista noč, sta šwa čez gora. Pa j bu vən.

24:02

[*Smeh med poslušalci:* Bravo!]
[*Posnetek je prekinjen.*]
Matičetov: Kaj so pravli?
Smerinjek: So prajli, kəga bo atrok nek mu v življenu.
Ženska: … [*nerazločno*] so bli pa vaše mame …
Smerinjek: Ja, sej mama so …
Druga ženska: Ampak je nimaja …
Smerinjek: Pər Mihi še takrət. Sa prajli, to se spaminjam, k je anga, da bo strewa ubiwa, k bo 7 let star al kaj ... Pa ad adənga Korəlčka, k je ga ... Čak, kako j že bu? A ja. Se ta səm pa namara že praju.
Matičetov: Ne, kaj je blo z njim?
Smerinjek: K je, ən kmət je bil, a, čakte, k je zaabljubu, ja, ja, aral je. Aral. Se morəm šele spolnti. Aral je pa pərklinjov je, pol je pa pəršù hdobəc, hudič k njemù.
Matičetov: Ne, te pa sploh nisəm ne pisov ne šlišov.
Smerinjek: Ja, je pa hudič pəršù. Čakte, bom vam ... [*Posnetek je pohitren, nato nerazločen pogovor med Smerinjekom in eno od žensk.*]

25:16

123 Od Korelna, obljubljenega hudiču

Smerinjek: Ankrət je bil pa ən kmət. Je pa aral, aral tam na njivi. Pa žvina ga j bəl swab bogawa, tako de j začel na vse kraje pərklinjatə, klel, hudiče klicov, vsəh devetəndevedeset vkəp. Pa le vse vkəp nəč ni pamagawo. Žvina je še vəs čəs bəl naganjawa. Kaj dolgo, kaj dolgo j bu to, da j nazadnje se pa resən pa, pa škrət pərkazov. Je pa pəršù hudič prov ta pravi k njemu. Je pa reku:

»No, kəgà pa me kličəš?«

He, se je, kmət se j ustrašu mawo, j se ustrašu, k je ga vidu. Je bil tak čudna ablečən, nohte taće, seveda, k je mu kremplje, jasno. Tle na čel je mu pa gərčce, k sa, kakər rohče, tiste tud ni mogu zakritə. Je ga pa ki spaznov, de j hudič. Seveda, kmeta je prov grozda gratawa, strah je ga bu, koj je.

»Ja,« je reku, »sej tebe pa nisəm klicov.«

Se j tov pakrižat, se pa še mogu ni, taka grozda ga j bwa. Hudič je pa reku:

»O, mədwa se bova uhkò pamenwa. K s me že paklicov, zej səm tle, zej se bova pa pagavorwa tudi!« Je reku: »Sej vem, de t žvina nagaja. Veš, kako bova naredwa?«

»Kako pa?« je reku kmət.

Pol se j mav bəl že skaražu, k je vidu, se ni tak hdobən hudič bil z njim. Je reku:

»Veš koj? Ti boš mne dal nekej, ampak šele čez sedəm let,« je reku, »k še sam na veš, da maš,« je reku. »Jəs t bom pa zaral v pol ure vse, kar maš tle zarano. Garantiram, de bo fajn zarano ən pavlečən ən zasjano.«

Kmət bi tri dni mogu sjat tiste pa arati, ja začne gruntati:

»Sedəm let, hooo, hudič, pa še vem na, ka da mam, to bom pa uhkò dal!«

Je pa reku:

»Dobro, čez sedəm let bom pa nju pəršù. Maš pa!«

»Pa de jəs na vem?«

»Nəč na veš, da maš.«

Je reku:

»O, pol t bom pa dav! Pa šele čez sedəm let, prajš, de boš pəršù?«

»Ja, čez sedəm let.«

No, dobro, sta udarwa. Pol je pa reku hudič:

»Eee,« je reku, »tole na bo takle! Padpisov boš tudi!«

»Ja, hə, kam pa?«

»O, mam jəst,« je pa zvleku vən ən stər pərgamənt, pol je mu ka taka na špica, je mu pa roka, j mogu držat ta leva, da ga j noter v živa pabucnu, da j s soja krvjo padpisov, da bo držov, da bo resən dal mu. Je reku:

»Če boš pa to pərwomu, da b ti na dal,« je reku, »boš pa uničən ti ən vsa toja dəržina.«

»Oooo, brəz skrb,« je reku, pa padpisov, s soja krvjo padpisov, de bo čez sedəm let mu dal.

No, dobro. Je bu zarano, kmət spraj žvina, napreže, drəvo ən arodje na voz, pa j šu damó. Pa vesel, pa žvižgov, je mislu:

»Dobra kəpčija səm naredu. Tri dni bi cimprov tle pa preklinjov, je pa vse vsjano.«

Pride damó pa j že ad deleč upù ta na dekwa:

»Kje j mama?«

»Ja, mama leži, j neki bolna,« je rekwa.

»Hoouš,« je reku, »tak səm vesel! Vse səm zaral!«

Pol je pa, je pa le barov:

»Ja, kəgà pa je?«

»Ja, bolna je, anga atrok je kupwa, anga pobča.«

»A zares, ki ga pa mate?«

Takrat je pa mažak že ki mav pagruntov:

»Za tga pa nisəm vedu. Pa ja na, da b te zludij tel atrok meti!?«

Pa ni upov nəč pavedat ženi. Pol ga j pa vəs čəs bəl skrbewo. Vəs čəs bəl skrbewo.

Pobəč je bil tak fletən, mičkən, pa, pa zdrov kakər riba. Oča je pa vəs čəs gruntov:

»Aha, zato bo, pa tga bo pəršù. Najbəl verjetno, najbəl verjetno bo po tga pəršù.«

Pol je pa gruntov, kəgà b mu za n ime dal, je mu pa dal ad fajməštra ime, k je bil Korəl, je bil an tud Korəl. Je reku:

»Nej bo Korəl, nej bo.«

»Ja, ko pa, da glih Korəl?« je žena rekwa.

»Ja, zato k hočəm tako.«

No, je bil pa Korəl. Korəl je rastu, je že bil za, da bo v šowa hodu. Je že ta šest let məniv, je že v ta sedəmga šwo. Je bil pa mož, oča njegà, vəs scagan. Tək je bil žawasten, dewat se mu ni lubwo, mav pil ga je.

»Ja,« žena je rekwa, »kəgà pa je, kəgà pa je?«

Kaj dolgo, kaj dolgo j ga, de j vse pavedov, je reku, kəgà an štədira, kəgà bo. Je reku:

»Hudiču səm ga zapisov.«

Jej, žena, žen se j zmešawo, sa je mogli v bolnica. Se je ki pərkucnəwa, tak je se ustrašwa. No, mož je mislu:

»Bo že, kakər bo.«

Pa resən, čəz sedəm let je bu, tist den, kakər je mu prit hudič, je pa vetər vleku, grmewo, strewa, strele švigale. Taka grozda je bwa maža. Žena j bwa še vəs čəs v bolnici. Nəč je nisa mogli pazdrajti. Ki fəntazirawa, fəntazirawa, seveda, mož, mož pa ki pil. Tist včer, kakər je mu pa prit pa njegà, kakər səm že reku, strewa, grmewo, je pa resən pəršù. Mož je bil tak pjən, da b že kmav vedu na bil. Trka nekdo:

»Kdo pa je?« bara [*z nizkim glasom*].

Je reku:

»Adpri!«

Ni tel adpreti, je tako udaru noter v dure, da sa panti ən vse vkəp papustwo, de j pa pəršù notre. Glih tist, kakər sta na njiv shondljawa.

»No,« je reku, »zej səm pa pəršù iskat!«

»Kəgà pa? Pa ja na mojga poba, mojga Korəlna?«

»Ja, glih tga,« je reku. »Sej s tle padpisov.«

»E, pa ga vzemi,« je reku, »če ga hač! Ti ən vse vkəp, v rət me pište, pa ...«

Mož je bil pjən, tak da se še skor zavedov ni. Hudič je poba pagrabu, sta ja pa šwa. Je pa ki šwo pa luft, kakər dones aeroplan hodja. Glih tak je šwo pa luftu. Prideta že čez ta sedəm vrh garà, tma j bwa taka, da se nkamər ni vidwo. Təm je ga pa spustu, ki z lufta, je pərletu dovta v hosta, gor na ne brine je padu, je pa zagledov tamle kakər ən, ən zidovje. Nəč ni vedu, kəgà je, je pa ki noter pad brina legu pa n cajt mav dremal. Zmartran, žawasten je bil, vekal na vse kraje, žebrov na vse kraje. No, zjutra, k se j mav den zasvetu, je pa vidu, de j ən grad. Pa benga vokna pa bene ərči ni bu notre.

»O, vsə hudirjə! Kje pa səm zej?« je mislu. »Ko pa bo zej z mno?« Pol je pa mislu: »Neće pa morja bit vrate!«

Je pa šu akol ən akol grada. Akol pride, je pa začel mav rajh prəč letet ad grada. Je pa še ankrat šu akol, je že bəl letu, tak da se, še dvakrat, trikrat. K je sedəmkrat akol pərletu, j pa vəs rajh dó padu, kar je bu zarajhano. Sa se pa pakazale, je pa glih pred vrate pəršù, pred dur pəršù, mi rečema. Prajja zej pa ta nobəl vrate. Pred dur je pəršù. Pa zagleda dure pa taka kljuka, de j komej z abema rakam pərtisnu. Adpre kljuka, vrate, pagleda noter, mav na, mav na pol tmà, na po se j vidwo. Je pa šu mav naprej pa pride noter v ana, v ən cimər, je pa zagledov tama ənga mažakarja prece starga.

»No,« je reku, »ko pa ti tle dewaš?«

»Ja,« je reku, »se ko pa jəst vem,« je reku. »Wačən səm.«

Pol je pa reku:

»Dobro.«

Pa zažvižga tist mažičək na ana piščalka, taka piska, mi prajma piska, no. Zažvižga pa pərleti ən škratl. Akrabolt! Mož ga, ə, pobəč ga mav gleda, mož je mu pa reku:

»Pərnes mu za jest, de se bo najedu!«

Dobro. K se j najedu ankrət:

»No,« je reku, »zej s pa sət.« Je reku: »Zej te pa naloga čaka. Kə s k nam pəršù,« je reku, »zej boš mogu pa ti tele grad rešti.«

Póf je ki gledov.

»Ja,« je mislu, »zej, bógat morəm al pa Boh ve, kəgà bo z mno.«

Je reku:

»Kəgà pa nej nardim?«

Je reku:

»Dovta boš šu v ćevdər. Tele, skoz ta sedme dur boš pəršù.« Je reku: »Tam je pa na déža. A veš, ko je déža?«

»Ja, vem,« je reku, »taka za kapús.«

»Ja, ja, taka, ja,« je reku. »No, na tist déži je pa ana pərkazən, ana pašast,« je reku, »k ma tri gwave. Takle spoda je pa palíca, tam sa pa tri meči.« Je reku: »Morəš pa pərjet ta pəru məč, pa ta prva gwava adsekati. Pole morəš pa məč v tle vtaknitə, pa ta druj məč zagrabi, pa ta druga gwava adseki. Pa spet tak na, v tle vtekni. Pol pa ta tretjega, pa ta tretja,« je reku. »Pole bo pa že pəršù rešitəl, da t bo pavedov, da s rešu. Če pa na boš tak naredu,« je reku, »pa na vem, koj bo. A boš?«

Póf je reku:

»Bom!«

Dobro. Je šu ta v ćevdər, pride skoz ta prve dure, tama j bil ən pəs, je tak rénčov, je mu, je mu vrgu ana kost, k je mu, k je agrizu, k je ta gor jedu. Tista kost, pəs ja papade, pa ga kmav naprej ne bi pustu.

»Pa,« je mislu, »bom šu ki naprej.«

Je šu skoz ta druje, spet tako. Tam sa kače lezle, je mogu se ahtat, de b ga ktira na pičwa. Tak da nazadnjo j le pəršù skoz ta sedme dure. Pride, tisto dur, skoz noter pride, pa zagleda déža pa tista pərkazən gore. Je bwa pa ki, kakər b bwa s kipa, ki na gmahu, pa məč spoda.

»Ja,« je mislu. »Nardit morəm to, kar, kar sa m naročli, bom naredu, pa bo.«

Prime məč tist, pa adseka gwava, pa ga vtekne v tle. Takrat je pa zajamrov, k je mu gwava adsekov:

»Oooo!« [*Slabotno.*]

Pol je pa ta druj məč pərjel spet, da bo ta drujmu gwava adsekov.

»Oooh, ənkar ne!« [*Spet slabotno.*]

Tega j bwo pa grozda, je mislu:

»Zej, k səm ja ta pərumu, ja morəm tmu tude!«

Je pa še ta drujmu gwava adsekov. Je pa že ta tretji jamrov. Je pa pazabu, da more ta tretji məč vzeti, je pa s ta drujəm mečam pa še ta tretmu gwava adsekov. Takrat je pa tak zagrmewo, kakər b se bwa hiša padrwa, cel grad. Zagrmewo, pa tak kəp pepewa j gratawo, pa pərleti tist škrat, k je ga nafotrov. Je reku:

»Ja,« je reku, »prov s naredu, samo s ta tretjim mečam je bi mogu adsekat,« je reku. »Še na rešitu je,« je reku. »Predən bo sonce pasjal, morəš ti tele, tele pepel sprajt v truga. Truga je pa tgor prov pad streha na vrh grada. Boš šu pa sedməh štengwah gorta. Tgore notre za raufnikam je truga. Dó pərnesi

pa glej, da boš fertik,« je reku, »da boš mu ti truga, predən bo sonce pasjal prəd durmi, pa sveče pəržgane. Pride duhovənk, da bo pakopal tga čwaveka, k je bil tukej zaklet v tmu gradu,« je reku. »Je bil že kaj dolg zaklet,« je reku, »notre, de, de j že mislu, de ga na bo bedən rešu,« je reku. »Zej, če boš še to naredu, pa bo rešən. A boš?«

Je reku:

»Bom!«

Póf gre hitro gorta pa štengwah, to seveda, pride ta pa ta sedməh štengwah gorta, truga dabi, je dovta zavleče. No, je truga noter zavleku, začel prah basati. Tak je že švicov, basov, basov, prəhà še ni bu konca, tistga pepewa. Le baše, baše, no, nazadnjo j vseglih nabasov. Joj, zej j bwa pa težka tako! Zej j bwa pa truga težka, da je bo gorta spraju. Ǝn cajt žebrov, ən cajt vekov, kako bo truga gorta spraju. O, jej, jej, je jamrov, jamrov, pa vleku truga, pa ni šwo, pa ni šwo. Pole pa pride tist škrat. Je pa reku:

»Vidəm, da se martraš, da na morəš, t ja bom pa mav pamagov.«

No, ən mu j je pa pamagov, da j je spraju. Pa lih kaj, da sta sprajla, pa de j svəčé pəržgal, je pa pəršù duhovən pa iste dva məstəderavca. Je pa tist duhovən pəršù, k mu j bu Korəl tud ime, kakər je njemu ime Korəl. Je ga pa paznov, de j njega, njega fajməštər pəršù, kakər je an məstəderat hodu. Pa ni bil tist duhovən, to j samo pəgura, pərkazən, pərvid je bil tak. Pride, je pa tist, je pa zapel tama, ja, kakər pər pagreb, tiste pagrebne pesmi. No, pol je mu pa namignu, de more jət za pagrebam. Sa pa šlə sedəmkrat akol grada, pa noter, prajma, žork, tama sa rekəl žork, kjer sa jəh pakapvalə. Sa ga v žork zaneslə, noter zaprli, kakər takle kraljev ané pa taće devaje v žork, sa tista truga noter zaprli, pol je pa reku tist Korəl, župnik. Al póf bi rad pabarov, pa ni upov ga pabarati, fajməštra, kako de j ta pəršù, zato k ni bil ta pravi. Je pa reku:

»No, zej pa le beži, zej s pa rešən.«

Je pa póf ga tov pabarat nekej, župnika, se akol agleda, pa ni bu župnika, pa ni bu məstrontov, pa benga nəč vəč. Je pa pərletewa əna dekəlca nasproti tam, k sa vən z žorka pəršli. Grad je bil tak lep, vse žvo na gradu, akol grada žvina, petelín peli, kure, race, vse je bu tak žvo. Pa pride ana dekəlca, je pa rekwa:

»Ata sa rekli, da boš gorta k nam šu v soba. Te že čakaja.«

No, póf je mislu:

»Ko pa zej to pameni?«

Sej nəč ni vedu. Je mislu, de j že ən druj grad to al kole. Pride gorta, je pa bil tist mož, kakər je bil zaklet. Je bil pa mož zato zaklet, k je bil tak grob, k je sužnje tak martrov, soje sužabnike, pa skariščov, pa martrov, pa še jest

jim ni dal, pa zapirov v arest, da sa ad wakat umiral notre, zato je pa pəršwa kazən, de j bil zaklet notre v tistmu gradu v ćevdru.

»No,« je reku, »zej pa səm pedi k mne, da se zgavareva.« Je reku: »Zej, tole je moja praprapra-, Boh ve kaj nazaj vnukinja,« je del anì. Je reku: »Tale boš ti za žena dabil.« Je reku: »Veš, kaj səm jəs stər? Sedəmsto let,« je reku.

To je bil preh sedəmsto let, je bil mož stər. Je reku:

»Samo kaj, da t zračim, kako,« je reku. »Jəst səm pa tist, k səm bil v kevdru, kə s gwave sekov,« je reku. »Jəst səm bil zaklet,« je reku. »Samo zej se pa paslavljam, vam bom pa roka dal,« je reku, »sej samo kaj, da səm pavedov. Grad je toj, pa paroču se boš, če t je prov, če t je pavšeč,« je reku, »zej pa pazdravljen.«

Mu je pa roka dal pa zginu kakər duh. Ga pa ni bu nəč vəč, seveda, to j bu pred sedəmsto leti, to j bil smo duh njegà. Ǝn pole se j šele póf zavedu, je pa gledov, je pa pəršwa mati ad tiste dekəlce, tista dekəlca je bwa pa že taka, da je bwa za paračiti. Je pa pavedawa, je rekwa, da sa dolg časa mogli iskati, da sa te grad dabili, da sa zvedəl, kje sa, kje, ad kod. Da to njəm šliši, da sa to v rodu, da je njəh, z njega rodu, je rekwa.

»Ǝn mi sma ga iskali, pa nkokər nisma mogəl priti,« je rekwa. »Zej sma ga pa dabil.«

Seveda, k je bil grad rešən. Pred je bil pa grad tud zaklet, tako da ga bedən dabil ni, zato pa nisa vedli. Pol je pa živo vse na gradu. Sta se pa paročwa pa srečno žvewa. J bu pa konc.

42:53

[*Posnetek je prekinjen.*]

Smerinjek: Une sem ga, k je pəršù ponoč, k je reku: Parkəlne so hodil. Parkəl – Mikwavžev večer je bil.

Matičetov: Ne vem. No, kako je blo?

Smerinjek: K je bil en taćle, otrok je bil. No, boma pa kar začel.

Matičetov: Ja, kar, kar.

124 Kako sta hlapca hudiča lovila II

Smerinjek: No, je pa bil ankrət Mikwavžov večer, kakər panavadi, k se zbereja atroc vkəp, de Məkwavža čakaja pa žebraja, ne, tako. Je tud, je bu ankrət. Je bu təm, k sta bwa pa dva, dva hwapca. Sta pa se zgavarjawa pa cukawa tiste dekle pa tole. Zravn je bil pa ən pobəč, k je bil takle star, ane štirnəst let je bil star. Tist je pa pasu, seveda. Hwapcama j bu pa narodən, sta pa rekwa:

»Smərkavc, leč beži, leč se spraji.«

Pof, seveda, zaspan lih ni bil, takle j pa najbəl ferbčən, če j kej taćga.

»Če na boš šu leč, bo pa hudič pəršù pa té.«

Pole póf je mislu sam pər sebe, kaj nabrit je pa bil:

»Me bota andva strašwa!«

Je pa reku:

»Da le raj k vama na bo pəršù!«

No, zej gune dva sta pa rekwa:

»Hooo, medva se nəč na bajeva! Glej, da tebe na bo!«

Póf je bil pa kaj nabrit, je pa šu, je pa šu, se j pa zakrù noter pad postəl, se j zakrù, pa špaga skozi, pa drot pa kavkəljč naštimov, pa notre ležov, predən sta gune dva leč šwa. Kjer sta gune dva ležawa, no, sej ni bwa pojstəl, to j bil tak pograd, je bil. No, pa fajn naštima tistele pa mirən je bil notre. Prideta leč te dva hwapca, adən je bil tako v štali, gun je pa drvé žagov pa tak, je bil že bəl stər. Sta pa legwa, póf pa s tistəm kavkəljčam, zgora j mu naštimano, je pa njema pa tista, kovtər dó vlaču pa rjuhe. Ki zahakljov pa dó vleku. Te dva sta držawa n cajt, pa j spet pategnu dole. Akrabolt! Zej sta pa misləwa:

»Namara j pa resən hudič!«

Je pa reku:

»Čaj, veš kako?«

Sta pa uč pəržgawa, da b vidwa. Uč pəržgeta, pa ni bu nəč. Pole sta je pa gruntawa, kako b naredwa, de b vidwa, kəgà bo, k spet ležeta dole. Ǝn čəs je bu gməh. Póf spet zahaklja tist drot spoda pa spet vleče, vleče.

»Hoo, jej, jej, jej!« je reku. »France,« je reku, »veš koj,« je reku, »uč pəržgiva, sveča. Pa pakrijva jo. Kədər bo vwačwo, takrət pa hitra sveča doli. Ga bova pa, ə, piskər doli. Ki s piskram bova pakriwa, da bo tma, pa hitro dol, bo pa uč garewa, bova pa vidwa, kdo je.«

Dobro. Resən deta n piskər gor na sveča, precej veləк. Sveča je utripawa. Glih kaj, de j garewo, še mawo garewo. Pa čakata, kəgà bo zej. Seveda. Gun spet z drotam vleče, pačas vleče. Takrrrat pa hitro zagrab piskər, ga vzigne gori, pagleda – nəč vidu. Nəč ni vidu. Pole j pa tako vidu kakər ana senca, je pa mislu:

»Aha, hudič! Je pa resən hudič!«

Je pa France, adən je bil France, adən je bil pa, kəgà je bu že gunmu ime, Jaka, ja, Jaka pa France sta bwa. Je pa reku France, je reku:

»Čaki, skoč, pa bova, kakər bo še nkət naj pategnəwo, bova pa, ga bova pa waviwa, nəč na pamaga.«

Dobro. Sta spet dó legwa. Póf spet vleče. Vleče kovtər doli, vleče kovtər, kovtər dó zvleče, spoda sveda, k je mu napeljan drot, una dva nəč pagruntawa. Poli je rjuha, ta sta spet še ki ležawa, ki čakawa, koj bo, nazadnjo j že pjejunca vleku. Takrat sta pa prasnəwa vən. Ta pəru j France vən paskoču s pojstəlje. Majhno j una svetwa. Glih kaj, de j, de j te, k je France vən paskoču, j ga pa, j ga pa, no, Jaka vidu, de j skoču, samo senca, je pa mislu, de j hudič. Je pa tud Jaka vən prasnu. Je pa vidu, de k je vən paskoču, de j takle, kakər b bil pa štengwah dovta šu. Takrrrat ja pa Jaka pa ubere za tista senca dovta pa štengwah. Gun je bil pa že spoda, France. Akraməš! Pa France spoda staji, Jaka dovta pərleti, je mislu, de j pa hudič, ga j pa zgrabu. Je pa vpù:

»France , jəst ga že mam!«

France j pa reku:

»Sej maš le mənè!«

K je pa Franceta zagrabu. Preh je senca vidu, pol je pa Franceta zagrabu. Tako da, da nəč ni mogwo biti, nəč ni mogwo biti. Strah jih ni bu Boh ve kaj, hudiča pa le nista ujewa.

Póf je pa druj den se ki nevedən naredu. Pol je pa le vidu, da nəč na deta tenglih:

»No,« je reku. »Snoč je pa hodu hudič akol mne,« je reku. »Səm žebrov, pol je pa ušù,« je reku. »Səm pa šlišov ta gor na vrhu, k an dva ležita,« je reku, »je bil pa tak rapot. A je mar k vama pəršù?«

»Eh, ja, pa sva ga napodwa,« je reku.

No, poj j bu pa konc.

48:47

[*Posnetek je prekinjen.*]

125 Medved in lisica smučata

Vnuk Peter: No, ankrət je pa bil, ən medved pa ləsica sta bwa, k sta mewa tama v en luknje. Je pa šu medved ankrat iskat košta, pa je pəršù pa vidu smučarje, k sa se smučale, je mislu pa gruntov pa reku:

»Uu, tele špas bi pa še bil dober za paskusti,« je reku, »bom pa še jəs paskusu, tist paskusu, kako se smuča, ee, kako se smučajo.«

Pa j reku: »Tama,« si j sam pər seb mislu, »tama sa pwanće, špičast pa fajn pa conce[78] j fajn zakrivljeno majčkeno, pa se bom smučov!« je reku. »Tama pər kmetu bom pa šu panoči pa tist jermen ad vajetov patrgov pa se bom smučov. Pa še za ləsica jih bom naredu.«

Resən, medved je reku ves vesel pa navdušen, ta prva noč, k je bwa, je šu medved iskat pwanće, gre pa s … Gre tota, gre čez kwanc pa ta čez, ker je voda tekwa, pa tama akoli. Tam sa ble pa tiste pwanće, je pa pərjel pwanka pa pategnu pwanka, se mu j pa zwamiwa, j pa na diwa, j pa na rət štrbunknu. Poli j ga rət balewa, glih kaj da se j pabral, je ga mal balel, pol se j pa bəl ahtov. Je pa atrgov štir pwanće pa reku:

»No, po pa še za rezervo enò.«

Jih je pa pet atrgov. Pole pa resən, je pa tiste pwanće nesu damó, pa reku sam seb, se premislu, j pa reku:

»Bom šu pa zəj pa še po jermene, tist jermen boja pa fajn,« je reku. »Pol bom pa ki na noga zadrgnu.«

Uu, j gruntov, je reku:

»To bo pa še dobro, če b jəs akol nog ene stare gate,« si j mislu, »tiste cunje.«

Pa šu, pa tam, k sa ble ene cunje, je pa tiste cunje vzel pa jəh je na noge zavezov pa probov, kako bo to vse šlo. Tiste jermene je pa šu tota pa je panoči jermene od kómata ki preč pabral, gun kmet je pa mislu, de j kəšna žvina, je pa pərletu, pol je pa reku:

»Ja, medved je pəršù, pa j ki vajeti patrgov.«

Je reku: »Druje škode ni naredu,« j hwapec reku.

J pa reku: »No, sej, jarmene bom pa novo dabil.«

---

[78] Nerazumljivo.

Pole je pa tist medved šu pa je naštimov, pa ki … čak, zavezov, zaražljov, tak da se j zahakljal, pa smuče naštimov, pa fajn se, naštimowa sta se z ləsica, pa ki dve bukave veje j naštimov za palce, poj je šu, pa da se bo smučov. Sta šwa z ləsica, ləsica pa nabrita, ki zada, ki zada bəl astawa ləsica, je zmeram ki bəl zada astajawa, je vidwa, tole bo pa fest šwo! Je vedwa, hee, je bwa žləht, pərbrisana, pa ki bəl zadi astajawa, medvedu pa ki prajwa:

»Ki mav bəl naprej, ki mav bəl naprej!«

Pride medved čez ta hud kwanc čez, takrat ga j pa pabrawo, j pa šwo! To j šwo tak čudno. Medved se j bavu! Pride do ta prve brine, ustajt se ni mogu, bumf, v ta prva brina! Se adwomi, smuča, mədveda vrže, je šwo še kəj naprej. Medved gre, pol tama sa bli pa že smučarji, gre pa prot stogu dovta. Tama gre, pa se zabije [*posebej poudari*] not v tist stoh, smuče so ki tlesəlne, pol ga pa vrže pa gor na vrh na stoga [*spet poudari*], tak da ga j za najé zahakljov, da j dol kakər na visəlcah visu. Pole je pa tist … Pol sa pa pəršli smučarji pa so ga s palcam kaj časa, da j dol telebu, pol je pa revež šu pa gorta v brwoh, lesici reku, nəj ga abveže, je mu pa ana stara cota gor navezawa, pa ascawa ga je, pole ga j pa zavezawa.

Pol so pa smučarji pavedal žendarmam, sa pa pəršli pa iskal gunga medveda pa lesica. Lesica je pa tama naštimawa en kos mesa, tota bəl prot konc brwoga, pa nəpavedawa, da sa pəršli gune, gun lovci, sama se j pa skriwa tota skoz gornja luknja v guna rov, tam pa gledawa, je pa vse vidwa, kako se j godiwo. Medved pa vidi tist meso, j pa reku:

»Wačən sem, tist meso bom pa ki ləsic patepu.«

Pa šu tota, pa pride tota, takat so ga pa zasačli pa so ga že ustrelli. No, tako je bil medved hin, polə sa pa koža udrli pa medveda sa pa razrezali pa vsem psəm, kar jih je blo v vasi, sa mel vse pse v vas pajedna. Za koža sa pa … Koža, kar je bwa vredna, sa pa dabil lovc in tak je bo konc.

55:18

Smerinjek: Po j bo pa konc.

Matičetov: Teb je pa stər ata pravu to, a ne?

Vnuk Peter: Ja.

Matičetov: Si je on tud kar zmislu?

Ženska: Zakaj sa pa star tata pozabil?

Smerinjek: Ja, pa na vem.

Vnuk Peter: Se spolnte, no, takat, k ste prajli? U, to j že dolgo. [*Smerinjek spet nerazločno odgovarja.*] Pazimi j blo to.

Ženska: Takat, k je bwa smučarska sezona. Hahaha! [*Razposajen smeh*.]
Smerinjek: Aja, jajaja!
[*Posnetek je prekinjen*.]
Matičetov: To je ad Məkwavnjeka.
Smerinjek: Məkwavnjek, ja. K səm bil jəst takle atrok, sma na Brwogu, sa m oča kazalə, sa dopolne ab devetəh, se j vidwa senca iz sadnije, kar je bu žita, kar zazidanga ni. Se j vidwo, al je bil žito al trava, se j vidwo kakər črn štrajhən pa v Məkwavnjek. Pa səm ga na lastne ači vidu, pa na vem, na vem reči, al je bwa le, ni mogwa senca biti.
Matičetov: To se je podnevi vidlo?
Smerinjek: Padnev, ab devetəh dopovne. Se tako spaminjam, səm bil ən tak, kakər je zej Petər. Pol paznejš, k səm bil stariš, nisəm vidu. Takat sa m oča kazal, pol sa m pa pravəlca, sa m oča prajli, kako j bu ad tistga. Pa krivəm je pərsegu.
Matičetov: Kdo?
Smerinjek: Adən, adən tle v sadniji, kəne, k je bwa sadnija, za, kako j že bu, ja, dnar je mu dal, dnar je mu pasodu. Potle je pa guni ga pa terjov, de nej mu vrne dnar nazaj, mu pa ni. Je reku:
»Sej səm t že vrnu!«
Kar to je trdu, de mu je že dal. No, ta pa le pər təm, da ni. Kər je jasən: če mu ni dal, mu pa ni dal. Guna baraba j bil pa tok žləht, k je preh, pərsega je držawa preh velik, ne. Je pa šu pa tok cekinov v palca zavrtov, kakər je mu bil dolžən. V palca jih je zavrtov noter, kəne. Tako da not zavrtov, pa palca. Potle, k sa pa tam na pərse-, abravnavi, je pa mogu pərseč. On je pərsegu, de mu jih je dal. Takrat, k je pa pərsegu, je mu pa palca dal, je reku:
»Na, drž mav palca!«
Je bil mož tako markirov. Torej, da mu j tiste ckine v roka dal. De j pərsegu, de mu jih je izroču v roka, kəne. To je bwa pa krivəm pərsega. In potlej, k je šu, k je šu dó pa štengwah, je šu pa štengwah dó, je pa čez palca padu pa palca zlomu. Sa pa tist ckini zarapatal, on pa tud zginu. Ga pa tud nisa dabil. Čez tri dni sa ga za raufnikam dabil potlej. Takrat sa ga, ozirama, tam je zginu, zunej pred Razorjam, k je bwa, h, sevede j bwa že gastilna. Pred Razorjam sa pa stal črnə konjə pa, črn konj, črn čist, pa vogən jim je šu vən z gobca v gwav, pa kačjaž. Potlej, k sa ga, sa ga tam zgrabli na štengwah, hudiči sa ga drekt zgrabl pa v kačija, sa ga pa peljal naglih dó pa v Məkwawnjek. Tam je ga, sa reklə, de ga j məkniwo. Məkniwo, zato pravjo, de se Məkwavnjək pral. To ...
Matičetov: Pa tisto, kje se je vidlo tisto?
Smerinjek: To, to se je pa z Bərwoga dó vidwo, s senožeti. To səm pa pašten, ne lažem, nima pomena.

Matičetov: Pa kaj so rekli, de se je vidla tista pot, tam, kjer je kočija šla?
Smerinjek: Tista pot, ja, kjer je kačija šwa, tist se je sled vidu. Kakər je sonce gor pəršwo zjutrej, se j pa vidwo. In jəst səm bil na Bərwogu, k sa m kazali. Pa na vem, al, al sa to, jəst səm prov točno, se j, se j vidwa smer, kakər, b reku, təmna senca se j vidwo. Čez nive in čez dolé. Sem jo sam vidu. To pa na vem, mogoče səm bil v zmoti, ampak to se pa spaminjam tako, kakər b bwo včerej. Pol sa pa, oča sa, al pa atroće nafarbaja, tud magoče. Ampak jəst səm vidu senca. Sa m rekəl:
»Paglej, a vidəš?«
Točno ad Razorja, pa ané. Al je pa magoče kašna druga senca bwa, da sa mož to patrdli. To na vem, to na, to bi na pərsegu. Ampak to b pa uhkò pərsegu, da səm tako trdən bil prepričan, da j to tista senca, kakər sa ga, je ga məkniwo. Čez tri dni sa ga pa za raufnikam dabil. Pa jezək je mov čist vən. Tokule deləč vən zvlečən, pa, pa prste osmojene, k je pa krivem pərsegu. Un je pa s Sredənga Vrha bil, kakər je mu pasodu, temo. A je bom pavedov?
Matičetov: Ja.
Smerinjek: No, dobro. Boma pa začel.
[*Posnetek je prekinjen.*]
Matičetov: Lahko, lahko kar poveste.
Smerinjek: A še ankrat ad kraja?
Matičetov: Še ankrat, ja. Tko, kukər ste mislu.
Smerinjek: Ja, jəst səm mislu dərgač začet. Jəst səm mislu toko pravt, kakər je začetek: dva kmeta sta bwa, kəne, prej nisa ldi bəl na, na ...
Matičetov: No, ja, pa morda to povejte, k zdej niste pavedov, kteri so bli, ne. Kteri je bil s Srednjega Vrha. Al je bil Hlébanja al ...
Smerinjek: A, tist na vem točən, kir je bil, pač pa – jəst səm to samo v grobem zej pavedov. Al jo zej na drobno, čist še ankrat ad kraja?
Matičetov: Lahko, lahko.

60:37

126 Od enega, ki ga je maknilo II

Smerinjek: No, v prejšnjəh časəh ni bu teləh šparkas pa tole, sa pa ldi napósada jemalə pər sasedu al pərjatlu al kakərsbodi. Se še jəs spominjam, sa moj rajnk oča prajli, da je ankrət adən pasodu, pa j mu šele zabičov, de na sme abedənmu pavedat, da j pasodu, tako sa bli ldi vestni in – tako b reku – de sa mel vest, de se j bal, da bo na ktirga, ktirga nagalfov. Bli sa pa

vmes med taćmi pa tud tičə, k sa to z-, zangavli, skariščal, kako b reku. Da ga j akol pərnesu.

Je bil ən kmət s Padkórena, ə, na s Padkorena, s Sredənga Vrha je bil dama. V Srednəm Vrh je bil prece premožən kmət. Adən je bil pa v Kransć Gor, tist je bil pa bəl luštigar. Je pa le sam bəl z lumparija žvov, akol məšêtvov, k sa žvina kəpval pa pərdajali. Tako, na vse načine, če j mogu, de j na wohək, na wohka sorta dnar zasužu. No, panavad je mu ga pa le menkawo, zato k je zapravljov pa lumpov pa na vse kraje, tako da škoda se mu ga ni zdewo, dabit je ga pa znov bəl na wohk način, če pa dərgač ni bu, pa tud agalfov kterga al pa akradu, kakər je pad roće pərščwo.

Ǝn tako j bil pərmer, de se j tej s Sredənga Vrha, j bil prece premožən kmət, seveda, paštena kr-, ə, sreška grča, je pa ga prosu, nej mu pasodi. Na vem, kaj mu j že pasodu. Misləm, da 50 takih cekinov pa 5 galdinarju, sma rekli preh. Dobro. Gun mu jih pasodi, j mislu:

»Bo že vrnu.«

»Sej,« je reku, »kakər bom kej zasužu, bom pa vrnu,« k je mešetvov akole pa tole.

Zej, j mu pa resən pasodu. Ni bu po leta, je pa, mu pa, spolnu, je reku, če b mu mogu dat nazaj. Ja, gun pa praj, te, kakər je mu, te, k je dnar ad njegà naposada vzel:

»Ja, sej səm t ja vəndarle že vrnu! A nəč na veš? A s kaj bil pjən? Sva bwa v štariji vkəp, səm t ja vrnu, vsa vsota!«

Seveda, vrnu mu ni, navihan je pa bil, tej, k je dnar spasodu. Je pa šu, je pa tistəh 50 cekinov, kar je mu bil dúžən, jih je pa v ana palca zavrtov. To j že vse pərštədiran mu, de bo toj tožu, če na bo tov vrniti. Je že mu pərštədiran, zato se j pa tako pərpraju na to. V palca zavrtov pa vəs čas tista palca za sbo nosu. No, dobro. Te ga toži. Je reku:

»Te bom tožu, če na boš vrnu!«

»Ja, ki toži!«

Prideja prəd sadnija, prideja prəd sadnija. Preh, še preh morəm pa zej pavedat, kako j bu, k je gun dó šu, k, na sadnija, k je bil klican. Je pa že zvečer dó šu, k je mu zjutra ura, je mislu, bom pa ta den ležov v Kransć Gori, pa pole šu na sadnija. Ab osməh se je začewo noter na sadnij abravnavat, pa zaslišvajne pa to. Pride dovta, na Fərtalj se praji, k je bil ən mlin. Pride na Frtalja, pa zašliš notre ta, k, ta, k je notre spal v mlinu, de gre tam doli s Sredənga Vrha, mi sma rekli preh divja jaga. Vse sort štime. Mačce se drle, psə wajalə, vrane krakale, vəs hudič. Je pa le k voknu šu pa mav pašluša tole. Takrat pa patrka adən na vokən, je pa reku:

»Ti, a spiš a dremlješ?« je un patrkov na vokən.

Notre se j pa te mlinar agwasu:

»Oh,« je reku, »na spim, na, pa dremljem pa tud na. Šlišəm pa taće čudne ərči. Ko pa je?«

Je reku:

»Vohcet bo, v Kranjska Góra se grema žent,« je reku.

Pol je pa zaraptawo tole naprej, je pa zaraptal naprej, pol je pa kmav vtihnəl vse vkəp, je reku te mož, te mlinar je to praju. Je reku:

»Pol je pa, pol səm pa zaspal pačasu. Zjutrej,« je reku, »səm pa zvedu pole, kəgà se j zgodwo,« je reku.

Tist večer, kakər sa meli tole, k je an pərsegu, k sa mel abravnava pa dni, je mov pa, sta pa mogwa aba pərseči. Te j pərsegu, de ni dnarja mu dal, gun je pa pərsegu, da mu ga je dal. Seveda, bu j pa takle. Te, k je mu dnar dúžən bil, je mu palca pa tistəh 50 cekinov pa 5 galdinarju je mu notre zavrtane, sa bli pa v palci. K je pərsegu, je pa pərsegu, j pa prosu, je pa reku:

»Čaj, prim mav palca, da bom pərsegu.«

No, ta cajt, seveda, k je mu palca dal, je pa mislu:

»To j na zvijača.«

Je pa tistəh 50, ə, tistəh 50, ə, pa cekinov bu noter zavrtanəh. Sevede mu jih je dal v roka, k je reku, ja, mu je že na ro-, v roka dal, ampak le, pol jih je pa nazaj spet vzel. Seveda, to j bwa lumparija.

Ǝn kəgà je bu pole skoz to konc? Konc je bil pa tak. K je šu mož pa štengwah dovta, te j palca mu nazaj dal. Žawasten je bil gun, k je vidu, da je zgubu. Te j pa sred štengu, se j spakenjov, noter v palca spatəknu, se j pərbərnu čez palca. Palca se j zwamiwa, cekin sa se pa tanglal ke dovta, pa štengwah zažvenketawo. V tistəm sa šli gledat, kəgà je, ga pa nəč vəč ni bu, tga. Palca je bwa təm, mož je cekine pabral, te, kakər jəh je bil gun dužən mu, k je padu, gunga pa nisa nćir dabilə. Nćir. Tist cajt, kakər sa vən pəršli, sa ga že hudič pagrabli.

Vedəl sa pa ldi pavedat, de sa vidli tam prəd aštarija, prəd Razorjeva aštarija sa pa vidli črne konje, črna kačija pa čərənga kačjaža. Pa vogən jəm je šu, vən z gobca šu konjəm pa kačjažu tudə. De sa vidli pa, de sa neki pərvlekli pa v kačija vrgli, polej je pa zašmewo, pa dovta, kakər dones štacjon staji, pa v Məkwavnjek. Je se tisto vlekwo dovta v Məkwavnjek, tako de sa pole, je dabil ime tama, kakər zej prajma v Məkwavnjeku. Sa rekəl: tam je ga məkniwo.

To pa še jəst vem. K səm bil jəs atrok, k səm bil na Brwogu, prajma, k je senažet gori, m je ranjk oča praju to, tale storja al tale kšihta, k je bwa resnična.

Je reku, se še dones vidə tist wak, mi prajma wak, kakər b neki vleku, pa njiv, pa travi al pa ani. ƎIn prov resən, de səm vidu. To j bu takle zjutra, k je sonce gori, se j vidu wak ad sadnije, ad, mi sma reklə preh z gerihte, seveda, j bəl na nemško vlekwo. Ad sadnije skoz dovta pa za Məkwavnjeka. Sevede, kjer je zazidan, se ni vidwo, čez polja pa čez njive səm pa točno na soje ači vidu. To lahko dones ... Kako səm to vidu pa kako j to bu, to jəst na morəm vedet. Spaminjam se pa, kakər b dones gledov. Pa səm, paštena resnica, de səm jəst prov vidu, wak je bil ane dva metra šrok. Skoz dovta cewo za Məkwavnjeka.

Matičetov: Naglih?

Smerinjek: Naglih dovta, ja, prot v, zej, men sa pole, k səm bil ferbčən, oča sa tole prajli. ƎIn kəgà j bu pole skoz tist? Tistga sa zvlekli. Ime j šele pole dabil, de ga je məkniwo. Məkwavnjek. ƎIn tga čwaveka sa hudič zadajli, seveda, pa tam na štengwah, k je padu, sej to je bu vse ... Kako sa mel hudič veza z njim, na vem, pač pa sa ga čez tri dni dabili na sadniji za raufnikam, k je mu dobrəh dvajst, petindvajst centimetru jezək vən nategnjen. Pa vəs pwov je bil. To je bil zadavljen. Sa ga gor dabili. Po j pa konc bu.

69:41

[*Posnetek je prekinjen*.]

69:47

---

127 Divja jaga

Smerinjek: Moja mama zmeram pravi: če divja jaga šlišəš, da morš v ta leva glajža vleči. V ta leva glajža, to se praj, kolovoz. Da moraš leči, da gre polej čez. Je pa taka patalja … To sa: mačc cvilja, psi wajajo, vrane kvakajo, vsga hudiča šlišəš. No, in takrat pər Fratlju …

Matičetov: Pər Frtalju, al kako se reče?

Smerinjek: Pər Frtalježu, k sem praju, da jo j šlišov, divjo jago, je mož, mož je bil že v pojstli, mož je že ležov, je šlišov divja jaga, je šu pa k voknu, pa pašluša, kəga je. No, v tistem pa patrka eden na vokən, je pa reku:

»Ti, mlinar, a spiš a dremleš?«

»Hə,« j reku, »na spim, na dremljem!«

Je reku:

»Mi gremo v Kranska Góra na vohcet.«

To j bwa tista divja jaga, kane, to sa bli hudiči, jasno.

Tuka pa tud, k sa vidli kačija pred Razarjem, tud črna kačija, črne kone, črni ane /…/ [*nerazločno*] je əngavu ven.

Vnuk Peter: Kdo j pa trkal na vokən?

Smerinjek: Jah, divja jaga.

Vnuk Peter: Aja, jəs sem …

Smerinjek: To j bwa divja jaga, k je šwa, a ne, na tga, k je pa krivem pərsegu. To sa bli hudiči, a ne.

Vnuk Peter: Mhm.

Smerinjek: Je pač patrkov edən.

71:20

[*Nerazločen pogovor med ljudmi*.]

Smerinjek: Ja, morš ki naprej.

71:24

---

128 O lisicah in lovcu

Vnuk Peter: No, ankrət sa mele pa ləsice v jami svoj brlog. Brwoh pa damače rečeno. Təm noter v brwogu so mele pa fajn narjeno. Ləsicam ni bo dolgčas v tistmo brwogu. Bu jəh je pa šest. Ta stara pa ta mwada pa štir mwadiči. Tam noter so mele ləsice pa še padgane pa takə zbərine, tak da jim prov pasov j tam notre. Bli sa pa tud kəšni zêci, tak da so ləsicam še prov pəršli.

Ankrat je pa vidu jagər, k je tama pəršù, pa j vidu, da sa ble zunej ləsice pa ləsjak, k sa trgal enga zêca, enga zêca, k sa ga ujeli, pa sa mel pajedna. Pole sa-, je pa jagər sam pər seb mislu, da bo drug den pəršù pa bo tiste ləsice vse postrelu pa pabù pa jəh bo mu pa nagrada za nje dabil. In resən, druh den je pa pəršù pa j vedu, da tam maja ləsice, je mislu, da maja ki dva rova, imele sa pa tri rove. Je pa pəršù pa je pər dveh rovəh zakuru vogen. Pər enmu rovu pa pər ta drujmu rovu. Dəm se j pa kadiv noter v jama in ləsice je zjagal, ləsice sa šle pa ta tretjemu rovu vən in tama sa ləsice na vrh skale čakale, kda bo dəm jenjov. Padgane pa zêc pa tako, se j pa to vse ləsic bawo, je šwo pa vse tama, ker je bil dəm. Póf je mel pa puška pa je čakal, kda bo pəršwa kəšna ləsica. Je pa pəršwa ta prva padgana, póf mislu, da j ləsica: ustreli. Pa zavpu tatu:

»Že edno mam!« je reku. »Že edno mam!«

Je reku:

»No, no, ki še vahti. Pa puška nabaši, da na boš mu prazna, k bo pəršwa.«

Pa čaka póf, pride ta drujga padgana: bumf, je ustrelu. Je reku:

»Že ta druga ləsica mam!«

Ble sa pa fest padgane, tak da j prov mislu, je reku:

»To sa pa prov,« je reku, »za te bova pa fest dabiwa pwačano.«

Pol čaka póf, je reku:

»O, sej jəh je vlik notre,« je reku, »že godejo notre pa renčajo.«

Je reku:

»U, ta tretja j že kle!«

Je pa vidu, to j bwa pa ki məš. Je pa … Tista məš, je pa za njo tel ustreliti, je pa ušwa ləsica ven. Je ba pa še ena ləsica, tak da mu j ləsica ušwa, məš, məš je pa ustrelu in pole j pa ləsica vidu, tak da məš ni ustrelu pa ləsica ni ustrelu. Tak da j bil pol ves zmeden, da ni vedu, koj b ustrelu, al məš al ləsica. Pole je pa čakov še, tak da j mu guna ləsica ušwa, poj j pa čakov, pa nəč vəč ni bu. Po je pa barov, k ni bo nəč, je pa barov, k je vogən tam pred jama dol pəršù, j pa barov, koj je ustrelu. Je pa reku:

»Vidəš, kle mam tri ləsice.«

J pa reku:

»Ja, ti s pa padgane pastreljov, to pa nisa ləsice!« J reku: »Ti b mogu ja ləsice, a veš, kake so ləsice?!«

Je reku:

»Ja, se j bwa ena ləsica, pa mi j ušwa. Pa nisəm vedu, da sa to ləsice.«

Pa j reku:

»To sa ble lə padgane, ti b mogu lə ləsice.«

Pol je bo pa konc.

76:17

[*Prekinitev posnetka.*]

76:22

129 Ponoči ne smeš prisesti k furmanu

Matičetov: Kaj so djali od təgale, əm, ponoči, če se pelete, kaj da je treba narditi?

Ženska: Če kdo povab na voz.

Matičetov: Če te povabjo, a kaj? Kaj so djali?

Smerinjek: Kuga če?

Matičetov: Kaj so djali od tega hudobca?

Smerinjek: Ja, če se k furmanu, da na smeš ti sesti, ti na smeš sest …

Matičetov: Ponoči?

Smerinjek: Ponoč. Da morš konja pogledati, a ma bradavice, namreč tele. Mi pravma bicəlne. Bicəlne, kokər jih ma. Če nima bicəlnov, tako je hudič. Ni konj, konj jəh pa ma. Konj ma bicəlne in hudič ne more bicəlnov meti. Na more, zato k ma … Parkəl – kopito lahko nardi ən une, bicəlnov pa ne. In to sa bli star ldi. So takole pogledal, kane, sa rekel:

»Ti tok bod, previdən, na smeš k takmo … Ta pəru kona poglej, al ma bicəlne.«

Dərgač mu ni upov sest na voz. Če j mu /…/ [*nerazločno*] peljov, da ni bo treba peš iti.

Matičetov: Ne, [*nerazločno ime*] je pravla od təgale, təga hudobca.

Ženska: Jaja, jaja. In je rekwa, da jih oča grozən zanima, kje.

Matičetov: Mhm.

77:35

[*Konec posnetka.*]

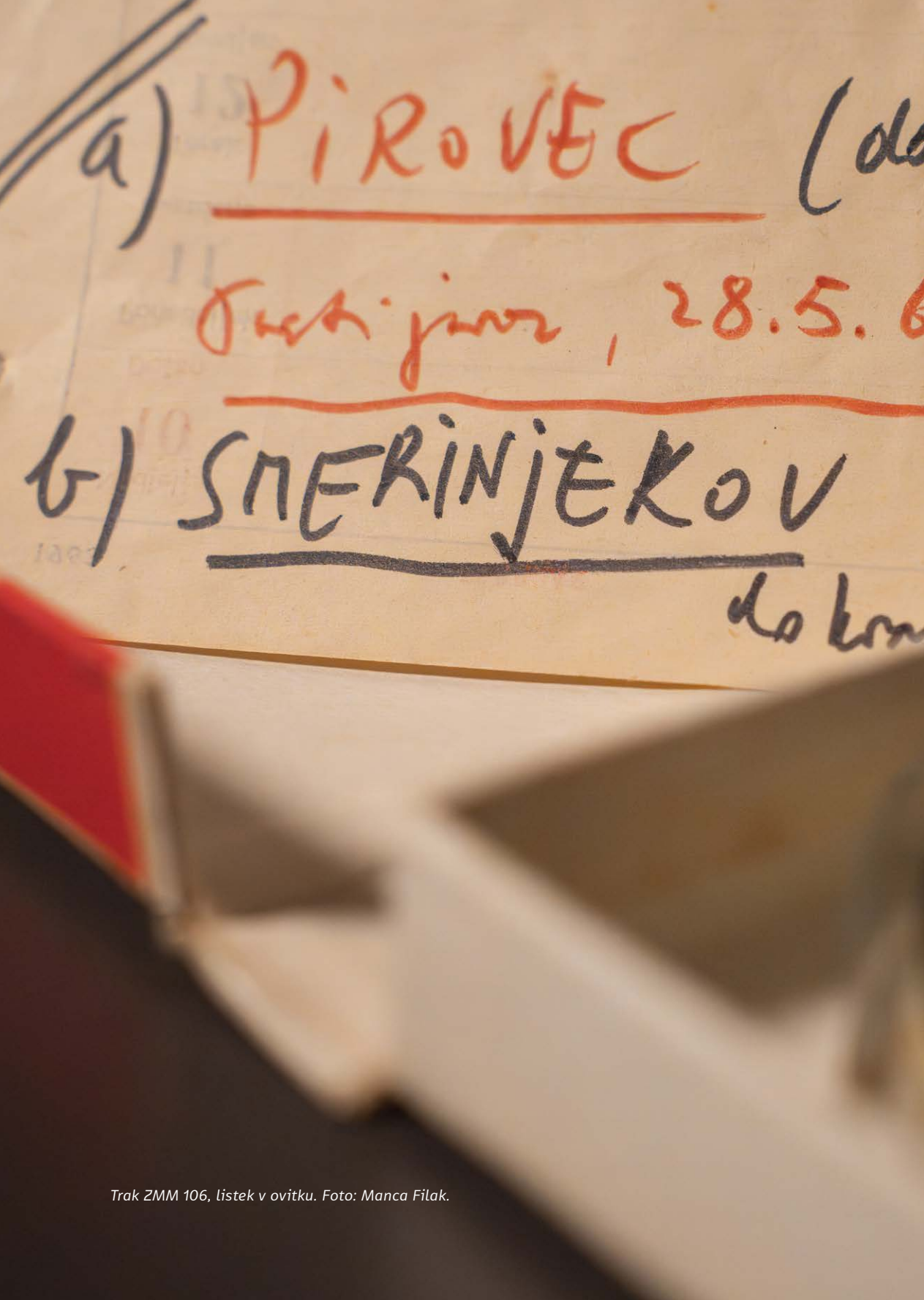

Trak ZMM 106, listek v ovitku. Foto: Manca Filak.

ZVOČNI POSNETEK ZP4 (TRAK ZMM 106, SNEMANJE ZA SERIJO PRI NAŠIH PRAVLJIČARJIH).[79]

QR koda z zvočnim posnetkom ZP4 (trak ZMM 106).
https://hdl.handle.net/20.500.12102/A2.6422

[Na prvem delu posnetka, do 21. minute in 55 sekund, so pripovedi drugega pripovedovalca z Dolenjske. Sledi zvočni zapis, ki je nastal med snemanjem za TV serijo *Pri naših pravljičarjih* (6. del); Matičetov je posnel dogajanje v celoti za svoj arhiv, medtem ko je na zmontiranem filmskem posnetku le urejeno gradivo.]

21:55

[*Tišina, nekdo reče:* Ne še.]
Moški glas: Prvi prvič! [*Tlesk, rahel pisk*.]
Drugi moški glas: Kamera.

130 Pehta krade zelje

Smerinjek: Noo, zəj smo pa tle. Tukali j Brsnína, tle gor, ta, sa Kawóvrati, taləle spodaj pa štreka, k sa ja dewal osenstopetinsednsetga leta. No, takrat je hadiwa Pehta tle akoli pa šnófawa, kje bo kaj dabiwa. Je pa bil ta gor v Kawóvratəh en zevənk, je pa med tist zevənk hadiwa pa trgawa vən, dewavc sa pa tam na štreći dewali. Sa jo pa lə gledali, ku j to za na babura, ku j noter v ze- [*nenadna prekinitev, piskanje in šumenje, otroški glas nekaj nerazločno reče, pisk*].

[79] Peter Jakelj je med snemanjem moral večkrat ponoviti isto zgodbo; zaradi različnih izvedb ohranjamo vse poskuse.

130a

Kmav bo zəj sto let, kar je kle, kar so nam štreka vzel, ájzənpon. No, takrət …

Moški glas: Stop! [*Spet nenaden preskok, nerazločno govorjenje, piskanje.*]

130b

Moški glas: Drugi drugič!

22:49

Smerinjek: Kmav bo sto let, kar so že nam štreka naredlə, ájzənpon. Zəj so ga pa nam spet vzeli. No, takrat je hadiwa Pehta kle doli v Kawóvrate v an zevənk, pa j nabirawa tama tis kapús vən. Dewavc sa ja pa gledali, sa misləli:

»Krade, bêštja, məd njo!«

Sa šli tam məd njo, je rekwa:

»Je, si ki ta swab vun pabiram, bo še bəl rastwu!«

Takrət pa pa nji, ja j pa edən taku smodu gor čez hrbət, da ji j skor roka zwomu. Pehta se j ustrašwa, je ušwa kle gor ta skuz Brsnína, dərekt gor təm v Vitranc, k Bédancu. No, tam jo j Bédanc seveda mav abezov, zakaj jə krvavewa pa to, poli mu j pa prájwa, kaku j bu, kaku so dewavc nagravžno z njo naredli. Seveda, anà ni misluwa tak swabu, gun sa pa tud, nisa vedli, poli so še na nju pəršli. No, Bédanc je abezvòv Pehta ən cajt, pol se j pa pazdrajwa. Pehta se j enkat pazdrajwa, pole j pa mewa strah kle du haditi, pa ni nəč vəč upawa dó priti. Je pa na druje kraje, pa ta gor kuhawa Bédancu vse. Bédanc je pa vəs čas v Kawóvrate na jaga hodu. No, tukaj j pa taćim zèc ujel al pa srnjaka, kar je mu pač pad róće pəršlu. Ee, pa j bil brihtən, za zêce j naštímov taće zanće, kvanće sma rekli, kvanće. Da j ga na kvənk ujel. Je pəršù, jih je pa ki flêtnə pabral pa zanesu, Pehta jih je pa kuhawa pa pekwa. No, Kasabrín je pa tud hodu gor z Male Píšənce, to j pa təm zada, Mawa Píšənca. Je pa hodu gori, seveda, Bédanc je pa zvedu, da gor hodi, pa da mu Pehta jest daje. Je bil pa favšən.

Hakrrraməš, ankat je ga pa lih dabiv, je ga pa pərvezov cu k an brinji fest, Bédanc, əə, Kasabrína! Je ga Bédanc zavezal. Je bil pərvezan, proosu, proosu, Kasabrín [*z višjim in prosečim glasom*]:

»Spust me, spust me!«

Pehti se j že smilu, Bédanc je reku:

»Nəj bo ki pərvezan!«

No, pol, k j Bédanc mav odulegu pa mav zadremov, je pa šwa, mu j pa [*glas se mu med smehom zatrese, govori vse glasneje in vse bolj z zanosom*] štriće parezawa, pa j, Kasabrín je tak šu prot Mal Píšənc, da ga ni bu ən tedən na sprəglәd. No, poli j pa le pəršù, je pa Pehta rekwa ankrət:

»Ti, kədər bo, kədər bo Bédanc damà, takrat bom jəst uslé mewa tle gor abešən periwo, stare cóte al kəj, da boš vedu, takat se nka ne bliži al pa te bo!«

No, pol je pa vedu, je pa vəs čəs hodu, kədər, kədər ni bo cót, je pa vedu, da j Bédanc šu, da ga ad doma, je pa pəršù, ga j pa nafotrawa, pa mu j dawa še strd ad ta divjih bučev, ho, j bil tak vesel, tak sta bwa pərjatu! Pole an ji pa za wón ta karníne nosu, pa take mu naročawa, pa drvé, pa na vse kraje, tak da sta se prov dobro uštímawa! Samu z Bédancam ni smu vkəp priti [*glas se mu med smehom trese*], to j bo gwávən, ja!

[*Sliši se čivkanje ptičev, nekdo tiho reče*: Stop.]

Moški glas: Tretji prvič. [*Jakelj reče nekaj nerazločnega, 20 s le šumenje, blag kašelj, potem spet šumenje, zvok, kot bi si prižgal cigareto/pipo.*]

25:58

26:48

131 Kmet in trije sinovi III

131a

Smerinjek: No, zdəj bom pa vam ana storija pavedal od anga kajžarja, k je mu tri sine. No, j bil an kajžar ankrat, je pa mu tri sinove, dva sta bwa precəj po wórəngi, ta tret je bil pa ən tak bəl bebəc, to j bil pa ta mwajši [*hreščanje*].

Moški glas: Tretji drugič. [*drobci nerazločnih besed, pisk, šumenje*]

131b

Smerinjek [*zakašlja, zvok, kot bi nekaj trknilo ob les, prižiganje vžigalice*]: No, zəj bom pa pavedov tista storija ad anga kajžarja, k jə mu tri sinove. An kajžar je bil, mu pa tri sinove, dva sta bwa prov narmalna, ta treti, ta najmwajši, je bil pa mav, taku mav bəl čez les, mav za naumənga sa ga meli.

Zəj, mož je gruntal, ćermu bo hiša dal, pa kar je bo tist bol ubožənga, ćermu bo dal, je pa reku ta stárešmu:

»Zəj beži v sužba, bom vidu, kako boš, al boš dobər al na boš dobər. Te, k bo najbolji, te bo pa hiša dabil pa məj imetje, kar ga mam.«

No, dobrə, ta starəš gre, pride k anmu vlikmu kmetu. Kmət je reku:

»Ja, se b nucov anga hwapca, samo dərgač se bova mədva zgavorwa,« je reku, »səm že vəč mu, pa se ənklè nisma prav uštímali.« J reku: »Najbol bo tako: jêzav ne smeš pər mnə nəč biti. Če boš jêzav« je reku, »ti odrežem pó jezika.« Je reku: »Boš, boš za zmeram pov- [*nerazločno konča besedo*]. Če bom pa jəz jêzov, ga boš pa ti mnjè adrezov. A se strinjaš? Bit boš pa mogu cel leto.«

Ha, póf je grunta, he, misli:

»Ko pa bom jêzov?«

Je pa ki pərtrdu, j reku:

»Bom.«

Dobro. Drugi den je ga naštimo …

Moški glas [*prekine pripovedovalca*]: Stop! Dobro, pa bo … [*posnetek preskoči, nekaj besed ena preko druge*]

Moški glas: Četrti prvič!

Smerinjek [*posnetek se začne sredi njegove besede*]: -udar. [*V ozadju se potiho sliši nekoga:* Ne še, ne še, *sliši se govorjenje, a je preveč oddaljeno od mikrofona, da bi se razumelo, šumenje, Smerinjek odgovarja z:* Ja, ja. *Pisk, Smerinjek se odhrka.*] Pole druj den je mu pa reku:

»Zəj bom ənga poba dal, t bo pakazal, kje j njiva, kle maš pa ən žakəl žita.«

Mu je dal, ne vem, a j bil ječmən al kəgá j bwo to, na vem. Je reku:

»Pa fajn jo vsej, polə pa vólə pa pavleči. No, polə, k boš fertik, pa damu pridi.«

Hakraməš, druj den je dewov za ta žive ən ta mrtve. Póf je šu damó, səveda, an pa sam dewov, tək gárov, de j švicov, de j koməj za noč naredu. Pride zvəčer damu, hákravóltnamol! Za včerjo j mo pa mav kapúsa dal! Pa še tisga nəč zabeljenga. A, j mislu:

»Tole j pa swaba sužba. Preklemansk, no, no, ja,« j mislu, »že bo na na viža.«

Ta treti den, no, ja, druj den pa tistem, pa praje:

»Oovžəš, veš kəgá,« kmət j tak reku, »zmotu sən se, narobe sva usjawa! Dons boš pa šu, boš pa vse pabral ləpu, pa damu pərpelji.«

Gun gleda ən cajt, ja, sakraməš, je ga pa jezlə, je mislu:

»Zəj bom žit – kakú pa ga bom pabrav?!«

Je bil pa hədoben, pa rabêljat začel.

»Jaja, s hud?«

»A, hudiča na bom hud!« je reku.

Kmət pa ki nožič je mu že pərpravlən, mu adšvrkne po jezika prəč, tak da j bil hit:

»Pla, pla, pla,« [*kot bi race oponašal*] nəč ni mogu gavarìt, prov! Pa damó, səveda, damó pride, ta star ga gleda, vəs krvav je še bil.

»Kəgá pa je?«

»Pla, pla, pla!« [*Spet z račjim glasom.*]

»Jah, kugá pla, pla.«

Nəč ni vedu, kəgá je. Gun je šu ki [*glas se mu od smeha zatrese*] leč pole. Ta treti den pa spet, pa gunga pošle, ta drujga sina. Je pa zlodəj lih ta spet zašu, j mislu:

»Zdəj bom šu, ćjir je taka kmetija.«

Təm je bil pa prov za vsemu, fajn tist kmət, vəlik pola ənə tək naprej, jə pa lih k njemo tut trófu. No, pride noter, glíh tak se j zəj zgodvo kakər s təm, ne bom še ənkət pənavljov. Je lih taku mu adrezal spet po jezika. Zəj pa ta, ta tret je bil, k je bil mav bebəc.

»Ja, zəj boš pa ti šu. Nemara boš ti ki bolji.«

I ta tretiga paswov, pa tut pride k tmo kmetu. Kmət je bil spet, glih tak mu praju kakor gunmu:

»Jêzov ne smeš biti, če bom pa jəs jêzov, boš pa ti mi jezik adrezov.«

Hakrahoj! Póf i mislil:

»Eej, bo že na na víža.«

Drug den mu nabaše žito, pa spet v ana druga niva pakaže. Póf gre z njemu, pakaže, j reku:

»Zəj pa vsəj,« pa ən kos kruha mu j dal, čərənga, pa še tist suh, tək de bi kmav zabe pawomu, k je jedu tis krəh.

»Aha,« j misu, »tole pa ne bo! Figa, mož ti gleda, bom jəs kle sjal!«

Pa ni nič vsjal. Žakəl je tja v grm djal, pa na žakəl [*glas se mu zatrese od smeha*] je legu, tis krəh je zgrizu pa mav zaspal. Həəə, se zbədi, je pa že sonce šu že prot koncu, se j že kmav noč začewa dewat, mrak. Gre damó, pride:

»A s vsjal?«

»Ja, səm.«

»Noo, dobro,« kmət mislu ta sojo, j mislu, »čaj, tud teb ga bom adrezov.«

Póf gre leč, za včerja seveda tis kapús, se j najedu, a, j mislu:

»Tole j pa zanəč! A bom že jəs teb dal!«

Druj den pa praji:

»Uh, zmôtu sən se,« kakar preh gunm dvema. »Narobə sva vsjawa.«

»Ja, hudirja, ku pa, ku pa zəj?«

»Ja, béš pa paberi pa damó pərpeli,« je reku, »boma drug žit vsjali.«

J misu, da ga bo zangávu, hej! Se praska əncajt nawəš, seveda j mislu:

»Čak, se um uhk pərpeljov.«

Gre, je reku:

»Samo malca morte pa mav bolj dati!« Je reku: »Saj mav špeha!«

No, mu j pa dal mav, res mav špeha, j misu:

»Səj boš tək ab jezək.«

Póf gre, pride dovta na njiva, gleda, žakelj je bil še ki pad grmam, žakəl vən zuleče pa nameša mav prsti, tak də j bu vidət, kakər da b bil pabiral tist žito. Pa j šu spet, mav dó vsedu pa pamalca, poli pa še mal bəl zgoda šu damu s tistim žakljem [*se posmehne, ko govori*]. Pərpelje damó:

»A s pabrav?«

»Ja, vse, ampak to j hudirjev dev,« je reku, »kəj taćga na bom dewov.«

»A s mar hud?«

»Oh, nəč!« je reku. »Səj rad bogam vse, kar ukaže adən.«

»No, če s resn vse pabral …«

»Ja, vse! Səj mate tle žakəlj,« je reku. Pa prst je bwa namešana, j pa res mislu, da j póf pabirov.

»E, misəlt ga pa nisəm spárov.« [*Nekdo v ozadju reče*: Stop.] J mislu:

»Čaj, pa dərgač …«

[*Posnetek preskakuje – kot bi na tem mestu ostal drobec posnetka, čez katerega je bil posnet naš.*]

Moški glas: Pet prvič! *[tlesk]*

Smerinjek [*tišina, pisk, zdi se, da je posnetek od tod naprej upočasnjen*]: Noo, pol i pa reku, sam pər sebi, he, j mislu:

»Pávəs, te bom pa dərgač pəskusu.« J reku: »Donəs boš pa svinje gnov past.«

»No, ja, jəh pa bom,« je reku, »səj səm navajen.«

Je mo pa dal dvajst svinj, neki j bo prašičəv zravn, dva pa prov zwo kumrna.

Žene tiste svinjê:

»Hə,« j mislu, »béšte, kamər hočte.«

Na vsə kraje sə letalə. Pa srêča ane dva čwoveka, prəcə dbewa sta bwa pa fajn /.../ [*nerazumljivo*]. Sta rekwa:

»Fənt, čəgave pa sə te svinje?«

»Moje,« jə reku.

Bwa sta pa dva məsarja.

»A kə prədaš?«

»Ja,« j reku, »vse, če hočta.«

No, so gledal, hóndlal ən cajt, ən pa svinje pərdajal, seveda, tista dva ta mršava sta bwa dva taka prasca, kumərna.

»Ǝh, tedva pa nə bova vzewa.«

»Kəkor hočtə,« je reku, »sə m je vseglih,« je reku.

No, poj so shóndlal ankrət, je pərdal svinjê, dnar je mu, je mislu:

»Zdəj pa že bo, zəj nəj bo pa gun hud, če hoče. Kakər hoče,« je reku [*se posmehne*], »mné j vsèglíh, dnar mam!«

Je mu dnar, je maršíra naprej v ta prva aštaríja notri in se ga j napil, fest, dnarja j mu dəvol, məsarja pa tud kəntənt, seveda, k sta pacen kupwa tiste svinjê. Po-

[*posnetek prekinjen, nekaj nerazločnih zlogov*].

Moški glas: Šest prvič! [*tih tlesk, nerazločno govorjenje, tišina, ptičje petje, pisk*]

Smerinjek: Təm, kə j prəšiče predal, j bil, mal preč, jə bil pa mačvirje. Je pa štedirov, kəgá b naredu s tistən ta kumrn dvema [*iz ozadja se sliši tih*: Stop], jih je pa noter v mačvirje zako- [*posnetek prekinjen, spet nekaj nerazločnih zlogov s prvotnega posnetka*].

Moški glas: Šest drugič! [*tišina, ptičje petje, pisk*]

131c

Smerinjek: No, tiste dva ta mršava prəšiča j pa mačvirje zakopov. I kaj, da so mav rep vən gledali! Pol j je pa damó ucvəru. Praj gəspadarju:

»Ǝə, šlište, kəga se j naredwo! Prašič sa m ušli noter v mačvirje, sə bojo vsə padušlə! Brž bežva, da jih rešva!«

Gəspadar je mislu:

»Nəmara j pa res!«

Pa grəstà, pa ví tiste rêpče, vleče [*se posmehne*], vleče, akraməš, ja, j reku:

»Kje pa sa gúne?«

»Ja,« j reku, »Boh ve, kət sə,« j reku, »k so težkə, sa se pa bəl gwəbôk potopli.«

Gəspədar j ki kimov, jə mislu: »Bêštja, ti s mə pa nakuru.«

No, gresta damó, pob ga še bara, j reku:

»A ste mar hud?«

»Aha, ka pa bom hud,« je reku, »nəč nisəm hud.«

Navəličal se ga pa je, ga b bil že rad, da ga bi prəč spraju. Pa nəč ni kazov, na abena víža. No, potləj prideta damó, je bwo včerja, se navčerja ankrət pa praje:

»Ja, kaku pa j zəj, kak dug bom mogu še sužti? Gda pa bo pamwad?«

Je reku:

»Kər bo kukica pewa,« je reku kmət zato, k bi že rad vidu, da b ga bil los, da b ga bil spraju.

»No, dobro,« je reku, »kər bo kukica …« [*Prekinitev.*]

Moški glas: Šest tretič! [*šumenje, glas pripavedovalca s prvotnega posnetka, nek drug moški glas reče:* Čakəj, ne, ne, ne*, nerazločno govorjenje, šumenje, ptičje petje, pisk*]

131č

Smerinjek: No, tiste dva ta mršava prešiča j pa zakopov noter v močvirje, tək də sa repki mav vən gledali. Polə j pa grúntov:

»A, dobər bwo mav popwakənt, k ji ba dobra kəpčija.«

Je pa v oštarija zavil, pa napil se, no, kaj, səj ni, da b bil prəvəč pjən, pole jə j pa mahnu prot domu. Pride damó, kmət ga gleda, k je brəz prəšičov pəršù, praj:

»Ja, kəgá pa je?«

»Ooh!« je reku, »šlište, vsə prašič so m v mačvirje ušli, hitro béžva, de jəh bova rešwa.«

Kmət je misu:

»Boh və, kəgá j utrébov.«

Grəstá, pa vid tiste repće tamə, pategneta tiste dva təm mršava vən.

»Ja,« j reku, »kje pa sa zəj guni?«

»Ja,« j reku, »səj vəstè, də so gun bəl təšč, Boh ve, kje sa cel.«

Sta kapawa [*se posmehne*], kapawa, nista dabiwa nič sledu. Kmət j že gruntal, neki jə mislu, neki je že ucvru, pa j kislina, pa že vri.

»Kva ste mar hud?«

»Oh, nič nisəm hud!« je reku, »samo za prašiče m je.«

No, te se j ki mo zwə skril še, prideta damó, je pa lə kmət gruntov, se ga bil rad, sə ga bil znebu že, pa praji:

»Ti, zə boš mogu pa hmav bandrati.«

»Ja, kda pa?«

»Kər bo kukica začewa pet,« je reku, »takət je pa cajt vən.«

No, ja, njəmu j bo prov, je misu:

»Səj mam dnar, bom uhkə bandrov, samu da m jezək nis adrezav.« Pa ga še ankrət pəbára: »A ste mar hud?«

»O, hoh, nəč,« je reku, »čaj, jutrə boš še gnoj vən zmetal v štali,« je reku, »polə, pol bova pa že napré dewowa.«

No, druj den ga dé v štáwa, j metal gnoj vən, ga mu že precə ən kəp tama, kmət je pa mislu:

»Bêštja, čaj, zəj te morm sparti.«

J pa šu, pa žen pavedov vse tole, kaku je, je reku:

»Veš kəgá, zlez zuna pər štal na bəzovc pa kukəj, kəkər b kukica pewa. Ga bova najvwêže sprajwa, bom reku: »Zəj j pa cajt, zəj pa bejži,« j mi že davolj škode naredu,« je reku, »nəč ne bo dərgač.«

Žena grunta ən cajt [*stopnjuje glasnost in intenzivnost govora*], pa res in se ušlévi, zleze na bəzovc, začne:

»Ku-ku, ku-ku, ku-ku!« [*S piskajočim glasom.*]

Hakraməš! Te gnoj ćida, je mislu:

»Bêštja, kukica poje,« an je reku, »zəj bo pa treba bandrati …«

Moški glas: Sedəm prvič. [*tlesk*]

Drug moški glas: Sedəm prvič. [*nekaj nerazločnih drobcev besed, šumenje, pisk*]

131d

Smerinjek [*visoko, stopnjuje hitrost pripovedovanja*]: »Ku-ku, ku-ku, ku-ku!« Hakraməš! Hwapəc zašliš, da kukica poje, vile z rok pa ta və za štawo gledat hitro, kəga je. Gleda gor na bəzovc, je vidu taka vəlika kukica. Hárkadíja, ja pabere noter v hiša, təm je mu pa mož əna flinta stara pa nabasana, zato k mu za vsak primer, če bo treba streljati. Uzeme pukša, brž grəta vən, pərmér, buumf! Je zagrmewu [*se posmehne*], žena se prekucne doli az bəzovc, a səvede, j ja ubù, direkt ustrelu! Takrət pa gaspadar, jêzov sevede, šu tavən, sta se zgrabwa, je reku:

»Zə pa glej, da ja boš brž adpeljov,« na nje j mislu, de ja boja pakapali. »Tam konja vzem.«

»Oho,« j reku, »ta pəru bom vam jezək adreza!«

Sa se ən cajt rukawa, je mu ga šapnu pər kraj na enu, jezək, je šu, konja napregu, baba pasadu gor na voz pa se j peljal.

Je mislu, zəj pa pride noter z ane aštarije, təm pa ustaji. Na štariji pa ustaji, pa noter pit, žena j pa pədvožu, də j sədewa əlpu na vozu. Hooo, pər məj kuš, pride an furman, an druji, sej voz je bil tam na cesti, pa vpije:

»Naprej al pa na stran, a nam naprej mogu!«

Səveda, žena j bwa mrtva, ni šwa ənkamər, vun pa pil notri! Takrət ga pa jêza pəgrabi, pa bərne gájžuvnjək, ji je užgal čəz gwava, žena seveda, k je ba ki padprta, se j zvrniwa doli. Te j vidu skəz vokən, tavən leti:

»O, hudiča,« j reku, »zəj s pa ženo ubu mi. Zəj pa te bom pa takoj naznanu!«

Səveda, žena j bwa mrtva, k je bwa že preh mrtva, na. Polə, gun se apravičvov, da ni mislu tak hdú.

»Ja, če daš kaj lə ən kaj lə,« nə vem, kaj že zahtevov, prədsəm dnar.

Gun je mu hitro šu, šu s konjem naprej, te se j ankrət napil, pa gre, pa ženó nafura naprej, pride za əna voda, j mislu, kle bo pa pagrəf. Trusk! J je vrgu noter v voda, j šu s konjam damu. Pride damó, ta star ga ki gleda, voča njəga, seveda, s konjam pride!

»No,« j reku, »kaku s súžu?«

»Səj vidəš, da j dobro,« [*se posmeje*] j reku póf. Je reku: »Lejte, kaj mam dnarja, pa, pa, pa voz, pa konja, pa vse!«

No, poli srečnu je adkuru, j dama bil, je pa njemu dal pasestvu, gune dva sta ba pa tak revəža invalida, k sta mewa jezike parezane. Kaj je pa zgavoru, de j mogu za gunə dva tud skrbeti. Pa šəlè prov dôbrə polə gəspədaru. No, pol je bu pa konc. Ja.

42:52

[*ptičje petje, šumenje, tišina, sliši se več moških glasov:* Dəset prvič! Dəset! Kamera!]

43:17

---

132 Pastirček najde kralja Matjaža in ostari II

Smerinjek: No, zəj ja bom pa pavedov še ad kral Matjaža pa ad njəgà vojska. Kral Matjaž je povsod zmagvov, taku da j že tak prevzetən bil, də se j

nad Bəga spustu, j reku, da bo šə Bəga premagal. Samu tukaj ga j pa uneswo! Boh je naredu məgwá, ćer je bwa vsa Mətjažova vojska, gosta məgwá, in tista məgwá se j sprəməniwa v, v góra, də j bwa direkt góra. In v tist gór je bil kral Matjaž zə vsə soja vojska kakər zaklet. Abêdən ni vedu nəč za njəgà. Ǝnkrət je bil pa pastirčək, tis pastirčək, to j bo pa že paznəəjši, je pa tam v tist góri pad garô pasu, pa lə šnofa, kə j vse sorte iskal təkle pa hosti, jə pa sledu, ćе sa stəpnice, šténgle, no, pa damače rečeno. Je pa šu, pa pa tistəh šténgwah, tmà j bwa, pride noter v əna vlika dvərana. Gleda, kəgá j to, tam jə pa vidu pohno saldatəh, na konjəh, na vsə nə-, sorte sa bli. Pa vsə, kakər bi spali, vsə na gmahu, kakər akámleni, no. Pol grə lə še naprej, po pa vəlika miza, tam je pa sedu kral Matjaž, brada j mu že sedənkrat akol mize avita, tak mu j že zrastwa, kaj dugo j že notrə bil. No, polə gleda ən cajt, tama j bil ən velək məč gor na steni, taka sabwa stara, prime z əna rakó, nəč ni mogu. S ta druga, pa pategne mav z nóžənc vən, pa kər je za əne tri prste vən pategnu! Takrət se j pa vse zbudwu notrə. Matjaž gwavo vzigne, póf i se ustrašu, sabwa nəzaj spəsti, no, ju so v kəpu spet na gmahu. Pole póf grə vən, j ga prov groza gratawa, vən pride, pa damó, tôvh, kuj damó, pa prot domu, səveda póf nəč ni vedu, kəga n koj, ga pa sreča təm ən čwovk pa pravə:

»No, očka, kam pa grəstè?«

Preh je bil póf sedem, aa, kaj sedem, təklè, əne dəset let star. Pa gleda, kugá wočka praj, se pəšwata, j bu pa brada. Təklè dolga [*glas se mu med smehom zatrese*] brada že. Pride v səj krəj, ćir je bil dəmá, kmav ne bil dabiv.

»Ja, tle səm bil nećje dəmá!«

Je bwo vse prezidan, v, səveda, to je bo že əne tristo let pa tistəm. Poli j vsa tista zgədavina pavedov, kaku j bu. Ja, nəč nisa moglə vedti! Poli sa šəle čə doh časa zgrúntali, də j to že prəd trist lət-, ə, tristo let bu, k je bil tist Matjaž zagrnjen notrə v tist góri. In te mož je polə, nə vəm kaj dolgo, ni dóg vəč žvov, j pa uməru. Po j bo pa konc.

46:03

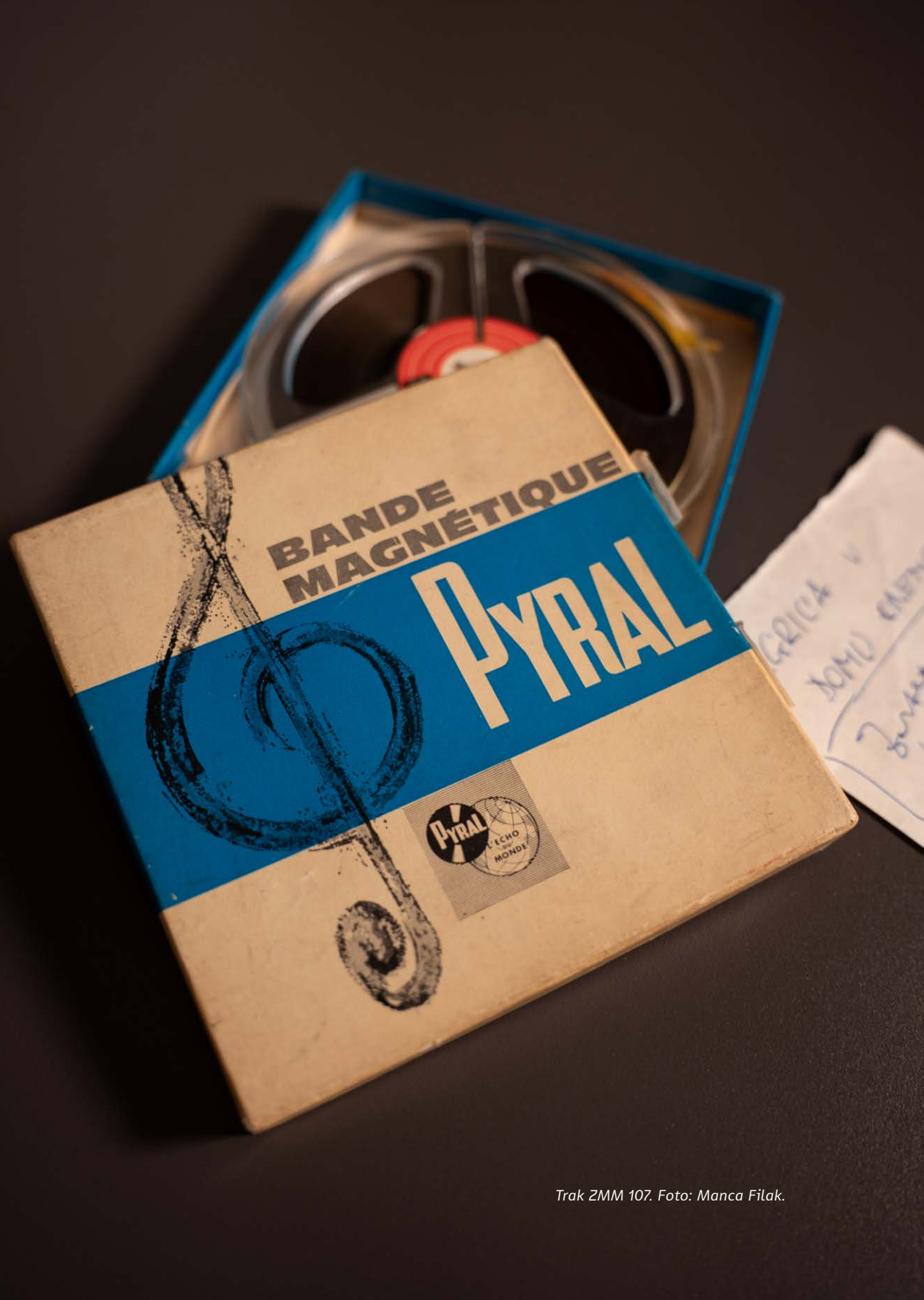

Trak ZMM 107. Foto: Manca Filak.

ZVOČNI POSNETEK ZP5 (TRAK ZMM 107)

QR koda z zvočnim posnetkom ZP5 (trak ZMM 107).
https://hdl.handle.net/20.500.12102/A2.6423

00:01

133 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl VI

Smerinjek [*posnetek se začne sredi zgodbe*]: … se bom že držov, də məm, də se na bom spustu [*v ozadju smeh večjega števila ljudi*]. Je reku [*spremeni glas*]:

»Fájmoštər t ga nav …« [*Nerazločno, posnetek se stiša, morda celo malo preskoči.*]

Srajca kakor jə … [*nerazločno*], pa tiste buhle vzeme, ga nabaše škupəróne [*nerazločno*], sta ja pa šwa prot britafu [*glas se mu potrese od smeha*]. Zəj, gune, kəkər je bil pa, pa voswa šu iskət, je bil pa tud France. Je mu pa tud France ime [*smeh v ozadju*]. Də na pazabəm pavedati, tu j šu voswa iskət, tə j pa kər arehe tleku naprej še pa jedu. Haakraməš! Prideta k vratam [*koraka in topota*]: tak, tak.

Pogleda, mežnər [*s pritišanim glasom*].

»Kər naprej, kər naprej,« so rekli župnik, fajməštər, »kar naprej.«

Po pəčas vrata zaškriplje, k jih je adpəru, takrət je pa gun vidu, k je na, təm pər križa lih je tleku, je pa zagledal, də ma fajməštra gor. Ja, ampak, ni vedu! An je mislu, da muša, voswa, vleče! [*Smeh v ozadju.*] Sta bwa zgavarjena! Vsə ta hudi! Pa praj:

»France, ga že maš!« [*Glasen smeh med poslušalstvom, na splošno v ozadju veliko klepetajo.*]

Zəj, k mu j bo France ime, gunmu, kaleglijəjemu. Fájmoštər je pa mislu, vsi hudirji, mežnar je bu France, je pa mislu, da sa pa dagavorli se, da ga bo pərvleku, fajməštra, na britaf. Koj mo zəj? Takrat ji ga pa, ni ga noga nəč balewa, se prasne dólə z nəgà pa nazaj [*iz zvokov je sklepati, da je pripavedovanje podkrepil s kretnjami*], nəč ni bil krumpast, nəč ni balewa noga, ki letu, vuu, pa še vpù:

»Ja, France, ti j ušu! Drž ga, drž ga!«

O, peklensk, takrət je ja pa mož še bəl ucvəru. Jə mislu:

»Zəj sta zgawarjena, da mə bo səm pərnesu.«

Jəə, jə pa še bəl je ucvəru. Mežnar je bil vəs sam s sebe, ja, ja j pa kar za fajmaštrəm tud ucvəru pa letu.

»O, čaj, s ga bova ujewa, ga bova ujewa!«

Hakraməš, fajməštər pride po-, v fárovš, v vratih kər pabu, nəč ni utegnu adpirati, kar pabu noter. Mežnar za njim, praj:

»Ja, ka je, ka pe je?«

No, pol je gun se šəle zrajtov, k je vidu, də v farovž leti, da j le fajmoštər bil. Grə nəzaj, təcajt je pa te z voswom pəršù, je voswa resen pərvleku. Fajməštər ne ve, kaku se təm zgavarja, nč ni mu s tista duša [*se smejijo on in poslušalci*]. Pol j reku:

»Bova pa jutər adprejwa.«

Drug den grestà gledat, jə mu pa polhən vušin təm natléčenəh. Tedva sta jəh pa pabrawa z muškam. Kaj arehov sta nabasawa gor na voswa, pa sta ja šwa. Fitigut, mežnar [*vsi se smejejo*], haha, hakraməš. Pole fajməštər je pridga taka noter naredu, ldi so mel taće ušesa, k so pəšušal. J reku:

»Tukole so z nam nardi,« j reku, »təkole majo nəs še za norca pa to!«

Həhə. Ja, gune dva sta ja šwa svoja pot napré, fájmoštrə pa le ni dal gmaha. Je reku:

»Tole bom jəs pərjavu! Tam sta orehav vušine, to sta mogwa rešə krast néćje.«

Pa resen, sa šli hitru za njim. Oo, Boh, to sta dabiwa. Anà sta arehe ən mušə prədawa, tisga voswa, pa sta ja šwa napre, nisa nəč dabil. To sa dabil, da sta pərdawa tam arehe pa tistga voswa, ənkol nisa nazaj dabil. Poj bo pa konc. [*Bučen aplavz.*]

03:25

Smerinjek: Če bote pa pridni, bom pa pol š əno pavedov. Adnó bom pa o praded pavedov.

Moški glas: To boš pol pavedov.
Smerinjek: V igri! Ja sə ne zəj, se glih to jəm pavem! Ja! [*Smeh in govorjenje večjega števila ljudi.*] Na, zəj boma pa hmav zastáli, ja. Sə bom tud jəs aženu! Ja, səvede, səm si še panál- [*nerazumljivo*]. Sakraməš! Šəle v ədnoənosəndesetmo, to ja šə nəč ni [*glasen smeh iz poslušalstva*]. Na, tačas pozdravleni! Mav patrpite, səj bo kmav bolš [*spet glasen smeh iz poslušalstva*].
[*Premor, nerazločen klepet med prisotnimi, smeh, kašljanje, čutiti je dobro vzdušje.*]
Ženski glas [*začetek nagovora odsekan*]: -avoda prav lepo pozdravlam današnje nastopajoče, to so upokojenci iz Kranske Gore in pa iz Podkorena, in vam želim, da bi se v naši sredi počutili kar najlepše [*aplavz*].
Moški glas: Tovariši, tovaršice, v imenu kranskogorskih upokajencəv vas najlepše pozdravljam. Kranskogorskə- [*posnetek prekinjen, šumenje, klepetanje poslušalcev*].

05:01

[/…/ Posnetek se nadaljuje z avtorsko dramsko igro Pavle Oman. Gl. prepis v prilogi *Tri neveste v pokoju*].

43:05

134 Od Rezijana, ki je vozil piskre II

Blaž: Hja! Če bote pašlušal, jo bom pa pavedal, če ne, ni pa pavem. [*Jera*: No, s boš že eno zmislu, səj jih dəvol znaš! Ampak kratka.] A kratka, no, dobro. Bom pa pavedal [*zakašlja*], kaku j bu, k so včásəh k nəm Rezján hadili. A veš, ko so Rezjáni. Pískre majo za maréle pa pravjo bríčebruzve [*nerazločno*]. No, pa pride ən tak Rəzján k nəm, təm not je əna kmetija bwa, pa noter sa vézəlce [*nerazločno*] n tam že neki dabil za jest n tak naprej! Je pa žena glih meswa testu noter v hiši. Rezján pride:
»Dobər dan!«
»Ǝ, Boh ha dəj!« jə reku.
Žena ga pa hit dene, j rekwa:
»Boš mav kle mesu! Mam jəs v kuhni devwu, da m ne bo čez ušwo!«
Rezján ja pa gleda pastrani, prav:
»Heee, màt, tega dela pa nisəm delal, ən ga tudi ne bom!«
Hakraməš, jə rekwa:

»Hə, boš jezəkòv, dedəc!«
Jera: Ah, jəžəš, kak jéni, kdu pa te bo že pašlušal! Vsi smo te že siti!

44:10

135 Zakaj ženskam ne raste brada

Moški glas: Bom rajš əna uganka vəs prašov. Zakaj pa Gaspod Boh ni ustvaru, da b ženskam brada raswa? [*Smeh in nerazločni odgovori*.] Zato, kər bi h abèn frizer obrit ne mogu. K zmerəj govorêjo, ne. [*Blaž*: Ajaa, haha! *Splošen smeh*.]

44:26

136 Črno je in leti

Isti moški glas: Ka pa j tole? Črno je pa dve noge ima pa po zraku frči.
Blaž: Ee, vran, vran!

44:36

137 Črno je, leti in ima štiri noge

Isti moški glas: Dobər je. Zdəj pa to ugánte, kaj je to, črno je pa štir noge ima pa tud po zraku frči.
Blaž: Sta pa dva vrana, a ne? Hehe! [*Splošen smeh*.]

44:44

138 Črno je, ima šest nog in ne leti

Isti moški glas: Ka pa tole? Črno je, pa šest nog ima, pa nəč ne frči po zraku. [*Jera*: To j pa məš!] Ni. [*Jera*: Krt, krt!] Ne. To so tri crknene vrane, a ne. [*Glasen smeh, glasno nazdravijo, klepetajo.*]

45:13

Gašper: No, m pa ena potegnu, se vte pa mav zasúkal, pa bo.
Jera: A veš kəgá. [*Gašper*: Ja?] Ǝdnò zəj pa za našga slavljenca, ana lepa!
[*Harmonika zaigra*.]

Trak ZMM 108. Foto: Manca Filak.

Zvočni posnetek ZP6 (Trak ZMM 108)

QR koda z zvočnim posnetkom ZP6 (trak ZMM 108).
https://hdl.handle.net/20.500.12102/A2.6424

[*Ptičje čivkanje.*]
Moški glas: Kamera [*pisk*].

00:04

139 Pehta, Kosobrin, Škompnjek, Bedanec in pastirček Matevžek

Smerinjek: No, Petər, dones bom pavedal storija, boš vidu, da te bo kər grozda, samo bat se pa ne smeš! Veš, ćera t bom pavedov, k sem t ja že gunakət obljubu, ad Pehte. Ad Pehte, ad Bédanca, ad Kasabrína, ad Škómpnjeka, ad usəh təh. Vəš, to so bli, to so bli tiči. Bédanc je bil na, na, na Vitrancu. I tə gor, Pehta mu j pa kuhawa, seveda. Bédanc je vəs čəs nosu taćga zêca, ki ga ujel, al pa srnjaka je ujel nećje, pa pərnesu, po j, ga je udəru, pa jedli sa. Kasabrín pa ni upal vəlikrat priti, če j bil Bédanc ta gori. Kə Béndaca dəma ni bo, takət jə pa Kasabrín pəršù, je pa še Kasabrína nafotrawa. To pa zato, je se ga bal, je ga ankrət pretepu, Bédanc, k je vedu, da mu škoda dewa. Səveda! Kasabrín je hodu, Bédanc je mu zanće nastavlene, veš, taće, da jə zêce nôtər wovil. Če j bil zêc ujet, je pa ki parézal zánće pa zêca vzel pa ušu.

Bédanc je pa na nju pəršù, da mu jih krade. Je ga pa ankrət tak pərmáju, da ga tri tedne ni mogu nêč priti. Je bil ki v Mal Pišənc noter v wopi. Je mu taka wopa, təm je stanvov. Včasih je Škómpnjek pəršù k njemù, sta se pagavarjawa. Je pa jamrov, jamrov Kasabrín:

»Uh,« je reku, »tele pəklensk Bédanc,« je reku, mu noga kazal, je mu vse tam noter zateku, kə ga j namáju.

Je reku:

»Se ga vórənk bajim!«

Škómpnjek je pa reku:

»E, ti s ena fufnja. Ko pa se ga boš bal, ənkət ga bova zgrábwa, pa ga bova.« [*Se veselo posmeje, tudi otrok se posmehne.*] Hehe, j reku: »Zgrabwa, ja!« Je reku: »Rəd b vidu, kako bo naja aba namaju!«

No, pole pər təm je astawu. Zəj anəkrət je pa ən pastirček bil. An Matevžək, tak fletən pobəč, je pa kazêta gor pasu. Viš, to j kle gori, lej, tle gor j Črna wopa. Viš, v Vitrancu. Noter je Pehta kuhawa, če j bu pa lep vreme, j pa zuna kuhawa [*otroški kašelj v ozadju*]. Pastirč so pa drvé nanasil pa vse, aná jim je pa strd dajawa. Pasebno Matevžka j mewa strašno rada. [*Otroški glas potiho*: Matevžka?] Ja, Matevžək je mu bo ime, pa pridən pobəč je dərgači.

No, potle je pa bu ənkrat, pa kuha, Pehta, tama, hakraməš, pa začne hosta əngávti vuu, tak buč je bil, je pa ənga srnjaka pərvleku, Bédanc. Pagleda, abenga ni bo tama. Škómpnjeka na, Kasabrína, samo Pehta j kuhawa pa tis pastirčək je bil tama. Je glih malcov, kə mu j strd namazawa. Pa gleda, pobič jə se ga pa ustrašu, Bédanca! [*Zvok, kot bi se v ozadju mimo peljal avto.*] Pehta se j pa nasmejawa, j rekwa:

»Nəč se nə boj, Matevžək, səj teb nəč na bo naredu.«

Pole mu j pa še Bédanc reku, j reku:

»Matevžək, pašlušej, jəs mam atroće glih tak rad,« je reku, »sə atróc ste« – k je vidu, kaj j drva nanosu tama pobəč, na – je reku: »Ti ki pamalci pa pridn bodi.« J reku: »Pol bova prijatu.«

No, polə, po sa pa resn, tisga srnjaka je adəru, jə ga s kože djal fanj, dva kowa zabu, pobič je ki gledal, ku j bo, nəč ni vedu, kəgá n misli. Je pa naštimov dve rəgavili, taće, taće ragavile, no, da jih je v zemlje vsadu, pole čez je mu pa na železna štanga. Da se ni zgaréwa, je pa gor srnjaka djal, bedər, pa rebra, vse vkəp gori. Pa Pehta j pa z mastjo namázawa, pa vogən zakurwa spoda. Je pa začel sukat tista štanga, da, da se j sukal pa pekwo. Akraməš, je dišawo! Ti na veš, kako j blo fanj pečeno! Pehta pa ki z mastjo mazawa [*glas se mu od smeha zatrese*], da se j prov cediv pa tleh! Pobu so se pa že sline cədile, je mislu:

»Tole bom pa jəs tud jedu!«

Pa j tud dabil pole, ən prəcəj kos mu j dal tisga srnjaka, tak da se j póf tak najedu, k je damù kazé pərgnal, da še júžnat ni mogu! [*Se zasmeji.*] Həja, tak se j najedu! Pol je pa dəma praju, kaku j Pehta dobra, pa kako ga ma rada, pa da mu j strd namazawa na malca. Zəj, mama sə pa dama rekli:

»Dobro, Matevžək. Ti boš mogu pa Peht tud kəj nesti. Jəs že vem, kəgá Pehta núca. Pehta nima nəč sali, pa tak naprej. Boš mav sali ji nesu. Pol je pa pabári, rečə, da s mu jes posvawa só,« mav sərkave móće mu tu dawa, »pol jo pa pabári, če še hoče, če núca, nəj ki pave, če ki nuca, kə je dobra.«

No, druj den je spet gnov kəzé past, gləj no, že od deleč vidu, se j Pehta šravbowa tə gor okol vognja, če j mewa pa čas, je pa karnine nabirawa, zato k je arcníje kuhawa, zdravile, veš, to so, Nemc prajə arcníje. Je kuhawa pa rože, vsəh sort zdravil je mewa. Je pa že vidu, ki ta gor akol hadiwa, Pehta, aha, je mislu, dovro. [*Pripoved prekine, da si napolni pipo.*]

Čaj, zəj ga bom pa jəs əna fájfa natwaču, pole bova pa naprəj, kaj, da bom mav rauhljóv zravn tudi, səj veš, kaku je. Bom tu weže gavoru. No, kaj, da ga pəržémana fájfa. No, pole, dobro, fájfa j nabasana, zəj pa ki naprəj.

Je pa pərgnov gorta, Pehta se ga j prov zveseliwa. Pobəč je nesu mav sərkice, taka sərkova moka, no, pa só. Pride, pa že deleč zavpije Pehta:

»Hohoo,« j rekwa, »nəš Matevžək je pəršù! Kó pa j novga?«

»Ha,« j reku, »teta Pehta, dônəs səm pa vəm neki pərnesu, k ste mi včeraj tak dobro pastregli.«

»Kó pa?« je rekwa.

»Só, vem, da jo núcate!«

»Ješ! [*Ploskne z rokami.*] Pa kaku!«

Ho, kaku j bwa Pehta vesewa, kə j só prnesu.

»Pa še nekəj mam,« je reku, »sərkica, če bote pekli kəj.«

»Jajž [*plosk*],« je rekwa, »to tudi. Oh,« je rekwa, »tək səm vesewa.« Je rekwa: »Jəs bom pa tud neki teb dawa. Za wón še.«

»Ja, səj təkle vəs čəs neki dajete.«

Je pa mewa s tak əné narjen, s smrekavəh lubja, tak kôšək, pa j bil suh, pasušən, a ne, da ni bwa smowa nəč notri, je bil fajn. Je mu pa polhən tis košək əngá, tak, mihən košək, polhnə strdi. Je rekwa:

»Tole boš pa damó nesu, dəmá bode, za prazənće bojo mama potica peklə, boš vidu, kako bo tale strd dóbra.«

Strd je bwa pa vlik bol kakər pa təkle, če jo v štacún kupəš. Zato k v štacún je pa narjena, təm je ba pa strd ad ta divjəh bučev, veš, to j ba pa dobra strd. No, mu namaže strdi, póf je spet damú gnov, k je bu cajt gnat damú. Je rekwa, poj pa še ənkət nazaj pagleda pa prav:

»A še pərnesəm salí?«

»No,« j rekwa, »zaənkrət je mam že! Boš pa še v druga pərnesu.«

No, dobro. Matevžək je gnal damó, akraməš, damó pride, pavedal, kəgá j pərnesu, teta sa bli tak vesel, k je, mama njegà, no, j vəsewa bwa. Je rekwa:

Zvonko Čoh, Pehta v črni lopi.

»Zəj pa vidm, da te ma Pehta resen rada. Samo áhtəj se, da t ne bo Bédanc kəj naredu!«

»Ooh,« je reku, »Bédanc sva pərjatu,« jə reku, »le kej sən se ga resn bal, kə j tak čudn mož, pa kasmət pə gas,« jə reku, »tak kə na zverina,« je reku, »ampak strašno dobər dərgači.« Je reku: »Rajš pa vidm, da ga ni dəmá. S Pehta se bəl zastopva, če sva samà.«

Noo, tole jə vse dəmá pavedal, poli j pa še bil, še táma ən saséda, ad saseda ən tak mihən pobič, je bil pa tud ferbčən, kaku je imu praju, j reku, de j Pehta mu strd dawa pa tole vse. Je reku:

»A grem žihər s tbó?«

»Ja,« j reku, »uhkə!« J reku: »Bom pa jəs Peht reku, də, ja, də sê z mnó pəršù.«

No, sta pa papúna pa spet kəzê gnawa gorta. Pərženeta kazé gorta, Bédanca ni bu dəmá, Bédanc je šu će gorta v Kawóvrate nekam, Padkórn, k je mu ta gor nastavlen za zêce pa táko, je mu nastavlene pasti, pa ga ni bu dəmá, sama Pehta j bwa. Pole, kər naənkrət so sedel tama, Pehta j namázawa še gunmu pobč, mav strdi dawa, da se je najedu, kakr je zə nim pəršù, z Matevžkam, pa začnə hosta pokati. A veš, kdo j pəršù? Kasabrín! Gor z Male Pišənce, viš, to j pa təmle zada, lej! Təmle notrə zada za Vitrancəm jə pa Mawa Pišənca. Je pa Kasabrín gor pərlamastu, pa tak je bil, abduvjan gledal, je gledal, če j Bédanc dəmà. Je pa vidu, da ga ni, je pa pəršù gorta, k Pehti.

»Ooh,« je reku, »tək səm wačən, tək səm wačən. Tje pa j Bédanc?«

»Hə,« j rekwa, »dónəs brəz skrbi, samo, áhti se ga pa!«

[*Zvok nenadoma potihne, zasliši se rahlo petelinje kikirikanje.*]

Moški glas: Ja, zə j pa čis padəl, ne, zəj pa počak [*še nekaj nerazločnih zlogov*].

Vnuk Peter [*pisk, nato zelo tiho in slabo razumljivo*]: A zəj vəs gledam?

Smerinjek: Ja. Kə pol Bédanc, na Bédanc, Kasabrín! K je vidwa Pehta, kaku j wačən, je mu pa adrezawa prədsəm kos s tistga srnjaka, k so ga preh pekli, a ne, préšni dén (!). Tak je jedu, de j prov z ušetmi mahov! [*Glas se mu zatrese od smeha.*] Tək je bil wačən. Pol je pa pagledvòv, če Bédanc na bo ad kod pəršù. Pehta j pa rekwa:

»Ki najé se, apa pole pa le beži! Po pa béž nazaj, zato k na ve, kda pri-, pr-, bo pəršù Bédanc nazaj. Bol, da greš préh.«

Je pa tak htú jest, sta se bi kmav zadáju [*krhne*]. No, ki se ankrət najedu, je pa, jə se pa zahvalu Pehti, j reku:

»No, zəj pa grəm. Adija, adija!«

Matevžək je reku:

»A se ga tək baji?«

»Ja,« [*glas se mu od smeha zatrese*] j rekwa, »se ga ja baji, Bédanca.«

No, poli, Kas-, ə, Kasabrín je adšu nazaj v Mawa Pišənca, v tistm je pa resən kmav pole pəršù Bédanc. Je pa spet pərnesu əne dva zêca, k jəh je təm ujel. No, pastirčək je gledov ən cajt, tist Matevžək, je reku:

»Ja, zəj bom mogu pa jəs damó gnati.«

»No,« j rekwa, »pa adija, pa mama pəzdraji, v druga pa še pridi, bova še peklə.«

Pa tako j pa, se j pa šu pastirčək, damó gnal, pol je bo pa konc.

OPOMBE IN KOMENTARJI H GRADIVU

Opombe k folklornim enotam sledijo transkripciji oz. kronološkemu vrstnemu redu vseh šestih obiskov Milka Matičetovega v Kranjski Gori. Nekateri obiski so bili večdelni oz. večdnevni: raziskovalec je pripovedovalca med bivanjem v Kranjski Gori včasih obiskal tudi dvakrat ali celo večkrat na dan, da bi čim bolj učinkovito izkoristil čas svojega bivanja na terenu. Na začetku vsakega sklopa, ki obsega terenski obisk, so najprej podane okoliščine, v katerih se je odvijalo dokumentiranje pripovedi, kot jih je v svojih rokopisih in posnetkih zabeležil raziskovalec. Za vsak obisk posebej so identificirani in poimenovani navzoči udeleženci ter čas in prostor pripovedovanja. Pomanjkljive podatke je bilo včasih mogoče rekonstruirati s pomočjo Letopisov SAZU in drugih virov. Poleg raziskovalca Milka Matičetovega in pripovedovalca Petra Jaklja je bilo ob vseh obiskih skupaj evidentiranih osem oseb, ki so bile večinoma sorodstveno povezane in so v vlogi pripovedovalca ali občinstva vplivale na potek pripovedovanja.[80]

Vsaka enota je opremljena z opombami in komentarji, ki smo jih glede na vrsto informacij razdelili v več razdelkov v naslednjem vrstnem redu.

1 **Številka in naslov enote**: naslov je najprej v knjižnem zapisu, v oklepaju sledi narečni zapis, če ga je dodal že Milko Matičetov.

▲ **Metapodatki enote**: kraj in datum zapisa, pripovedovalec, vir, od katerega je pripovedovalec pripoved slišal (če ta podatek obstaja), zapisovalec ter oznaka nosilca, tj. terenskega zvezka ali zvočnega posnetka. Sklic na morebitno objavo.

◆ **Vsebinske opombe**: določitev pravljičnega tipa ATU (če ga enota ima) oz. žanrska opredelitev enote[81] ter kratek povzetek, če gre za pripovedno enoto.

● **Uredniški komentarji in komentarji o teksturi (izvedbi)** se nanašajo na prekinjanje, rabo drugih narečij, jezikov, intervencije drugih udeležencev, ponavljanja delov besedila, kjer je šlo za snemanje filma. Pripombe, ki jih je zabeležil Miko Matičetov, so označene z Op. MM.

---

[80] Gl. *Seznam pripovedovalcev in udeležencev pri pripovedovanju*.

[81] Žanrska opredelitev ni vselej enostavna, saj je meja med pravljico in povedko včasih zabrisana: če je v pripovedi pravljični motiv ima pa vse druge značilnosti povedke, je ne moremo uvrstiti k pravljici in obratno; za boljšo preglednost smo vsako pripoved uvrstili le v eno kategorijo, torej k pravljicam ali k povedkam. Podobno velja za podžanre, torej vrste pravljic in povedk.

Od enote do enote po vrsti

1. obisk: december 1952

Milko Matičetov je Petra Jaklja z namenom dokumentiranja njegovih pripovedi prvič obiskal pozimi leta 1952. V Kranjski Gori je bival štiri dni, od sobote, 20. 12., do torka, 23. 12., in v tem času zabeležil šest pripovedovalskih srečanj s pripovedovalcem. Zgodbe je zapisal v zvezke TZ1, TZ2 in deloma v TZ3. Tri od šestih srečanj (najverjetneje z vmesnimi premori) so potekala na isti dan, tj. 22. 12. 1952.

Rokopis TZ1

20. 12. 1952

Prvi dan, 20. 12. 1952, je bila poleg Petra Jaklja in raziskovalca Matičetovega navzoča še Jakljeva hči Marica, ki je pri očetovem pripovedovanju sodelovala z manjšimi pripombami. Raziskovalec si je med pogovorom delal zapiske v TZ1. Lokacije srečanja ni zapisal, najverjetneje je potekalo pri Petru Jaklju doma.

1 **Ciganova jetra I (Cganove jetre)**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 366 Moški z vislic. Čudežna pravljica. Varianta enot 103, 120 in 121. Varianta I je obravnavana v Štefan 1999a: 36–37; gl. tudi Kropej Telban 2025: 209–210.
Fant je zaigral denar, s katerim bi moral kupiti goveja jetra, zato jih je odrezal obešenemu ciganu. Ko jih je ciganova prikazen zahtevala nazaj, je fantu postalo slabo in župnik ga je spovedal. Fant je moral po odvezo k papežu. Za pokoro je 20 let vsak dan hodil k maši.

2 **Vojaški bobnar (Ad támbarja/Sovdaški támbar)**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, slišal pri vojakih v Beljaku, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 940 Trije snubci na pokopališču. Realistična pravljica.
Trgovčeva hči se je ponorčevala iz poročnika, nadporočnika in kapetana. Vsi so ji dvorili, a eden za drugega niso vedeli. Vsakemu je naložila svojo nalogo: prvi se je moral uleči v krsto, drugi je moral h krsti priti oblečen v angela in tretji v hudiča. Možje so odkrili prevaro in se odločili dekletu vrniti milo za drago. Prepričali so jo v poroko z vojakom, za katerega je mislila, da je general, a se je na poročni gostiji izkazalo, da je navaden bobnar.

3 **Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk (Ono, k je kwabək sukov/Tərjé navihan štədenti)**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 1539 Bistrost in naivnost. Realistična pravljica.
Kmet je prodajal kravo in trije študenti so ga skušali prepričati, da prodaja kozo. Čeprav jim ni nasedel, se jim je odločil vrniti milo za drago. Rekel je, da je njegov klobuk čaroben – kdor ga zasuka, dobi vse zastonj. Študenti so klobuk odkupili, a so kmalu odkrili prevaro in ga poiskali. Zdaj jih je z zvijačo prepričal, da njegova palica vsakega, kogar udari, obudi od mrtvih. Fantje so odkupili še palico in kmalu naleteli na priložnost, da obudijo grofovo hčer. Ker jim ni uspelo, so končali v zaporu. Ko so bili izpuščeni, so se odločili, da se s kmetom ne bodo več kosali.

4 **Otroci pri Spodnjem Zimavcu**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Socialna povedka. Pri Spodnjih Zimah je hišno ime domačije v Spodnjih Rutah 37.
Župnik je Spodnjega Zimavca vprašal, koliko ima otrok. Ko je rekel, da 20, je župnik mislil, da se dela norca. Gospodar pa je rekel, da jih je pač dal Bog.

5 **Pust**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Razlagalna povedka.
Pust je bil čeden, zato so ga hotela vsa dekleta imeti za svojega ženina. Ker ni maral pozornosti, je prosil Boga, da bi bil grd, in bil je uslišan.

6 **Lavrencija**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 1821 Imenovanje otroka. Šaljiva povedka.
V Podkorenu so nesli otroka h krstu. Nekoliko pijani so odločili, da naj bo Lovrenc. Drugi dan je babica vzkliknila, da otrok vendar ni fant, ampak deklica. Od takrat so jo klicali Lavrencija.

7 **Od kožuha in uši I**

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Sorodna ATU 2320 Kroženje. Neskončna pravljica, pravljična formula. Varianta enote 111.
Mož je imel kožuh in kožuh je imel uši. Uši so imele kožuh in moža. Bil pa je kožuh, ki je imel moža in mož uši. Bile so tudi uši, ki so imele kožuh in moža.

8 Od ovc in mostu I

▲ Kranjska Gora, zapisano 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 2300 Neskončna pravljica, pravljična formula. Varianta enote 109.
Pastir je ovce gnal čez most, ki je bil dolg pol ure. Pravljica se bo nadaljevala, ko ovce pridejo na drugo stran.

9 Od piskra in masti

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 2300 Neskončna pravljica, pravljična formula.
Mož je imel mast in žena je imela pisker brez masti. Bila pa je mast brez piskra, ki je imela moža, in žena, ki je imela pisker in moža z mastjo.

10 Štirje psi

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 2302 Krokar na katranastem mostu, pravljična formula.
Psi so se preganjali po klancu gor in dol ter pri tem lajali. Pripoved se ciklično ponavlja, dokler poslušalci ne zahtevajo druge pravljice.

11 Jara kača in stekleni polž

▲ Kranjska Gora, 20. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 2300 Neskončna pravljica, pravljična formula.
Pripovedovalec reče, da lahko pove eno od jare kače ali eno od steklenega polža. Ena je lepša, druga je daljša, potem je prva spet bolj zanimiva in tako v neskončnost.

● Jakelj na tem mestu omenja še eno zgodbo, ki služi enakemu namenu, a pravi, da je ne uporablja. Govori o treh psih, od katerih je enemu ime »Tih bod«. Opis se ujema z enoto 110, ki jo je povedal 23. 2. 1958.

21. 12. 1952

Drugo srečanje prvega obiska je potekalo v nedeljo, 21. 12. 1952. Zaznamek na začetku, »pri Julki Dolencovi«, morda pomeni, da se je odvijalo pri Smerinjekovih sosedih z vasi Dolencovih. Možno je, da je tam potekal le začetni del srečanja, med katerim so zabeleženi zapiski z Julkinim oponašanjem rateške govorice in prevodi narečne leksike. Soseda Julka je z eno anekdoto sodelovala tudi kot pripovedovalka. V zapiskih s tega dne je prvič omenjena Jakljeva žena Lenka, ki je v prihodnje najbolj redna udeleženka srečanj. Moževo pripovedovanje je včasih izkoristila za komentiranje njegovega vedenja (»Tebe bo vzel (hudič, op. ur.), k ga zmerom kličeš.«; »Kokər ti!« – ko kmet v pripovedi spije kozarček alkohola) in za pripominjanje k vsebini ali načinu Jakljevega govora (TZ1: 57). Lenka je možev repertoar dobro poznala, saj je na nekaterih mestih dopolnjevala Petrovo pripoved.

12 Vsak zase, Bog pa za lase*

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Folklorni obrazec (pregovor).

13 Islandski ribič*

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, sam izmislil, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Realistična pravljica, avtorska.
Ribič je imel sina, ki se je zaradi neposlušnosti znašel v viharju z majhnim čolnom. Pristal je na samotnem otoku, kjer so ga za svojega vzeli divjaki. Od tam se je po nekaj letih rešil na jadrnico, ki so jo na poti v Brazilijo zajeli morski tolovaji. Jadrnici je priskočila na pomoč večja trgovska ladja in jo rešila. Po enem letu v Braziliji je kapitan trgovske ladje dečka peljal nazaj domov. Od žalosti oslepeli oče ga je vesel sprejel, sin se je poročil, preživljal očeta in nadaljeval z ribištvom.

14 Koharapincel (Koharapincl)

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ ATU 500 Ime nadnaravnega pomočnika (Šicparkeljc). Čudežna pravljica.
Kmet se je s krvjo zapisal v hudičevo družbo, zlodej pa mu je v zameno zoral njivo in mu podaril mošnjo cekinov. Od takrat je šlo kmetu vse delo dobro od rok, tako dobro, da so ljudje začeli sumiti o njegovi zvezi s hudičem. Župnik je govorice preveril pri ženi in jo opozoril na to možnost. Ko je žena to skrb izrazila možu, se je ta odločil hudiču denar vrniti. Priklical je zlodeja, ta pa mu je rekel, da ga s svojega

seznama zbriše le, če mu v mesecu dni pove njegovo ime. Žena je po župnikovem nasvetu ves mesec molila, in ko je nekoč delala na polju, je slišala hudiča prepevati svoje ime: Koharapincel. Povedala ga je možu in ta je hudiča, ko ga je prišel iskat s kočijo, glasno poklical po imenu. Kočija se je spustila v dir in za seboj pustila vonj po žveplu, kmet pa je od takrat živel pošteno življenje.

- Naslov pripovedi si je Matičetov zapisal že 13 strani prej, ko si je naredil kratek seznam Jakljevih pripovedi (TZ1: 42). V njem je ime napisal drugače: »Kuhar Rapincl«, tako je sprva črkoval tudi naslov v zapiskih na tem mestu (TZ1: 55). Naknadno ga je prečrtal in zapisal »Koharapincl«.

15 Korenina proti španski bolezni

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Spominska pripoved. Ljudska medicina.
Ko sta bila po prvi svetovni vojni doma dva mrliča zaradi španske bolezni, je mati Petru dala korenino, ki jo je moral držati v ustih, da se ne bi nalezel.

- Verjetno gre za cesarski koren (*Peucedanum ostruthium*), na Bovškem so mu rekli *jaščarica* in je preganjal tudi uroke (gl. Ivančič Kutin 2007: 50).

16 Smerinjka je bila kosmata

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Šaljiva povedka.
Pri Smerinjekovih se je Bog zmotil, namesto da bi rekel: »Boš bogat,« je rekel: »Boš kosmat.«

17 Mož ima lonec

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, verjetno povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Otroški folklorni obrazec.

18 Bovčani prosili za lepo vreme, dobili pa točo

▲ Kranjska Gora, 21. 12. 1952, povedala Julka Dolencova, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ1.

◆ Šaljiva povedka.
Bovčani so prosili za lepo vreme in dobili točo. Nekdo je predlagal, naj svetnika vržejo ven (najbrž iz cerkve), da ga bo toča potolkla.

22. 12. 1952 (verjetno dopoldne)

Naslednji dan, v ponedeljek, 22. 12. 1952, so nadaljevali s pogovorom o Trentarjih. Kaže, da je Matičetov informatorja obiskal kar trikrat v istem dnevu in skupaj zapisal 24 enot. To je največ med decembrskim obiskom Kranjske Gore. Prvo srečanje ta dan je le datirano in nima natančnejše časovne opredelitve, vendar je najbrž potekalo dopoldne; drugo ima namreč poleg datuma pripis »popoldne« in tretje pripis »zvečer«.

Pri prvem, domnevno dopoldanskem srečanju sta bili navzoči še žena Lenka in hči Marica Globočnik, ki sta sodelovali tudi kot pripovedovalki. Matičetov je zapisal šest enot in do konca popisal zvezek TZ1. Na zadnjih straneh zvezka (76–80) so narisane risbe Brinclja, Bedanca in lesene figurice, ki jih je rezljal Peter Jakelj, »medtem ko je pripovedoval storje« (gl. sliki str. 45, 47 in 48).

19 Namesto po svečo je šla kuhat polento

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.
- ◆ Šaljiva povedka.
  Dialog, v katerem prvi glas pravi materi, naj prinese svečo, saj oče umira. Mati odgovarja, da bo najprej skuhala malo polente, da oče ne bo šel lačen s tega sveta.
- ● Jakelj je pri pripovedovanju posnemal trentarski govor (a ne zelo posrečeno, saj trentarski govor ne pozna akanja in švapanja).

20 Domotožje

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.
- ◆ Šaljiva povedka.
  Dekle z Bovškega si je izmislilo rimo, kako bi poletela čez Vršič in je ne bi ujela niti pes niti puška.
- ● Jakelj je pri pripovedovanju posnemal trentarski govor.

21 Za dobro plačilo

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ1.
- ◆ Šaljiva povedka.
  Trentar je z obljubo dobrega plačila nesel kotel za sirjenje v planino. Utrgal se mu je jermen in kotel se je skotalil v prepad. Kmete, ki so posodo naročili, je poslal k hudiču.

- Jakelj je pri pripovedovanju posnemal trentarski govor z rabo besedne zveze *ənšie*. V bovškem govoru je *šie* sam ali skupaj z *in* veznik (*in*, *pa*) ali prislov (*nato, potem)* in je v prostem govoru zelo pogost. Z njim pripovedovalec okarakterizira Trentarja.

22 Trentarkina molitev

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952, povedala Marica Globočnik, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ1.
- ◆ Šaljiva povedka.
  Trentarica se je ustavila pred polomljenim kažipotom in – misleč, da je človek z odtrgano roko – molila za njegovo dušo.
- Marica je pri pripovedovanju posnemala trentarski govor.

23 Pastirska I

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ1.
- ◆ Stanovska pastirska pesem. Pastirji kličejo in pojejo.

24 Pastirska II

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ1.
- ◆ Stanovska pastirska pesem. Pastirji kličejo in pojejo – morda naštevajo gospodarje ovc, koz.

Rokopis TZ2

22. 12. 1952 popoldne

Med tem srečanjem je Milko Matičetov začel zapisovati v TZ2. Navzoči sta bili Petrova hči Marica in njena nečakinja Breda Jakelj. Pripoved 25 ima pripis: »Povedala hči Marica po očetovem naročilu«, kar nakazuje Petrovo odsotnost.

25 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl I (Dva vagabunda)

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, povedala Marica Globočnik, slišala od Petra Jaklja, zapisal Milko Matičetov v TZ2.
- ◆ ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika. Šaljiva pravljica. Varianta enot 75, 101, 112, 122 in 133.
  Dva lopova, France in Miha, sta se dogovorila, da bo eden ukradel orehe in drugi osla, sešla pa se bosta na pokopališču. Miha je orehe hitro dobil in jih je, čakajoč

na drugega, trl na pokopališču. Slišala ga je mežnarjeva žena, ki je moža poslala k župniku, da bi šel pomirit dozdevno nemirno dušo. Naneslo je, da je bilo tudi mežnarju ime France. Ker se je župnik izgovarjal, da ga preveč boli noga, da bi vstal, ga je mežnar nesel štuporamo. Tat Miha je mislil, da je prišel kolega, in je pozdravil Franceta. Župnik je mislil, da je zašel v past, skočil je z mežnarjevega hrbta in stekel v župnišče, mežnar pa je ves prestrašen tekel za njim. Miha je mislil, da je osel ušel, in se je pognal za njim, a je kmalu spoznal svojo zmoto. Vrnil se je na pokopališče in tam pričakal pravega Franceta, ki jo je skupil od hlapca. Nasmejala sta se prigodi in šla svojo pot, mežnar pa je od strahu dobil pljučnico in kmalu umrl.

- Op. MM: Pripovedovala Marica po naročilu očeta (v kuhinji, medtem ko je pletla nogavice).

26 Maček je kašo kuhal (Maček je kašo kuhov)

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, povedala Breda Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ2.
- ◆ Varianta ATU 326 Mladenič, ki je hotel spoznati strah. Čudežna pravljica. Varianta enote 116. Varianto z naslovom *Padel bom* gl. tudi v Kropej Telban 2025a: 125.
  Maček je kuhal kašo. Iz dimnika je reklo, da bo padlo, in maček je rekel, naj le pade. Tako so padli ena noga, druga noga, trebuh, roka, druga roka, glava, škrat, riba, koza. Maček je pojedel svojo kašo in šel spat. Zbudilo ga je nekaj, kar ga je vleklo za spodnjice.
- Op. MM: Nedovršeno, otrok ni znal speljati do kraja.

27 Od kokoši, ki je šla na božjo pot I (Ad čipce, k je šwa na božja pot)

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, povedala Breda Jakelj, slišala od Petra Jaklja, zapisal Milko Matičetov v TZ2.
- ◆ ATU 210 Petelinček, putka, raca, bucika in igla na potovanju v kombinaciji z ATU 20D* Petelin in druge živali gredo na božjo pot (Lisica romarica). Živalska pravljica. Varianta enote 114.
  Kokoš je šla na božjo pot. Pridružili so se ji jajček, šivanka, maček. Skupaj so ugnali roparje, ki so hoteli prespati v hiši.

28 Je bil en bil

- ▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, povedala Breda Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ2.
- ◆ Otroški folklorni obrazec.

29 Tako govorijo v Kranjski Gori I

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, ni podatka o pripovedovalcu, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Folklorni obrazec (besedna igra z dialektološko posebnostjo kranjskogorskega izgovora glasu *ć*; morda v vlogi zbadljivke).

30 Konj, ki sam od sebe rad pelje

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, ni podatka o pripovedovalcu, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Folklorni obrazec (pregovor).

31 Je bil en grof

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 popoldne, ni podatka o pripovedovalcu, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Otroški folklorni obrazec.

22. 12. 1952 zvečer

Zvečer 22. 12. 1952 sta bila ob Milku Matičetovem navzoča Peter in Lenka Jakelj, pripovedoval pa je le Peter. Kdaj so začeli, Matičetov ni zabeležil, zaključili pa so ob 00.30. Vseh devet enot je Matičetov zapisal v zvezek TZ2.

32 Slikar pri gostilničarju (Mawər na rajži)

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, morda slišal v tujini (Beljaku?), zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Šaljiva povedka.

Slikar se je ustavil v Paljanekovi gostilni. Zaradi snega ni mogel naprej, zato mu je gostilničar naročil prebeliti nekaj sob. Ker je slabo plačal, je slikar na mizo naslikal človeško blato in odšel. Gospodar ga je poklical nazaj, a se je jeza spremenila v navdušenje, ko je ugotovil, da ne gre za pravo blato. Hotel je, da mu ga naslika še enkrat, da ga bo pokazal imenitnim gostom iz Beljaka. Tokrat se je slikar zares podelal na mizo, a gostilničar tega ni opazil. Gospodje niso bili navdušeni.

33 Slikar pri grofu, frizerju in pastirčku

◆ ATU 1563 Obe? Šaljiva povedka.

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, morda slišal v Škofji Loki, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

Slikar je delal pri koroškem grofu. Po dveh tednih ga je grof povabil na lov. Ko so se že odpravili, se je grof spomnil, da je doma pozabil rokavice, in je poslal slikarja

ponje. Slikar je rekel grofici, da mu je grof naročil, naj poljubi njo in hčerko. Ker grofica naročilu ni verjela, je grofica zavpila grofu, ali je mislil obe. Grof je odgovoril, da seveda obe. Slikar ju je poljubil in jo odkuril pred razjarjenim grofom, ki je prizor videl. Kasneje se je slikar pri frizerju hvalil, kako je spreten. Rekel je, da lahko nariše mačko in miš, ki se lovita. V dokaz je na eno stran krajnika naslikal mačko in na drugo miš ter krajcar frcnil proti luknji. Slikar je srečal pastirčka in se hvalil, da ni stvari, ki je ne bi mogel naslikati. Pastirček mu je naročil, naj naslika dve gori brez doline. Tako je naposled slikar naletel na nekoga, ki mu je bil kos.

34 Pehta v Vitrancu*

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, a »sam zložil skupaj«, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 38, 39, 105, 106, 107, 130 in 139.
Pehta je živela v Črni lopi, Škompnjek in Bedanec sta ji nosila meso in med divjih čebel, ona pa je za vse skupaj kuhala. Pastirček Matevžek je vrh Podlesa slučajno naletel nanjo, medtem ko je pasel koze. Postregla mu je med in juho in on ji je v zameno nanosil nekaj drv. Drugič sta koze na pašo gnala skupaj s sestro Jelco. Srečal ju je Brincelj, ki ju je svaril pred hudobno Pehto. Kljub temu sta šla k njej, in ker je ni bilo doma, sta jo čakala na pragu. Izkazalo se je, da je pravi hudobec Kosobrin, saj je privihral in ugrabil Jelco. Bedanec in Pehta sta jo šla iskat, oče in sosedje tudi. Našli so jo v Vitrancu, Kosobrin pa se je, da ga ne bi našli, preselil v Medvednjek. Matevžek ni več maral pasti v Podlesu, raje je šel na Rut, čeprav ga je Bedanec vabil na obisk.

35 Stara kri

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Folklorni obrazec (pregovor).

36 Jalik žene

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Verovanje, fragment bajčne povedke.
Jalik žene so kmetu prerokovale, kdaj naj seje in kakšno bo vreme.

37 Kdor ne pobira

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Folklorni obrazec (pregovor).

38 Pehta kaznuje otroke (Pehta)

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, verjetno slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 34, 39, 105, 106, 107, 130 in 139.
Če so otroci mučili ptice, jih je Pehta zaprla nekje v Črni lopi. Dajala jim je jesti mlade brinove storže in smrekove korenine, noge jim je zavezala s srobotom. Nekoč je dobila dva otroka s Podkorena, ki sta mučila mlada ptiča. Odvlekla ju je v Črno lopo in jima v usta zatlačila praprot, da nista mogla vpiti.

39 Pehta krade zelje, obišče jo lovec (Pehta)

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, verjetno slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 34, 38, 105, 106, 107, 130 in 139.
Pehta je kradla na zelniku, kar so opazili delavci, ki so gradili železniške tire. Eden jo je z lopato mahnil po rami. Ušla je in Bedanec ji je tri tedne zdravil poškodbo. Kasneje je lovec po nesreči naletel na Pehto. Ustrašila sta se eden drugega, a napeto ozračje je Pehta pomirila tako, da je obiskovalcu ponudila nekaj za pod zob. Pojasnila mu je, da ni zares kradla, ampak je jemala le zelenjavo, ki je bila pregosto posajena. Lovcu je dala mast, ki pomaga pri revmi, on pa ji je prinesel sol.

40 Kmet in trije sinovi hlapci I (Kmet an tri sinovi)

▲ Kranjska Gora, 22. 12. 1952 zvečer, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, deloma je avtorska, zapisal Milko Matičetov v TZ2.

◆ ATU 1000 Tekma v premagovanju jeze + ATU 1004 Prašiči v blatu + ATU 1029 Ženska kot kukavica na drevesu + ATU 1536 Znebiti se trupla. Šaljiva pravljica. Varianta enot 102 in 131.
Kmet je določil, da bo kmetijo zapustil tistemu sinu, ki se bo najbolje odrezal na preizkušnji. Najstarejši je šel od doma in stopil v službo pri kmetu, s katerim sta se zmenila, da lahko tistemu, ki se bo prej razjezil, drugi odreže jezik. Fant je trdo delal, a se je razjezil, ko mu je kmet naročil, naj pobere žito, ki ga je dan prej vsejal. Brez jezika se je vrnil domov. Drugega sina je doletela enaka usoda. Tretji sin je šel isto pot kot prva dva, a je počival, namesto da bi sejal žito, in je zato kmetu vrnil poln žakelj. Ko ga je kmet poskušal razjeziti s slabo hrano (repo), je mladenič prodal njegovo tele in se najedel v gostilni. Za naslednjo nalogo ga je kmet poslal past svinje. Tudi te je najmlajši sin prodal, kmetu pa je rekel, da so mu potonile v močvirju. Nezadovoljni kmet je fantu naposled oznanil, da bo moral menjati

gospodarja, ko bo pela kukavica. Otresti se ga je poskusil tako, da je ženo poslal kukat na drevo, a jo je fant ustrelil. Mož se je zdaj razjezil, za kar mu je fant odrezal jezik, ženo dal na voz in šel v gostilno. Zunaj se je nekdo zaletel v njegov voz, ob udarcu prevrnil ženino truplo in mislil, da jo je ubil on. Najmlajši sin je nesrečniku obljubil, da ga ne bo prijavil, če mu plača. Res mu je dal denar, fant pa se je žene znebil na mostu tako, da jo je vrgel v reko. Domov je prišel z vozom in denarjem, torej mu je oče zapustil še kmetijo. Poročil se je ter skrbel za očeta in svoja brata.

Rokopis TZ3

23. 12. 1952 (popoldne)

Zadnji dan obiska, v torek, 23. 12. 1952 popoldne, poleg pripovedi Petra Jaklja ni zabeleženih pripomb drugih navzočih. Matičetov je začel uporabljati tretji zvezek (TZ3), kamor je zapisal dve pripovedi.

41 Kralj Matjaž zaspi (Kral Matjaž)

▲ Kranjska Gora, 23. 12. 1952 popoldne, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Bajčna povedka.
Kralj Matjaž je imel veliko vojsko. Ko se je vzdignil proti cerkvi, ga je Bog kaznoval. Okoli vojske se je zgostila megla in se spremenila v goro, vojska pa je zaspala. Matjaž je svojo sabljo obesil na steno, sedel za kamnito mizo in zaspal tudi sam. Od tedaj je minilo že več stoletij.

42 Pastirček najde kralja Matjaža in ostari I

▲ Kranjska Gora, 23. 12. 1952 popoldne, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Bajčna povedka. Varianta enote 132. Na koncu pripovedi Jakelj pove, kje še danes spi Matjaž, a je besedna zveza težko čitljiva, bere se kot »pod Zgornjim Pribram«. Najverjetneje je mišljeno »pod goro nad Pliberkom«, kjer se dviga Peca.
Pastirček je pasel koze na hribu, v katerem je spala Matjaževa vojska. V nevihti se je skril pod grmovje in odkril vrata, za katerimi je našel Matjaža z vojsko. Ko je dvignil Matjaževo sabljo, se je kralj zbudil in vprašal, ali že letajo bele vrane. Ker še niso, je zaspal nazaj. Pastirček je šel domov, a je ugotovil, da se je vas medtem spremenila. Ljudje ga niso več prepoznali, in ko je župnik pogledal v knjige, je ugotovil, da je bil deček rojen pred 150 leti. Fant – starček je povedal svojo zgodbo in umrl, ljudje pa so še dolgo iskali vhod v hrib, a ga niso našli.

2. obisk: februar 1953

Matičetov je k Smerinjekovim v Kranjsko Goro ponovno prišel slaba dva meseca po prvem obisku. Med ponedeljkom, 16. 2. 1953, in petkom, 20. 2. 1953, je zabeležil pet ali šest folklornih srečanj, med katerimi je do konca napolnil strani v zvezku TZ3 in začel zapisovati v TZ4. Število srečanj znotraj obiska je ponovno odvisno od interpretacije zapiskov, saj bi lahko srečanji 16. 2. potekali tudi neprekinjeno eno za drugim.

16. 2. 1953

V ponedeljek, 16. 2. 1953, je Milku Matičetovemu sprva delala družbo le Lenka Jakelj, saj je imel Peter delo z ovco, ki je tisti dan povrgla mlade. Lenka je povedala nekaj etnoloških in jezikovnih zanimivosti, nepopolno pesem iz knjižice *Pomladni glasi* ter folklorni obrazec; folklorist je vse zapisal v TZ3.

43 **Pesem iz knjižice *Pomladni glasi***

- ▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, prebrala v knjižici *Pomladni glasi*, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ Umetna pesem *o beli kači in Pustem gradu pri Radovljici*. Zapisanih je le nekaj fragmentov. Pesem je po zgodovinski povedki napisal Fran Saleški Finžgar in jo objavil v *Pomladnih glasih IV* (1894), eni iz serije knjižic literarnih in poučnih besedil, ki je med letoma 1891 in 1900 izhajala enkrat letno, tiskala jo je Katoliška tiskarna.

44 **Krivičen vinar**

- ▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ Folklorni obrazec (pregovor).

16. 2. 1953 zvečer

Okrog 22. ure je Peter Jakelj prišel v hišo, kjer ga je že čakal Milko Matičetov. Kranjskogorčan se je zvečer zamudil s popravljanjem smuči. Med prvim srečanjem tega dne (ko je bil Peter odsoten zaradi dela pri živalih in se je Matičetov pogovarjal z Lenko Jakelj) ter večernim pogovorom je minilo precej časa in gre zato za dve ločeni srečanji. Tako je razumeti tudi grafično razmejitev Lenkinega pripovedovanja od nadaljevanja; pod njeno pripoved je Matičetov čez vso širino strani zvezka potegnil črto. Srečanje so končali ob 23. uri.

Pri večernem srečanju sta bili navzoči še Petrova žena Lenka, ki je med poslušanjem pletla, in njuna hči Marica Globočnik. Jakelj je povedal pet pripovednih enot in dva pregovora, vsa besedila so zapisana v TZ3.

45 Kako sta hlapca hudiča lovila I (Kako sa v Rutəh hudiča wavili)

▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva povedka. Varianta enote 124.
Hlapca sta pastirja napodila spat. Da bi se jima maščeval, je cukal za njuno odejo, da bi mislila, da je hudič.

46 Kako je rajnki Hlebanja hudiča pod stezo vrgel (Kako je rank Hlebanja hudiča pad stezó vrgu)

▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, ki je zgodbo slišala kot otrok, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Bajčna povedka.
Hlebanja s Srednjega Vrha je šel zgodaj zjutraj v planino. Pognal je dva poka (kozla) s poti in šele nato ugotovil, da sta bila hudiča. Tekel je do hleva v planini in se domov vrnil, ko se je zdanilo. Ko je žena izvedela, kaj se je zgodilo, je rekla, da ga je to doletelo, ker je preklinjal.

47 Kako je enega Rutarjana strašilo (Kako je anga Rutarjana straŝwo)

▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Bajčna povedka.
Rutarjan se je v Kranjski Gori napil. Ko je hodil domov, se mu je zdelo, da mu nekdo s Srednjega Vrha vriska, potem pa je pri Veliki jami videl, da je hudič. Tekel je domov.

● Rutič je toponim za travnik ob Savi. Nad naslovom te povedke je v rokopisu nečitljiva opomba (TZ3: 23).

48 Medved in volk v pregovorih

▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953 zvečer, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Dva folklorna obrazca (pregovora).

49 Rinka za ladje

▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od Španovega Joka, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Razlagalna povedka.
Na vrhu Prisanka so našli železno rinko, vdelano v skalo. V kamnu so bile školjke, rinko so uporabljali za privezovanje ladij.

50 Rateški bog I (Ratešk boh)

▲ Kranjska Gora, 16. 2. 1953 zvečer, povedal Peter Jakelj, slišal od Španovega Joka, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Fragment šaljive povedke, gl. enoto 87.
Neki človek je imel svete roke, pravili so mu rateški bog. Zdravil je živino, rastline so se mu priklanjale. Denarja za svoje usluge ni jemal v roke, na hrbtu je imel vrečko, v kateri ga je zbiral.

17. 2. 1953

V torek, 17. 2. 1953, na pustni večer. Jakelj je včasih za pusta igral harmoniko od sobote do srede (TZ5: 29), pri folklornem srečanju pa je pustni čas izhodišče za vrsto štajerišev in drugih pesmi, ki sta jih ta večer nanizala Lenka in Peter. Skupno jih je bilo 15, sledila jim je ena pravljica. Začeli so ob 22.30 in končali ob polnoči, vse je zapisano v TZ3.

51 Moja dečva je taka

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

52 Sem hodil za njo

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem. Pesmi v rokopisu in transkripciji sledi kratek opis plesa in petja pri štajerišu.

53 Ti misliš, ti rajtaš

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

54 Bodi moja

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

55 Moj očka so rekli

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

56 Moja dečva je v maju

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

57 Oj, godci, zagodite

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

58 Oj, dečva, ti, ti

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Ljubezenska pesem.

59 Sem rajtal študirati

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

60 Dečva, poglej me prav

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

61 Suči jo

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

62 Moja dečva je Štajerka

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedala Lenka in Peter Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

63 Konjiče imam kumrne

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Pivska pesem.

64 Če imam citre

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Pivska pesem.

65 Jaz grem na Dovje

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ Šaljiva pesem.

66 Razbojniki v mlinu (Ravbarji v mlino)

▲ Kranjska Gora, 17. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3.

◆ ATU 956B Pametno dekle ubije roparje, medtem ko je samo doma, realistična pravljica.

Mlinar je imel hčer. Ko ga ni bilo doma, je sama obglavila enajst roparjev, ki so skušali vdreti v mlin, njihovega vodjo pa je udarila s sabljo po temenu. Čez eno leto je prišel gospodič s kapico na glavi in se javil za hlapca. Z dekletom sta si bila všeč in začeli so pripravljati poroko. Opazila je, da se je ponoči izmuznil iz mlina. Sledila mu je in odkrila, da je vodja roparjev. Tisto noč so ubili grofico in njeno hčer. Prstan, ki je dokazoval ta zločin, je odletel v nedrje mlinarjeve hčere, ki se je skrivala v prostoru. Roparje se je odločila razkriti na poročnem slavju, kjer so jim s stražniki pripravili past.

● Op. MM v povedi: »Adnest zgoni – post oznanja.« Opomba je napisana nad tekstom in podčrtana, Jakelj je verjetno komentiral zvonjenje ure ob 23.00.

Ko pripovedovalec omenja sekiro, s katero prašičem sekajo zelenjavo, se v rokopisu nahaja skica tega orodja in zraven pripis: »Peter sam narisal« (TZ3: 45).[82]

18. 2. 1953

18. 2. 1953 zvečer je Jakelj s pripovedovanjem začel ob 20.30 in končal ob 22.50. V glavnem je pripovedoval on sam, Lenka je le občasno kaj pripomnila. Matičetov je zapisoval v zvezek TZ3, in ko je v njem zmanjkalo prostora, je nadaljeval v TZ4. Zabeležil je tri kratke šaljive oz. zbadljive pesmi in tri pripovedne enote.

67 Pod Mucno goro

- ▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ Folklorni obrazec (zbadljivka).
- ● Najbrž se nanaša na prebivalce Podkorena, ki se nahaja pod Mucno goro.

68 Ti misliš, ti rajtaš

- ▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ Šaljiva pesem.

69 Hiša je materina

- ▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ Šaljiva pesem.

70 Oj, dečva, šlek-šlek

- ▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ Šaljiva pesem.

71 Od mlinarja, kovača pa hrastarja (Ad mlinarja, kavača pa hrastarja)

- ▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3.
- ◆ ATU 1062 Tekma v metanju kamna. Realistična pravljica.

---

[82] Gl. sken na strani 127.

Mlinar, kovač in hrastar, vsi izjemno močni, so se našli in šli po svetu, da bi videli, kaj lahko skupaj dosežejo. Srečali so grofa in zahtevali hrano. Ukazal jim je prinesti meso in kruh, a je hitro sprevidel, da mu bodo »pojedli« grad, če se jih ne odkriža. Zato je predlagal, da pomerijo moči. Dogovorili so se, da za močnejšega obvelja tisti, ki višje vrže kamen. Zmagal je grof, saj je v zrak namesto kamna vrgel svojega kanarčka.

72 Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal (Kako se je ən špiljevc hudiču zapisov)

▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ3 in TZ4.

◆ Bajčna povedka.

Klemen je z dvema prijateljema kvartal in pil v gostilni. Pridružil se jim je hudič, ki je Klemenu v trenutku, ko je začel izgubljati, ponudil denar. Klemen je denar sprejel in se v zameno podpisal hudiču na papir. Šele naslednji dan se je zavedel teže svojega dejanja. Šel je k župniku po nasvet in ta mu je naročil, naj gre k spovedi in obhajilu. K spovedi je res šel, a preden je prišel do obhajila, ga je zaneslo v gostilno. Tam se mu je hitro pridružil hudič. Gostilničarka je odhitela po pomoč, vendar ob vrnitvi niso našli drugega kot razdejan prostor. Čez deset dni je Klemenova žena našla moža obešenega na podstrešju. Doma ni več hotela biti, k župniku je šla za gospodinjo in vsak dan hodila k maši. Čez eno leto se ji je v sanjah prikazal mož in povedal, da je odrešen.

Rokopis TZ4

73 Od enega, ki ga je maknilo I (Ad əngà, k ga je məkníwo)

▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, slišal od očeta, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Bajčna povedka. Varianta enote 126.

Stari Frtaljež je spal, ko ga je zbudilo trkanje na okna in hrup zunaj, kot bi v dolino vozili vozovi. Drugi dan je izvedel, da je na sodniji v Kranjski Gori nekdo krivo prisegel. Krivoprisežnika je nekaj (divja jaga, gl. enoto 127) *vzelo v kočijo, ki je bila pred Urbanijevo gostilno, in ga odpeljalo čez polje proti Makvavnjeku. Dan kasneje so krivoprisežnika našli obešenega na podstrehi sodišča. Pripovedovalec trdi, da mu je oče pokazal sled kočije na travniku.*

● Op. MM: »Məkwavnjek« so rekli zato, ker je tistega, ki je krivo prisegel, »məkniwo« (se je izgubil, je izginil); gl. TZ4: 8.

19. 2. 1953

Na srečanju v četrtek, 19. 2. 1953, je Peter Jakelj povedal zgodbo, ki jo je decembra 1952 Matičetovemu povedala že Marica Globočnik. Pred tem zapisano gradivo so folklorni obrazci in nekatere narečne posebnosti. Peter jih je dopoldne istega dne zapisoval med delom, nato jih je raziskovalec prepisal v TZ4. Vsi obrazci so združeni v eno enoto (75) in skupno obsegajo deset strani rokopisa v terenskem zvezku.

74 Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik I

- ▲ Kranjska Gora, 19. 2. 1953, zapisal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, v TZ4 prepisal Milko Matičetov.
- ◆ Seznam pregovorov, rekov in drugih sorodnih izrazov.
- ● Nekateri deli besedila so težko čitljivi.

75 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl II (Ad tistga, k je na britaf areše tleku)

- ▲ Kranjska Gora, 19. 2. 1953, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ4.
- ◆ ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika. Šaljiva pravljica. Varianta enot 25, 101, 112, 122 in 133.

  Čevljarjev in krojačev pomočnik sta se dogovorila, da bo eden ukradel orehe in drugi osla, sešla pa se bosta na pokopališču. Čevljar je orehe hitro dobil in jih je, čakajoč na drugega, trl na pokopališču. Slišala ga je mežnarjeva žena. Mislila je, da je to nemirna duša, in moža poslala k župniku, da bi šel dušo pomirit. Naneslo je, da je bil mežnar Janez, tako kot je bil Janez tudi krojač. Ker se je župnik izgovarjal, da ga preveč boli noga, da bi vstal, ga je mežnar nesel štuporamo. Čevljar je mislil, da je prišel njegov pajdaš, in je pozdravil Janeza. Župnik je mislil, da je zašel v past, skočil je z mežnarjevega hrbta in stekel v župnišče, mežnar pa je ves prestrašen tekel za njim. Čevljar je mislil, da je osel ušel, in se je pognal za njim, a je kmalu spoznal svojo zmoto. Vrnil se je na pokopališče, kjer ga je že čakal pravi Janez z oslom. Povedal mu je, kaj se je zgodilo, in hitro sta jo odkurila drugam.
- ● Ko je Matičetov Jaklju prebral Maričino varianto (enota 25), je Jakelj potrdil, da je nekatere detajle izpustil, npr. da je imel tisti, ki je trl orehe, narobe obrnjen telovnik (gl. TZ4: 36).

20. 2. 1953

Zadnji dan obiska, 20. 2. 1958, sta zakonca Jakelj Milku Matičetovemu povedala še tri pesmi in besedno igro. Raziskovalec je z njunim sinom Fricem pregledoval daljše pripovedi, ki jih je do takrat zapisal, jih po potrebi popravljal in dopolnjeval,

pri čemer jima je večino časa družbo delal tudi Peter. Popoldne se je Matičetov poslovil in Petru pustil zvezek, da bi vanj zapisal kakšne pregovore ali narečne posebnosti (gl. citat v uvodu). Folklorist se je nameraval vrniti jeseni, a sta do njegovega naslednjega obiska pretekli okrogli dve leti.

76 Koledniška iz Trente

▲ Kranjska Gora, 20. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Kolednica.

● Peter pravi, da so nekoč koledovali odrasli, da so še predlanskim naokrog hodila odrasla dekleta, zdaj pa hodijo otroci.

77 Tona Anton

▲ Kranjska Gora, 20. 2. 1958, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Šaljiva pesem.

78 Tako govorijo v Kranjski Gori II

▲ Kranjska Gora, 20. 2. 1958, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Besedna igra z dialektološko posebnostjo; besede, ki ponazarjajo kranjskogorsko izgovarjavo *ć*.

3. obisk: marec 1955

Zapiski v TZ4 se nadaljujejo s četrtkom, 17. 3. 1955. Matičetov se je v Kranjski Gori mudil še naslednji večer, 18. 3. 1955, in v dveh dneh zabeležil dve srečanji. Do konca je popisal TZ4 in z zapisovanjem najverjetneje nadaljeval v TZ5.

17. 3. 1955

V večeru 17. 3. 1955 je v glavnem pripovedoval Peter Jakelj, njegova žena Lenka je povedala eno šaljivo pesem. Pogovor so poslušali še Jakljeva hči Marica Globočnik, njena nečakinja Breda in morda še nekdo, a iz zapiskov ni mogoče razbrati imena (TZ4: 43). Milko Matičetov si je vseh šest enot zapisal v TZ4.

79 Jurček s Podgore

▲ Kranjska Gora, 17. 3. 1955, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Šaljiva pesem.

80 Kvartopirci

▲ Kranjska Gora, 17. 3. 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Strašljiva povedka.

Trije prijatelji so se odločili, da bodo kvartali v cerkvi, kjer vedno gori luč in jih nihče ne bo priganjal. Pridružil se jim je hudič. Eden za drugim so ga prepoznali in pobegnili. Ko je zadnji opazil, da igra s hudičem, je začel bežati pred njim po cerkvi, se spotaknil in padel pri cerkvenih vratih ter umrl. V stopnici se še vedno vidi odtis hudičevega kopita.

● Pripovedovalec se je pri naštevanju preostalih igralcev zmotil (trije že odidejo, s hudičem ostane še četrti, čeprav so bili na začetku trije).

81 Od smrti*

▲ Kranjska Gora, 17. 3. 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ ATU 330 Kovač in vrag + ATU 817* Hudič odide ob omembi Boga. Legendna pravljica. Varianta enot 100 in 104.

Čevljar je rad preklinjal in ni hodil v cerkev. Lucifer je ponj poslal Smrt. Čevljar jo je prosil, naj mu da nekaj hrušk z njegovega drevesa. Ko je Smrt splezala na drevo, ni mogla dol, dokler ji obrtnik tega ni dovolil. Ko jo je čez nekaj dni spustil s hruške, ga ni vzela s seboj. Čevljar je ostarel in ponj je prišel hudič, a ga je pregnal z blagoslovljeno vodo. Naposled se je sam odpravil proti nebesom, vendar ga tam niso hoteli sprejeti. Tudi v peklu so mu zaprli vrata, zato je šel na luno, kjer danes kovaču goni meh.

82 Deklica z laternico

▲ Kranjska Gora, 17. 3. 1955, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Socialna povedka..

Volk je pojedel štiriletno deklico v Rutah pri Brinarju.

83 Sedem gospodarjev

▲ Kranjska Gora, 17. 3. 1955, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Povedka z družbeno tematiko.
Šest od sedmih gospodarjev na Srednjem Vrhu je šlo iskat živino in vse je odnesel plaz. Preživel je le tisti, ki je ostal doma zaradi bolezni.

● Nesreča se je po poročilu *Slovenca* (65/78, str. 3, 7. 4. 1937) zgodila 2. januarja 1777. Neimenovani pisec članka za vir navaja zapis v mrliški knjigi in pravi, da je »čudno le, da ta nesreča še po 160 letih živi v ljudskem spominu«.

84 Trije propadli študentje

▲ Kranjska Gora, 17. 3. 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ ATU 360 Pogodba treh bratov z vragom. Pravljica o ukanjenem vragu. Čudežna pravljica.
Gosposki človek je obljubil trem študentom tisoč goldinarjev, če bodo celo leto govorili le: »Mi tri,« »Za dnar,« in »Tok je prov,« vsak eno poved. Če bi se prekršili, bi jih postrelil. Zgodilo pa se je, da je bil v gostilni, kjer so študentje prebivali, nekdo umorjen. Kaznivega dejanja so bili obtoženi študenti. Ko so jih že skoraj obesili, je prišel gosposki človek in jih odrešil obljube. Razkrili so, da sta umora kriva gostilničar in njegova žena, ter jo srečno odnesli.

18. 3. 1955

Zadnji del zvezka (TZ4: 67–80), v katerega je Matičetov zapisoval 18. 3. 1955, obsega zapise povedk in spominskih pripovedi ter nekaj etnografskih podatkov. Zapisi se isti dan nadaljujejo v TZ5, saj ta zvezek do strani 21 nima nobene datacije. Peter Jakelj je ta dan povedal dvanajst enot, navzoča pa je bila njegova žena Lenka. Ostali zapisi v TZ5 so opombe, ki so nastale pri naslednjem srečanju leta 1958, ko je Matičetov že uporabljal magnetofon, zato zgodb ni več zapisoval na roke. Beležil pa je naslove, opažanja, pojasnjeval besede ipd. Transkripcija tega dela zvezka je zato podana v prilogi *Sprotne opombe Milka Matičetovega v TZ5*.

85 Žebljar

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj po svojih spominih, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Spominska pripoved.
Peter Jakelj se spominja, kako mu je žebljar iz okolice Bleda pravil o svoji mladostni ljubezni. On in dekle sta šla s čolnom na reko in se prevrnila. Žebljarja je bolj

kot za dekle skrbelo za žeblje in dekle ga je kmalu pustilo. Dalje je žebljar pripovedoval o tem, kako je imel prirejen krajcar, s katerim je dobil igro, kadar so fucali. Na obeh straneh kovanca je imel orla. Ko so ga dobili, so ga pretepli in potem je to norčijo opustil.

- V TZ4 je opis *fucanja*, gl. vezno besedilo v transkripciji med enotama 86 in 87.

86 Ptiček

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj po svojih spominih, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Šaljiva povedka.
Peter Jakelj pripoveduje, kako je nekdo imel ptička štingalca (lisčka), ampak mu ga ni hotel pokazati.

87 Rateški bog II

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ4.

◆ Šaljiva povedka, njen fragment je enota 50.
V Ratečah je bil človek, ki je pravil, da je bog. Na hrbtu je imel kapuco, kamor so mu ljudje metali denar. Zdravil je živino, ugotovil, kje se nahaja, če je bila komu ukradena, rože so se mu priklanjale … Pri vsem tem mu je v resnici pomagal pomočnik. Živini je v hrano primešal take snovi, da je zbolela, in potem spet take, da je ozdravela. Pomočnik je ukradel živino in premikal rastlinje, da se je bogu priklanjalo.

Rokopis TZ5

Od tu dalje se zapis nadaljuje v TZ5 do strani 21. Do strani 11 je Matičetova pisava drobna in pritisk svinčnika blag, nato pa se z novo pripovedjo poteze okrepijo. Kaj je vzrok za to razliko, ne moremo vedeti, saj ne prvi ne drugi del nima pripisanega datuma. Morda je raziskovalec vmes menjal svinčnik, morda so se prisotni zatopili v pogovor, ki ga Matičetov ni beležil, morda pa sta zapisa nastala ob različnih srečanjih, o katerih se ni ohranila druga sled. Prisotnosti drugih udeležencev poleg Petra Jaklja in Milka Matičetovega iz zapiskov ne moremo ugotoviti. Če gre za nadaljevanje srečanja 18. 3 1955, je bila z njima še Petrova žena Lenka.

88 Ko je žito zmanjkovalo

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od starega očeta, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Anekdota.
Staremu očetu je nekdo s stoga kradel seno. Tatu je odkril tako, da se je skril v kup. Ker ga je prepoznal, ga je tat na kolenih prosil, naj nikomur ne pove, kaj je počel. Stari oče je res molčal in tat ni več prišel.

89 Mrtvi hodijo ponoči okoli

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Verovanje/vraža.
Mati je Petru Jaklju rekla, da je treba ponoči glasno peti, če hodiš okoli. Sicer se lahko zgodi, da zadeneš ob mrtvega človeka, kar ta občuti tako, kot bi se nanj zvalila gora.

90 Kdo si upa na pokopališče

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ ATU 1676B Do smrti prestrašen / Obleka ujeta na pokopališču. Strašljiva povedka.
Nekdo je v gostilni stavil, da si upa iti ponoči na pokopališče in v krsto zabiti žebelj. Res je šel, a je hkrati z žebljem na krsto pribil tudi rob svojega telovnika. Ko je hotel iti, je krsto potegnil za seboj in od strahu ga je na mestu zadela kap.

91 Preoblečeni tat

▲ Kranjska Gora, morda 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, verjetno slišal od očeta, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Anekdota.
Oče Petra Jaklja in očetova sestra sta bila stara okrog dve leti, ko sta bila sama doma. V hišo je prišel neznanec, ovit v rjuho in s cepinom v roki. Ukradel je denar iz vzidane omare in otrokoma rekel, da je Pehta.

92 Koledniki so hodili pa so peli

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Pesem kolednica.

93 Svete Višarje

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Legendna povedka.

Pripoved o tem, kako so nastale Svete Višarje. Pastir je pasel ovce. Začele so poklekati pred grmom, kjer je našel kip Marije. Večkrat ga je nesel v dolino in vedno znova se je znašel nazaj v planini. Župnik je odločil, da je treba v planini postaviti Marijino cerkev.

94 Peter se je v Malko napravil

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj po svojih spominih, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Spominska (šaljiva) pripoved.
Peter Jakelj si je pri sorodnici Malki izposodil oblačila in skušal zapeljati Peternevca. Ker se ta ni dal, je poskusil pri Učku in Pintarjevem Janezu. Rekel je, da išče prenočišče, in oba sta se javila, da mu ga ponudita. Odločil se je za Učka, a ga je zaprl v kurnik, še preden sta prišla k njemu domov. Preoblekel se je nazaj v svoja oblačila in v gostilni pri Urbaniji povedal, da ima Učka zaprtega. Šli so mu odpret in Jakelj se mu je za norčijo odkupil z žganjem. Uček mu ni zameril.

95 Pesem za Učka

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Šaljiva pesem, avtorska.

96 Otroci so pod oknom stali

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Šaljiva pesem.

● Op MM: Imel napisano in bral.

97 Vsaka nit

▲ Kranjska Gora, 18. 3 1955, povedala Lenka Jakelj, ni znano, od koga slišala, zapisal Milko Matičetov v TZ5.

◆ Folklorni obrazec (pregovor).

● Op. MM: Lenka pojasni pomen: vsaka lumparija pride enkrat na dan.

Rokopis TZ6

Februarja 1953 je Matičetov Petru Jaklju podaril zvezek , da bi vanj zapisoval sam. Tako je pravljičar na prvo stran zvezka zapisal gradivo z naslovom Izreki in rekla; zapisi niso datirani. Sledita dve pravljici, napisani z urejeno in čitljivo pisavo in

opremljeni z datumom zapisa: prva pravljica je bila zabeležena 18. 2. 1955, druga pa 20. 2. 1955.

98 Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik II

▲ Kranjska Gora, med februarjem 1953 in marcem 1955, zapisal Peter Jakelj v TZ6.

◆ Folklorni obrazci in narečno gradivo (pregovor, rek, narečno besedje).

99 Kako se je hlapec Klemen hudobca odkrižal (Kako se je hvapec Klemn hdobca adkrižal)

▲ Kranjska Gora, 18. 2. 1955, sam zložil skupaj Peter Jakelj v TZ6.

◆ ATU 1178 Hudič pretentan z nemogočo nalogo. Čudežna pravljica z legendnimi prvinami.

Klemen je bil priden hlapec. Obiskal ga je hudič v podobi gosposkega popotnika, mu ponudil denar in novo službo. Klemen je oboje sprejel, a kasneje gospodarju priznal, kaj je naredil. Kmet ga je poslal k župniku po nasvet. Svetoval mu je, naj hudiču zastavi tri naloge: prvič, na visoki skali naj mu zgradi imeniten dom, dostopen s kočijo; drugič, po skalah mora rasti pšenica, brine in macesni morajo rojevati pomaranče; tretjič, hudič mora nositi njegov škapulir. Hudič je izpolnil prvi dve nalogi, ko pa je slišal tretjo, je razdejal, kar je naredil, in razdrl dogovor s Klemenom.

100 Čevljar Urh (Šoštar Urh)

▲ Kranjska Gora, 20. 2. 1955, sam zložil skupaj Peter Jakelj v TZ6.

◆ ATU 817* Hudič odide, ko zagleda blagoslovljeno vodo. Legendna pravljica.

Čevljar Urh je preklinjal in opustil vse pobožnosti, h katerim ga je navajala mati. Ob smrti mu je zapustila blagoslovljen rožni venec. Lucifer je po Urha poslal mladega hudiča, ki ga je čevljar spodil z blagoslovljenim rožnim vencem in šel po nasvet k župniku. Ta ga je spovedal in mu dal blagoslovljeno vodo. Z njo je čez nekaj dni Urh pregnal samega Luciferja in od takrat je imel mir pred hudiči.

● Peter Jakelj je dodal pripombo, da jo je »*zložil in spisal*«. Ko je povedal drugi pripovedi (enoti 81, 104), ki se v nekaterih motivih ujemata s to, je kot možen vir navedel mater.

4. obisk: februar 1958

Zvočni posnetek ZP1

Od februarja 1958 dalje je Milko Matičetov za terensko dokumentiranje pripovedi Petra Jaklja uporabljal magnetofon. Obisk leta 1958 je trajal dva dni, na trakova ZP1 in ZP2 so zabeležene pripovedi, posnete v soboto in nedeljo, 22. in 23. 2. 1958.

V terenski zvezek TZ5, ki ga je začel uporabljati na prejšnjem srečanju (marca 1955), je zdaj zapisoval minutažo magnetofonskih trakov (trajanje posamezne pripovedi), delovne naslove pripovedi, pripovedovalce in druge podatke, npr. fragmente pripovedi, ki so pritegnili njegovo pozornost (humor, leksika). Transkipcija teh opomb je v prilogi *Sprotne opombe Milka Matičetovega v TZ5.*

22. 2. 1958

V soboto, 22. 2. 1958, zvečer se je pripovedovanje začelo ob 21. uri, ko je Peter Jakelj odložil delo (TZ5: 22). Poleg Milka Matičetovega in Petra so bili prisotni še njegova žena Lenka Jakelj, njuna vnuka Breda in Božidar Jakelj ter Petrov sin Fric Jakelj, ki se je srečanju pridružil pri enotah 102 in 103, ko je prišel po otroka (TZ5: 22). Ta večer je Matičetov na trak ZP1 posnel tri pravljice, zadnjo je Jakelj začel pripovedovati ob 22.30.

101 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl III

▲ Kranjska Gora, 22. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika. Šaljiva pravljica. Varianta enot 25, 75, 112, 122 in 133.

Dva tatova, študenta, sta se dogovorila, da bo eden ukradel orehe in drugi osla, sešla pa se bosta na pokopališču. Prvi je orehe hitro dobil in jih je, čakajoč na drugega, trl na pokopališču. Slišala ga je mežnarjeva žena, ki je moža poslala k župniku, da bi šel pomirit dozdevno nemirno dušo. Naneslo je, da je bilo mežnarju ime France, enako kot drugemu študentu. Ker se je župnik izgovarjal, da ga preveč boli noga, da bi vstal, ga je mežnar nesel štuporamo. Prvi tat je mislil, da je prišel kolega, in je pozdravil Franceta. Župnik je mislil, da je zašel v past, skočil je z mežnarjevega hrbta in stekel v župnišče, mežnar pa je ves prestrašen tekel za njim. Prvi tat je mislil, da je osel ušel, in se je pognal za njim, a je kmalu spoznal svojo zmoto. Vrnil se je na pokopališče in tam ga je že čakal pravi France. Hitro sta vzela orehe in osla ter odšla. Prespala sta na seniku v sosednji vasi in osla

prodala kovaču. Tatvino so medtem odkrili in kmalu odkrili tudi oba lopova, ki sta v gostilni pijančevala. Končala sta za zapahi.

- Matičetov je pripovedovalca opominjal, naj uporablja domače besede in ne knjižnih.

102 Kmet in trije sinovi hlapci II

- ▲ Kranjska Gora, 22. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP1.
- ◆ ATU 1000 Tekma v premagovanju jeze + ATU 1029 Ženska kot kukavica na drevesu. Šaljiva pravljica. Varianta enot 40 in 131.
  Kmet je določil, da bo kmetijo zapustil tistemu sinu, ki se bo najbolje odrezal na preizkušnji. Najstarejši je šel od doma in stopil v službo pri kmetu, s katerim sta se zmenila, da lahko tistemu, ki se bo prej razjezil, drugi odreže jezik. Fant je trdo delal, a se je razjezil, ko mu je kmet naročil, naj pobere žito, ki ga je dan prej vsejal. Brez jezika se je vrnil domov. Drugega sina je doletela enaka usoda. Tretji sin je šel isto pot kot prva dva, a je počival, namesto da bi sejal žito, in je zato zvijačnemu kmetu vrnil poln žakelj. Prodal je enega od volov za oranje, nato je prodal še ovce in drugo kmetovo lastnino. Nezadovoljni kmet je fantu naposled oznanil, da bo moral menjati gospodarja, ko bo pela kukavica. Otresti se ga je poskusil tako, da je ženo poslal kukat na drevo, a jo je fant ustrelil. Mož se je zdaj seveda razjezil, za kar mu je fant odrezal jezik in se odpravil domov.

103 Ciganova jetra II

- ▲ Kranjska Gora, 22. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP1.
- ◆ ATU 366 Moški z vislic. Čudežna pravljica. Varianta enot 1, 120 in 121. Varianta II je obravnavana v Štefan 1999a: 37–38. Gl. tudi Kropej Telban 2025: 209–210.
  Fant je zaigral denar, s katerim bi moral kupiti goveja jetra, zato jih je odrezal obešenemu ciganu, ki si je sodil sam, potem ko je bil obsojen na smrt in je pobegnil iz zapora. Fantu je doma postalo slabo, poslali so po zdravnika in župnika. Spovedal se je in župnik mu je čez nekaj dni svetoval, naj gre k papežu. Ta mu je za pokoro naložil, naj eno leto vsak dan ministrira v domači župniji. Ko je bil fant čez eno leto sam v cerkvi, se mu je prikazal cigan in rekel, da je obema odpuščeno.

23. 2. 1958

Trak ZP1 se nadaljuje s srečanjem, ki je potekalo v nedeljo, 23. 2. 1958. Na posnetku lahko razločimo več otroških in odrasel ženski glas. Iz zapiskov v zvezku TZ5 izvemo, da je bila med poslušalci Breda Jakelj, ki jo je tudi ta večer prišel iskat oče Fric Jakelj (TZ5: 24). Peter Jakelj je povedal osem pripovedi, s katerimi se trak tudi konča.

104 Smrt in čevljar

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, slišal najbrž od matere, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ ATU 1083A Dvoboj z dolgim drogom in gorjačo + ATU 330 Kovač in vrag. Legendna pravljica. Varianta enot 81 in 100.
Neki čevljar je rad preklinjal in veliko pil. Nekoč ga je med preklinjanjem obiskal hudič in pomerila sta moči – če bi bil hudič močnejši, bi ga odpeljal s seboj, tako pa ga je čevljar premagal in je hudič odšel praznih rok. Naslednja je po čevljarja prišla Smrt, ki jo je prosil, naj mu prinese nekaj hrušk. Ko je zlezla na drevo, ni več mogla dol. Spustil jo je, ko mu je obljubila, da ne bo nikoli več prišla ponj. Čez čas se je čevljar sam odpravil proti nebesom. Ker ga niso hoteli niti tam niti v peklu, je skočil na luno.

105 Pastirček se spoprijatelji s Pehto

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 34, 38, 39, 106, 107, 130 in 139.
Pastirček Lojzek se je spoprijateljil s Pehto. Dala mu je strdi divjih čebel, on pa ji je v zahvalo prinesel sol. Dala mu je tudi kremo, ki je delovala proti revmatizmu in je res pomagala Lojzkovemu očetu.

106 Bratec in sestrica pri Pehti, Kosobrin ugrabi sestrico

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 34, 38, 39, 105, 107 in 130 in 139.
Lojzek je šel k Pehti in s seboj vzel še sestrico Jelco. S Pehto, Bedancem in Kosobrinom so pojedli zajca, Pehta jima je dala še malo strdi. Ko sta šla otroka drugič past, sta Pehti nesla sol. Pokazala jima je, kje najdeta maline. Začela sta jih nabirati, Lojzek je šel pogledat koze, medtem pa je Kosobrin ugrabil Jelco in jo skril v Mali Pišenci. Kosobrin je šel v dolino, za ugrabitev okrivil Škompnjeka in proti plačilu obljubil, da bo Jelco dobil nazaj. Medtem so ugotovili, kaj se je v resnici zgodilo. Oče je rešil Jelco in poskrbel, da je Kosobrin prišel za rešetke.

107 Pehta v zaporu

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 34, 38, 39, 105, 106, 130 in 139.

Pehta je kradla zelje, delavci so jo ujeli in jo zaprli v Kranjski Gori. Bedanec je preko Lojzka, njegove mame in Bofkovega strica izvedel, kje je Pehta zaprta. Ponoči jo je šel rešit. Od takrat je kradla previdneje in za seboj zakrivala sledi.

108 Od Rezijana, ki je vozil piskre I

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ Sorodna ATU 1580A* Zajahati konja. Šaljiva povedka. Varianta enote 134.
Rezijan je peljal piskre v Kranjsko Goro. Ko je potiskal voz po klancu navzgor, je prosil svetnike, naj mu pomagajo. Ko se je klanec pri Štoku obrnil navzdol, so še kar vlekli in voz mu je ušel. Lonci so se razbili pri koritu pri Kabic, on pa je izgubo objokoval v gostilni pri Čošelnu.

109 Od ovc in mostu II

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ ATU 2300 Neskončne pravljice, sorodna tudi ATU 2320 Kroženje. Neskončna pravljica, pravljična formula. Varianta enote 8.
Pastir je ovce gnal čez most, ki je bil dolg pol ure. Pravljica se bo nadaljevala, ko ovce pridejo na drugo stran.

110 Od gospe in kužka

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ ATU 2271 Posmehljive zgodbe za otroke. Pravljična formula. Fragment te pripovedi je enota 11.
Gospa je imela kužka Takselna. Odnesel ji ga je lisjak in kupila je novega, ki mu je dala ime Jenji. Ko Jakelj vpraša, kako je že bilo ime novemu kužku, otroci rečejo: »Jenji!« In jenja (konča pravljico).

111 Od kožuha in uši II

▲ Kranjska Gora, 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP1.

◆ ATU 213 Nekoč je bila žena, imela je sina. Neskončna pravljica, pravljična formula. Varianta enote 7.
Mož je imel kožuh in kožuh je imel uši. Uši so imele kožuh in moža. Bil pa je kožuh, ki je imel moža in mož uši.

● Posnetek je prekinjen sredi pripovedi.

Zvočni posnetek ZP2

V terenskem zvezku TZ5 se na novi strani začenja časovnica traku ZP2. Začetni del traku sicer ni datiran, tudi časovnica v TZ5 ni, a najverjetneje gre za nadaljevanje večera 23. 2. 1958.[83] Le dve enoti na nedatiranem delu traku ZP2 je povedal Peter Jakelj, ostalih sedem pa drugi pripovedovalci: vnuki Breda, Božidar in Peter Jakelj ml. ter brat Petra Jaklja st. Lovrenc Jakelj. Poleg pripovedovalcev je na posnetku slišnih še več otroških in odrasel ženski glas.

112 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl IV

▲ Kranjska Gora, domnevno 23. 2. 1958, povedala Marica Globočnik, slišala od Petra Jaklja, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika. Šaljiva pravljica. Varianta enot 25, 75, 101, 122 in 133.

Dva tatova, France in Miha, sta se dogovorila, da bo eden ukradel orehe in drugi osla, sešla pa se bosta na pokopališču. Miha je orehe hitro dobil in jih je, čakajoč na drugega, trl na pokopališču. Slišala ga je mežnarjeva žena, ki je moža poslala k župniku, da bi šel pomirit dozdevno nemirno dušo. Naneslo je, da je bil mežnar tudi France. Ker se je župnik izgovarjal, da ga preveč boli noga, da bi vstal, ga je mežnar nesel štuporamo. Tat Miha je mislil, da je prišel njegov pajdaš, in je pozdravil Franceta. Župnik je mislil, da je zašel v past, skočil je z mežnarjevega hrbta in stekel v župnišče, mežnar pa je ves prestrašen tekel za njim. Miha je mislil, da je osel ušel, in se je pognal za njim, a je kmalu spoznal svojo zmoto. Vrnil se je na pokopališče in tam pričakal pravega Franceta, ki je prišel praznih rok, saj jo je skupil od hlapca. Nasmejala sta se prigodi in šla svojo pot, mežnar pa je od strahu dobil pljučnico in kmalu umrl.

113 Ženitovanjsko dogovarjanje

▲ Kranjska Gora, domnevno 23. 2. 1958, povedala Marica Globočnik, ni znano, od koga slišala, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ Šaljiva povedka.

Trentar sprašuje Trentarico, ali bi vzela njegovega sina. Šaljivo mu odgovarja, da ga ne mara.

● Pripovedovalka oponaša trentarski govor.

---

[83] Drugi del posnetka na ZP2 je na ovitku magnetofonskega traku datiran z letnico 1962.

114 Od kokoši, ki je šla na božjo pot II

▲ Kranjska Gora, najverjetneje 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj ml., slišal od Petra Jaklja st., posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ ATU 210 Petelinček, putka, raca, bucika in igla na potovanju, kombinirano z romanjem v tipu ATU 20D*Petelin in druge živali gredo na božjo pot (Lisica romarica). Živalska pravljica. Varianta enote 27.
Kokoš je šla na božjo pot, pridružili so se ji jajce, šivanka, osliček, kuža, mucek in petelinček. Neka žena jih je postregla, potem pa so oni ugnali roparje, ki so prišli prenočevat.

115 Drvar in povodni mož

▲ Kranjska Gora, najverjetneje 23. 2. 1958, povedal Božidar Jakelj, prebral v čitanki, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ ATU 729 Sekira pade v vodo. Čudežna pravljica.
Drvarju je sekira padla v vodo. Povodni mož mu je prinesel najprej zlato, nato srebrno sekiro, drvar pa je vzel šele tretjo, svojo. Njegovo iskrenost in skromnost je povodni mož nagradil tako, da mu je dal vse tri. Eden od bratov je bil drvarju nevoščljiv, zato je šel in še sam vrgel sekiro v potok. Ko mu je povodni mož ponudil zlato sekiro, jo je hotel vzeti, zato mu povodni mož ni dal niti njegove niti nobene druge sekire.

116 Popotnik je kašo kuhal

▲ Kranjska Gora, domnevno 23. 2. 1958, povedala Breda Jakelj, slišala od Petra Jaklja, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ Varianta ATU 326 Mladenič, ki je hotel spoznati strah. Čudežna pravljica. Varianta enote 26. Varianto z naslovom *Padel bom* gl. tudi v Kropej Telban 2025a: 125.
Popotnik si je kuhal kašo v neki zapuščeni bajti. Postopoma so po dimniku začeli padati telesni deli. Popotnika to ni motilo, vsakič, ko ga je glas opozoril, da bo nekaj padlo, je rekel le, naj mu ne pade v njegovo kašo. Ko se je iz telesnih delov nazadnje sestavil človek, se mu je zahvalil, da ga je rešil zakletve, in mu prepustil svojo hišo.

117 Od Smolarja

▲ Kranjska Gora, domnevno 23. 2. 1958, povedal Lovrenc Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ Šaljiva pesem.

- Besedilo pesmi je prekinjeno s krajšim pogovorom, v katerem Matičetov navzoče otroke spodbuja, naj še oni povedo kakšno pesmico (Matejček recitira popevko *Rezka* bratov Avsenik in pove folklorni obrazec *Pet otrok pri hiši*).

118 Oslova jajca

▲ Kranjska Gora, domnevno 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ ATU 1319 Buča prodana kot oslovo jajce. Šaljiva pravljica.
Korošec je od kmeta kupil bučo, misleč, da je oslovo jajce. Po kmetovih navodilih je sedel na njej in jo grel. Ko jo je hotel obrniti, se je buča odkotalila po bregu in se razletela ob štoru. Iz grma zraven je skočil zajec, za katerega je zdaj Korošec mislil, da je osel. Tekel je za njim, roteč, naj ga počaka, saj da je vendar njegov očka.

119 Otrok reši kralja Matjaža

▲ Kranjska Gora, domnevno 23. 2. 1958, povedal Peter Jakelj, slišal morda od matere, posnel Milko Matičetov na ZP2.

◆ ATU 760*** Odrešitev v zibelki. Bajčna povedka.
Neki drvar je na gori iskal vhod do votline, kjer je spal kralj Matjaž. Našel ga je, a Matjaž mu je rekel, da bo rešen šele, ko bodo letale bele vrane in ko bo zrastel otrok, ki bo ležal v zibelki, za katero les še vedno raste. Drvar je posekal brino in dal iz nje narediti zibel. Nekoč sta pri njem prespala cigan in ciganka. Žena je ponoči rodila in otroka položila v zibelko. Ko je drvar zjutraj videl, kaj se je zgodilo, ju je prepričal, da sta z otrokom ostala pri njem. Dečka so imenovali Ludvik, in ko je zrastel, sta šla starša naprej, Ludvika pa je vzgajal drvar. Pripovedoval mu je o kralju Matjažu in deček je nekoč rekel, da vidi letati bele vrane. Bile so druge vrste ptic, a drvar mu je vseeno pokazal vhod v goro. Fant je vadil, da bi bil dovolj močan, da bi dvignil Matjaževo sabljo. Ko se je okrepil, je res rešil njegovo vojsko in izginil skupaj z njo. Drvar je ostal sam, dokler se čez sedem let Ludvik ni vrnil in povedal, da mu je Matjaž podaril grad in da želi, da drvar pride živet k njemu. Ta mu je povedal za njegova prava starša, ki ju je fant do takrat pozabil, našli so ju in skupaj so šli živet na grad. Ludvik se je poročil s pridno grabljico.

5. obisk: september 1962

Naslednji, enodnevni obisk Milka Matičetovega se je zgodil 29. 9. 1962, kar je zabeleženo na kartonastem ovitku magnetofonskega traku ZP3. Dva dni pozneje je na isti magnetofonski kolut Matičetov snemal v Trenti. Matičetov se je pri Petru Jaklju ustavil s kolegom Jiřijem Brednichom, kar je mogoče razbrati iz Letopisa SAZU 1963 (gl. tudi fotografijo na strani 29).

Na ZP3 slišimo poleg Petra Jaklja pripovedovati še njegovega vnuka Petra Jaklja ml. Identificiramo ga lahko s pomočjo pogovora v veznih besedilih, v katerih pripovedovalec pokliče vnuka po imenu. Brez tega Petra ml. ne bi bilo mogoče prepoznati, saj je glas zdaj enajstletnega fanta povsem drugačen kot na posnetku iz leta 1958, ko je bil star sedem let. Slišati je še vsaj dve prisotni ženski, ki s svojimi pripombami spodbujata pripovedovalca. Peter Jakelj ml. je povedal tri pripovedi, njegov ded pa šest pripovedi.

120 Ciganova jetra III

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj ml., slišal od starega očeta Petra Jaklja st., posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ ATU 366 Moški z vislic. Čudežna pravljica. Varianta enot 1, 103 in 121. Obravnava variant, ki jih je povedal Peter Jakelj st., v Štefan 1999a: 36–43. Gl. tudi Kropej Telban 2025: 209–210.

Živel je fant, ki je zaigral denar, s katerim bi moral kupiti goveja jetra, zato jih je odrezal obešenemu ciganu. Oče je jetra pojedel, fantu pa je postalo slabo. Poslali so po župnika. Spovedal se je in župnik je odredil, da mora iti k županu. Župan mu je greh odpustil in fant je od takrat pridno hodil v cerkev. Nekoč se mu je prikazal cigan in zahteval nazaj svoja jetra; od takrat je bil fant še bolj priden.

121 Ciganova jetra IV

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ ATU 366 Moški z vislic. Čudežna pravljica. Varianta enot 1, 103 in 120. Varianta IV je obravnavana v Štefan 1999a: 40–43. Gl. tudi Kropej Telban 2025: 209–210.

Fant je zaigral denar, s katerim bi moral kupiti goveja jetra, zato jih je odrezal obešenemu ciganu, ki si je sodil sam, potem ko je bil obsojen na smrt in je pobegnil iz zapora. Fantu je doma postalo slabo, poslali so po zdravnika in župnika. Spovedal se je in župnik je čez nekaj dni odredil, da mora iti k papežu. Ta mu je za pokoro naložil, naj eno leto vsak dan hodi k maši, ministrira v domači župniji in moli za cigana. Fant se je dogovoril z župnikom, da bo opravljal službo mežnarja. Ko je

bil fant čez eno leto sam v cerkvi, se mu je prikazal cigan in rekel, da sta zdaj oba odrešena.

122 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl V

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika. Šaljiva pravljica. Varianta enot 25, 75, 101, 112 in 133.

Dva fanta, ki so ju vrgli iz šole, sta se preživljala tako, da sta včasih kaj ukradla. Nekajkrat sta bila za to že kaznovana, a ju ni izučilo. Nekoč sta prespala pri nekem kmetu, ki jima je dal hrano in prenočišče v zameno za to, da bi mu naslednji dan pomagala pri opravilih. Ko sta videla, da ima na štali spravljene orehe, sta jih sklenila ukrasti. Dogovorila sta se, da bo eden odnesel orehe na pokopališče in drugi bo tja pripeljal osla. Prvi je orehe hitro dobil in jih je, čakajoč na drugega, trl na pokopališču. Slišala ga je mežnarjeva žena, ki je moža poslala k župniku, da bi šel pomirit dozdevno nemirno dušo. Ker se je župnik izgovarjal, da ga preveč boli noga, da bi vstal, ga je mežnar nesel štuporamo. Lopov je mislil, da vidi prihajati kolega, zato ga je na glas pozdravil. Župnik je mislil, da je zašel v past, skočil je z mežnarjevega hrbta in stekel v župnišče, mežnar pa je ves prestrašen tekel za njim. Lopov je mislil, da je osel ušel, in se je pognal za njim, a je kmalu spoznal svojo zmoto. Vrnil se je na pokopališče, kjer ga je že čakal prijatelj z oslom. Hitro sta vzela pot pod noge.

123 Od Korelna, obljubljenega hudiču

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ ATU 811A* Deček, obljubljen hudiču, je rešen po lastni zaslugi. Čudežna pravljica.

Zlodej je kmetu zoral njivo in kmet mu je v zameno obljubil, da dobi tisto, za kar sam ne ve, da ima. Tako mu je nevede obljubil sina. Ko je spoznal, kaj je naredil, se je od žalosti zapil in njegova žena je znorela. Hudič je vzel fanta, ko je bil star sedem let, in ga odvrgel pri nekem gradu. Ko je fant grad sedemkrat obhodil, so se pokazala vrata vanj. Neki možiček mu je dal jesti in mu povedal, kaj naj naredi. Moral je iti v klet skozi sedem vrat in pošasti na koncu vrat odrezati tri glave, vsako s svojim mečem. Ker je zadnji dve odsekal z istim, ga je čakala naslednja naloga. Po sedmih stopniščih je moral iti po krsto na podstreho, jo prinesti dol, jo napolniti s pepelom in prinesti nazaj gor. Ko je uspel, je šel sedemkrat okrog gradu za pogrebom. Ko so trugo pokopali, je pogrebni sprevod izginil, do fanta je pristopila deklica in ga peljala k svojemu prapra…dedu, ki je bil 700 let zaklet v gradu. Starec se mu je zahvalil, da ga je rešil, mu izročil grad in dal mlado potomko za ženo.

124 Kako sta hlapca hudiča lovila II

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ Šaljiva povedka. Varianta enote 45.
Hlapca sta pastirja napodila spat. Da bi se jima maščeval, je s kavljem cukal za njuno odejo, da bi mislila, da je hudič. Naslednji dan ju je navihano spraševal, kaj se je dogajalo.

125 Medved in lisica smučata

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj ml., slišal od Petra Jaklja st., posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ Živalska pravljica, avtorska.
Medved je videl ljudi smučati in se je odločil, da bo poskusil še sam. Ukradel je deske ter naredil smuči zase in za lisico. Ko sta šla na sneg, ga je spodbujala, da je šel vedno hitreje. Padel je med smučarje, ki so ga pretepli in napodili. Lisica ga je za silo obvezala, mu dala meso in se skrila pred prihajajočimi lovci. Lačni medved je jedel meso, lovci so ga ustrelili in vsi psi v vasi so imeli pojedino.

126 Od enega, ki ga je maknilo II

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, slišal od očeta, posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ Bajčna povedka. Varianta enote 73.
Kmet s Srednjega Vrha je bil premožen in je rad posojal denar. Lump iz Kranjske Gore si je pri njem sposodil denar in kasneje trdil, da mu ga je že vrnil. Njun spor je prišel na sodišče. Kmet s Srednjega Vrha je večer pred sodbo šel prespat v Kranjsko Goro. Istega večera je Frtaljež slišal divjo jago. Na sodišču je prevarant v palico zavrtal 50 cekinov, ki jih je bil dolžan, in jo med prisego dal v roke svojemu tožniku. Prisegel je, da je kmetu izročil denar. Ko je odhajal iz dvorane, je padel po stopnišču, zgrabili so ga hudiči in ga odpeljali. Pripovedovalec pravi, da je na lastne oči videl sled, ki jo je kočija pustila od sodnije do Makvavnjeka. Tam so ga čez tri dni dobili zadavljenega.

127 Divja jaga

▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP3.

◆ Bajčna povedka.
Če pride divja jaga, je velik hrup in živali se prestrašeno oglašajo, ko gredo hudiči mimo. Takrat se je treba uleči v kolesnico, da gre čez. Nekomu pa je divja jaga

potrkala na okno. Videli so tudi črno kočijo s črnimi konji. Divja jaga gre nad ljudi, ki krivo prisežejo.

- Povedka je povedana fragmentarno, v dialogu med Milkom Matičetovim, Petrom Jakljem st. in vnukom Petrom Jakljem ml.

128 O lisicah in lovcu

- ▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj ml., slišal od starega očeta Petra Jaklja st., posnel Milko Matičetov na ZP3.
- ◆ Sorodna ATU 1316 Ena žival je zmotno zamenjana za drugo. Šaljiva povedka. *Lovec je zadimil dva vhoda v lisičji brlog. Lisice so ušle skozi tretji izhod, druge živali pa so se jih bale in so ušle spredaj. Lovec je, misleč, da so lisice, postrelil tri podgane.*

129 Ponoči ne smeš prisesti k furmanu

- ▲ Kranjska Gora, 29. 9. 1962, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP3.
- ◆ Fragment bajčne povedke.

6. obisk: junij 1967

Zvočni posnetek ZP4

Na zvočnem posnetku sta dve srečanji, 8. in 9. 6. 1967. Kot je mogoče razbrati iz zapiskov v TZ5, je Milko Matičetov 3. 6. 1967 stopil v stik s pripovedovalcem in se z njim dogovoril za obisk v četrtek, 8. 6. 1967, da bi pri njem s filmsko ekipo RTV Ljubljana posnel gradivo za dokumentarno serijo *Pri naših pravljičarjih* (6. del). Scenarij za oddajo je napisal Milko Matičetov, snemal je Slavko Nemec in režiral Emil Rižnar (Rižnar 1968). Hkrati s filmsko ekipo je Matičetov pripovedovanje dokumentiral tudi z magnetofonom (gl. pripombo v TZ5: 29), pri čemer je nastal zvočni posnetek ZP4.

8. 6. 1967

Zvočni posnetek ZP4 je nastal med snemanjem za televizijsko oddajo, zato je bil proces pripovedovanja drugačen, bližje odrskemu nastopu brez občinstva, a to Jaklja očitno ni posebej vznemirilo. Za filmsko snemanje so izbrali pripovedi, ki jih je Jakelj preizkušeno pripovedoval že prej: posnetek prinaša tri variante že znanih dveh povedk in ene pravljice. Nekatere dele pripovedi je moral Peter Jakelj večkrat ponoviti (v transkripciji imajo ponovitve abecedne oznake a, b, c). Na posnetku

so slišna tudi kratka navodila režiserja in drugih članov snemalne ekipe. Izbor za končni filmski izdelek gl. v Rižnar 1968.

130 Pehta krade zelje

▲ Kranjska Gora, 8. 6. 1967, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP4.

◆ Bajčna povedka. Varianta enote 39. Druge enote o Pehti: 34, 38, 39, 105, 106, 107 in 139.

Pehta je redčila zelje, delavci so jo videli in mislili, da krade. Eden od njih jo je grdo udaril in Bedanec jo je pozdravil. Kasneje je rešila Kosobrina, ki ga je imel Bedanec privezanega. Da mu ne bi več prišel v pest, je od takrat z obešanjem cunj sporočala, kdaj je Bedanec doma.

131 Kmet in trije sinovi hlapci III

▲ Kranjska Gora, 8. 6. 1967, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP4.

◆ ATU 1000 Tekma v premagovanju jeze + ATU 1004 Prašiči v blatu + ATU 1029 Ženska kot kukavica na drevesu + ATU 1536 Znebiti se trupla. Šaljiva pravljica. Varianta enot 40 in 102.

Kmet je določil, da bo kmetijo zapustil tistemu sinu, ki se bo najbolje odrezal na preizkušnji. Najstarejši je šel od doma in stopil v službo pri kmetu, s katerim sta se zmenila, da lahko tistemu, ki se bo prej razjezil, drugi odreže jezik. Fant je trdo delal, a se je razjezil, ko mu je kmet naročil, naj pobere žito, ki ga je dan prej vsejal. Brez jezika se je vrnil domov. Drugega sina je doletela enaka usoda. Tretji sin je šel isto pot kot prva dva, a je počival, namesto da bi sejal žito, in je zato zvijačnemu kmetu vrnil poln žakelj. Za naslednjo nalogo ga je kmet poslal past svinje. Najmlajši sin jih je prodal, kmetu pa je rekel, da so mu potonile v močvirju. Nezadovoljni kmet je fantu naposled oznanil, da bo moral menjati gospodarja, ko bo pela kukavica. Otresti se ga je poskusil tako, da je ženo poslal kukat na drevo, a jo je fant ustrelil. Mož se je zdaj seveda razjezil, za kar mu je fant odrezal jezik, ženo dal na voz in šel v gostilno. Zunaj se je nekdo zaletel v njegov voz, ob udarcu prevrnil ženino truplo in mislil, da jo je ubil on. Najmlajši sin je nesrečniku obljubil, da ga ne bo prijavil, če mu plača. Res mu je dal denar, fant pa se je žene znebil na mostu tako, da jo je vrgel v reko. Domov je prišel z vozom in denarjem, torej mu je oče zapustil kmetijo. Dobro je gospodaril ter skrbel za očeta in svoja brata.

132 Pastirček najde kralja Matjaža in ostari II

▲ Kranjska Gora, 8. 6. 1967, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP4.

◆ Bajčna povedka. Varianta enote 42.
Pastirček je na hribu odkril stopnice do dvorane, v kateri je spal kralj Matjaž z vojsko. Dvignil je Matjaževo sabljo, kralj se je zbudil in pastirček se je prestrašil ter sabljo spet izpustil. Pastirček je šel domov, a je ugotovil, da se je vas medtem spremenila, ljudje so ga ogovarjali z »očka«. Izkazalo se je, da je od njegove mladosti minilo 300 let. Fant – starček je povedal svojo zgodbo in kmalu zatem umrl.

9. 6. 1967

V petek, 9. 6. 1967, je Matičetov v Domu upokojencev dr. Franceta Bergelja Jesenice, kot se ustanova imenuje danes, na trak ZP5 posnel dramsko igro, v kateri je nastopal Peter Jakelj. V terenskem zvezku in na ovitku magnetofonskega traku piše »Dom onemoglih Jesenice« (TZ5: 34). Igro je napisala Pavla Oman, sestra Petra Jaklja (Poklukar 2022: 17). Matičetov je zapisal, da so jo pred tem odigrali v štirih ponovitvah, v kinodvorani v Kranjski Gori, v Podkorenu, v domu upokojencev na Jesenicah in zadnjič spet nekje na Jesenicah (opombe s tega dogodka so v ZP5: 31–35).

Zvočni posnetek ZP6

Med zvočnimi posnetki v zapuščini Matičetovega je še ZP6, na katerem lahko slišimo podobna navodila snemalne ekipe kot na ZP4. Peter Jakelj je imel ob tej priložnosti poslušalca Petra – možno, da gre za vnuka, ki je dokumentiran že na posnetkih februarja 1958 in septembra 1962. Iz pripovedovanja izvemo, da so se v času snemanja nahajali v Kranjski Gori. Ta podatek bi lahko pomenil, da je posnetek pravzaprav nastal že 8. 6., ko so posneli ZP4, a v nasprotju z njim ZP6 v zapiskih Milka Matičetovega ni omenjen. Ker tudi ni omenjen ob zapiskih za ZP5, ki so nastali 9. 6. 1962, niti ni informacij o njegovem nastanku na kartonastem ovitku traku, ne moremo vedeti, kdaj točno je bil posnet.

133 Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl VI

▲ Jesenice, 9. 6. 1967, povedal Peter Jakelj, ni znano, od koga slišal, posnel Milko Matičetov na ZP5.

◆ ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika. Šaljiva pravljica. Varianta enot 25, 75, 101, 112 in 122.
Mežnar je prinesel župnika na hrbtu do pokopališča. Tat, ki je tam, čakajoč na pajdaša, trl orehe, je pozdravil prišleka. Župnik je mislil, da je zašel v past, skočil je

z mežnarjevega hrbta in stekel v župnišče, mežnar pa je ves prestrašen tekel za njim. Tat je mislil, da je osel ušel, in se je pognal za njim, a je kmalu spoznal svojo zmoto. Vrnil se je na pokopališče, kjer ga je že čakal pajdaš z oslom. Prodala sta orehe in osla; drugi dan so ju zaman iskali.

- Posnetek se začne sredi zgodbe in je težko razumljiv, ker se snemanje dogaja pred nastopom dramske skupine, gledalci v dvorani se glasno pogovarjajo.

134 Od Rezijana, ki je vozil piskre II

▲ Jesenice, 9. 6. 1967, pripovedovalec neimenovan, posnel Milko Matičetov na ZP5.

◆ Sorodna ATU 1580A* Zajahati konja. Šaljiva povedka. Varianta enote 108.

135 Zakaj ženskam ne raste brada

▲ Jesenice, 9. 6. 1967, pripovedovalec neimenovan, posnel Milko Matičetov na ZP5.

◆ Uganka (šaljivo vprašanje).

136 Črno je in leti

▲ Jesenice, 9. 6. 1967, pripovedovalec neimenovan, posnel Milko Matičetov na ZP5.

◆ Uganka (šaljivo vprašanje).

137 Črno je, leti in ima štiri noge

▲ Jesenice, 9. 6. 1967, pripovedovalec neimenovan, posnel Milko Matičetov na ZP5.

◆ Uganka (šaljivo vprašanje).

138 Črno je, ima šest nog in ne leti

▲ Jesenice, 9. 6. 1967, pripovedovalec neimenovan, posnel Milko Matičetov na ZP5.

◆ Uganka (šaljivo vprašanje).

139 Pehta, Kosobrin, Škompnjek, Bedanec in pastirček Matevžek

▲ Domnevno Kranjska Gora, 8. ali 9. 6. 1967, povedal Peter Jakelj, slišal od matere, posnel Milko Matičetov na ZP6.

◆ Bajčna povedka. Druge enote o Pehti: 34, 38, 39, 105, 106, 107 in 130.
Bedanec je ugotovil, da mu je Kosobrin kradel zajce, zato ga je pretepel. Škompnjek je Kosobrinu predlagal, da bi Bedancu vrnila milo za drago, a je Kosobrin menil, da je Bedanec močnejši od obeh. Pastirček Matevžek je pasel koze v Vitrancu in je srečal Pehto. Podarila mu je strd, Bedanec pa mu je spekel srnjaka. Mama je naslednjega dne Matevžku dala sol za Pehto. Ko je šel Matevžek spet k njej, je s seboj vzel sosedovega fanta. Videla sta, da je Kosobrin prišel jest, ko Bedanca ni bilo doma.

Seznam ATU tipov v kranjskogorskem gradivu

ATU 20D* Petelin in druge živali gredo na božjo pot (Lisica romarica)/Pilgrimage of the Animals (27, 114)

ATU 210 Petelinček, putka, raca, bucika in igla na potovanju/Rooster, Hen, Duck, Pin and Needle on a Journey (27, 114)

ATU 326A* Duša odrešena/Soul Released from Torment (26, 116)

ATU 330 Kovač in vrag/The Smith and the Devil (81, 104)

ATU 360 Pogodba treh bratov z vragom/Bargain of the Three Brothers with the Devil (84)

ATU 366 Moški z vislic/The Man from the Gallows (1, 103, 120, 121)

ATU 500 Ime nadnaravnega pomočnika (Šicparkeljc)/The Name of the Supernatural Helper (14)

ATU 729 Sekira pade v vodo/The Merman's Golden Axe (The Axe Falls into a Stream. Čudežna (115)

ATU 756 Odpuščanje in odrešitev/Forgiveness and Redemption (sorodna temu tipu 72)[84]

ATU 760* ** Odrešitev v zibelki/Salvation in the Cradle (119)

ATU 811A* Deček, obljubljen hudiču, je rešen po lastni zaslugi/The Boy Promised to Go to the Devil Saves Himself by His Good Conduct (123)

ATU 940 Trije snubci na pokopališču/The Three Suitors in the Cemetery (2)

ATU 956B Pametno dekle ubije roparje, medtem ko je samo doma/The Clever Maiden Alone at Home Kills the Robbers (66)

ATU 1000 Tekma v premagovanju jeze/Contest Not to Become Angry (40, 102, 131)

ATU 1004 Prašiči v blatu/Hogs in the Mud (40, 131)

ATU 1029 Ženska kot kukavica na drevesu/The Woman as Cuckooo in the Tree (40, 102, 131)

ATU 1062 Tekma v metanju kamna/Throwing a Stone (71)

ATU 1083A Dvoboj z dolgim drogom in gorjačo/Duel with Long Pole and Cudgel (104)

ATU 1178 Hudič pretentan z nemogočo nalogo/The Devil Outwitted by Impossible Task (99)

ATU 1316 Ena žival je zmotno zamenjana za drugo/Mistaking One Animal for Another (sorodna temu tipu 128)

ATU 1319 Buča prodana kot oslovo jajce/Pumpkin Sold as an Donkey's Egg (118)

ATU 1536 Znebiti se trupla/Disposing of the Corpse (40, 131)

ATU 1539 Bistrost in naivnost/Cleverness and Gullibility (3)

ATU 1563 Obe?/Both? (33)

ATU 1580A* Zajahati konja/Mounting the Horse (108, 134)

ATU 1676B Do smrti prestrašen/Frightened to Death (90)

ATU 1791 Cerkovnik nosi duhovnika/The Sexton Carries the Clergyman (25, 75, 101, 112, 122, 133)

ATU 1821 Imenovanje otroka (krst)/Naming the Child (Baptism) (6)

ATU 2013 Nekoč je bila žena, imela je sina/There Was Once a Woman, the Woman had a Son (72 in 111)

ATU 2271 Posmehljive zgodbe za otroke/Mock Stories for Children (110)

ATU 2300 Neskončne pravljice/Endless Tales (8, 9, 11, 109)

ATU 2302 Krokar na katranastem mostu/The Crow on the Tarred Bridge Krokar na katranastem mostu (sorodna temu tipu 10)

ATU 2320 Kroženje/Rounds (7, sorodna tudi 109)

---

[84] Nova revidirana izdaja iz leta 2024 v tip ATU 756 združuje nekdanje tipe 756A, 756B in 756C. Enota 72 je najbolj sorodna z nekdanjim tipom ATU 756B (Pogodba z vragom The Devil's Contract).

Žanrska sestava repertoarja Petra Jaklja

Pri Petru Jaklju - Smerinjeku in še šestih pripovedovalcih, ki so bili navzoči v posamičnih obiskih, je Milko Matičetov dokumentiral 139 folklornih enot, med njimi raznotere folklorne obrazce, nekaj pesmi, nekaj opisov šeg ter obsežen repertoar pripovedi, med katerimi prevladujejo pravljice in povedke (skupaj 85 enot). Vseh pripovednih enot skupaj je 92 od tega jih je 79 povedal Peter Jakelj, preostalih 13 pa je povedalo šest drugih udeležencev. Kar 14 pripovedi je bilo pripovedovanih v dveh ali več variantah. Pripoved *Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl* ima kar šest variant, *Ciganova jetra* pa štiri.

Skupno je v folklornem repertoarju Petra Jaklja - Smerinjeka 64 različnih pripovedi (brez variant), 60 jih je povedal sam, štiri pa drugi udeleženci pri pripovedovanju, a so za vir navedli Petra Jaklja. Med Jakljevimi pripovedmi je 24 različnih pravljic (v gradivu jih je skupaj z variantami in pravljicami drugih pripovedovalcev 41), 33 različnih povedk (v gradivu jih je skupaj z variantami in pravljicami drugih pripovedovalcev 44) ter še po tri spominske pripovedi, dve anekdoti in dva opisa verovanj. Poleg tega je Peter Jakelj povedal 17 od skupno 28 pesmi ter številne folklorne obrazce.[85]

Enote so po žanrih podane v tabeli, v krepkem tisku so zaporedne številke tistih, ki jih je povedal Peter Jakelj - Smerinjek, v navadnem tisku pa so enote drugih udeležencev pri pripovedovanju.

	PRAVLJICE	
1	Ciganova jetra I (Cganove jetre)	čudežna
2	Vojaški bobnar (Ad támbarja/Sovdaški támbar)	realistična
3	Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk (Ono, kje kwabək sukov/Tərjé navihan štədenti)	realistična
7	Od kožuha in uši I	neskončna, formula
8	Od ovc in mostu I	neskončna, formula
9	Od piskra in masti	neskončna, formula
10	Štirje psi	neskončna, formula
11	Jara kača in steklen polž	neskončna, formula
13	Islandski ribič*	realistična, avtorska
14	Koharapincel (Koharapincl)	čudežna

[85] Posamični folklorni obrazci nimajo vselej samostojne enote, temveč so v eni enoti združeni sklopi raznolikega tovrstnega gradiva, ki so ga povedali različni udeleženci.

25	Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl I (Dva vagabunda)	šaljiva
26	Maček je kašo kuhal (Maček je kašo kuhov)	čudežna
27	Od kokoši, ki je šla na Božjo pot (Ad čipce, k je šwa na Božja pot)	živalska
40	Kmet in trije sinovi hlapci I (Kmet an tri sinovi)	šaljiva
66	Razbojniki v mlinu (Ravbarji v mlino)	realistična
71	Od mlinarja, kovača pa hrastarja (Ad mlinarja, kavača pa hrastarja)	čudežna
75	Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl II (Ad tistga, k je na britaf areše tleku)	šaljiva
81	Od smrti*	legendna
84	Trije propadli študentje	čudežna
99	Kako se je hlapec Klemen hudobca odkrižal (Kako se je hvapec Klemn	čudežna
100	Čevljar Urh (Šoštar Urh)	legendna
101	Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl III	šaljiva
102	Kmet in trije sinovi hlapci II	šaljiva
103	Ciganova jetra II	čudežna
104	Smrt in čevljar	legendna
109	Od ovc in mostu II	neskončna, formula
110	Od gospe in kužka	formula
111	Od kožuha in uši II	formula
112	Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl IV	šaljiva
114	Od kokoši, ki je šla na božjo pot	živalska
115	Drvar in povodni mož	čudežna
116	Popotnik je kašo kuhal	čudežna
118	Oslova jajca	šaljiva
120	Ciganova jetra III	čudežna
121	Ciganova jetra IV	čudežna
122	Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl V	šaljiva
123	Od Korelna, obljubljenega hudiču	čudežna
125	Medved in lisica smučata	živalska, avtorska
128	O lisicah in lovcu	šaljiva
131	Kmet in trije sinovi hlapci III	šaljiva
133	Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl VI	šaljiva

	POVEDKE	
4	Otroci pri Spodnjem Zimavcu	socialna
5	Pust	razlagalna
6	Lavrencija	šaljiva
16	Smerinjekova je bila kosmata	šaljiva
18	Bovčani prosili za lepo vreme, dobili pa točo	šaljiva
19	Namesto po svečo je šla kuhat polento	šaljiva
20	Domotožje	šaljiva
21	Za dobro plačilo	šaljiva
22	Trentarčina molitev	šaljiva
32	Slikar pri gostilničarju (Mawər na rajži)	šaljiva
33	Slikar pri grofu, frizerju in pastirčku	šaljiva
34	Pehta v Vitrancu*	bajčna
38	Pehta kaznuje otroke (Pehta)	bajčna
39	Pehta krade zelje, obišče jo lovec (Pehta)	bajčna
41	Kralj Matjaž zaspi (Kral Matjaž)	bajčna
42	Pastirček najde kralja Matjaža in ostari I	bajčna
45	Kako sta hlapca hudiča lovila I (Kako sa v Rutəh hudiča wavili)	šaljiva
46	Kako je rajnki Hlebanja hudiča pod stezo vrgel (Kako je rank Hlebanja hudiča pad stezó vrgu)	bajčna
47	Kako je enega Rutarjana strašilo (Kako je anga Rutarjana strašwo)	bajčna
49	Rinka za ladje	razlagalna
50	Rateški bog I (Ratešk boh)	fragment šaljive
72	Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal (Kako se je ən špiljevc hudiču zapisov)	bajčna
73	Od enega, ki ga je maknilo I (Ad əngà, k ga je məkníwo)	bajčna
80	Kvartopirci	strašljiva
82	Deklica z laternico	socialna
83	Sedem gospodarjev	socialna, zgodovinska
86	Ptiček	šaljiva
87	Rateški bog II	šaljiva
90	Kdo si upa na pokopališče	strašljiva

93	Svete Višarje	legendna
105	Pastirček se spoprijatelji s Pehto	bajčna
106	Bratec in sestrica pri Pehti, Kosobrin ugrabi sestrico	bajčna
107	Pehta v zaporu	bajčna
108	Od Rezijana, ki je vozil piskre I	šaljiva
113	Ženitovanjsko dogovarjanje	šaljiva
119	Otrok reši kralja Matjaža	bajčna
124	Kako sta hlapca hudiča lovila II	šaljiva
126	Od enega, ki ga je maknilo II	bajčna
127	Divja jaga	bajčna
128	O lisicah in lovcu	šaljiva
129	Ponoči ne smeš prisesti k furmanu	fragment bajčne
130	Pehta krade zelje	bajčna
132	Pastirček najde kralja Matjaža in ostari II	bajčna
134	Od Rezijana, ki je vozil piskre II	šaljiva
139	Pehta, Kosobrin, Škompnjek, Bedanec in pastirček Matevžek	bajčna
	FOLKLORNI OBRAZCI	
12	Vsak zase, Bog pa za lase*	pregovor
17	Mož ima lonec	otroški FO
28	Je bil en bil	otroški FO
29	Tako govorijo v Kranjski Gori I	besedna igra
30	Konj, ki sam od sebe rad pelje	pregovor
31	Je bil en grof	otroški FO
35	Stara kri	pregovor
37	Kdor ne pobira	pregovor
44	Krivičen vinar	pregovor
48	Medved in volk v pregovorih	dva pregovora
67	Pod Mucno goro	zbadljivka
74	Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik I	pregovori, reki in drugi sorodni izrazi
78	Tako govorijo v Kranjski Gori II	besedna igra
97	Vsaka nit	pregovor
98	Sklop narečnih izrazov in kratkih folklornih oblik II	FO in narečno gradivo

135	Zakaj ženskam ne raste brada	uganka (šaljivo vprašanje)
136	Črno je in leti	uganka (šaljivo vprašanje)
137	Črno je, leti in ima štiri noge	uganka (šaljivo vprašanje)
138	Črno je, ima šest nog in ne leti	uganka (šaljivo vprašanje)
	PESMI	
23	Pastirska I	stanovska pastirska
24	Pastirska II	stanovska pastirska
43	Pesem iz knjižice Pomladni glasi	umetna
51	Moja dečva je taka	šaljiva
52	Sem hodil za njo	šaljiva
53	Ti misliš, ti rajtaš	šaljiva
54	Bodi moja	šaljiva
55	Moj očka so rekli	šaljiva
56	Moja dečva je v maju	šaljiva
57	Oj, godci, zagodite	šaljiva
58	Oj, dečva, ti, ti	ljubezenska
59	Sem rajtal študirati	šaljiva
60	Dečva, poglej me prav	šaljiva
61	Suči jo	šaljiva
62	Moja dečva je Štajerka	šaljiva
63	Konje imam kumrne	pivska
64	Če imam citre	pivska
65	Jaz grem na Dovje	šaljiva
68	Ti misliš, ti rajtaš	šaljiva
69	Hiša je materina	šaljiva
70	Oj, dečva, šlek-šlek	šaljiva
76	Koledniška iz Trente	kolednica
77	Tona Anton	šaljiva
79	Jurček s Podgore	šaljiva
92	Koledniki so hodili pa so peli	kolednica
95	Pesem za Učka	šaljiva, avtorska
96	Otroci so pod oknom stali	šaljiva
117	Od Smolarja	šaljiva

	SPOMINSKE PRIPOVEDI	
15	Korenina proti španski bolezni	spominska
85	Žebljar	spominska
94	Peter se je v Malko napravil	spominska (šaljiva)
	ANEKDOTE	
91	Preoblečeni tat	anekdota
88	Ko je žito zmanjkovalo	anekdota
	VEROVANJA	
36	Jalik žene	verovanje, fragment bajčne povedke
89	Mrtvi hodijo ponoči okoli	verovanje/vraža

Najboljše pripovedi po izboru Milka Matičetovega

Matičetov je v terenskih zvezkih nekatere pripovedi Petra Jaklja oštevilčil; kaže, da je s tem pripravljal seznam najboljših/najpomembnejših iz njegovega repertoarja. Na seznam je uvrstil 26 enot.[86] Gre za daljše pripovedi, več strani rokopisa (oz. več kot ena tipkana stran v prepisu) s kompleksnejšo strukturo in razvitejšim fabulativnim lokom, zaradi česar so te zgodbe zahtevnejše za pripovedovanje. Žanrsko so oštevilčene enote raznolike – od realističnih, čudežnih, legendnih in šaljivih pravljic do bajčnih, strašljivih in šaljivih povedk. Na seznamu ni pravljičnih formul, anekdot, razlagalnih povedk in nedokončanih pripovedi, prav tako ni nobene pesmi ali folklornega obrazca. Seznam torej obsega pripovedi, ki so vpete v širšo evropsko tradicijo, so del širšega slovenskega izročila (npr. kralj Matjaž) ali pa so lokalno specifične (npr. zgodbe o Pehti, Bedancu, Kosobrinu idr.). Med oštevilčenimi enotami je tudi pripoved, ki jo je pripovedovala Jakljeva hči Marica Globočnik (enota 25), zgodbo je slišala od svojega očeta.

Seznam je podan z naslovi, kot jih je zapisal Milko Matičetov; za lažjo orientacijo po gradivu so v oklepaju dodane zaporedne številke, ki ustrezajo enotam v tukajšnji transkripciji celotnega Jakljevega repertoarja (seznama Matičetov potem, ko je začel uporabljati magnetofon po letu 1958, ni več dopolnjeval).

---

[86] Zaporednih številk je sicer 25, a sta številki 6 dodani črkovni oznaki (6a in 6b), ki označujeta različni pripovedi (ne varianti!), zato jih je skupaj 26.

1: Cganove jetre (**1** Ciganova jetra)
2: Ad támbarja/Sovdaški támbar (**2** Vojaški bobnar)
3: Ono, k je kwabək sukov/Tərjé navihan štədenti (**3** Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk)
4: Islandski ribič (**13** Islandski ribič)
5: Koharapincl (**14** Koharapincel)
6a: Dva vagabunda (**25** Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl I)
6: Mawər na rajži (**32** Slikar pri gostilničarju) in Mawər II[87] (**33** Slikar pri grofu, frizerju in pastirčku)
7: Pehta v Vitrancu (**34** Pehta v Vitrancu)
8: Pehta (**38** Pehta kaznuje otroke)
9: Pehta (**39** Pehta krade zelje, obišče jo lovec)
10: Kmet an tri sinovi (**40** Kmet in trije sinovi I)
11: Kral Matjaž (**41** Kralj Matjaž zaspi)
12: Kralj Matjaž II (**42** Pastirček najde kralja Matjaža in ostari I)
13: Kako sa v Rutəh hudiča wavili (**45** Kako sta hlapca hudiča lovila I)
14: Kako je rank Hlebanja hudiča pad stezó vrgu (**46** Kako je rajnki Hlebanja hudiča pod stezo vrgel)
15: Kako je anga Rutarjana straŝwo (**47** Kako je enega Rutarjana strašilo)
16: Ravbarji v mlino (**66** Razbojniki v mlinu)
17: Ad mlinarja, kavača pa hrastarja (**71** Od mlinarja, kovača pa hrastarja)
18: Kako se je ən špiljevc hudiču zapisov (**72** Kako se je en kvartopirec hudiču zapisal)
19: Ad əngà, k ga je məkníwo (**73** Od enega, ki ga je maknilo I)
20: Ad tistga, k je na britaf areše tleku (**75** Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl II)
21: Kvartopirci (**80** Kvartopirci)
22: Od smrti (**81** Od smrti)
23: Deklica z laternico (**82** Deklica z laternico)
24: Sedem gospodarjev (**83** Sedem gospodarjev)
25: Trije falirani študentje (**84** Trije propadli študentje)

---

[87] Obe pripovedi o potujočem slikarju sta bili verjetno mišljeni kot ena. V tukajšnji transkripciji zavzemata dve enoti, saj je Matičetov v terenskem zvezku na koncu prve epizode slikarjevega potovanja naredil večvrstični presledek in tja zapisal morebitni vir (TZ2: 21). Na podoben način so ločene med seboj nekatere pripovedi o Pehti, ki jih je Matičetov oštevilčil ločeno.

PRILOGE

Sprotne opombe Milka Matičetovega v TZ5

V spodnjem prepisu so Matičetove sprotne opombe ob zvočnem snemanju (ZP1, ZP2 in ZP4–6), ki jih je raziskovalec brez očitne sistematike zapisoval v TZ5 na straneh 21–35 ob terenskih obiskih med letoma 1958 in 1967: časovnice zgodb na magnetofonskih trakovih, naslov zgodb ter druge informacije, ki so pomembne za poznejše kabinetno delo na gradivu (npr. navodila pripovedovalcu, pojasnjevanje narečnih besed ipd.). Prav na koncu je še prepis vabila na dramsko igro *Tri neveste v pokoju* (trankipcija izvedbe dramske igre pa je v naslednji prilogi).

Peter
(22. 2. 58)

001–076: Od tistega, k je na britafi arehe tleku
Opomnim ga, da ni domače: točno, slučajno, ni govora...
»Ja, veste, to me moti, ker pišem.«

»Da se ne zadira« mora pogruntat

078–168: Kmet in trije sinovi
pu jezika šapnu = odrezal
crešnica[88] - kukijca
o svečnici so vandrali

169–261: Cganova jetra
Ura bije pol enajstih na začetku storije!
boš za mestederovca = ministranta

Ni tabel malov, župan Lavtižar je hotel, da bi Smerinjek malne obnovil.

Sta šla v čakanje.

---

[88] Beseda je slabo razločna, prepis morda ni točen (str. 21).

So šli h zornam mašam

Zvečer pripovedovano, ko je nehal delati (ob 9h). V hiši bila žena Lenka, vnukinja Breda in vnuk Božidar. Deloma (pri 2. in 3.) še sin Fric.

Nato v besedi prišli do zvezka, kjer ima Peter napisano povest za Mohorjevo družbo. Posodil mi do jutra zvezek. V njem je tole:

1. Metin Janez - skrivač (str. 1–37)
datirano: Kr. Gora, 19. decembra 1957
Z opombami, da je to »delno resnična zgodovinska povest.«

2. Kako je pastir Luka zastrupil medveda (str. 39–45)

Kr. Gora, 22. decembra 1957

3. Božja dekla Smrt in čevljar Lovro (str. 47–53)

Kr. Gora, 26. decembra 1957
(Tu so že elementi ljudske pripavedi – pravljice. Kontaminirano – slabo. Postavljeno dogajanje na Dolenjsko, v vas blizu Novega mesta, potem pa Bog in smrt nastopita. Izteče se s pokoro čevljarja in spreobrnitvijo.)

23. 2. 58

270–341: Smrt in čevljar
344–453: Pehta v Črni wopi
pravi otrokom
Totr: kakor prediven seme je[89]

456–708: Od Pehte, drugi štikelc
Trepša!
kočkov mesu = prašičev
Vmes pride sin Fric iskat hčerko (ok. 500): »Dej, Breda, dej!«

[89] Prepis morda ni točen (str. 24).

711–904: Kako je bila Pehta zaprta

906–1047: Od Rezjana, ki je piskre vozil čez Poljana

1053 –

5/I[90]
008–048: Od tistega, ku je na britafu arehe tleku (Marica)
Na britaf neki kavljà = tolče: ponazori s trkanjem prsta po mizi

plenk = mernik

050–056: Pogovor med Trentarico in Trentarjem »Botra«

057–093: Od pipice (Peter Jakelj - 6 let, r. 1951)

094–109: Povoden mož (Božidar, r. 1948)

111–130: Padu bom (Breda, r. 1945)

131–160: Od smolarja (brat, r. 1883)

161–181: Od korošca, k je muša valil (Peter)

182–470: Od kralja Matjaža
palude išem

Sobota, 3. 6. 67[91]

Obisk pri Smerinjeku zaradi dogovora: v četrtek 8. bi prišli posnet nekaj njegovih storij. Je sporazumen.
Pravi, da je za pusta včasih igral v Ratečah, po tri dni: od sobote do srede. In na ničkoliko ohcetih, s harmoniko.

---

[90] *5/I* je napisano na vrhu nove strani z modro barvico. Glede na to, da Matičetov ni zapisal novega datuma, se zapiski s tega dne verjetno nanašajo na obisk 23. 2. 1958, ko je bil pogovor posnet na magnetofonski trak ISN 5.

[91] Pred tem cezura v zapisu – ena stran je izpuščena, vsi zapiski od tukaj naprej so narejeni z modrim kemičnim svinčnikom.

Najdem ga pri pisanju plakatov za igro, kjer igra ženina: Tri upokojene neveste. Sam je malo spremenil besedilo. Vse je v narečju!
Ker bo sovpadalo z našim prihodom v Kranjsko Goro in Sočo, bi bilo lepo to vključiti v oddajo o Smerinjeku.

Četrtek, 8. 6. 67

igra »Tri neveste v pokoju«
ob 6h v domu onemoglih na Jesenicah
Pavla Oman iz Podkorena
8 igralcev, suflerka in muzikant

Prvič igrano 17. maja (sreda) ob 20. uri v Kranjski Gori v dvorani kina.
Drugič potem v nedeljo Podkorenom.
Tretjič bo 9. na Jesenicah v Domu onemoglih.
Četrtič spet na Jesenicah 10.6.

Peter pravi, da so jo obrusili.
Plakate napisal sam Peter, ki igra ženina. Sin Fric je muzikant.

čompe
ribanca = repa
ričet

kuričevje = teloh (rastl.)
kurjice = teloh (cvet)

A) Pehta
B) Trije brati
C) Kralj Matjaž

Fricovo navodilo pred našim odhodom v Trento:
Tam boste morali gledati čisto naravnost gor, če boste hoteli videti nebo!

9. 6. 67

Jesenice, Dom onemoglih

Pred predstavo pripaveduje od tistega, k je na britafu orehe tleku. (Posneto od srede naprej!)

Igra.
Blaž in Jera = Marjan
Primož = Vinko Šenk (Podkoren)
Marjana = Julka
Lipe = Franc Šantel (Podkoren)
Nace = Vinko Oman
Katrca = Justi Pristav (Kr. G)
Neža = Šantel Mihaela (Podkoren)
Blaž ko pride ali
ko se kušneta: da boš ti men dektirov, kaku se bova kušvawa, to pa ne!

V zgodbi, kako pride Rezjan, začne, pa ga ustavijo.

Uganke, dve mog.: črno je, pa po zraku frči.

A: Midva z ženo sva eno!
B: Midva pa deset.
A: Kako?
B: Žena je eno, jaz pa zraven nje nula!

V počastitev Krajevnega praznika
in petnajst let obstoja društva
Upokojencev
in 30 letnici ustanovitve K. P. S.
Pripravljajo Upokojenci
igro Tri neveste v pokoju
v sredo 17. maja ob 20 uri
v Dvorani Kina[92]

[92] Napisano s Petrovo pisavo na listu, ki je na koncu vstavljen v zvezek.

Tri neveste v pokoju (dramska igra Pavle Oman)

Jesenice, 9. 6. 1967, dramska igra (komedija); igrajo upokojenci iz Kranjske Gore in okolice, posnel Milko Matičetov na ZP5 in ob tem zapisoval opombe v TZ5 (str. 34).

Vloge in igralci:

- Blaž – Peter Jakelj
- Jera – Frančiška Vilfan, sestra Petra Jaklja
- Primož – Vinko Šenk iz Podkorena
- Marjanca – Julka (priimek ni zabeležen)
- Lipe – Franc Šantel iz Podkorena
- Nace – Vinko Oman
- Katrca – Justi Pristav iz Kranjske Gore
- Neža – Mihaela Šantel iz Podkorena

Dramska igra o treh delavcih in treh delavkah, ki gredo v pokoj. Liki se posmehujejo starim ljubeznim, se med seboj pogajajo ter s pomočjo krčmarja in njegove žene naposled dosežejo dogovor o treh porokah.[93]

Primož: No, zəj sən jəm pa uzádənkrət pavedov, da čə me nə bojo upakójli, bom pa pustu službo, pa konc [*smeh občinstva*].

Lipe: Ǝnkà se nəč ne razburji, Primož. Mav potrp! Da dobijo ənga druzga na tvoj mjest. Səj səm slišov, da j bojo kər pet upokójil. Jero, Nežo, Bwaža, Naceta in tebe. Samo dôbit morajo sposobne ljudi, da jih baja nadomestil na vaših mestih [*Primož se smeje*].

Primož: Hahaha, to bo pa čudno, də b dabil zamənjavo za take dve babúrge, kə sta tə dve. Že odkar jəh poznam, se ženta, pa še dons nista dabile məža, pa ga tud ne bota [*smeh med poslušalstvom*].

Lipe: No, no, mogoče se bo pa tud dobu kəšən za niju. Veš, Primož, zdəj kə bo enkət v pakoju, kə bo imela sə svojo lastno esksistenco zagətóvljeno pokojnino.

Primož: Jahə, pa misliš, də se bo pa res glih tjè ujel, na ta penzion? Səj b mogu bit ministrski! Hahahaha!

Lipe: No, no, nəč preveč se ne smǝj, Primož, səj te dobər poznam, kako si wakomən pa skapuh na dnar! Də se ga ti ne boš začel ta pərəv, kədər to vidiš, pa motovilt okol njəh! Dve pokojnine, kəne, to b ti pásov!

---

[93] Prepis izvedbe dramske igre na ZP5 se začne na 5'15".

Primož: Jaa, ne rečem, pokojnina, to žee! Ampək babe jəs ne maram, tə dve, Jere pa Neže! [*Smeh iz občinstva.*]

Lipe: Jəə, səj pa vəndər niso taku napáčne, səj so si pošten pərslužle pokojnino, a nə?

Primož: Noo, no, si so si jo pošten prislužlə, ampak səj jo bojo tud pošteno porabile! Jəs sən jəh zanč gledov, tə dve baburce, sə nə bota zapustle! Pər malc sən jəh gledov, dva vlika kosa kruha, dva vlika kosa špeha, pa šə fest sta zalili iz steklenice, nə vem, kəgá j blo notrə, no.

Lipe: No, vidiš, to je dokaz, də so zdrave! Ker majo dober apetit. Če bi se ti poroču, bi imu na stara leta postrežba pa pamoč. Zdi se mi tako, da mi mošk popred opešamo kot ženske. [*Prišepetovalka*: Star əldje …] Star əljdje pa potrebuje postrežba pa izdatno hrano, zato da ne omagaje. Otroc pa nucajo močna hrana, da rasteja, nə? Mladina pa, d j̨ močna pri delu.

Primož: [*Prišepetovalka*: Ja, ja …] Ja, ja, tako je. Tud mi nucama dobra hrana pa dobra pəstrežba. Ampak, današnja draginja tgà ne dopušča! Cene grejo kar naprej gor. Pomisli, Lipe, če b mu jəs əna taka, potratna žena, pa če ma prov dve pakajnine, abé b sama pajedwa! [*Smeh iz vrst poslušalcev.*]

Lipe: No, səj ti nə boš jemu tako slabe pokojnine! Səj maš polna leta!

Primož: To že drži, da … ja, če čwovk dewaš, včasih pazabiš na vse, tud na jed! Če pa na dewaš, jə pa druga, pa misliš na vse sorte, pa tud na jest večkrat. Vidəš, pa tolə me skrbi, zato se bajim jət v pənzjon. Kar, si že šlišov, kaku se upokojenc pərtožujejo?

Lipe: Tu je pa samu zarad tega, ker lədje niso nəkol zadovoln.

Primož: Jaaa, kaku nəj bojo pa zadavolni? Upokojenc so pa vəndər ta najbəl pərkrajšani. Čə s ənkrət v pənzjonu, ostaneš na svojmu mestu, ne glede na cene, kaku greje gor, kaku rasteje z atomska hitrostjo.

Lipe: Ee, səj današnja mladina tud pa atomsko skače!

Primož: Ǝh, nəj mwadina, nəj skače, səj sma tud mi, k smo bli mwadí! [*Smeh med občinstvom, prišepetovalka:* Cene, cene …] Cene, cene, tə grejo gor z atomska hitrostjo.

Lipe: A to hočeš rečt, da bi bla pokojnina tud na atomski pogon?

Primož: No, ja, taku nekako b mogu biti. Ja, pozno j že, bom mogu jət.

Lipe: O, šə mal tu posed. Poglej, Primož, təmle pa Neža prəhaja. Jəs jo m mav səm poklicov. Neža! Neža! Prid mav səm! [*Koraki.*] Veš, Primož, jutər, kə greste v pokój, bi blo dobər, da bi se vsi tukəj pər men zbral. Da bi se kəj pametənga pogovorəl.

Primož: Oh, zej na stare lete se pa res nimam kəj pogovarjet [*se smejijo on in poslušalci*].

Lipe: Boš vidu, Primož, da bo Neža takoj za to, da b se poročwa!

Primož [*udari z roko po mizi*]: Lahko, če hoče, jəs pa na bom! [*Smeh med občinstvom.*]

Neža: Oo, dobər vəčer, Lipe!

Lipe: O, dobər vəčer, dobər vəčer!

Neža: No, pa tud teb, Priməž! Glih prov, da s me paklicov.

Primož: [*Prišepetovalka*: Pozdravljena, Neža …] Oo, pozdravljena, Neža, no, səm k mnə sed, mə boš kəj flétənga pavedawa [*glasen smeh občinstva*].

Lipe: No, kako pa, Neža, da je lih prov, da səm te paklicov?

Neža: [*Prišepetovalka:* Veš, jutər …] Veš, jutər boja nəs upakójli, ki pet nas bo. To səm jəs, polə naša Jera, nəš Nace, Bwaž, no, pa ti, Primaž, tudi.

Primož: Kdu pa t je to reku, avša avšasta, da jutrə. Boh və, kdaj bo še to.

Neža: Ooo, jutre, jutre! Vidəš, də jəs vəč vem kakər pa ti! Səj, in tud lih zarad tga səm pəršwà, da ti na boš mislu, da səm jəs zarad tebe. Jəs mam zəj drugih skrbi davolj.

Lipe: Kaku pravš, Neža, ti də maš skrbi?

Neža: Ja!

Lipe: Ja, kakšne skrbi pa? Zəj kə boš šla v pakòj, pa da bi mela skrbi? Ja pa, ne da bi zəj misəlna na kəšno možitu, kə boš enkət v penzjonu? [*Smeh občinstva.*]

Neža [*z vzradoščenim glasom*]: Ja, tud ženìt b se mewa zəj cajt! Pasebno, če b tacgale dabiwa, k je kle Primož! [*Glas se ji zatrese od smeha, smejejo se tudi poslušalci.*]

Lipe: Oo, si vidu, Priməž? A ti nisəm jest reku, da bo Neža takoj za tu?

Primož: Oh, rajš kle se sed, pa m kəj povəj, kə-, kašne druge skrbi te težéja, no.

Neža: A, veš kakú. Jəs səm pač misəlwa, zdəj k jutər gremo v penzjon, da b se takle vkəp zbrali pa mav ənga petelina spekli, da b se še ənkrat prov pašten najedli.

Lipe: A veš, Neža, to pa ni napačna misu. [*Neža v ozadju*: A nə?] Ki pa misliš ki napravt?

Neža: Ja, če b, Primaž, ti pəršù, kle, pər Lípetu, pər tebe. Petelina b že jəs pərneswa! Ta drug bə pa ti pərrihtov [*smeh med poslušalstvom*].

Lipe: No, no, prov, prov.

Primož: No, Neža, če boš pa pər Lipetu nardiwa, bom pa tud jəs pəršù. Ampak reč vəm pa morəm, da morəm pavedati, da morš tud druge pərpeljati. [*Neža v ozadju*: Bom, bom.]

Lipe: Prov, prov, Neža! Le pripêl, vse ta druge! Bwaža, pa Katrca. A j prov tako, Neža?

Neža: Ja, mné j prov!

Primož: [*Prišepetovalka*: Tako j …] Tako je prov, vidəš, Lipe. [*Prišepetovalka*: Da t je dobər …] Dobər s jo pagodwa. Vidiš, takole ədən drugmu mormo pomagat, pa bo šwo vsem bolje.

Neža: [*Prišepetovalka*: Vidiš, Lipe …] Vidəš, Lipe, pajutəršni bo nəs ki pet, pa ma pamagal tel voz vlečt ta naprəj.

Primož: [*Prišepetovalka*: Lipo ga vleče …] Oo, Lipo ga kər dobər vleče, ampak kaku ga bomo mi, to na vem.

Neža: Oooh, mné pa to nəč nə skrbi! A veš, kəko, vzewa se bova, dve pakajnine v en kuhne, no, a ja nisəm fájn pagrúntawa?

Primož: No, zdəj pa vidəm, da s prəsməjêna. Zəj pa še to pagrunti, kdo bo jedu. Med naju.

Neža: Ja, kdu? Vzewa se bova, včas se bova mav ukəšváwa, včasəh se bova ljubwa, ha! Ja, včasəh bova pa tud še kəj fajnga pajedwa. [*Poslušalci se glasno smejijo.*]

Primož: Zəj pa vidəm, də se t blede, Neža. [*Glasen smeh občinstva.*]

Lipe: Poglej, Primož, kaku je Neža brihtna! Kər paroč se ž no!

Neža [*se veselo zasmeji*]: [*Prišepetovalka*: A ne, Lipe?] A nə, Lipe? [*Prišepetovalka še nekaj govori.*] Lipe, a nə, səj polə bo nəm tud dobro šlo, k bomo ənkət v penzjonu?

Lipe: O, bo ja šlo, gotov, da bo šlo! Samo pošten bo treba pol tud pərjet! Kər mənè pogləjta! Zdəj, na stara leta, sem ratov celo kelnar!

Primož: [*Prišepetovalka*: Se boš …] Ooo, se boš saj na stara leta nauču dewati [*smeh med občinstvom*]. Səj cel živlen nəč nis dewov, samo lenaru, k s bil kər vratar.

Lipe: Ja, kako pa misliš ti, Primož? Da j vratar kər taku enostavn? [*Razvleče zloge, da jih poudari.*] Vsacga posebej morš dobər pogledat, nəj bo ženska al pa mošk, kə gre mem tebe.

Neža: Jêžəš, jêžəš, jêžəš! Ja, za tebe j to ja prov užitək! Ti, k s tak fírbčən! Prov pavsod vtəkuješ tist tvoj nos! Oh, cəpê.

Nace: Dobər vəčer vsəm skupəj! [*Vsi eden preko drugega*: Dobər vəčer.]

Lipe: O, dobər vəčer, pozdravlen bod, Nace! Lih prov si pəršù! O možitvah se zgovarjama. Edn izməd tistih s pa ti tud zəj, kə boš šu pa v penzjon enkət. Bi blo pa že cajt, da b se uženu.

Nace: Veš, Lipe, kašne skrbi mam jəs z mojim gaspadarstvam! Kaj jə žvine! Pa za vse sam! Zəj mə šə mačka ta mwade! [*Smeh iz občinstva.*] Jəs b nucal žena!

Lipe: Ja, zatu se pa ožen!

Nace: Ja, saj se na morəm, k je Jera pər hiši! Pa Neža.

Neža: Oo, zarad nəs se uhkə! Jəs bom kle Primaža vzewa! [*Glasen smeh iz občinstva.*]

Nace: O, Primaž, to t bil hvaležən, če b ja paroču. Ko b mogli še Jera ženiti?

Primož: No, ja, jəs bom vzel no, Nežo, mogoče b se pa tud za Jera kəj dabil. Kaj če b se kar z Bwažəm daménli, səj grəsta aba jutri v penzjon.

Nace: Na bo nəč! Na vərjéməm. [*Primož*: Na vərjeməš?] Ta bo ostawa pər hiši.

Neža: Ooh, nəč se na boj. Jəst səm ga dabiwa, tək ga bo pa Jera tud dabiwa.

Lipe: Jəs bom govoru z Bwažəm, da bi paroču Jero.

Nace: [*Prišepetovalka*: Na bo nəč …] Na bo nəč, tuka na bo nəč. [*Prišepetovalka*: Nimam upanja.] Nimam upanja.

Lipe: Ja, səj ti, provzaprov, se vseen lôhka poročiš! Tud če ostane Jera pa Neža pər hiš!

Nace: Na morəm se! Ránca mat so rekli:

»Nace,« na smrtni postli sa m to pavedal, so rekli, »Nace, dakêdər sta Jera pa Neža pər hiši, se ənkàr ne ženi.« [*Zajame sapo, nadaljuje z jokavim glasom*.] In na te način bom mogu ostat da smrt brəz svoje lube Katrce!

Lipe: Ja, səj to jə pa res təžka stvar. Kdo nek bi pa vzel takle strašiv?

Nace [*še vedno jokavo*]: Vidəš, Lipe, tvoja Marjanca j bwa še čedna, pa j mewa vəliće drenje, predən se j aženiwa …

Primož: [*Prišepetovalka*: To pa ne moreš rečt …] To pa nə morəš rečti, da Marjanca ni bwa čedna punca. Še nəjboljši, če b ja Lipe na bil pred adpeljav.

Lipe: Zatu se pa zdaj kar hitər z Nežo užen, da ti še Neže ne bo kdo zalífrov. [*Neža v ozadju veselo*: Ja!]

Nace: Vidəš, tista moja Katrca me pa čaka, jə pa na morəm vzeti.

Lipe: Jutər se boste vsi pər men zbral, pa bəma tud za Jera dobəl kəšənga.

Nace: Lipe, če se to pasreči, bom dal pet kur pa pet petelinov.

Lipe: Nace, pa za Neža mi boš mogu pa tud neki dat! Səj səm tud Nežo zrihtov Primožu!

Neža [*razborito*]: Zdà pa ki veži! Jəs səm pa Primoža že sama! Səm ga že ən cajt zasledváwa [*smeh med poslušalci*]. Zəj sva se pa zgavórwa, da se bova vzewa.

Primož: Kəgá sva se zgəvorwa? Kdu pa j tu reku? Figa, če hočeš. [*Smeh, Neža začne cmihati*.]

Neža: Uha, ja, Primaž, a m nis reku, da mə boš uženu?

Primož: Oh, Neža, nəč ne jamri. Səj si bom čəz noč vse sorte premislu, jutri se bova pa domenwa. [*Neža ves čas joče v ozadju*.]

Lipe: [*Prišepetovalka*: Neža, nəč ne jokəj …]: Neža, le nəč ne jokəj, se Primaž te bo prov gotov oženu.

Neža: Oh, bə vi vedlə, kaku ga mam jəs rada!

Nace: Hvala Bagú, ənê səm se že znebu. Če b mogli še Jera aženiti, jəs pri-, jəs bi Lipet dal šə pet litrov domačga žganja.

Lipe: Le nəč ne skrb, Nace, jutər, kə greste v pokój, se bote vsi pər men zbral. In jəs bom govoru z Bwažəm, da bi paroču Jero.

Nace: [*Prišepetovalka*: A whko jəs še moja Katrca pərpeljem?] A moja Katrca tud vwhkə z vsmò pərpeljem?

Primož: [*Prišepetovalka*: Le pripelji.] Kər le pripeljə! Səj s Katrca bo tud gotov Bwaž pəršù!

Nace: Boš vidu, kuko j moja Katrca fést pa závber, čedna, fest dečwa!

Neža: Oh, ki tvoja Katrca, ja səj smo vsə pastavnə pa fest! [S*meh*.] Ampak rečt pa tud morəm, če se bomo pa téle dêle prədpust ženít, se mormo pa kə hteti! Zato k je strašno kratek [*smeh*].

Lipe: No, vidte, glih v ta pravmo čas se možite, lih ta prav predpust je!

Neža: Ja, kako to misliš? Pust je pust, pa nəj bo dolh al pa kradək, da uš vedu!

Nace: E, to pa ni res! [*Neža*: Ko pa?] V ta dolhmu predpustəm se žéne samo ta lepe pa ta mwade. [*Neža*: Ja.] V ta kratkmu se pa ta stare pa ta grde! Zato, da se papred poročijo, da jəm kdo vohcet ne podere.

Neža: T bom taka dawa! A, misləm, kaj sva pa tud še fest, kakər je pa tvoja Marjana, da boš vedu!

Primož: [*Prišepetovalka*: Nəč se ne jez …] Ooh, nəč se ne jez, Neža, pər məj duš, da s lepa. Pa všeč s mi, pa paročwa se bova [*Neža srečno zacvili*]. Zəj morəm pa itə.

Neža: Oh, saj jəs tud grəm. Bova šwa ki vkəp. Kò noč! Jutər pa nasvidənje! [*Primož*: Lahka noč, lahka noč, nasvidəne!]

Nace: Tud jəs grem, Lipe [*sliši se odmikanje stolov*]. To t rečem, Lipe, če se tole pasreči, tak s cel cópərənk!

Lipe: Jutər pa le pərpel tista tvoja ta fletna Katrca. Da se bova pagovorəl, jutər ob sedmih.

Nace: Səvede jo m pərpeljal, zjutrə ob sedmə?

Lipe: Ne zjutrə ob sedmih, zvəčer ob sedmih, si razumu?

Nace: Aa, zvəčer ob sedmə, ja, zəj səm pa razumu! O, lə, kí morəm jət hitrə, də jə bom pavedov. To bo vəsewa moja Katrca! Juhuhuhu! [*Poslušalci in Lipe se glasno smejejo, gostje odhajajo.*]

Lipe: Ho, to so ženin, to so ženin. Ampak pet kur pa pet petelinov in pet litrov domačga šnopsa, to ni vsak dan. [*Ženski glas iz ozadja*: Lipee!] To ni …

Marjanca: Lipe!

Lipe: Ja …

Marjanca: Ja, Lipe, a še nis fertik? Pozno je že, je že čəs, da zapreš ti tojo žganjarno.

Lipe: Že grem, Marjanca, že grem. Kər majhnu potrp! Veš, pet kur pa pet petelinov, to ni malenkast, pa pet litrov domačga žgajna. To ni vsək dan.

Marjanca: [*Prišepetovalka*: Kje boš to dobil?] Tje pa boš to dabil? [*Prišepetovalka*: Kdo pa t bo dal?] Kdo pa t bo dal pet kur, pet petelinov, nə vem, kaj še vse?

Lipe: [*Prišepetovalka*: Marjanca moja …] Marjanca moja, jutər vse zveš, zə j že poznə, dəj, pəjvà.

Marjanca: Ne, jəs pa hočəm takoj zveti. Nəč ne boš dewov za mojim hrbtəm.

Lipe: Ja, kəgá pa dewam za tvojim hrbtəm? [*Smeh med občinstvom.*] No, Marjanca, k mən se obərn, se ti bom pavedov vse skupi.

Marjanca: [*Prišepetovalka*: Tak povəj, no, tak povəj, no.] Tak povəj že, no.

Lipe: Vəš, Marjanca, to je dolga storija. Bi blo bol, če b jutər zvedwa.

Marjanca: Nak [*zvok, kot bi plosknila ob mizo*], takoj hočem zvéd [*sliši se vdih, počasno stopanje*].

Lipe: Veš, Nace je na smrtən pojstəl obljubu svoj mater, da se na bo papréd paroču, doklèr sta Jera pa Neža pər hiš. Jutər gre pa v pokój, zəj bi pa rad vzel tista negova ta fletna Katrca. Jə pa nə more, kə jə Jera pər hiš pa Neža!

Marjanca: Haa, teb bə dal vse kure ən peteline. [*Lipe*: Ja! *Marjanca se mu posmehne.*] Hohoo, ampak tga na boš dabil.

Lipe: Pasluš, Marjanca, smo se že dogovórəl. Neža bo vzela Primoža, Blaža bomo pa tud mogoče pərpravlə, də … [*zaradi kašlja v ozadju nerazumljivo*].

Marjanca: Ja, teži bo pa z Jero! [*Lipe*: Ja.] Ja, kdə pa bo vzel te strašiwo?

Lipe: [*Prišepetovalka*: Mislil səm …] Mislil sem, da ənə ta huda bi vzel Blaž. [*Prišepetovalka*: Če b ga dal …] Če b se ga dal prəgəvort, da v z dvema pokojninama, da b se to lepši živel, kənè. [*Prišepetovalka*: Mogoče ga …] Mogoče ga bo pa le prəmótla Jerna pokojnina. [*Prišepetovalka*: Marjanca …] Marjanca, ampak ti mi boš mogla mav pomagat.

Marjanca: Ah, ti s trapast! Ja, kaku t pa nəj pamagam?

Lipe: [*Prišepetovalka*: Marjanca, zjutrə se bova …] Marjanca, jutər se boja vsi zbral tukəj, pər men. Vsi tis, kə boja šli v pokoj. [*Prišepetovalka*: Hočjo krstit …] Hočjo krstit novo živlene, mav ga baja zalil. In ti mi boš tukəj pomagala. Ćene, Marjanca, da mi boš? In če bi bil Blaž pol za tu, da b se kər tré ženil, naenkrət. [*Prišepetovalka*: Primož …] Primaž bi vzel Neža, Nace bi vzel tista ta flétna Katrca, no [*prišepetovalka mu sproti govori imena*], Blaž bi pa Jera pabasov. Samo ti mi boš mogla pa pamagat.

Marjanca: Tja, [*prišepetovalka*: Jəs bi že pomagala …] jəs bi že pəmágawa, ampak jəs ne nə vem, kako nəj t pamagam.

Lipe: Pasluš, Marjanca, jutər boš tukajle med njim, mačnu boš jəm napivljala, najbəl Blažə. Pərpravlala bəš, taku pa taku na vse strani, jəs ga bom pa pərpravlov na to, da bi vzel Jer- [*prišepetovalka*: Jera …], Jera, ne. Magoče ga bomo pa le pregavorəl.

Marjanca: Po bo pa treba takoj k matičarju, da bojo rekli: *Hočem.* Doklédər jim bo še v gwavah šmél [*smeh*].

Lipe: Ja, to pa takoj jutər. Zatu ker jutər je na bo šəmel po glav samo od vina, pa tud od pokojnine!

Marjanca: Ampak, doklédər jim bo samo v glavah šmél, še bo, ampak kdər jim bo začél v želoc šméti, po bo pa druga múska.

Lipe: Si boja pač tista zapel:

Šumi ino misli ena,
na pokoj mislimo zdaj,
noben pa ne misli na cjene,
kdo cjene bi spravu nazaj [*smeh*].

Marjanca: Prov maš, Lipe.

Lipe: Kənè!

Katrca: Dobər vəčer, oo, dobər vəčer, dobər vəčer!

Lipe: Oo, dobər vəčer, Katrca, dobər vəčer! [*Se pozdravljajo, govorijo eden preko drugega.*]

Marjanca: Pozdravljena, Katrca, pozdravljena! Glíh zdele sva se z Lipetəm o teb zgovarjawa.

Katrca: Ooh, səj sən že šlíšawa, kəgá ste se menil.

Lipe: O, təga pa še nisi slišawa, da vš prov v kratk nevestica.

Katrca: O, Lipe, dəj, Boh te ušliš!

Lipe: A, to me bo pa že jutər ker drug ušlišov.

Katrca: Dəj, no, Lipe, pavedat, kda bom jəs nevesta?

Marjanca: Veš, Katrca, Lipe j Nacetu nasvetvòv.

Katrca: Le kugá mo j padwə, Lipeto, v gwavo? Kugá j Lipe mislu? To səm firbčna!

Lipe: To ti bo pa že moja Marjanca pavedawa, jəs zdəj vəč ne utegnem. Jes morəm it zdəj v klet, da vse pripravm za jutər.

Katrca: No, pa vəlik pərprav, pa dobər, pa za pit, pa za jest. [*Lipe*: Jaja, vsega dovolj.] Ti, Marjanca, a veš, da j ljubezen huda! Najhujš, če j mlada, še gre, še, ampak stara, stara, ta t jo rab! [*Glasen smeh med poslušalci.*] Ga pa ni [*nerazumljivo zaradi smeha in klepeta poslušalcev*], ga pa ne pogasi ubena [*spet nerazumljivo*].

Marjanca: To j že vse urejeno, Katrca.

Katrca: No, veš, əə, to, to že vem, kuga pa potləj? To b jəst rada vedwa.

Marjanca: To boma pa jutər vidli. Čə nə bo vəš Bwaž prəvəč trmast …

Katrca: No, ja, zakuga pa glih Bwaž?

Marjanca: Zakəga? Čə bo tel vzet Jero!

Katrca: Oh, jêžeš! Nəš Bwaž bi že dalka Jero vzel, če bi jo votu.

Marjanca: [*Prišepetovalka*: Katrca, morebit …]: Katrca, morebit ja pa le bo. [*Katrca*: E, nə vem.] Če mu zapavemò, da bo z dvema pokojninama vlik leže kuhov kakər z ena.

Katrca: To pa na vem, veš, Marjana. Naš Bwaž samo to hoče, da jest vstanem pər hiš, pa də nəj pəstim Bwa-, ə, Nacka. Veš, jəs mam pa Nacka tud tuko rada, sə j tuko fletən pobəč, jəs ga nə morəm pəstit.

Marjanca: Veš kuj, Katrca, jutrə sə mu adločno upri, da mu nə boš nəč vəč kuhawa. Rêč, da boš vzewa Naceta, an pa … Hja, če hoče Jero!

Katrca: Prov maš! Kər takole trdno ga bo treba pərjét. [*Marjanca*: Tako, tako!] To starino staro, sam toko nə bo nəč zməčkov, oženmo ga.

Marjanca: Boš vidwa, Katrca, da ga bomo ustrahvali.

Katrca: Səj res, ta presneta mevža mevžasta! Naj se užen! Ti, ki le Lipe hod, to səm jəs fírbčna. Rec mo, da jo j presneto pogruntov in da, da nasvidənje.

Marjanca: No, nasvidənje, Katrca, pozdravlena.

24:36 [*Aplavz, pridušeno govorjenje vsevprek, prekinitev posnetka.*]

24:48

Marjanca: Veš, Lipe, skrbi me, če t bo uspewo Bwaža pregavariti.

Lipe: Le kər brəz skrbi, Marjanca, pa pridna bod. Gləj, Nace že prihaja, men se zdi, da ima še večje skrbi kət pa ti.

Nace [*sliši se stopanje*]: Dobər večer, Lipe. Se s dobər naspal snoči?

Lipe: Dobər včer, dobər včer! O, jəs se zmerəj dobər naspim, səj men Marjanca pomaga spat.

Marjanca: Oh, dəj no, Lipe, kaj pa gavariš.

Lipe: Marjanca, le tih bod, səj s mi rekla, da mi boš pomagala.

Marjanca: Səj bom.

Nace: Veš, Marjanca, če se Lipetə posreč ta reč, bo pole tud mnè moja Katrca pomagawa spati [*zasliši se stopanje*].

Primož: Dobər vəčer vsəm vkəp ! A jəh še ni?

Lipe: Ne še, kər tukəj h Nacetu se dol used, kər used se [*premikanje in škripanje stolov*]. No, kaj bota pa kəj pila dons? Dons bo pa Marjanca postregwa.

Marjanca: A vama smem, poba, jəs dons pastrežti?

Primož: Glə, gləj, Lipe, kako j dones tvoja Marjanca brhkà! [*Smeh, komentarji eden preko drugega, nerazumljivo.*] … də j nama pomagat pəršwa. [*Prišepetovalka*: Səj bomo mi tudi …] Səj bomo mi tud nje pomagali, nəs pet!

Marjanca: Mnè, kaku pa to misləš?

Primož: No, ja, kaku misləm. Nas pet bo pomágal vleč pakajnína. Vəč nas bo, laži boma vlekli [*smeh pri omizju, nadaljuje verjetno, a ne nujno Primož*]. Hudímana, Nace, me skrbi, kako bo s tem penzjonam.

Nace: Mnə pa nəč ne skrbi. Pənzjon tək že mam! Ampak to me skrbi, da na b moja Katrca dabiv! Veš, Primaž … Adən drujmu bomo pomagal, pa bo šwo.

Lipe: O, treba bo pərjet tud potləj, kə bote ênkət v penzjonu. Jes səm tud mogu. Poj bo pa švo.

Neža: Dobər včer [*se začnejo pozdravljati vsi vprek*]!

Jera: A sva že kəj zamudle? [*Eden čez drugega zatrjujejo, da še nič, da še sploh niso vsi prisotni.*]

Marjanca: Kər kle zravən se usedta.

Neža: Ǝ, jəs bom kle k Primažu sedwa. [*Momljajo in šušljajo, premikajo stole in se presedajo.*]

Jera: Kdo pa j reku, da jəh še ni, da boja pəršli šəlè? [*Nihče ne odgovori, še vedno momljajo eden preko drugega.*]

Primož: Le kle se usedi, Neža. K mnè, ja.

Ena izmed žensk: Kle səm pədì, səm pədì, ja. Po bo pa kančawa vsə vkəp [*nerazumljivo zaradi hrupa, ki ga povzročajo s prerivanjem in prerekanjem, moški glas ji oporeka*].

Jera: Kugá j reku Primaž? Ka j reku? Da te v vzel?

Neža: Da mə bo vzel!

Katrca: Tebe?

Neža: Ja!

Jera: O, Primaž, pəšluši. Jəs bi pa [*zvok, kot bi udarila s pestjo po mizi*] tud rada ənga məža dabiwa. Koj rečəš, a b se dabil še za me edən? Lipe, jəs b tud rada məža! [*Smeh med poslušalci.*]

Lipe: Tud zate boma poskusli nocoj neki dôbit. Tud.

Jera: Misliš?

Lipe: Jaja.

Neža: A ti tak misliš, da bo Primaž mənè vzel? [*Lipe*: Ja!] Nace pa Katro? [*Lipe*: Ja!]

Jera: A Bwaž pa mne?

Lipe: Blaž pa tebe, ja.

[*Jera ali katera druga izmed žensk vzklikne nekaj nerazločnega, razburjenje se postopoma poleže.*]

Jera: A j kle, Bwaž?

Lipe: Bo že pəršù, bo že pəršù.

Ženske [*ga sprašujejo*]: Lipe, a j kəj lep? A j kəj fést?

Lipe: Fajn, fajn, fajn.

Nace: Ləj jo, trépa, zəj bo pa še spraševawa, če j fest! Vəsewa bod, da moža dabiš!

Jera: No, ja, ampak bə pa ja rada fest məža mewa [*nerazločno momljanje, premikanje stolov*].

Marjanca [*verjetno*]: Bwaž bo pəršù, da te bo vzel, Bwaž.

Jera: Bwaž?

Marjanca: Ja [*ženski glasovi nerazločno komentirajo eden preko drugega*].

Nace: Čə bo lə hotu!

Primož: Če te bo le hotu, jəs nimam nəč prot tmò! Samu da te vzême!

Nace: [*Prišepetovalka*: Samo da jəs moja Katrca dabim. *Samo da ti Katrco dobiš.*] Samu da jəs moja Katrca də-, dəbim.

Ženski glas: Na zdravje! Živjo! [*Nazdravljajo, trkanje kozarčkov.*]

Marjanca: O, dons ga bom pa še jest ən gwəž. Na vaše zdravje, pa na srečən zakon. Na zdravje!

Jera: Na zdravje!

Nace: Pagləjte, təmle gresta Blaž pa Katra! [*Verjetno Jera*: Kuga s reku, kaj?] Blaž pride, Blaž. [*Ženske*: Bwaž pride, Bwaž! Jəs bi ga rada vidla! Ježəš! *Nerazločno šepetanje*.]

Katra: O, dobər večer, dobər večer! A sva ta zadna?

Nace: O, ljuba moja Katrca! Kako səm te tək pərčakov!

Katra: O, Nacek moj, kuko səm srečna, də bova dons tok časa skupej! [*Nace*: Kuko səm srečen, ljuba Katrca!] Nacek, kje pa maš ti, kje sediš? A lohko z Blažəm zravn sedeva? [*Nace*: Kər kle səm sedi. *Še več drugih glasov jo vabi, naj sede tja in drugam, očitno pride do nekakšnega prerivanja*.]

Jera: Bwaž! Jəs səm te tud təžk čákawa! [*Blaž*: A mne?] O, səveda, so pavedal, də boš pəršù! [*Klepetajo, pogovora ni mogoče razločiti*.]

Primož: Bwaž, kəgá pa də s tək pozən? Səj jəs səm reku, da ob sedməh pridi, j pa že osəm.

Blaž (Smerinjek): Ja, hudírja, pašúšəj, kaku sva! Stvar je taka, jəs pravzaprav májndje nisəm imu pritə, kər adkritosrčno pavem. Prej nisəm mu əbêne volje. Ampak zavolj Katrce, sestre moje, sama rada ni šwa, sə veš, nə upa, sej še kmav na straniše nav upawa!

Lipe: Bwaž! Dons ga boš ma tud məjhən ti potegnu na tvoj zdravje pa na nəš zdravje!

Primož: Bwaž! Trčvá na tvoj zdravje pa na nəš zdravje, da bomo, da bomo dones … [*Preglasijo ga ostali, ki v ozadju že ves čas glasno nazdravljajo, sledi trkanje kozarčkov, nekdo zavriska, hvalijo vino.*]

Katra: Bwaž! Pravjo, da ga zvrnì, da boš, se vmo pol nekəj zgovorəl.

Blaž: Zgovorəl, kəga če se mama za zgəvarjat, səj se tak nimamo nəč za zgəvarjati! To tak vsə vəmà, da bomo moglə v penzjon lih tək dewat, če boma tli žvet, veš! Tako je!

Lipe: Dobər, pa že vəš, da si ti pametən človk! [*Blaž*: A ne!] Zato, kə naprej tud misləš, taku je prov, da se na bodočnast mislə, kako bomo živel.

Blaž: Ja, pašluši, Lipe. Kəgá pa m pəmaga, če səm jəs pametn pa brihtn? Ləj, kaj je brəz poslə, še ta mwad ne dewaja! Jəs, ja kaku pa nij jəs furam pol zəj, če bo tə … Dewat boma moglə, če vmo tél žveti!

Lipe: No, vidiš, Blaž, lih o tem səm jəs hotu, da b se mal pogovorəl. [*Blaž*: Ja?] Misləm, da tvoja pokojnina ne bo taku slaba! [*Blaž*: O, tistu pa ne!] Kar se pa dela tiče, pa majhno okrog sebe pogləj! Kər poglej, kojk vas je šlo v pokoj. Še dekleta so vmes! [*Ženski glas*: Ja! *Hihitanje*.] Utripi dveh src, Blaž! Pa dve pokojnine! [*Blaž*: Ja!] Tuk bəl kri požene, pa se lepši živi!

Blaž: Ampak, a mišiš … Pakajnina, ja, pa wéži se žvi, na ta viža, kakar misəm, da grúntate, da b se jəs aženu, a koj le? Hoo, trêpuš neumne.

Katra: No, vidəš, no, vidəš, koko j Nacek modər. On prav, da b se ti uženu, on t voče podalšat živlene!

Blaž: Za hudírja, tak za neumənga me pa res nə smete met [*se posmehne*], se bom jəs zəj na stara leta pa tle pərtu pa ženu pa …

Primož: Bwaž, nə bod tak! Dəj, səj se bom jəs tud poroču!

Blaž: Ja, hadirja. Vin maš pa fajn, veš, tèb ga j mav v gwavo šu.

Jera: No, Bwaž, trč še z mənoj, no! Ne bod tok trd!

Blaž: No, no, nəj pa že bo, pa se [*trk kozarčkov*] vzvà. Bog te živi, Jera! [*Nerazločno klepetanje, odlaganje kozarcev.*]

Primož: A bota šla že s Katra preč?

Blaž: Katrca, jəs se ne bom ženu. Veš kəgá, damo bêžva [*vse glasneje in hitreje*]. Bêžva, bêžva, bêžva, bêžva! [*Začne se vpitje vsevprek, prerivanje, vzklikanje.*] Jês se ne bom aženu, pa j gmah! Fertik, pejdə, Katrca!

Katra: Počas, počas, počas, Bwaž! Saj zarad mənè pučaki, Bwaž, vsaj počaki, da se z Nacetam nekəj zgovarjêva, no.

Blaž: Sestrca, a veš, kəgá ti m jest pavedov. Zavól tebe nəj bo! Zavól tebe bom pa astal še … [*Preglasi ga ženski glas*: Noter se usedi pa mirən bodi, no.]

Primož: No, vidəš, tako j prov, Bwaž, zarad Jere nəs pa res na boš zapustu! No, natrčmò mav, pa pijma, na zdravje. [*Vsi*: Na zdravje!] Mav s že trd!

Lipe: No, pa še pa ga Jera spije ən kuzarc! Živjo!

Blaž: Čaj, da ga mav pakusi še. [*Pijejo, sem ter tja nazdravijo, sliši se odlaganje kozarcev, Marjanca*: Čaki, čaki s praznəm pa nəč!] Marjanca že ve! Gwaž more bit poln, poj se trka!

Lipe: No, Blaž, pasluš! Zdəj kə si pa že enkat trkov ž no, pa piwa sta skupəj, pa pəruga bota pokojnina skəp potegnila. Zdaj se pa še tojk skoràjž, da b jo ênkat paljubu! [*Začnejo govoriti vsi vprek, vmes se sliši*: No, Blaž!]

Jera: Lipe! Sə j bəl nerodən, səj ne zna! Ga bom rajš ki jəs! Ləj, takole, takole. [*Cmok, smeh in aplavz*: Bravo!]

Lipe: A sə vidu, Blaž! Kako je Jerca, kə nəč taku fájn! Kaku se je skorájžla! Ti si pa šléva!

Marjanca: Bwaž, ti s pa zares en šléva, ne mož! Prim ja, pa paljub ja! [*Blaž omalovažujoče*: Eeej!] Kúšən jo mav! Tega bódarja mav pakús, mav na zob! [*Smeh, klepet, nazdravljanje, trkanje kozarčkov.*]

Blaž: Živjo! Na zdravje! Ukušúje nəj pa tis, k ma dečwa!

Marjanca: Ja, səj ja maš ti tud, Bwaž! Prim ja, pa, pa okúšən ja, pa núcat jo znəj!

Blaž: Aja, tako? No, no, to bo pa držov! Marjana, če še ti nisi … [*nerazločno*].

Primož: No, pa dajmo! Bwaž, pa dajma, no! [*Blaž*: A okúšənt se?] K bom reku ena [*Blaž*: Čakəj …], dve, tri [*plosk z rokami*] … Čaki, čaki. Bom reku ena, dve, tri, se paljubmo vsi.

Marjanca: Oo, čaki! Da jəs priməm za mojga Lipeta.

Lipe: No, posluš, Blaž, bom pa jaz raj štel. Jəs bom bəl prov štel. Kə bom odštel do tri, takrət ti prim tvoj Jera! Pa jo paljub! [*Blaž*: Prov.] No, zdəj pa le dobər pazi [*hihitanje v ozadju*]. Ena [*Blaž*: Dəj gavor, no!] … dve, tri! [*Smeh in bučen aplavz*: Bravo, Blaž! Bravo!] Dobər znaš, Blaž, dobər znaš! No, zdəj, kə si se enkat tojk skorajžu, dəj se pa pərdruž še drugəm pa paròč se z Jero. [*Ženski glas*: Ja, tako!]

Blaž: Ja, ja, že štima! Paroču se bom jəs že! Ha, ampak. Lipe! Veš, kva t bom jəs pavedov! Poroču se bom! Ampak da b ti nama diktirov nepajenje, kaku se bova okəšváwa, kaku bova ležawa pa abjemawa se! Eee, tga pa na boš tu od not vidu [*nerazločno, smeh in nerazumljivi komentarji ostalih, rožljanje kozarcev*].

Jera: Oh, Bwaž, kakó s dobər. Če b ti vedu, kaku te mam rada! Pa samo tebe, da boš vedu!

Nace: Luba moja Katrca, pa le boš moja!

Katra: Bova pa le sinčka zibala! [*Glasen smeh in ploskanje*.]

Primož: Škoda, da ni Gašpərja!

Nace: O, koj da ni Gašpərja, da b nəm zaigrov! Da b se mədvà z moja Katrca zavrtewa!

Jera: Oo, pa na ki vədvà s Katrca! Vsi se boma!

Marjanca: A veš kaj? Kaj če b mi v nedelja naredli? V nedelja ma naš Lipe god, pa b vas vse pavábwa!

Katra: O, səj res, v nedelo ma Lipe god! [*Ženski glasovi eden preko drugega*: Da ma Lipe v nedelo god, pa da bomo pəršli, pa da bomo pəršli, da bomo ávfrèt naredli. A ste za to? *Z vseh strani prihaja*: Ja, ja!]

Lipe: Smo za to, samo Gašpər mora tud priti! [*Različni glasovi*: Gašpər, ta! Se bomo mav zasukal! *Blaž*: Pa z Jero bova tud pəršwa!]

Jera: Tista bi zapeli! No, ku se že reče?

Če me rájat papelješ,
ən flancat ti dam,
səm ga snoč acvrla,
kle v vážet ga mam!
Jaja.

Marjanca: O, Jera, dones ga nimaš, ampak v nedelja ga vm pa jəs ucvərwa.

Lipe: Kam je bəš spet ucvərla, Marjanca?

Marjanca: Jeh, kam, le kam, v postəl jo bova zdele ucvrwa. [*Glasen smeh, pritrjevanje*: Səj res je že pozno! Pozno je. Bomo vsə šli! Jaja, pejma. Lahko noč!]

Blaž: Whkà noč! Pa brəz zamere vsəm vkəp!

38:39 [*Glasen smeh, aplavz.*]

38:42 [*Preskok posnetka, harmonika, vriskanje.*]

38:57

Marjanca: Boh ve, al bojo vse pəršli al ne.

Lipe: No, Marjanca, dəns si pa res lepu pərpravwa. Men se zdi, da en təm zunəj nek hod [*topot nog, harmonika*].

Marjanca [*harmonika in topot še vedno v ozadju*]: A nə vəš stare navade? Da čəz sedn dni prideja ženin in nevesta nazaj v goste?

Lipe: Ja, tega pa nisəm vedu, Marjanca, oprosti mi. [*Marjanca*: Jaja. Dobər vəčer, kar naprəj! *Harmonika živahno igra v ozadju, več mož vriska, igranje preneha, nerazločno govorjenje.*]

Jera: Lipe, mi ti želêma vse najlepše, da b s tvoja Marjanca še dolh let žvéwa, pa se zvwə rada mewa.

Lipe: Hvala lepa!

Marjanca: A ne, Lipe, mədvà tud želêva, da b še vəlik veselih urc prežvewa z našmi novoporočenci. [*Lipe*: Ja, ja.]

Neža: Veš, Lipe, mi sma pa zato vzel Gašparja s seboj, da bo nam mav zaigrov, če boš dovolu.

Lipe: Ja, mənde ja, Gašpər, kər hitər zaigrəj ena!

Gašper: Kera pa?

Lipe: Ena polka jim narêd! [*Harmonika igra, možje vriskajo.*]

Jera: O, jenjej! Se j čwovk prov ob sapa! [*Glasen smeh v ozadju.*]

Blaž: Ǝəəh, səj še nis tak stara! Nə, pogləj, kaku səm frišna pa fêrtna! [*Smeh, klepetanje.*]

Jera: Jaja! Dva penzjona pa ənа mwada žena, təkle b se že še šwo!

Katra: Ja, ja, le pogləjte našga Bwaža, kuko j dons vəsel, k ma Neža … [*Nerazumljivo zaradi govorjenja ostalih, verjetno Jera*: Oh, ən štájrəš še zaigrəj! *Harmonika začne, ljudje pojejo, plešejo, sliši se topotanje nog ob plesu.*]

Marjanca: O, zdəj ste pa zmátrani. [*Ženski glas, verjetno Jera*: O, səj smo res! *Vsi se smejijo.*] Zdəj ste pa zmatran, zəj pa mav dol sedte pa mav pərgrizənte [*nerazločno klepetanje, premikanje stolov, sedanje*].

Lipe: O, Blaž! Ker tukəj səm pəjt, na ta konc. Kašən korenjak si ratov zəj!

Blaž: Ja, ne, hehe! [*Še več premikanja stolov, sedanja, nerazločnega govorjenja.*]

Marjanca: Bwaž, nəč təgá. Zəj nəm pa ti ənа storija pavé, kir kaj znaš.

[*Nadaljuje se z enoto št. 135 v transkripciji ZP5.*]

Prenos izročila: pripovedovalka Marica Globočnik in njena pripoved *O čifci*

Marica Globočnik (1918–2016), hči Petra Jaklja, se je izučila za šiviljo, vendar je vse življenje delala v turizmu in gostinstvu ter pomagala doma na kmetiji. Leta 1954 se je poročila s Francem Globočnikom, s katerim sta imela dve hčerki, Heleno in Jožico. Pisala je dramske igre za sovaščane in sošolce, bila je aktivna v pevskem društvu in igralski skupini.[94] Občasno se je na povabilo učiteljic iz lokalne osnovne šole, ko so imeli Kekčeve dneve, oblekla v Pehto in pripovedovala zgodbe o njej. V devetdesetih letih, ko je agencija Julijana uredila Kekčevo deželo v Kranjski Gori, je na njihovo povabilo deset let uprizarjala lik tete Pehte. Pozneje si je doma uredgila Pehtino kamro in v njej sprejemala skupine. Prav tako se je s to vlogo odzivala vabilom na različne dogodke, večkrat je nastopala v kulturnih programih za goste v kranjskogorskih hotelih (Divjak 2022; Jamar 2017).

Nina Jamar, sodelavka Občinske knjižnice Jesenice, je leta 2008 zvočno posnela in s posnetka prepisala 15 folklornih pripovedi (Jamar 2012),[95] ki jih je pripovedovala Marica Globočnik; med njimi jih je osem, ki jih je v Kranjski Gori dokumentiral

Marica Globočnik. Foto: Milko Matičetov, 1958, arhiv ISN.

[94] Matičetov (TZ1: 74) je zabeležil, da je Marica po filmu priredila igro z naslovom *Brez krivde kirvi*. Igrali so jo v Kranjski Gori z Marico v glavni vlogi.

[95] Poleg tega so posneli tudi pripovedovalkino življenjsko zgodbo.

že Milko Matičetov in jih je Marica torej slišala od svojega očeta: *Od enega, ki ga je maknilo* (enoti 73 in 126), *Od pretkanega kmeta, ki je sukal klobuk*[96] (enota 3), *Ciganova jetra* (enote 1, 103, 120 in 121), *Od tistega, ki je na pokopališču orehe trl* (enote 25, 75, 101, 112, 121 in 134), *Smrt in čevljar* (enota 104), *Kmet in trije sinovi* (enote 40, 102 in 131), *Oslova jajca* (enota 118), *Od kokoši, ki je šla na božjo pot* (enota 27).

Občinska knjižnica je leta 2011 štiri izbrane enote posnela še z videotehniko (Jamar 2012) in gradivo predstavila na domoznanskem portalu slovenskih splošnih knjižnic Kamra,[97] pozneje pa še vse skupaj v publikaciji *Zgodbe iz Zgornjesavske doline* (Jamar (ur.) 2025).

Pripovedi Marice Globočnik so dokument o prenosu kranjskogorskega pripovednega izročila in kažejo, kako se zgodba iz roda v rod spreminja pri ustnem prenosu. Pri vsakokratni ubeseditvi ima seveda ključno vlogo pripovedovalec (podrobno o tem gl. Štefan 1999a; Frlic 2016: 39–45; 2024: 188–191). Marija Bajt (2025: 91) ugotavlja, da Maričine zgodbe o Pehti in Kekcu sestavljajo tudi motivi, ki jih v dokumentiranih bajčnih povedkah pri Petru Jaklju ni najti. Kljub temu ni izključeno, da jih je slišala pri očetu, morda pa jih je črpala iz Vandotovih literarnih predelav ali filmskih priredb. Peter Jakelj je nekoč sam pripomnil, da je npr. spremenil ime gostilne, saj tiste, v kateri se je odvijala zgodba, že dolgo ni bilo več (TZ2: 13). Tudi Marica Globočnik je Korošca, neumneža v šaljivi povedki *Oslova jajca*, zamenjala z Butalcem. S tem je lokalni humor posplošila in ga ob svojih javnih nastopih prilagodila za vseslovensko občinstvo – Butalce pač pozna vsakdo. Drugič je v pripovedi *O treh hlapcih* omilila okrutno ravnanje objestnega kmeta. Namesto da bi hlapcem rezal jezike, jih je »le» pretepel, konec, v katerem naj bi najmlajši brat ustrelil kmetovo ženo, pa je izpustila (gl. zapis pripovedi v Jamar 2008: 23–24). Takšna vsebinska odločitev odraža spremembo v družbeni percepciji pravljice. Skozi 20. stoletje je namreč pravljica prenehala biti pripoved, namenjena različnim starostnim skupinam, in je postala pripoved za otroke (Calvino 2020: 49).

Pripoved *O čifci* iz ust Marice Globočnik (zapis Jamar 2008: 25–26) je kombinacija dveh različnih pripovedi, ki ju najdemo v zapisih Matičetovega. Varianti obeh je povedala njena nečakinja Breda (enoti 27 in 118), nečak Peter pa je povedal varianto pripovedi *Od čipce, k je šwa na božja pot* (enota 114). Marica Globočnik je dogajanje nekoliko bolj dramatizirala kot nečakinja, primerjave drugih pripovedi pa kažejo, da je bolj kot njen oče uporabljala dialog, kar je morda tudi posledica

---

[96] Repertoar Marice Globočnik in znotraj tega pripoved O čifci je v magistrski nalogi analizirala Marija Bajt (gl. Bajt 2025: 89–91).

[97] Https://www.kamra.si/mm-elementi/teta-pehta-zivljenjska-zgodba-marice-globocnik-tete-pehte/.

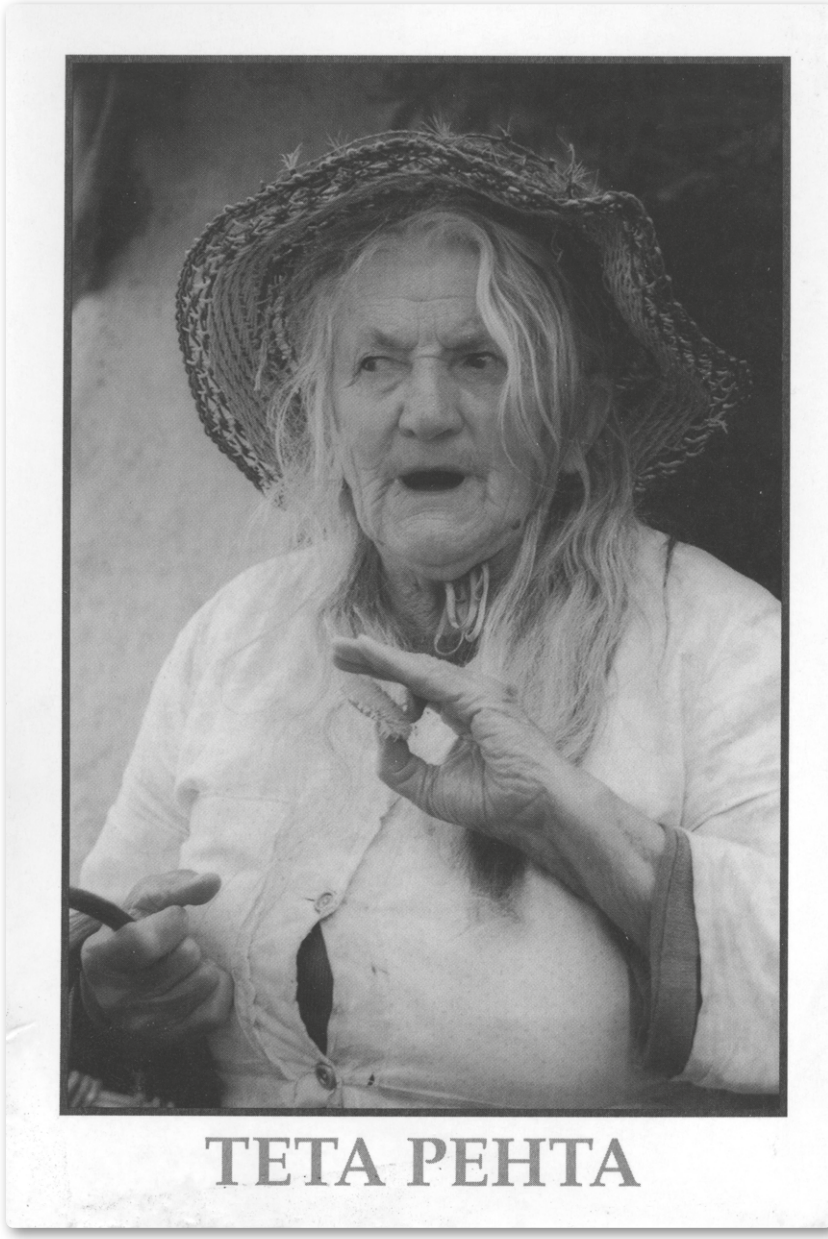

Razglednica Teta Pehta: *Marica Globočnik kot teta Pehta. Foto Mojca d.o.o., Kranjska Gora.*

javnega nastopanja. Dobesedno je ponovila le najbolj ključne dele povedi (»Padu bom, padu bom!« »Eh, kar padi.«), hkrati pa je dosledno sledila zaporedju vključevanja predmetov in živali, ki se pojavijo v zgodbi. Tega npr. nista zmogla otroka, ki sta pripovedovala to različico Milku Matičetovemu (*Od čipce, k je šwa na božja pot* (enoti 27 in 114)).

O čifci

Ena strašno fletna čifca je bila. No, to je kura. Pa si je mislila: »Oh, čas imam.« Tak lep dan je bil, pa je navsezgodaj vstala in se naštimala. »Danes grem pa na božjo pot. Podelala sem vse, kar sem imela. Zdaj imam pa ene par dni miru. Bom šla pa malo na božjo pot, da se bom malo prehodila.« Pa hodi in hodi že precej dolgo pa sreča en jajček, ki se je valil po cesti. Pa pravi čifca: »Ja, jajček, kam pa greš?« »Jah,« je rekel. »Malo mi je bilo dolgčas, sem šel pa malo na sprehod. Čifca, kam greš pa ti?« »Ja, jaz grem pa na božjo pot.« »O, a resno? Oh, jaz bi šel pa tudi. A grem lahko s tabo?« »Ja,« je rekla, »kar pojdi. Če bova dva, nama ne bo tako dolgčas.« No, sta pa šla. Hodita, hodita, že precej dolgo. Se pa zasveti tam na sredi ceste nekaj, ker je ravno sonce posijalo. Sta pa gledala. Prav malo bolj sta se morala potruditi, da sta videla. Je bila pa šivanka, ki je tudi korakala po cesti. Šivanka jih zagleda: »Oho, kam pa vidva?« »Ja,« sta rekla, »na božjo pot greva.« »Oh, a resno? A grem lahko z vama?« »Ja, kar pojdi. Če bomo trije, bomo hitreje hodili pa nekaj se bomo lahko pogovorili.« Pa so bili že trije. Grejo, grejo, precej dolgo grejo. Tam na grmovju pa sedi en petelinček, ki se je malo oddihoval, malo mu je bilo toplo, da se je malo v senco umaknil. Jih pa zagleda: »Ja, tole je pa lepa druščina. Kam pa greste?« »Ja, gremo na božjo pot.« »A grem lahko z vami?« »Ja, kar pojdi, več ko nas bo, bolj luštno bo.« No, pa se je še petelinček pridružil. Pa so šli naprej. Tam v daljavi se je pa prav nekaj velikega premikalo proti njim pa prihajalo. Pa so rekli: »Kaj pa je to za ena žival?« Pa pravi petelinček: »A ga ne poznate? Ja, to je mušek. Mušek, osliček je.« »A resno?« »Ja, ja.« Mušek pride bližje pa pravi: »O, taka luštna pisana družba. Kam ste se pa vi namenili?« »Ja,« so rekli, »takole smo se skupaj dobili. Gremo na božjo pot.« »O, to bi šel pa še jaz. A grem lahko?« »Ja, kar pojdi, če dobro hodiš.« No, pa hodijo, hodijo. Takrat se nič niso vozili, so kar hodili. Tisti grofje pa tisti, ki so bili bogati, in ta bogati kmetje so že imeli konje, da so jahali ali pa so se s kočijo vozili, kar je bilo pa navadnih ljudi ali pa te ta navadne živalce, to je pa vse k nogam hodilo. Hodijo, hodijo, vmes so malo počivali. Kjer je bilo v grmovju, so malo jagode obirali pa malo so med potjo vodo

pili, da niso bili ravno žejni in lačni. Pa počasi so šli naprej. Potem se je pa že noč začela delati, pa še niso prišli do tiste cerkve, kjer je bila božja pot. »Ja,« je rekla čifca. »Je precej daleč. Saj jaz sem se že tudi namenila, da bom morala nekje najbrž med potjo malo prenočiti.« »Lejte, lejte!« je rekel petelinček. »Tamle v daljavi je pa ena lučka. Oh, tam so pa gotovo ljudje ali pa nekaj je gotovo obljudeno, bomo pa za prenočišče prosili.« No, ko so prišli bližje, je bila pa že trda tema. Luč je pa še svetila. Svetila je bolj malo, bolj leščerba je bila, ker je bila pa noč, se je pa daleč videlo. Pridejo pa trkajo na duri. Pridejo v hišo pa vpijejo: »Halo, halo!« Pa se nihče ni oglasil. Pa grejo po vseh sobah, pa je bilo vse prazno. Videlo se je, da že dolgo najbrž nihče ni bil notri. Ampak od kod zdaj ta luč? Se pa niso nič veliko spraševali, ker so bili utrujeni. So pa vedeli, da bo zjutraj že zgodaj dan in da bodo mogli že zelo hitro naprej, in so se odpravili spat. No, in sta se petelinček in čifca gledala, tam je bila panta, palica pri peči, da nanjo lahko kaj obešajo, in sta na tisto panto sedla. Petelinčki in čifce najraje na panti sedijo, da dremajo. Vem, da ste jih že videli, kako čepijo. Ste že videli, kako spijo čifce? Glavo dajo pod perutnico. Petelinčki pa čifce pa ptički delajo tako. Ptički na vejici zaspijo, čifce pa petelinčki pa na panti. No, jajce se je malo razgledalo, je pa tam, kjer je še leščerba svetila, na klopi eno tako pleteno košaro zagledalo, notri je bilo malo listja. »Tukaj bo pa mehko,« si je mislilo in se zakopalo v tisto listje, da bo tam spalo. Šivanka je pa prav tako gledala, je pa na durih ena brisača visela, je pa gor poskočila in se v tisto brisačo zapičila in si mislila: »Jaz bom pa tukaj lepo prespala.« Muš je pa rekel: »Vsi ste si že lepo uredili. Jaz bom pa kar tukaj, ker sem največji, pri vratih legel, da bom tudi malo pazil, če bi kdo slučajno prišel, da se nam ne bo v spanju kaj naredilo. Dobro slišim pa pri vratih bom, bo moral najprej mene preč odmakniti, če bo želel notri priti. Od zunaj. Od notri pa tako nikogar ni. Saj smo videli, da nikogar ni.« No, potem so si lahko noč voščili in zadremali. Pri vratih je visela tudi ena ura, ki je pa vsako uro bila. Eno uro, dve uri. Potem pa je začelo dvanajst biti. Vsi so že smrčali. Ko je zadnji udarec ure udaril, je pa v dimniku od peči zaropotalo. Pa so zaslišali glas. Vsi so bili naenkrat budni, ko je zaropotalo: »Padu bom, padu bom!« Pa se je petelinček oglasil: »Eh, kar padi.« Pa je iz dimnika priletela ena roka. Pa je bilo malo tiho, čez en čas spet: »Padu bom, padu bom!« Pa se je čifca oglasila: »Eh, kar padi.« Pa je priletela druga roka. Čez en čas se je spet oglasilo: »Padu bom, padu bom!« Pa je jajček iz košarice pogledal in rekel: »Ja, padi, če ne moreš drugače.« Je pa prva noga priletela. Spet je bilo en čas tiho. Pa so vsi poslušali, če bo še kaj, in je bilo spet: »Padu bom, padu bom!« Se je pa šivanka oglasila: »Ja, padi, padi, pa še ti padi.« In je priletela še druga noga. Potem je bilo pa dolgo časa tiho. So mislili, da je že konec, je pa spet zaropotalo: »Padu bom, padu bom!« Takrat se je pa mušek oglasil: »Ja, padi že enkrat, da bomo videli, kaj bo padlo.«

Je pa truplo priletelo. Zdaj se je pa hitro postavil, roke so se notri postavile, noge so se zraven pridružile, samo glave še ni bilo. Čez en čas se pa spet zasliši: »Padu bom, padu bom!« So pa vsi enoglasno zavpili: »Saj samo še ti manjkaš! Kar padi!« Je pa še glava prišla. Je bil pa strah, ki je iz dimnika prišel. Strah je pa začel: »Buuuuu, buuuu, požrl vas bom, buuuuu, buuuuu!« Malo so se ustrašili, veliko pa ne. Petelinček je poskočil in močno zakikirikal. Strah, ki ni bil kikirikanja navajen, je pa mislil, da je to ena huda pošast, je pa poskočil pa mu je malo spodrsnilo. V tistem je čifca zafrfotala, mu je na glavo sedla, ga je v nos kavsnila. »O,« je rekel, »tukaj so pa hude zveri.« Se je pa opotekel, ko ga je kavsnila in ga je zabolelo, in je z roko udaril nekam in mu je kri začela teči. Pa je na jajce udaril, jajce je počilo in se mu je malo pocedilo po roki. »Ježeš, kaj je bilo pa zdaj? Pa kri mi teče.« Je pa iskal, da bi si roke obrisal, saj je bil navajen v hiši. Mislil si je roke v brisačo na vratih obrisati, je pa za šivanko prijel. Šivanka ga je pa kar hudo pobucnila. »Ne, v tej hiši pa ne bom. Tukaj so pa hujše reči, kakor sem jaz!« Je pa hotel ven iti, se je pa čez oslička spotaknil, čez muša, je pa v ribo zletel. Muš je pa hitro vstal pa ga je z enim kopitom v ta zadnjo, tako da ga je čez hišni prag vrgel in je strah na nos priletel. In se je strah pobral pa ušel. En čas so poslušali in slišali, kako strah ves čas vpije. Straha je bilo bolj strah kot njih. No, potem je pa strah utihnil in so šli vsi nazaj ležat. Tisto noč so imeli mir. Naslednji dan so pa nadaljevali svojo pot, proti popoldnevu, sredi popoldneva, so pa prišli na svoj cilj, na božjo pot.

SEZNAM NAREČNIH BESED[98]

abèn – noben, nihče
ábhôdlənga – obravnava na sodišču
afernjážiti – okoli prinesti, ogoljufati
áhtati – paziti, čuvati
ájzenpon – železnica
ájzenponarski – železniški, železničarski
akwóbati – oklobati, pretepsti
ámpəs – kovaško nakovalo
arcníje – zdravila
askmínati – oskominjati, mamiti
ašljávən – trapast, nesposoben
aštarija, štarija – gostilna
atərhvávən – neroden
ávsrikati – oditi, kreniti (nem. ausrücken)
ávfret – dogodek, ki poteka na predvečer godu: sorodniki in znanci skorajšnjemu slavljencu voščijo tako, da ropotajo s pokrovkami – tolčejo z eno ob drugo (avfirajo).
avkati –?[99]

bájsatə – pleskati, beliti
bándrati – vandrati
bángarji – podboji
bárati – vprašati
báranje – spraševanje
befél – ukaz
bêštərga – zverina, pošast
bêštja – zverina, pošast
bəšk – boršt, gozd
bəzôvc – bezeg
bírt – gostilničar, krčmar, tudi gospodar
brémza – zavora
brémzati – zavirati
bríhtən – pameten
brítaf – pokopališče
bučêla – čebela

cájt – čas
cájtəng – časopis
cílja – brazda, vrsta
címər – soba
conce – ?[100]
cópərənk – coprnik, čarovnik
cóta – cunja, kos blaga
cugrùnt – propad (iti cugrunt – propasti)
cvèk – žebelj

ćínkati – kinkati; počasi, okorno stopati
ćínkljen – opit
čómpa – krompir
čôra – počasnež, počasnica
čôrovc – počasnež
čúrčəlj – storž

déčwa – dekle
déža – lesena posoda (navadno spodaj širša) za shranjevanje masti, nekdaj za zelje
drvó – plug

əngávti – onegaviti, opravljati nekaj, kar se ne more ali noče imenovati; lahko nadomešča poljuben glagol, ki se ga pripovedovalec ne domisli

fájfa – pipa za tobak
fájmoštər – župnik
faránt – zaključek dela, praznovanje ob zaključku dela
fárovž – župnišče
fávljast – poškodovan; len
favléncati – lenariti
fávšən – zavisten, nevoščljiv
fêhtati – prosjačiti

---

98 Enote, za katere nismo našli pojasnila, so označene z vprašajem (?); teh besed ni poznal nihče od domačinov in strokovnjakov, vprašanih leta 2026.

99 Morda iz besede javkati. Kontekst: *Ti s ga pa na boš z mno avkov al pa pajsov.* Poved je *v rokopisu pojasnjena s pripisom: norca dewov, zaničvov.*

100 Glede na kontekst morda »konec, konica«: Kontekst: »*Tama,« si j sam pər seb mislu, »tama sa pwanće (deske), špičast pa fajn pa conce j fajn zakrivljeno majčkeno pa se bom smučov!« je reku. »Tama pər kmetu bom pa šu panoči pa tist jermen ad vajetov patrgov pa se bom smučov.«*

fêldbêbel – narednik v avstro-ogrski vojski
féntati – uničiti
férkəlc – četrt, četrtinka
feršús – predujem
fêrtən – ?[101]
fêrtik – končan
fést – močno, zelo; dober, čeden, pošten
fərbéžən – prevzeten
fərčáti – leteti
fərdéktih – sumljiv
fəršíbati – hiteti nekam
fédrati – hiteti
férbčən – radoveden
fírənk – zavesa
flankírati – postopati
flánznar – obrekljivec
fógwaž – ptičja kletka
fólc – brazda, utor (v funkciji vodila)
fráta – poseka
frémd – tujina
fríšən – svež
fúcati – metati, frcati; krajcarje fucati
fúfnja – klepetulja, oseba, ki ni vredna zaupanja
fúrati – prevažati, voziti

gájžəvnjək – gajželnjak, držaj pri biču
gájžwa – gajžla, pripomoček za udarjanje, bič za živino
galínar – goldinar
gánk – pokrit zunanji hodnik, lesen balkon
gása – ulica, cesta
genàv – točno, direktno
geríhta – sodišče
gəbno – gumno, mlatišče, prostor, kjer se mlati
glìd – ud
gmàh, gməh – mir: biti na gmáh – mirovati
gôvžati – godrnjati
grátati – postati
grúntati – razmišljati
gún – tisti
gvér – orodje, orožje
gvíšno, gvíšna – gotovo
gwájža – gladka sled, ki jo zapustijo sani, smuči
gvávtək (biti) – (biti) kos (čemu)
gwàž – glaž, kozarec

hácati – kuriti, nalagati na ogenj
hándžar – orientalski enorezni bojni nož
hápljen – prismuknjen, ubrisan
háuptman, háupman – kapetan, stotnik
háuptmanrávbar – razbojniški poveljnik
hólcar – gozdar
hólcvati – gozdariti, drvariti
hôndlati – prekupčevati, barantati

ibərhavpt – sploh, nikakor
inšpekcérənga – inšpekcija

jágati – loviti
júntra – untra, spodnje krilo

kandêwa – sveča
kəntànt (biti) – zadovoljen (biti)
karêta – samokolnica
kávkəlj – kavelj
kêlnar – natakar
kêlnarca – natakarica
kànšt – pamet, domislica
klégnat – priložnost
klínk – žepni nožič
knêftra – jermen, ki med čevljarskim delom drži čevelj pri miru na kolenih
knòf, knəf – gumb
kóhar – nizka košara iz drevesnega lubja
kompanítambar – vojaški bobnar
kôrpca – korbica, košarica
kóšta – hrana, jed
kremenírati – sakramentirati, preklinjati
krístpan – božično drevo
krúcelj – ledena sveča
kšêft – delo, služba
kúmərən – koščen, suh
kúnštən – pameten
kúnštja – pamet, domislica
kvànk – zanka, past za divjad
kvárta – karta
kvartàr – stanovanje, prebivališče

lájbəč – telovnik
lájtnant – poročnik
lédək – samski

---

[101] Kontekst: *Ǝəəh, səj še nis tak stara! Nə pogləj, kaku səm frišna pa fêrtna!*

lédrar – usnjar
lék – otrobi
lekí – takoj, kmalu
lúštigar – uživač

májndja – misel, volja, namen
makníti – umakniti, izginiti
máwər – slikar, sobopleskar
mêktati – tresti, stresati
mêldati – javiti
mêšta – žganci; ajdova ali sirkova (koruzna) mešta
məgwà – megla
məstədéravc – ministrant
míšənca – mišnica, past za miši
múš – osel

nafótrati – nahraniti
namájti – nalomiti, pretepsti
našrávbati – naviti, stisniti
natrafíti – naleteti na, srečati
núcati – potrebovati, uporabljati
núzəlca – bilka, na katero so otroci natikali jagode

óberlajtnant – nadporočnik
óberpávər – železniški delavec
ocímprati – zgladiti, db. obtesati
ófnati – odpreti, načeti
oplêckati – zmočiti, opljuskti

pajêrbati – podedovati
pakàlč – pekel
palékati – polizati (otrobe)
párne – mrtvaška miza
patálja – trušč, nemir
pávər – kmet
pedéntar – strežnik
pəgúra – prikazen, privid
pərfávliti – ven potegniti
pərfrígan – prebrisan
pərríhtati – pripraviti, poskrbeti za
pərštímati – pripraviti
pərtôsek – sekira, s katero so prašičem zelenjavo sekali
pəšwátati – potipati
prəftôšəlj – denarnica
plêntati – strašiti
póbəč – fantič

pókav – kozlov
prefrígan – prebrisan
plejúnca – plevnica, blazina za ležanje, napolnjena s plevami
prêmza – zavora
prêmzati – zavirati
pretúrnati – pretepsti
pšôba – šoja
púcpénzəlj – čistilec, služabnik
púkəlj– grba
púnkəljč – culica
pwánka – deska
pwèc – prostor, mesto

rabêljati se – upirati se
rájh – omet
rájtati – razmišljati, pričakovati
rávfnjek, rávfənk – dimnik
rávhati – kaditi
revánš – maščevanje
robúka – prepir, pretep
róženkránc – rožni venec

scágan – zdelan, obupan
sə̀rk – koruza
spakedráti – ponesrečiti, slabo narediti
srəbótje – srobot
stórja – zgodba

šápniti – odrezati, vzeti
šénkati – podariti
šíntati – ubiti, fentati
škərnícəlj – papirnata vreča
škómp, škə̀mp – škop, otep slame za streho
škúparáma – štuporamo, oprtav na hrbtu ali plečih
šlátati – tipati, otipavati
šlúhtna – graben, po katerem teče voda
šnôps – žganje
šóštar – čevljar
špás – hec
špancə̀r – sprehod
špénglər – klepar
špárkása – hranilnica
špíčce – vžigalice
špôjgərt – štedilnik
šrájfast – črtast
šrávbati – navijati, privijati

šrít – korak
štacúna – trgovina
štáwa – hlev
štánga – železna palica, drog
šténge – stopnice
šténgle – stopnice
štaríja – gostilna
štêra – delo obrtnika na domu tistega, ki potrebuje storitev
štədélca – skodelica
štəmrati – ?
štíbələn – majhna sobica
štíngəlc – lišček
štȁk – krajši kos požaganega debla
štráfati – kaznovati
štrbúnkniti – pasti
štréka – proga
štrénk – trdo (prijeli so jih precej štrenk)
šúbərca – lopa, v kateri je bila zaprta Pehta
šúpa – lopa
švícati – potiti se
šwátati – tipati

taplenta – ta polenta; bovško *plienta*; pripovedovalec je med oponašanjem bovškega govora izgovoril skupaj s kazalnim zaimkom *ta plenta*
tárbərhər – dninar, bajtar
távrati – trajati, ohranjati se
tléči – tolči, treti
tôtənkámra – mrliška vežica
tótrav vólje – ričkovo olje (riček je poljščina, imenovana tudi nepravi lan)
trêpša – trapa
trafíti – zadeti, naleteti
túršca – koruza

ucvréti (nekam) – pohiteti (nekam)
ufúrmati – ukrotiti, ugnati, spraviti v red
ukəšváti – poljubljati
úrlavb – dopust
úržəh – razlog, vzrok
ušlévti se – ?[102]
uštíljati – ušpičiti
uštímati – urediti

váhta – straža
váhtati – stražiti
vándrati, bándrati – menjati gospodarja, potovati
vəngávti, əngávti – onegaviti, opravljati nekaj, kar se ne more ali noče imenovati; lahko nadomešča poljuben glagol, ki se ga pripovedovalec ne domisli
váržet – žep
vêkati – jokati
vófnati – odpreti
vôhərən – škrt
vórəngi, vórənk – močno, zelo
všáwati se – občutiti sram, biti nerodno
vštéljati – narediti
vúštati se – zdeti se vabljivo (luštati)

wôn – lon, darilo

zabərlízgati – zapiskati, zažvižgati
zacáhnati – označiti
zacvárkati – zaškripati, oglasiti se z ostrim glasom
zalífrati – odnesti, ukrasti
zašáfati – v poslednji volji (oporoki) zapustiti, podeliti
zaváhtati – zastražiti
závber – lep
zavtêgniti – ustreči, ugoditi nekomu
zažíhran – preskrbljen, zagotovljen
zbezáti – z drezanjem spraviti od kod, pobegniti, uteči
zêbniti – izginiti, konec vzeti
zíbniti – izginiti, konec vzeti

žávba – mazilo
žebráti – moliti
žéfati – militi
žégnati – blagosloviti
žévčən – mamljiv (predvsem v navezavi na jed)
žíhər – smeti
žlə̀ht – siten, zoprn, hudoben
žnídar – krojač
žôrk – prostor, kjer so pokopavali ljudi
žvə̀k – modrica
žwáhta – sorodstvo

---

[102] Morda *posliniti s*e, *pljuniti v roke*. Kontekst: žena *se ušlevi* in spleza na bezgov grm, kjer začne oponašati kukavico.

SEZNAM PRIPOVEDOVALCEV IN UDELEŽENCEV PRI PRIPOVEDOVANJU

Pripovedne enote so označene s krepkim tiskom; pesmi in folklorni obrazci so iz tukajšnjega pregleda izvzeti; podroben pregled gradiva po žanrih in pripovedovalcih gl. v poglavju *Opombe in komentarji h gradivu*.

- **Peter Jakelj - Smerinjek** (1886–1979) je bil navzoč pri vseh srečanjih kot glavni pripovedovalec. V vseh srečanjih skupaj je povedal 79 pripovedi: **1**, **2**, **3**, **4**, **5**, **6**, **7**, **8**, **9**, **10**, **11**, **12**, **13**, **14**, **15**, **16**, **19**, **20**, **21**, **32**, **33**, **34**, **36**, **37**, **38**, **40**, **41**, **42**, **45**, **46**, **47**, **49**, **50**, **66**, **71**, **72**, **73**, **75**, **80**, **81**, **82**, **83**, **84**, **85**, **86**, **87**, **88**, **90**, **91**, **93**, **94**, **99**, **100**, **101**, **102**, **103**, **104**, **105**, **106**, **107**, **108**, **109**, **110**, **111**, **118**, **119**, **121**, **122**, **123**, **124**, **126**, **127**, **129**, **130**, **131**, **132**, **133**, **134**, **139**.

Drugi udeleženci, navzoči ob dokumentiranju folklornega izročila v Kranjski Gori, so skupaj povedali 13 pripovednih enot.[103] Vsi so prihajali iz Kranjske Gore in so bili razen sosede Julke Dolencove v sorodu s Petrom Jakljem. Seznam je urejen po letnicah rojstva pripovedovalcev tako, da si sledijo od najstarejšega do najmlajšega. Za sosedo Julko nismo našli priimka in rojstnih podatkov, zato je med pripovedovalci navedena kot zadnja. Pri vseh je dodan še podatek o datumu, ko so bili posamezni pripovedovalci navzoči, ter zaporedne številke pripovednih enot, ki so jih prispevali za tukajšnjo zbirko.

- **Lenka Jakelj**, roj. Smolej, 1882–1984, žena Petra Jaklja, je bila navzoča pri vseh terenskih obiskih Milka Matičetovega. Čeprav ni povedala nobene zgodbe, je zbirko obogatila s številnimi in raznolikimi folklornimi obrazci ter kratkimi, večinoma šaljivimi, pesmimi.
- **Lovrenc Jakelj**, 1883–1974, brat Petra Jaklja, navzoč 23. 2. 1958; povedal je eno pesem, enota **117**.
- **Marica Globočnik**, roj. Jakelj, 1918–2016, hči Petra in Lenke Jakelj, por. 1954, je pri srečanjih kot pripovedovalka sodelovala trikrat: 22. 12. 1952 dopoldne, 22. 12. 1952 popoldne in 23. 2. 1958. Prvič je povedala enoto **22,** drugič enoto **25**, tretjič pa enoti **112** in **113**.

---

[103] Poleg pripovedi so prispevali več deset folklornih obrazcev in nekaj pesmi.

- **Breda Jakelj**, 1945–2023, vnukinja Petra in Lenke Jakelj po sinu Fricu, je bila pri dokumentiranju navzoča dvakrat: prvič 22. 12. 1952 popoldne, ko ji je bilo sedem let; povedala je enoti **26** in **27**,[104] prve ni uspela dokončati. Naslednjič, 23. 2. 1958, ko je bila stara trinajst let, pa je uspešno povedala varianto nedokončane pripovedi (enota **116**).
- **Božidar Jakelj**, roj. 1948, vnuk Petra in Lenke Jakelj po sinu Fricu, je 23. 2. 1958 povedal zgodbo **115,** ki jo je poznal iz čitanke.
- **Peter Jakelj ml.**, 1951–1974, vnuk Petra in Lenke Jakelj po sinu Fricu, je bil prvič navzoč 23. 2. 1958, ko je kot sedemletnik povedal enoto **114**, drugič pa 29. 9. 1962, ko je kot enajstletnik povedal še tri pripovedi (enote **120**, **125**, **128**).
- **Julka Dolencova** (pri Dolencu je hišno ime na naslovu Podbreg 21) je 21. 12. 1952 sodelovala s kratko pripovedjo (enota **18**).

Pri pripovedovanju, ki ga je zabeležil Matičetov, je bil zvečer 18. 2. 1953, dopoldne 20. 2. 1953 in zvečer 22. 2. 1958 navzoč tudi **Fric Jakelj** (1914–1986), sin Petra in Lenke Jakelj, ki ni prispeval nobene od zapisanih enot v tej zbirki, je pa sodeloval z raziskovalcem pri preverjanju zapisanega.

[104] Varianto pripovedi **27** je 23. 2. 1958 povedal Peter Jakelj ml. (enota **114**).

LITERATURA IN VIRI

Literatura

Babič, Saša, 2015: *Beseda ni konj: Estetska struktura slovenskih folklornih obrazcev*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Bajt (Poklukar), Marija, 2022: *Tekst, kontekst in tekstura štirih zvočnih posnetkov Milka Matičetovega pri Petru Smerinjekovem in drugih gorenjskih pripovedovalcih* [diplomsko delo, mentorica Barbara Ivančič Kutin]. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Bajt, Marija, 2025*: Repertoar folklornega pripovedovalca Petra Jaklja Smerinjekovega: ustni tok pripovednega izročila in njegov trajen zapis* [magistrsko delo, mentorici Vera Smole in Barbara Ivančič Kutin]. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Bauman, Richard, in Briggs, Charles L., 1990: Poetics and Performance as Critical Perspectives on Language and Social Life*. Annual Review of Anthropology* 19(1), 59–88.

Bru, Josiane, in Bonnemason, Bénédicte (ur.), 2017: *Le conte populaire francais: Contes merveilleux*. Toulouse: Presses universitaires du Midi.

Cardigo, Isabel, Correa, Paulo, in Dias Marques, José Joaquim (ur.), 2006: *Catalogue of Portuguese Folktales* (FFC 291). Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.

Calvino, Italo, 2020: Uvod [spremna beseda]. V: *Italijanske pravljice* 1. Ljubljana: Mladinska knjiga, 5–52.

Chatman, Seymour, 1978: *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca in London: Cornell University Press.

Dégh, Linda, 1995: *Narratives in Society: A Performer-Centered Study of Narration* (FFC 255). Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.

Finžgar, Fran Saleški, 1894: Bela kača. Narodna pripovedka za deco. *Pomladni glasi* 4(1), 22–27.

Frlic, Špela, 2016: *Sodobno pripovedovanje folklornih pripovedi v slovenskem prostoru* [magistrsko delo]. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Frlic, Špela, 2024: Dekle in čudež [spremna beseda]. V: *Dekle, obljubljeno soncu: Bosanske, hrvaške, makedonske, slovenske in srbske ljudske pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 175–192.

Grafenauer, Ivan, 1951: *Slovenske pripovedke o Kralju Matjažu* (Dela / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede 4; Inštitut za slovensko narodopisje 1). Ljubljana: SAZU.

Ivančič Kutin, Barbara, 2004: Razmerje med vsakdanjim govornim posredovanjem in pripovedovanjem. V: Erika Kržišnik (ur.), *Metode in zvrsti* (Obdobja 22). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 255–261.

Ivančič Kutin, Barbara, 2007a: *Slovar bovškega govora*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ivančič Kutin, Barbara, 2007b: The Roles of Participants in a Storytelling Event. *Folklore: Electronic Journal of Folklore* 37, 35–41.

Ivančič Kutin, Barbara, 2011: *Živa pripoved v zapisu: Kontekst, tekstura in prekodiranje pripovedi Tine Kravanja iz Bavšice*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ivančič Kutin, Barbara, 2012: Pravljičar Jože Kravanja – Marinčič (1876–1969) iz Vrsnika na Bovškem: je kaj ostalo za njim? *Otrok in knjiga* 39(83), 102–115.

Ivančič Kutin, Barbara, 2018: *Krivopete. Divje žene z nazaj zasukanimi stopali v slovenski folklori*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ivančič Kutin, Barbara, 2024: Folklorno besedilo o kolektivnem maščevanju vaščanov nad volkom na Trnovem ob Soči: Analiza štirih variant in vloga hišnih imen pri prenosu izročila. *Slavistična revija* 7(2), 181–196.

Ivančič Kutin, Barbara, Mrvič, Rok, in Kropej Telban, Monika (ur.), 2022: *Folklorno gradivo iz Tera – 1940. Terenski zapisi Milka Matičetovega* (Zbirka Slovenski pravljičarji 3). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Ivančič Kutin, Barbara, in Kropej Telban, Monika, 2026: Metodološki premiki v raziskovanju pripovedne folklore: Prispevek Milka Matičetovega. *Jezik in slovstvo* 71(1–2), 259–275.

Jamar, Nina, 2017: Globočnik, Marica. V: *Obrazi slovenskih pokrajin* (spletni vir). Uporabljeno 14. 8. 2025. Dostopno na: https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/globocnik-marica/.

Jamar, Nina (ur.), 2025: *Zgodbe iz Zgornjesavske doline*: Ali kako premagati strah in se podati v neznano. Jesenice: Občinska knjižnica.

Klinar, Klemen, Škofic, Jožica, Šekli, Matej, in Piko-Rustia, Martina, 2012: *Metode zbiranja hišnih in ledinskih imen*: *Projekt FLU-LED v okviru Operativnega programa Slovenija – Avstrija 2007–2013*. Jesenice in Celovec: Gornjesavski muzej.

Kos, Milko (ur.), 1959: *Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti za leto 1958.* Ljubljana: SAZU.

Kos, Milko (ur.), 1960: *Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti za leto 1959*. Ljubljana: SAZU.

Kos, Milko (ur.), 1963: *Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti za leto 1962*. Ljubljana: SAZU.

Kozar Mukič, Marija, Mukič, Dušan, in Kropej Telban, Monika, 2017: *Pripovedno izročilo Slovencev v Porabju: Pravljice in povedke z zvočnih posnetkov Milka Matičetovega* (Zbirka Slovenski pravljičarji 2). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Kropej, Monika, 1995: *Pravljica in stvarnost: Odsev stvarnosti v slovenskih ljudskih pravljicah in povedkah ob primerih iz Štrekljeve zapuščine.* Ljubljana: ZRC SAZU.

Kropej Telban, Monika, 2008a: *Od ajda do zlatoroga: Slovenska bajeslovna bitja*. Celovec, Ljubljana in Dunaj: Mohorjeva.

Kropej, Monika, 2008b: Metamorfoze ljudskega pripovedništva. *Traditiones* 37(2), 169–216.

Kropej Telban, Monika, 2015: *Tipni indeks slovenskih ljudskih pravljic. Živalske pravljice in basni*. Ljubljana: Založba ZRC.

Kropej Telban, Monika, 2021: *Pripovedno izročilo: Razvoj in raziskovanje*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Kropej Telban, Monika, 2025: *Tipni indeks slovenskih ljudskih pravljic. Čudežne pravljice* I in II. Ljubljana: Založba ZRC.

Kuret, Niko, 1969: Die Mittwinterfrau der Slowenen (Pehtra baba und Torka). V: Niko Kuret in Milko Matičetov (ur.), *Alpes Orientales V: Acta quinti Conventus de ethnographia Alpium Orientalium tractantis, Graecii Slovenorum, 29. III. 1967-1. IV. 1967* (Dela / Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede 24; Inštitut za slovensko narodopisje 10). Ljubljana: SAZU, 209–239.

Kuret, Niko, 1994: Zum Namen der Mittwinterfrau. V: Burkhard Pöttler idr. (ur.): *Innovation und Wandel: Festschrift für Oskar Moser zum 80. Geburtstag.* Graz: Selbstverlag des Österreichischen Fachverbandes für Volkskunde, 241–248.

Logar, Tine, 1993: *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Logar, Tine, 1996: Narečna podoba Zgornjesavske doline. V: Tine Logar: *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave* (ur. Karmen Kenda-Jež). Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 40–43.

Matičetov, Milko, 1956: Ljudska proza. V: Lino Legiša (ur.), *Zgodovina slovenskega slovstva* 1. Ljubljana: Slovenska matica.

Matičetov, Milko, 1958: Kralj Matjaž v luči novega slovenskega gradiva in novih raziskovanj. *Razprave 2. razreda SAZU* IV. Ljubljana: SAZU.

Matičetov, Milko, 1963/64: Peter Jakelj Smerinjekov. *Pionir* 19(5), 138–139.

Matičetov, Milko, 1973: *Zverinice iz Rezije*. Ljubljana in Trst: Mladinska knjiga in Založništvo tržaškega tiska.

Matičetov, Milko, 2010: Beseda ob splovitvi nove knjižne zbirke. V: Milko Matičetov in Anja Štefan (ur.), *Anton Dremelj - Resnik* (Zbirka Slovenski pravljičarji 1). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 11–29.

Mrvič, Rok, 2024a: Zaveze človeka s hudičem v slovenskem pripovednem izročilu: Najvidnejši odrazi folklornega motiva. V: Jožica Jožef Beg, Mia Hočevar in Neža Kočnik (ur.), *Jezik in književnost v spreminjanju* (Zbornik slavističnega društva Slovenije 34). Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 109–121.

Mrvič, Rok, 2024b: Besedne zaveze v slovenskem folklornem sistemu: Smiotični oris žanrskega okvira. *Studia Mythologica Slavica* 27, 101–124.

Oriol, Carme, in Pujol, Josep M. (ur.), 2008: *Index of Catalan Folktales* (FFC 294). Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.

Rupnik, Ivica, 1992: Zgodovina Kranjske Gore. V: Vid Černe (ur.), *Borovška vas: Monografija o Kranjski Gori.* Kranjska Gora: Turistično društvo, 8–17.

Smole, Vera, 1994: Folklorist med prevajanjem in zapisovanjem. *Traditiones* 23, 143–154.

Smole, Vera, 2019: O narečnem govoru in zapisu. V: Vera Smole, Aleksandra Repe in Marija Stanonik (ur.), *Naruobe prav: Folklorne in spominske pripovedi iz šentruperske fare na Dolenjskem* (Zbirka Glasovi 52). Ljubljana: Založba ZRC, 41–49.

Stanonik, Marija, 1990: *Slovstvena folklora v domačem okolju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Stanonik, Marija, 1999: *Slovenska slovstvena folklora*. Ljubljana: DZS.

Štefan, Anja, 1999a: *Folklorno pripovedovanje kot prepletanje izročila in osebne ustvarjalnosti* [magistrska naloga, mentorja Marija Stanonik in Miran Hladnik]. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Štefan, Anja, 1999b: Folklorni pripovedovalec Peter Jakelj - Smerinjekov. *Traditiones* 28, 119–128.

Uther, Hans-Jörg, 2011: *The Types of International Folktales. Part I, Animal Tales, Tales of Magic, Religious Tales and Realistic Tales with an Introduction*. *Part II, Tales of the Stupid Ogre, Anecdotes and Jokes, and Formula Tales*. *Part III, Appendices* (FFC 284-286). Helsinki: Academia Scientorum Fennica.

Uther, Hans-Jörg, 2024: *The types of international folktales: a classification and bibliography. Part 1, Animal tales, tales of magic, religious tales, and realistic tales. Part 2, Tales of stupid ogre, anecdotes and jokes, and formula tales.* Part 3, Appendices */ based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson by Hans-Jörg Uther* (FFC 284–286). Helsinki: The Kalevala Society Foundation.

Volc, Josip, 1992: Doneski k župnijski kroniki Kranjske Gore. V: Vid Černe (ur.), *Borovška vas: Monografija o Kranjski Gori*. Kranjska Gora: Turistično društvo, 27–58.

Viri

Divjak, Petra, 2022: *Smerinjekova teta Pehta* [zloženka]. Občinska knjižnica Jesenice.

Jamar, Nina, 2008: *Ljudske pravljice po pripovedovanju Marice Globočnik (tete Pehte) iz Kranjske Gore (Borovške vasi)* [skripta]. Kopijo hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

Kuret, Niko, 1967: *Pehtra v Podkorenu*. Etnografski film, šega dokumentirana 5. 1. 1967 (00:04:12). Produkcija Inštitut za slovensko narodopisje SAZU, Arhiv AVL ISN ZRC SAZU, signatura 283/1 (na kaseti 282).

Pogovor z Anjo Štefan. Spraševala je in pogovor posnela Marija Bajt. Ljubljana, 5. 8. 2025. Zvočni posnetek hrani Marija Bajt.

Pogovor z Jožico Globočnik. Spraševala je in pogovor posnela Marija Bajt. Kranjska Gora, avgust 2026. Zvočni posnetek hrani Marija Bajt.

TV serija Pri naših pravljičarjih, 5. del: Peter Jakelj - Smerinjekov. Milko Matičetov (scenarij), Slavko Nemec (kamera), Emil Rižnar (režija). Produkcija TV Slovenija, 1968. Film hrani arhiv RTV SLO, KF 5399. Digitalizirano kopijo hrani Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

TZ1: *Jakelj 1.* Dokumentiral Milko Matičetov (1951–1952) [rokopisni zvezek]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

TZ2: *Jakelj 2*. Dokumentiral Milko Matičetov (1952) [rokopisni zvezek]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

TZ3: *Jakelj 3.* Dokumentiral Milko Matičetov (1952–1953) [rokopisni zvezek]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

TZ4: *Jakelj 4.* Dokumentiral Milko Matičetov (1953–1955) [rokopisni zvezek]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

TZ5: *Peter Smerinjekov.* Dokumentiral Milko Matičetov (1955–1967) [rokopisni zvezek]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

TZ6: *Smerinjekov Peter*. Zapisal Peter Jakelj (1955) [rokopisni zvezek]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

ZP1: *ISN 4*. Vsebina: Posnel Milko Matičetov (1958) [magnetofonski trak]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

ZP2: *ISN 5*. Vsebina: Peter Jakelj. Posnel Milko Matičetov (1958) [magnetofonski trak]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

ZP 3: *ISN 112*. Vsebina: Posnel Milko Matičetov (1962) [magnetofonski trak]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

ZP4: *ZMM 106* (zvočna zapuščina Milka Matičevega). Posnel Milko Matičetov (1967) [magnetofonski trak]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

ZP5: *ZMM 107* (zvočna zapuščina Milka Matičevega). Posnel Milko Matičetov (1967) [magnetofonski trak]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

ZP6: *ZMM 108 (zvočna zapuščina Milka Matičevega*). Posnel Milko Matičetov (1967) [magnetofonski trak]. Hrani arhiv ISN ZRC SAZU.

SEZNAM ILUSTRACIJ

Ilustraciji na ovitku: Ana Zavadlav, ***Pastirček pri kralju Matjažu***, ilustraciji objavljeni v knjigi *Tristo Zajcev*, najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega, 1. natis, 2019 str. 98 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stran 50, 113 in 249: Ana Zavadlav, ***Pastirček pri kralju Matjažu***, ilustracija objavljena v knjigi *Tristo Zajcev*, najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega, 1. natis, 2019 str. 98 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stran 77: Zvonko Čoh, ***Koharapincel***, ilustracija objavljena v knjigi *Tristo Zajcev*, najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega, 1. natis 2019, str. 84 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stran 135: Zvonko Čoh, ***Od mlinarja, kovača in hrastarja***, Ilustracija objavljena v knjigi Za devetimi gorami: slovenske ljudske pravljice, 1. natis 2015, str. 168 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stran 201: Jelka Godec Schmidt, **Čevljar in smrt**, ilustracija objavljena v knjigi *Tristo Zajcev*, najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega, 1.natis 2019 str. 131 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stran 239: Zvonko Čoh, ***Oslova jajca***, ilustracija objavljena v knjigi *Tristo Zajcev*, najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega, 1.natis 2019, str. 64 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Stran 304: Zvonko Čoh, ***Pehta v črni lopi***, ilustracija objavljena v knjigi *Tristo Zajcev*, najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega, 1. natis 2019, str. 89 (uredila Anja Štefan). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Objava reprodukcij ilustracij z dovoljenjem Založbe Mladinska knjiga.

Slovenian Storytellers 4

PETER JAKELJ - SMERINJEK FROM KRANJSKA GORA

Field research notes by Milko Matičetov from 1952 to 1967

The *Slovenian Storytellers* (Slovenski pravljičarji) series, published by the Institute of Slovenian Ethnology at the Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts (ZRC SAZU), presents scholarly editions of narrative material documented in actual storytelling situations. Following the principles of a critical edition, the volumes include precise (but phonetically simplified) dialect transcriptions, accompanying studies, commentaries and notes, metadata on the storytellers and circumstances of documentation, as well as information on the recordings. The series provides a reliable source for research in folklore studies, linguistics and related disciplines.

The present volume, entitled *Peter Jakelj - Smerinjek iz Kranjske Gore. Terenski zapisi Milka Matičetovega* med letoma 1952 in 1967 *'Peter Jakelj - Smerinjek from Kranjska Gora. Field research notes by Milko Matičetov from 1952 to 1967'*, is the fourth in the series to feature material collected by Milko Matičetov (1919–2014), Slovenia's foremost field researcher of verbal folklore.

The preparation of the material began in the second half of the 1990s, when Anja Štefan transcribed the manuscripts and part of the audio recordings, with Matičetov's assistance. Her research was focused on the individual narrative stylistics of this storyteller. Between 2021 and 2025, Marija Bajt continued the work, completing the transcription of the material and studying various aspects of Smerinjek's repertoire, especially genres and dynamics between the participants. Their work provided the basis for the present scholarly edition.

The volume contains annotated verbal folklore material, primarily folk tales (fairy tales and legends). The corpus is preserved in five field notebooks from 1952–1957, one notebook containing two tales written down by storyteller Peter Jakelj - Smerinjek himself, and dialect transcriptions of material recorded on six reel-to-reel tapes between 1958 and 1967. The edition preserves not only the folklore material but also Matičetov's notes on the comments of participants, conversations and other contextual material recorded during the encounters. This offers valuable insight into the circumstances of documentation and the roles of the researcher and other participants. For this reason, the material is arranged chronologically rather

than by genre, while a separate genre classification is provided in the chapter *Opombe in komentarji h gradivu* 'Notes and Commentary on the Material'.

The introduction includes a short overview of the history of Kranjska Gora and Peter Jakelj - Smerinjek's life, work and his view on storytelling, followed by a chapter surveying Matičetov's fieldwork and documentation, and an account of the editorial and research process.

A quantitative and genre analysis shows that Matičetov documented 139 folklore items, which were provided by Smerinjek and six other narrators. The analysis focuses on narratives, but the corpus also includes folklore formulas, songs, and descriptions of customs.

The material comprises 92 narratives, of which 79 were narrated by Peter Jakelj and 13 by other participants. Fourteen narratives appear in two or more versions, revealing differences in content and style across the individual versions.

Excluding variants, the corpus comprises 69 different folk narratives: 60 were narrated by Peter Jakelj himself, while in four further narratives he is identified as the source, having transmitted them to other storytellers. His documented repertoire thus comprised at least 64 distinct narratives, the majority belonging to legends and fairy tales. Most of these were inherited from his mother, Magdalena Košir Jakelj, while his daughter Marica Globočnik, who later became a prominent storyteller in the Kranjska Gora area, was the principal recipient of his narrative tradition.

The analysis focuses primarily on narratives corresponding to international ATU tale types, as well as on recurrent thematic groups associated with supernatural figures characteristic of the Upper Sava Valley, including Pehta, Bedanec, Kosobrin, Škopnjek and Brincelj, alongside more widely distributed Slovenian figures such as the devil and King Matjaž.

A separate chapter presents the characteristics of Peter Jakelj's Kranjska Gora dialect and the dialectological and technical principles underlying the transcription of the material.

The central section of the book provides the complete documented repertoire in chronological order, together with the accompanying discourse, in consistent and verbatim simplified phonetic dialect transcription. Selected items are supplemented by facsimiles of the original manuscripts, while the audio tapes are supplemented with QR codes linking to the recordings. Standard Slovenian translations are not provided, as the dialect is relatively close to the standard language; comprehension is supported by a dialectological description, list of dialectal words, and summaries of the prose texts in standard Slovenian.

The chapter 'Notes and Commentary on the Material' provides information on each item's source, storyteller and recorder, together with its genre classification

and, where possible, ATU classification. It also includes summaries of the content of the stories and editorial notes. In the frame of the chapter we added also a concise summary of the list of units containing the ATU type, as well as the list of all units with a classification of the units by genre (fairy tales, legends, other narratives, songs, and short folklore forms).

The appendices contain a transcript of Matičetov's running notes taken whilst recording on a tape recorder, a transcript of the theatre performance *Three Retired Brides*, in which Peter Jakelj - Smerinjek appears, and a profile of Marica Globočnik, the storyteller's daughter who later became a renowned folk-tale teller, as well as an example of one of the oral narratives she inherited from her father.

The book concludes with a dialectal glossary, list of storytellers with their data and narrative units, list of references and sources, and list of details regarding the illustrations.

The material documented by Milko Matičetov in Kranjska Gora provides important evidence of the circulation, persistence, and transformation of narrative genres and motifs within a specific historical and geographical context, as well as of the intergenerational transmission of folklore traditions. Marica Globočnik's frequent presence during the recording sessions, and her subsequent development as a storyteller provide particularly valuable evidence of such transmission.

Komentirane objave pripovednega gradiva so danes, ko je prenos klasičnega repertoarja pravljic in povedk v spontanih zasebnih situacijah druženja velika redkost, dragocen vir za nadaljnje folkloristične, etnološke in lingvistične (dialektološke) študije kot tudi za spoznavanje bogatega slovenskega pripovednega izročila med širšo javnostjo.

Dr. Jožica Škofic

Monografija ni le arhivski prikaz ročno zapisanega ali zvočno posnetega gradiva, temveč interpretativno bogata in metodološko premišljena objava, ki pomembno prispeva k ohranjanju in razumevanju folklornega izročila.

Dr. Marija Klobčar

zalozba.zrc-sazu.si **29 €**

9 789610 511984

Založba ZRC